Κλεεζοριεισιενος

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΟΥΤΣΟΥ

Ο ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ

ΤΟΥ 1831.

ΔΡΑΜΑ ΚΩΜΙΚΟΤΡΑΓΙΚΟΝ.

«Βλέπω, βλέπω εἰς τὸ μέλλον ἐλευθέραν νεολαίαν,
Τοῦ Συντάγματος νὰ φέρῃ τὴν τρισένδοξον σημαίαν...
Ἂν τοῦ ἔθνους μου τὸ κλέος δὲν ἰδῶ πρὶν ἀποθάνω,
Νὰ τὴν στήσουν ἐπεθύμουν εἰς τὸ μνῆμά μου ἐπάνω.
Καὶ νὰ ψάλῃ χορὸς νέων· «Ὁ Μονάρχης μας νὰ ζῇ,
Καὶ τὸ Σύνταγμα μαζῇ».
ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ
ΥΠΟ
ΝΙΚΟΚΛΕΟΥΣ ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ ΤΕΚΝΩΝ ΔΡΑΚΟΥ.

1876.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ πρὸ ἑνὸς ἤδη ἐνιαυτοῦ προκηρυχθεὶς **ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ ΤΟΥ 1831**, ἀφ' οὗ διάφορα ἐμπόδια διέκοψαν πολλάκις τὴν ἔκδοσίν του, ἐξέρχεται σήμερον ἀπὸ τὰ τυπογραφικὰ πιεστήρια. Καθ' ὃν χρόνον συνεγράφετο, ἦσαν ἔτι πρόσφατοι αἱ καταχρήσεις τῆς Καποδιστριακῆς Κυβερνήσεως· οἱ ἐπίμονοι ὀπαδοί της ἀδιακόπως ἐτάραττον τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὸ προκείμενον βιβλίον ὑπέσχετο τότε ὄχι μικρὰν ὠφέλειαν. Ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα καιρὸν ἡ δημοσίευσίς του, ἐλπίζω, δὲν θέλει ἀποβῆ ἄκαρπος, ὡς δυναμένη νὰ προξενήσῃ μῖσος μὲν κατὰ τῆς ἀπολύτου ἐξουσίας, ἀγάπην δὲ πρὸς τὰς συνταγματικὰς ἐγγυήσεις. Εἰς τὰς τελευταίας σελίδας ὁ Ἐξόριστος, καὶ πρὶν τοῦ θανάτου ἔτι τῆς ἐρωμένης του, λαμβάνει φυσιογνωμίαν μελαγχολικωτέραν, ἀνάλογον μὲ τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς παντὸς εὖ φρονοῦντος πολίτου, ὅστις δέν ὑπολαμβάνει ἀναγεννωμένην καὶ προκύπτουσαν τὴν Ἑλλάδα διὰ μόνας τὰς ἀργυρᾶς ἐπωμίδας καὶ τὰ λαμπρὰ παράσημα τῶν Ὑπουργῶν.

Διατί δὲ ὁ Ἐξόριστος οὗτος, ἑκουσίως τέλος πάντων ὑπερόριος γενόμενος, ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα; Ἐρωτήσατε τὴν καρδίαν σας, ὅσοι τῶν Ἑλλήνων, ἀνακαλοῦντες εἰς μνήμην τὸ ἐναγώνιον ὄνειρον τῆς φοβερᾶς ἡμῶν ἐπαναστάσεως, τὰς τόσας ταλαιπωρίας καὶ τὰς τόσας καταστροφάς, ἀπηυδήσατε στενάζοντες διὰ τὴν ἀθλιότητα τῆς

πατρίδος, καὶ ζητεῖτε μακρὰν αὐτῆς κατοικίαν ἀθόρυβον ἀπὸ τὰς περιδρομὰς τοῦ ἀνησύχου σπουδαρχίδου καὶ τὰς μεμψιμοιρίας τοῦ ἀβραβεύτου ἀγωνιστοῦ.

Ἐὰν ἔγραφον σήμερον τὸν Ἐξόριστον, ἤθελα ὁμιλήσει περί τινων προσώπων κατ' ἄλλον τρόπον· ἡ συμπάθεια καὶ ἀντιπάθεια τοῦ ἀναγνώστου ἤθελον εὑρεῖ τὸν κάλαμόν μου ἀμβλύτερον καὶ εἰς τὸν ἔπαινον καὶ εἰς τὸν σαρκασμόν. Ὁ χρόνος ἀνεκάλυψε πολλῶν ἀποτελεσμάτων αἰτίας. Αἱ μετέπειτα περιστάσεις ἀνέσυραν τὸν πέπλον ἱκανῶς, ὥστε νὰ παρατηρήσῃ τις τὰ ὑποκρυπτόμενα καὶ νὰ κρίνῃ ἄλλως πως περὶ πολλῶν ὑποκειμένων. Ὁ δεῖνα καὶ δεῖνα, τοὺς ὁποίους δικαίως ἐλέγχω διὰ τὰς ἀδίκους πράξεις των, ὑποπεσόντες ὕστερον καὶ αὐτοί, καὶ μέχρι τοῦδε πάσχοντες ἄδικον, ὡς λέγουσι, τιμωρίαν, ἐξιλεοῦσι τρόπον τινὰ τὴν καρδίαν ἡμῶν, καὶ ἀπαιτοῦσι διὰ τοῦτο σήμερον εὐμενεστέραν ὑπὲρ αὐτῶν διάθεσιν καὶ γνώμην. Ἐν συντόμῳ, τὸ νέον τοῦτο πόνημά μου, διὰ τὴν ἀνοβολὴν τῆς δημοσιεύσεώς του, ἴσως φανῇ κατά τι παλαιόν· δὲν τὸ ἀρνοῦμαι· πλὴν δὲν μένω καὶ ἀναπολόγητος. Παρέστησα μυθιστορικῶς ἓν μόριον χρόνου, ἕνα χειμῶνα τῆς Ἑλλάδος δριμύν, καὶ ἂν ἔπαυσαν αἱ καταιγίδες του, ἂν διεδέχθησαν αὐτὰς ἱλαρώτεραι ἡμέραι, τὰ ἐπακόλουθά των σώζονται καὶ ἀποδεικνύουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀνάγκην τῶν προφυλακτικῶν. Ἐζωγράφησα μίαν σκηνὴν κατὰ τὰς περιεργοτέρας περιπτώσεις, καὶ ἂν τὰ πρόσωπα μετεβλήθησαν ἔπειτα κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν, καὶ τῶν μὲν ἡ κακία συνεστάλη, τῶν δὲ ἡ ἀρετὴ μετ' ὀλίγον ἀπεδείχθη ψευδής, ἤ, ἀληθὴς οὖσα, διὰ πάθος ἄλογον ἐκιβδηλεύθη, περὶ τῶν μεταλλαγῶν τούτων οὔτε ἀποφάσκω, ἂν θέλετε, οὔτε καταφάσκω· λέγω δὲ πάντοτε ὅτι τῶν ἱστορουμένων προσώπων αἱ πράξεις διαμένου-

σιν ἀμετάβλητοι, καὶ ἀρκεῖ μόνον ὅτι ἐξετέθησαν ἀπαθῶς καὶ ἀληθῶς διὰ νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἐπιγόνων.

Μεταξὺ τῶν δυσκολιῶν, ὅσας ἀπαντᾷ ὁ γράφων ἱστορίαν συγχρόνων καὶ ζώντων ἀνθρώπων, εἶναι μία καὶ αὐτή, ὄχι βέβαια ἡ μικροτέρα, ὅτι δηλαδὴ τὰ πρόσωπα περὶ ὧν ὁ λόγος, καθὼς μεταμορφοῦνται διὰ τοῦ χρόνου φυσικῶς, οὕτως ἀλλοιοῦνται καὶ ἠθικῶς ἐκ τῶν περιστάσεων, ποτὲ μὲν ἐπὶ τὸ χεῖρον, ποτὲ δὲ ἐπὶ τὸ βέλτιον. Τοιούτων μεταβολῶν παραδείγματα εὑρίσκομεν πολλά, καὶ ἂς λάβωμεν ὀλίγα ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Ὁ μὲν Ὀδυσσεύς, χρηστὸς Ἕλλην ἐκ πρώτης ἀφετηρίας, ἀπέβη κακὸς περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του. Ἐκδικούμενος ἀδίκους ἢ δικαίους αὐτοῦ ἐχθρούς, ἐπεχείρησε νὰ συνεξολοθρεύσῃ μετ' αὐτῶν ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ὁ δὲ Καραϊσκος, ὄχι καλὸς ἐξ ἀρχῆς, ἀνεφάνη θαυμαστὸς κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκστρατείαν του, καὶ ὁ φονεύσας αὐτὸν ἐχθρὸς δὲν ἐδυνήθη νὰ συνθανατώσῃ τ' ὄνομά του. Ὁ δὲ Μακρυγιάννης, ἀγαθὸς πάντοτε καὶ πολίτης καὶ πολεμιστής, ἀποδεικνύει μέχρι τῆς σήμερον προβαίνουσαν εἰς τὴν καρδίαν του τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος.

Ὁ ἄνθρωπος τῷ ὄντι δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς εἰς ὅλας τὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Ἔχει μὲν πάντοτε μίαν τινὰ βάσιν ἀτομικότητος· ὅμως ἐν ὅσῳ τρέχει τὸ στάδιόν του, πόσα πάθη, πόσας ἰδέας, πόσα αἰσθήματα καὶ βουλήματα δὲν μεταβάλλει; Ἀφ' οὗ φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα τοῦ βίου, τότε τὸν γνωρίζομεν ἐντελῶς, τότε τὸν βλέπομεν τοιοῦτον, ὁποῖος ἐξῆλθε τρόπον τινὰ μετὰ πολλὴν ἐξεργασίαν ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιον τῆς τύχης του. Διὰ τοῦτο ἡ ἀληθὴς ἱστορία δὲν προσφέρει τὴν δόξαν κατὰ πίστιν· ἀποφεύγει μάλιστα τὰς τοιαύτας προκαταβολάς, περιμένουσα πολλάκις νὰ ἐπι-

τεθῇ ὁ λίθος εἰς τὸν τάφον, διὰ νὰ χαράξῃ ἀσφαλῶς τὸ ψήφισμά της.

Ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ἱστορικοῦ μέρους τῆς συγγραφῆς μου· περὶ δὲ τοῦ μυθιστορικοῦ, ἂς κρίνῃ ὁ ἀναγνώστης. Εἰς αὐτὸν ἀνήκει νὰ παρατηρήσῃ τὴν οἰκονομίαν τοῦ δράματος, καὶ νὰ ἐπιφέρῃ εἴτε τὴν μέλαιναν, εἴτε τὴν λευκὴν ψῆφον. Εἰς αὐτὸν ἀνήκει ὁμοίως ν' ἀποφασίσῃ ἂν ἡ φράσις μου ἦναι κατάλληλος πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἄν, ἀποφυγὼν τὰς ἀφῃρημένας ἐννοίας εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Ἐξορίστου, ἐπέτυχα τοῦ σκοποῦ, νὰ ἦμαι παρὰ πᾶσι καταληπτός. Ἡ μεγίστη μερὶς τοῦ ἔθνους, τοῦ ὁποίου τόσον ἀθλίως παρημελήθη μέχρι τοῦδε ἡ ἐκπαίδευσις, δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ σήμερον, εἰμὴ τὰς ἁπλᾶς καὶ ψηλαφητάς, διὰ νὰ εἴπω οὕτως, ἰδέας· παντὸς δὲ γράφοντος ὁ πρὸς ὃν ὅρος, νομίζω, πρέπει νὰ ἦναι ὄχι ματαία πολυμαθείας ἐπίδειξις πρὸς τοὺς ὀλίγους, ἀλλὰ τὸ δυνατὸν ὄφελος πρὸς τοὺς πολλούς.

Ο ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ

ΤΟΥ 1831.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Αἱ Θερμοπύλαι αὗται; — Αὗται. — Καὶ τὸ ἐρείπιον τοῦτο; — Λείψανον τοῦ παλαιοῦ τείχους τῶν Θερμοπυλῶν. — Καὶ ὁ ἐκ χώματος καὶ λίθων ἐκεῖνος σωρός; — Οἱ τάφοι τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ πεσόντων ἡρώων. — Ὁδηγέ μου, στάσου.... Ἄφες με ν' ἀναπνεύσω... Εἰς τὰς Θερμοπύλας εἶμαι!.. Ἱερὸν ἔδαφος, σὲ ἀσπάζομαι!.. Εἰπέ με, γέρων, εἰπέ με· τὴν νύκτα ἐδῶ περιπλανῶνται σκιαὶ φέρουσαι περικεφαλαίας καὶ σείουσαι δόρατα; Διατί βλέπω εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν μνημάτων αὐτῶν ἀνασκαφῆς σημεῖα; Κινοῦνται ἄρα εἰς τοὺς τύμβους των αἱ Σπαρτιάτισσαι ψυχαί, ἀνεγείρουν τὰς μαρμαρίνους σκέπας των, ἐξέρχονται καὶ ὁδοιποροῦν περὶ τους βράχους; — Ξένε, τὸ Πολυάνδριον τοῦτο ἐβεβηλώθη πρὸ ἐνιαυτῶν ἀπὸ δίκελλαν Εὐρωπαίων, καὶ ἐντός του εὑρέθησαν ἀγάλματα, ὅπλα, λάρνακες, λύχναι καὶ νομίσματα. — Ἀλλὰ δεν βλέπω τὴν περίφημον ἐκείνην ἐπιγραφήν·

«Ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε
»Κείμεθα τοῖς 'κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.»

— Ἐδῶ πλησίον σώζονται πολλαὶ ἄλλαι. Ἐκεῖ ἄλλοτε ἦτον τῆς Ἀρτέμιδος ὁ ναός, ὅπου συνεκροτοῦντο αἱ ἀμφι-

κτυονικαὶ συνεδριάσεις· παρεχεῖ φρούριον ἑλληνικόν, καλούμενον Νίκαια, κτισθὲν μετὰ τὴν ἐν Θερμοπύλαις νίκην. —

Βεδυθισμένος εἰς σκέψεις, ἤκουε τὸν ὁδηγόν του ὁ μελαγχολικὸς περιηγητής, καὶ κατόπιν ὁ ὑπηρέτης του ἐκράτει ἐκ τοῦ χαλινοῦ τὸν ἀνυπόμονον ἵππον του.

Ὁ Ἕλλην οὗτος ἦτον ἐνδεδυμένος τὴν ἁρματωλικὴν στολήν. Ἀλλὰ τὸ ἥμερον ἦθός του καὶ ὁ τρόπος τῆς ὁμιλίας του ἐμαρτύρουν, ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτον ὁ συνήθης ἱματισμός του. Τριακονταετὴς μόλις, ἐβαρύνετο τὸν κόσμον καὶ ἀπέφευγε τοὺς ἀνθρώπους. Περιελθὼν μέρος πολὺ τῆς Εὐρώπης καὶ μὴ εὑρὼν ἀρέσκειαν εἰς ἐκνενευρισμένας καὶ μονοτόνους κοινωνίας, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, προκρίνων τὴν ἀρχέτυπον καὶ πυρώδη φυλὴν τῶν τέκνων της. Ἀλλ' εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἐδύνατο μὲ ἀδακρύτους ὀφθαλμοὺς νὰ βλέπῃ τὴν Ἐλευθερίαν, τὸ εἴδωλον τῆς σταθερᾶς λατρείας του, καταπατουμένην.

Ἐζήτει ἀνακούφισιν εἰς τὰς συνεχεῖς περιπλανήσεις, αἵτινες, κρατοῦσαι εἰς κίνησιν τὸ σῶμα, φέρουσιν ἀνάπαυλαν εἰς τὴν ἀπηυδημένην ψυχήν. Ἡ συνήθης ψυχρὰ σιωπή του καὶ φαινομένη τις εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του ἀπάθεια παρίστανον εἰς τὸν ἐπιπόλαιον παρατηρητὴν τὴν καρδίαν του, ὡς σίδηρον ἐξελθόντα τῆς καμίνου καὶ βαθμηδὸν ἀποψυχθέντα. Πλὴν εἰς αὐτὴν διετηρεῖτο ἀκόμη θέρμη ἀκατάσβεστος, καὶ ἦσαν χορδαί τινες παραδόξως κινούμεναι.

Διατί τὸ μέτωπόν του ἦτον παρ' ἡλικίαν ἀπὸ ῥυτίδας κεχαραγμένον; Διατί τῆς λύπης ἡ βαρεῖα χεὶρ εἶχεν εἰς αὐτὸ ἐπιθέσει τὴν σφραγίδα της; Πάθος τι ἐνδόμυχον καὶ ἀκαταδάμαστον, ἢ τοῦ συνειδότος ὁ σκώληξ κατέτρωγε τὰ σπλάγχνα του;

Ἦτον τότε περὶ τὰ τέλη του ὁ Ἰούλιος μήν, καὶ φλογε-

ρὸς μετὰ τὴν μεσημβρίαν ὁ ἥλιος, τὸν ἠνάγκασε νὰ ζητήσῃ ἄσυλον κατὰ τοῦ καύσωνος. Ἐκάθησεν εἰς τόπον σύδενδρον καὶ σκιερὸν πλησίον κρυερᾶς βρύσεως, ἀκολουθῶν μὲ τὸ βλέμμα καὶ μὲ τὸν συλλογισμὸν τὸ ῥεῦμα τοῦ ὕδατος· συνεκάθησε καὶ ὁ γηραιὸς ὁδηγός του, διδάσκαλος χωριδίου πλησιοχώρου.

Ἄξιον περιγραφῆς τὸ γερόντιον διὰ τὸ πλῆθος τῶν τοιούτων λογίων μας. Παμπάλαιος καὶ ῥυπαρὸς πῖλος μέχρι βλεφάρων καταβαίνων, ἐσχισμένος τουρκικὸς κάνδυς μὲ ἀνασεσυρμένας ποδιάς, ἀναξυρὶς κιτρινωπὴ διασώζουσα μόλις ἴχνη τῆς πορφυρᾶς βαφῆς της, γραφικὸς κάλαμος εἰς τὸν κρόταφον, μελανοδοχεῖον ὀρειχάλκινον ἐν εἴδει πυροβόλου εἰς τὴν ζώνην, ἰδοὺ ἡ ἐνδυμασία καὶ τὰ παράσημα τοῦ καλοῦ μας παιδαγωγοῦ. Ἀλλ' ὁ γεννάδας δὲν ἦτον διόλου ἀγράμματος· ἐγνώριζεν ἐκ στήθους τὸ Συντακτικὸν τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ καὶ τὴν Τερψιθέαν τοῦ Κυρίου Νεοφύτου Δούκα. Ἡ Τετρακτὺς τοῦ λογίου τούτου ἀνδρὸς δὲν εἶχεν ἀκόμη διαχύσει τὰ τετραπλᾶ της φῶτα εἰς τὰ τετραπέρατα τῆς γῆς. Ὀλίγαι τινὲς ἀρχαιολογικαὶ γνώσεις, τὰς ὁποίας ἐκ παραδόσεως ἔχων περὶ τοῦ τόπου του ἔτρεχε νὰ ἐπιδείξῃ αὐτόκλητος εἰς πάντα διαβάτην, ἔβαλλον συνεχῶς εἰς κίνησιν τὸν ἀνεμόμυλον τῆς ταχέως συστρεφομένης γλώσσης του.—Κατάντικρυ τῶν Θερμοπυλῶν, ἐξηκολούθησεν ὡς ἐπίλογον διεξοδικῆς ὁμιλίας, τὴν ὁποίαν ἀποσιωπῶμεν, ἐκεῖ μακρὰν εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Ζητουνίου, ἔστησεν ὁ Ξέρξης τὸ πάλαι τὰς ἀναριθμήτους σκηνάς του. Ἐντεῦθεν οἱ Ἕλληνες, σχηματίσαντες περιτείχισμα τοξοειδές, περιέζωσαν τὸ ὄρος Οἴτην. Ὀλίγον μακρὰν τοῦ στενωποῦ τούτου ἀναβρύει θερμῶν νερῶν ἄφθονος πηγή, ὅπου ἄλλοτε ἦσαν τὰ λουτρὰ τοῦ Ἡρακλέους. Ἰδοὺ τὸ Ζητούνιον, Θύραι Θετ-

—Εἶμαι ἀπ' ὅπου εὔγῃ κριθάρι διὰ τὸ ἄλογό μου, καὶ χρυσάφι διὰ τὸν αὐθέντη του. Ἡ Μάννη ἀναστατώθηκεν· ἡ Ῥούμελη μουγγρίζει· ἔχεις εἰδήσεις ἀπὸ τὸ Νάπλι;—Δύο μῆνας ἀπ' ἐκεῖ λείπω· ἡ τρικυμία μ' ἔρριψεν εἰς τὰ παραθαλάσσια τοῦ Ζητουνίου. — Καὶ ποῦ πηγαίνεις; — Ὅπου μὲ φέρῃ ὁ ἀνεμοστρόβιλος. —Ἐγὼ περνῶ ἀπόψε ἀπὸ τὴν Μεδινίτσα.—Κ' ἐγὼ ἀπ' ἐκεῖ. — Καβαλλίκευσε λοιπόν.—

Ὁ ἐξόριστος ἦτον ἕτοιμος νὰ ἐφιππεύσῃ, ὅταν καὶ ἄλλη ἀπάντησις. Αἱ συνεχεῖς ἐντεύξεις αὗται ἴσως δώσωσιν ὕλην εἰς Ἀριστάρχας τινὰς ἀναγνώστας μας· ἀλλ' ἡμεῖς, ἱστορικοὶ ἀκριβεῖς, περιγράφομεν λεπτομερῶς τὰ συμβάντα τοῦ ἥρωός μας. Ταχυδρόμος λοιπὸν τοῦ Διοικητοῦ Λοκρίδος μὲ γράμματα εἰς τοὺς κόλπους ἐφάνη ἔμπροσθεν, καὶ ὁ Ἀλβανὸς πρὸς αὐτόν. —Τί νέα, πεζοδρόμε;—Ὁ κόσμος ἄνω κάτω· ἀπεστάτησεν ἡ Ὕδρα· ὁ Μιαούλης καὶ ὁ Κριεζῆς ἅρπαξαν εἰς τὸν Πόρον τὸν στόλον καὶ τὸν Ναύσταθμον. — Καὶ ὁ Καποδίστριας. — Συνάζει στρατεύματα. Ἐπανάστασις παντοῦ· ἐπανάστασις.—

Αἱ παρειαὶ τοῦ Ἐξορίστου ὡς μήκωνες ἐπορφυρώθησαν καὶ οἱ σφυγμοί του ἐκτύπησαν βιαίως· τὸ στόμα του, σπασμωδικῶς κινούμενον, ἐπρόφερε· «Μιαούλης! Κριεζῆς! Ἐπανάστασις!» Ἠθέλησε ν' ἀναβῇ τὸν ἵππον του· πλὴν αἱ τρέμουσαι χεῖρές του παρήτησαν τὰς ἡνίας. Ἀκόμη ὁ Ἀλβανὸς ἐξέταζε τὸν γραμματοκομιστήν. Ἀλλ' ὁ ἐξόριστος καθίσας εἰς πέτραν μεγάλην, «ἂς σταθῶμεν» εἶπε καθ' ἑαυτόν· καὶ προφέρων αὐτὰς τὰς τελευταίας λέξεις, ἔσφιγγε μὲ τὰς χεῖρας τοὺς δύο του μήνιγγας, ὡς νά ἐζήτει τρόπον τινὰ νά συλλάβῃ τοὺς φεύγοντας διαλογισμούς του καὶ νὰ συγκεντρώσῃ τὰς νοεράς του δυνάμεις.

Ποῖον χάος ἰδεῶν! Ποία σύγκρουσις παθῶν! Νὰ λάβῃ

μέρος εἰς τὸν κατὰ τοῦ Καποδίστρια πόλεμον; Ἡ πατρὶς τὸν ἐπροσκάλει. Ἀλλὰ τὸ φλογερόν αἴσθημα τῆς καρδίας του; Ἀλλ' ἡ ἀθώα, ἥτις δι' αὐτὸν ἐθυσίασε τὸ πᾶν; Πῶς ἤθελε δυνηθῆ πλέον νὰ ἐξιλεώσῃ τοὺς γονεῖς της ἐκείνη, ἂν αὐτὸς ἐκηρύττετο κατὰ τοῦ Καποδίστρια; Ἐναγκαλιζόμενος λοιπὸν τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα, δὲν κατεδίκαζεν αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν χηρείαν τῆς καρδίας; «Πατρίς! Ἐκδίκησις!» ἐφώναξε τελευταῖον ὁ Ἐξόριστος, καὶ μὲ βίαν πηδήσας εἰς τὸν ἵππον του, τὸν ἐπλήνττεν εἰς τὰ πλευρὰ μὲ τὰς πτέρνας, ὡς νὰ ἔσπευδε νὰ φύγῃ τοὺς μαύρους στοχασμούς, οἵτινες τὸν ἐκυνήγουν.

Ἡ Ὀπούς, ἡ σήμερον βαρβαρικῶς Μεδινίτσα ὀνομαζομένη, ἐπαρουσιάζετο ἤδη κειμένη μεταξὺ φρουρίου τινὸς καὶ ὑψαύχενος βράχου. Πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως ἔρρεε βροντώδης χείμαρος. Αἱ γυναῖκες, ἐπιστρέφουσαι ἀπὸ τοὺς ἀγρούς, ἔφερον τὰ βρέφη των κρεμάμενα εἰς τοὺς ἡλιοκεκαυμένους τραχήλους των. Ἐφαίνοντο μακρόθεν ὁ Μαλιακὸς καὶ Ὀπούντιος κόλπος, καὶ ἠνοίγετο μεγαλοπρεπὴς ἔκτασις οὐρανοῦ καὶ θαλάσσης, εἰς τῶν ὁποίων τὸν κυανοῦν ὁρίζοντα ὡς ὑπόχρυσοι νεφέλαι ἰχνογραφοῦντο τῆς Σκοπέλου, τῆς Σκιάθου καὶ τῆς Σκύρου αἱ κορυφαί.

Εἰς τὰς θύρας τῆς Μεδινίτσης, ἠρώτησεν ὁ Ἐξόριστος εἰς τὸν Ἀλβανὸν τ' ὄνομά του. — Τ' ὄνομά μου; Σεϊδαλῆς. Τ' ὄνομά μου; Τὸ γνωρίζουν αἱ χίλιαις φυλαῖς τοῦ Ἰσμαήλ· τὸ γνωρίζουν εἰς τὸ δάσος οἱ λύκοι, κ' εἰς τὸ βουνὸ οἱ ἀετοί. — Πολεμικὴ φαίνεται ἡ ζωή σου. — Μὲ τοὺς Κλέφτας τοῦ Ὀλύμπου ἔφαγα πρῶτα τὸ κριάρι 'ς τὰ πρινάρια. Κατέβηκα, ὅταν κατέβαιναν ἀπὸ τὰ βουνὰ τὰ ποτάμια, καὶ πῆγα εἰς τὴν Λάρισσα. Ἐκεῖ πέντε χρόνους ἔφαγα τὸ ψωμὶ καὶ τὸ ἅλας τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ μας τοῦ συγχωρεμένου.

Ὕστερα πήραμεν οἱ Ἀρβανίταις τοὺς μαχμουδιέδες τοῦ αὐθέντη μας τοῦ Σουλτάνου, καὶ τὸν Ἀλῆ-Πασᾶ τὸν ἐσφαλήσαμεν στὸ κλουβί. Ὕστερα πήγαμεν μὲ τὸν Κιουτάγια, καὶ μᾶς ἔπεφταν τὰ βόλια βροχή, ὅταν ἐμαλώναμεν μὲ τὸν Ῥούμελη-Βαλισῆ σας τὸν Καραΐσκον. Ὕστερα γένηκα Ταχτικὸς εἰς τὴν πόλιν καὶ βάσταξα τὴν μπαγιονέτα, καθὼς ἡ ἀρκοῦδα κρατεῖ ὀρθὴ τὸ ῥαβδί, ὅταν τὴν καταιβάσουν ἀπ' τὴν σπηλιά της, τῆς εὐγάλουν τὰ δόντια καὶ τὴν χορεύουν στοὺς δρόμους. Σήμερα ζητῶ δούλευσιν. Θὰ σηκώσετε ἄρματα; εἶμαι μαζῆ σας. Θ' ἀφήσετε νὰ σᾶς κόψη τὸν λάρυγγα ὁ Καποδίστριας; εἶμαι μαζῆ του. — Μὲ ἀρέσκεις, Σεϊδαλῆ. Δι' ἐνθύμησιν σὲ προσφέρω τὴν δαμασκινὴν αὐτὴν μάχαιραν· ἀγαπῶ τοὺς ἀνδρείους στρατιωτικούς· ἔπαρέ την, Σεϊδαλῆ. — Δέχουμαι τὸ χάρισμά σου, Χριστιανέ, εἶπεν ὁ Ἀλβανός, τοῦ ὁποίου τὰ ὄμματα ἔλαμψαν ὡς ἄνθρακες ἀπὸ χαράν· τὸ δέχουμαι· πλὴν ἄκουσε· τὰ βουνὰ κάθουνται, καὶ δὲν σηκόνουνται ποτέ· οἱ ἄνθρωποι ὅμως χωρίζουνται, καὶ πάλιν ἀνταμόνουνται. Εἰς χωράφι ἄκαρπο δὲν ἔπεσεν ὁ σπόρος. Μπέσα γιὰ μπέσα (1), Χριστιανέ! Ὅταν τὸ μολύβι σφυρίξῃ στὸ αὐτί σου, τότε τὸ χέρι τοῦ Σεϊδαλῆ θὰ τὸ σταματήσῃ. —Δακτυλοδεικτῶν ὕστερον τὰς πέριξ θέσεις, «ἀπ' ἐδῶ ἕως εἰς τάς Σάλωνα, ἐπρόσθεσεν, εἶναι ὥραις δέκα, ἕως εἰς τὸ Ταλάντι ὀκτώ, ἕως εἰς τὴν Λεβαδιὰ δεκατρεῖς, ἕως εἰς τὰς Θήβας εἰκοσιμία, ἕως εἰς τὰς Ἀθήνας τριανταπέντε. Ὅποιον δρόμον θέλῃς πάρε. Μπέσα γιὰ μπέσα, Χριστιανέ! Πάντα φίλοι!» καὶ κτυπῶν μὲ τοὺς πόδας τὸν ἀφρισμένον καὶ βαρβάτον ἵππον του, ἔγινεν ἀ-

(1) Ἔνορκος ὑπόσχεσις φιλίας ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς, συνδέουσα δι' ἀῤῥήκτων δεσμῶν ἀδελφότητος.

φαντος. Δυστυχία εἰς τὴν καλύβην, ὅπου κατέλυσε τὴν νύκτα ἐκείνην!

Ἐμβὰς ὁ Ἐξόριστος εἰς τὴν Μεδινίτσαν, τὴν εὗρε κατοικουμένην ἀπὸ δέκα μόλις πτωχὰς οἰκογενείας. Τὸ μοναδικόν της ξενοδοχεῖον, ὅπου ἐπέζευσε, συνίστατο εἰς μίαν καὶ μόνην εὐρύχωρον περιοχήν, ἐξ ἡμισείας μαγηρεῖον καὶ ἀναπαυτήριον. Ἡ στέγη ἄφινεν ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον εἰς τὴν βροχὴν καὶ τὴν ἔξοδον εἰς τὸν πνιγηρὸν καπνὸν τῆς πάντοτε ἀναμμένης ἑστίας. Τὸ μόνον ἔπιπλον ἦτον ψάθα παλαιά, ἐστρωμένη διὰ νὰ δέχεται τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον τοὺς ὁδοιπόρους, ὁμοία μὲ τὸν κράββατον κοιμητηρίου τὸν ἀνεξετάστως δεχόμενον ὅλους τοὺς νεκρούς, τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου.

Ἡ ξενοδόχος ἔτρεξε προθύμως εἰς ὑποδοχήν του. Ἦτον Κυριακὴ ἑσπέρας, καὶ ἡ Κυρία, καθὼς ἴσως ὑποθέτετε, δὲν ἐφόρει τὰ καθημερινά της. Κρίκοι ἀργυροῖ καὶ χάλκινοι ἐφόρτωναν τὰ δάκτυλά της ὅλα· ἓν περιδέραιον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μεγάλος ὁρμαθὸς ἀπὸ Κωνσταντινάτα καὶ διάφορα τουρκικὰ νομίσματα, δὲν ἐσκέπαζεν ἀρκετὰ τὸν κατάξηρον λαιμόν της, καὶ σανδάλια κόκκινα εἵλκυον τὴν προσοχὴν εἰς τοὺς πρὸ πολλῶν χρόνων ἀνίπτους πόδας της· ὅσον διὰ τὴν ἐνδυμασίαν της, δὲν διεκρίνετο βέβαια διὰ τὴν κομψότητα καὶ καθαριότητά της. Εἰσῆλθεν ὁ Ἐξόριστος ὡς κατάδικος εἰς τὸ καταγώγιον, καὶ ἐκάθησε· μετ' ὀλίγον ἔφθασε καὶ ὁ ξενοδόχος· ὕστερον εἷς ἀναλφάβητος ἱερεὺς τῆς ἐνορίας· ὕστερον τέλος πάντων εἷς ὑπέργηρος κάτοικος τῆς Μεδινίτσης. Συναναστροφὴ τερπνοτάτη! Ἡ ὁμιλία ἤρχισεν ἀπὸ τὸν καλὸν καιρόν, ἀπὸ τὸ τί νέα, καὶ μετ' ὀλίγον ἐμβῆκεν εἰς τὴν μέσην ἡ Πολιτική. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Πολιτική, ἀπὸ τὸν Πρόκριτον ἕως εἰς τὸν βαστάζον, εἶναι ἡ ἐμ-

φυτος γενικὴ μανία μας· καὶ πολλάκις βοσκοὶ τοῦ Παρνασοῦ καὶ τοῦ Ταϋγέτου σταματοῦν καθ' ὁδὸν τοὺς διαβαίνοντας, ἐρωτῶντες ἂν οἱ βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης ἔχωσι μεταξύ των εἰρήνην, ἢ πόλεμον. Ματαίως ὁ 'Εξόριστος ἔμενεν ἄφωνος, καὶ μόλις ἀπεκρίνετο μὲ κἀνὲν σπάνιον ὄχι καὶ ἔτι σπανιώτερον ναί.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! τὰ κακὰ ἐπέρασαν, εἶπεν εἰς τὴν συντροφίαν ὁ ἱερεὺς τῆς Μεδινίτσης, ὅστις, εἰς παράμερον κώχην περιστρέφων εἰς τὰ δάκτυλα τὸ μάλλινόν του κομβολόγιον, συνώδευε τὸν καθένα κόμβον τῶν πατερημῶν του μ' ἓν ἐπιφωνηματικὸν «δόξα σοι ὁ Θεός!» Τώρα συνάζονται εἰς τὴν 'Εκκλησίαν οἱ Χριστιανοί, δόξα σοι ὁ Θεός!, καὶ κάθε σάββατον στέλλουν πρόσφορα μὲ λαμπάδα καὶ μὲ λιβάνι, δόξα σοι ὁ Θεός!—Σήμερα ἠμποροῦμεν νὰ σπείρωμεν καὶ νὰ θερίσωμεν, εἶπε καὶ ὁ ξενοδόχος. Δὲν ἔρχουνται πλέον οἱ μαχαιράδες νὰ πίνουν τὸ κρασί μου καὶ νὰ σπάνουν τὸ βαγένι. Ὅμως, μ' ὅλον τὸν ῥιχόν μου νοῦν, προβλέπω πῶς δὲν θὰ χαροῦμεν πολὺ αὐτὴν τὴν ἡσυχίαν. Ἂν ὁ Λεοπόλδος . . .—Ἄφησε διὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ τὰ πολιτικά σου, ἐφώναξε μὲ τραχεῖαν φωνὴν ἡ οἰκοδέσποινα· ἄλλο δὲν ἠξεύρεις παρὰ νὰ προφητεύῃς τὸ κακό· κάμε καλήτερα τὸν σταυρό σου ποῦ σὲ ἀξίωσεν ὁ Θεὸς νὰ χαίρεσαι τὴν γυναικοῦλά σου χωρὶς καρδιοχτύπι. Ἂς ἦναι πολυχρονεμένος ὁ Κυβερνήτης μας! Ἡ τιμή μας δὲν κινδυνεύει πλέον, ὅσον νοστιμούλαις καὶ ἂν εἴμεθα.—Σιωπᾶτε, καὶ ὁ λύκος ἐμβῆκε πάλιν εἰς τὴν στάνην μας, εἶπε σείων τὴν κεφαλὴν ὁ γέρων χωρικός, ὁ Μαθουσάλας τῆς Μεδινίτσης. Δὲν τὰ ἐμάθετε; 'Απάντησα, εἶναι μία ὥρα, ἕναν πεζοδρόμον, καὶ μὲ εἶπε πίκραις καὶ φαρμάκια. 'Εξορίαις καὶ φυλακισμοὶ εἰς τὸ Νάπλι. Ὁ ξένος εὐγάλλει ἀπ' τὴν μέσην ἕνα ἕνα τοὺς 'Αρ-

χηγούς μας· ἔβαλε στὸ κλουβὶ τὸν γερακτὸ τῆς Σπάρτης· ὁ Μαυρομιχάλης εἶναι κλεισμένος εἰς τὸν Ἰτς-Καλέ. Ἡ Ὕδρα βροντᾷ καὶ ἀστράφτει. Εἶμαι γέρος, καὶ εἶδα πολλά· θ' ἀνάψῃ πόλεμος, καὶ δὲν ἠξεύρω πῶς θὰ σβύσῃ.—Δόξα σοι ὁ Θεός! Μεγάλα καὶ δυνατὰ τὰ ἔργα σου, Κύριε! ἐφώναξε κάμνων τὸν σταυρόν του ὁ ἱερεύς.—

Διακόπτων τὸν διάλογον τοῦτον ὁ Ἐξόριστος, ἐζήτησε νὰ γράψῃ διὰ τὸ Ναύπλιον. Ἀλλὰ μελάνη καὶ κάλαμος, τοιαῦτα περιττὰ σύνεργα, τί ἐζήτουν εἰς τὸ κατάλυμα τῆς Μεδινίτσης; Ἓν κάρβουνον ἀντὶ γραφίδος καὶ ὁ ἀσβεστωμένος τοῖχος τοῦ ξενοδοχείου ἀντὶ παπύρου δὲν ἐξήρκουν διὰ τὰς ἐκτεταμένας ληψοδοσίας καὶ τοὺς ἀριθμητικοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Κυρίου ξενοδόχου;—Μελανοδοχεῖον θέλεις, τέκνον μου; ἠρώτησε τὸν Ἐξόριστον ὁ ἱερεύς. Ἔχω ἐγὼ ἕνα ἐπάνω μου, δόξα σοι ὁ Θεός! Μὲ τοῦτο γράφω εἰς τὰς Μερίδας μου τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν, ὅσους, δόξα σοι ὁ Θεός! μνημονεύω εἰς τὴν λειτουργίαν. Ἂν θέλῃς, υἱέ μου, καὶ σὺ νὰ σώσῃς τὴν ψυχήν σου, μὲ δύο μόνον Φοίνικας, δόξα σοι ὁ Θεός! ἠμπορεῖς ν' ἀγοράσῃς τὸν αἰώνιον θησαυρόν, δόξα σοι ὁ Θεός! Χαρίτωσέ με τ' ὄνομά σου. . .—Τ' ὄνομά μου; Ὁ Θεὸς τὸ γνωρίζει. Λάβε, πάτερ ἅγιε, τοὺς δύο Φοίνικας, καὶ δάνεισέ με μίαν στιγμὴν τὸ μελανοδοχεῖόν σου.—Δόξα σοι ὁ Θεός! Ἔπαρέ το, τέκνον μου. Δόξα σοι ὁ Θεός!—

Τὴν ἐπαύριον τὸ πρωὶ ἐκράτει ὁ Ἐξόριστος τὸ γράμμα του ἕτοιμον. Ἤρχιζον οἱ χωρικοὶ τῶν πέριξ μερῶν νὰ ἔρχωνται εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, διὰ νὰ ἐνδυναμώσωσι τοὺς νευρώδεις βραχίονάς των μὲ τὸ οἰνόπνευμα καὶ τὸν ἀψινθωμένον οἶνον τοῦ καταστήματος. Ὁ Ἐξόριστος ἐζήτησεν ἕνα πεζὸν διὰ τὸ Ναύπλιον.— Πόσα δίδει; ἠρώτησαν τέσσαρες

πέντε γεωργοί καὶ δραγάται μὲ τὸ δρέπανον εἰς τὴν ζώνην, ἡ ἔντιμος ἐκείνη κλάσις τῶν πολιτῶν, τοὺς ὁποίους ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, κατὰ προτροπὴν τοῦ κατ' ἐξοχὴν δημοκράτου Ὑπουργοῦ του, ἐπροσκάλει δι' Ἐγκυκλίου Παραστάτας εἰς τὴν ἐθνικὴν Συνέλευσιν·

«Στείλετέ μ' Ἀντιπροσώπους γεωργοὺς καὶ ζευγολάτας,
«Καὶ ἀνθρώπους μὲ τὰς πτέρνας ἀπὸ χώματα γεμάτας...

Πόσα δίδει; Πόσα πλερόνει ὁ ξένος;—Ὁ καθεὶς ἐσπούδαζε νὰ πλουτήσῃ μὲ μίαν πεζοδρομίαν. Ἀλλ' εἷς χωρικός, ὡς εὐρωστότερος καὶ νεώτερος τῶν ἄλλων, ἐπροτιμήθη.—Λάβε αὐτοὺς τοὺς Φοίνικας, τὸν εἶπεν ὁ Ἐξόριστος, ἀφ' οὗ πρῶτον ἑρμήνευσεν εἰς αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν δρόμον καὶ τὴν οἰκίαν ὅπου τὸν ἀπέστελλεν. Ὅταν δώσῃς αὐτὸ τὸ γράμμα εἰς τὸ μέρος ὅπου πρέπει, θέλεις λάβει καὶ ἄλλα χρήματα·—Πρόσεξε ὅμως καλά, ἐπρόσθεσεν ὁ ὑπηρέτης τοῦ Ἐξορίστου, νὰ μὴν πέσῃς εἰς τὸν Ποταμιάνον.— Καὶ τί ποτάμι εἶν' αὐτὸ ποῦ μὲ λέγεις; Σηκόνω ταῖς ποδιαῖς μου καὶ τὸ περνῶ· ἀπεκρίθη ὁ χωρικός, ἀνοίγων ἠλιθίως ὄμματα θολὰ καὶ ἀκίνητα ὡς τὰ λιμναῖα ὕδατα.—Εἶναι καλέ, ὁ Ἀστυνόμος τοῦ Ναυπλίου· μυρίζεται σὰν τὸ λαγωνικὸ σκυλὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰς τὰ κατάστιχά του ἔχει περασμένα ὅλων μας τὰ πρόσωπα, ὅλων μας τ' ἀναστήματα, ὅλων μας τὰς ὄψεις.—Ὢ! μὴ σᾶς μέλῃ! ἐγὼ δὲν εἶμ' ἀπ' ἐκείνους ὅπου στέκουνται καὶ τοὺς ζωγραφίζουν.— Ὁ Ἐξόριστός τὸν περιεργάσθη μὲ δισταγμόν, ἠθέλησε νὰ λάβῃ ὀπίσω τὸ γράμμα· πλὴν ὕστερον πάλιν μετεμελήθη, καὶ ὁ χωρικὸς ἐκίνησε μὲ τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν τοῦ Ἐξορίστου.

«Σὲ γράφω, Ἀσπασία μου, ἀπὸ σκοτεινὸν καὶ ἄθλιον ξενοδοχεῖον τῆς Μεδινίτσης· σὲ γράφω, καὶ εἰς τὰς χεῖράς μου τρέμει ὁ κάλαμος... Ἐξοριζόμενον ἀπὸ τὸ Ναύπλιον,

ἡ θηριώδης κερκυραϊκὴ Κυβέρνησις δὲν μ' ἔδωκεν οὐδὲ καιρὸν νὰ σ' ἀποχαιρετήσω. Μετὰ δύο μηνῶν ἐπίπονον καὶ πολλάκις τρικυμιώδη θαλασοπλοΐαν, ῥιφθεὶς τέλος πάντων εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον καὶ τὴν Ἑλλάδα σχεδὸν ὅλην εὑρὼν ὡπλισμένην κατὰ τῆς τυραννίας, σὲ γράφω σήμερον, ἕτοιμος νὰ ἐμβῶ καὶ αὐτὸς εἰς τὸ στάδιον τῆς δευτέρας ἐθνικῆς μας πάλης.

»Φρικῶδες Ναύπλιον! ἀνοίγονται ἀκόμη τὴν νύκτα αἱ πύλαι σου καὶ στέλλουσιν ἀδιακόπως θύματα προγραφῆς; Οἱ ὠτακουσταὶ περικυκλοῦσιν ἀκόμη τὰς καθ' ἡμέραν ἐρημουμένας οἰκίας σου;.. Θριαμβεύει λοιπὸν ὁ κακοῦργος ἀντεραστής μου; Ὑπερίσχυσαν λοιπὸν αἱ διαβολαί του καὶ κατώρθωσαν τὴν φυγάδευσίν μου; Πλήρης ψεύδους καὶ κακιῶν, εἶναι ἄξιος νὰ χαίρῃ τὴν εὔνοιαν τῆς καποδιστριακῆς τυραννίδος, καὶ ἡ ψυχή μου δὲν φθονεῖ τοιαύτας ὑπεροχάς.

«Δεσπόζων ἢ δεσποζόμενος, καταδιώκων ἢ καταδιωκόμενος, ἰδοὺ μεταξὺ ποίων ἀντιθέτων τυχῶν ἐπρόκειτο νὰ ἐκλέξω. Ἀιδστάκτως προέκρινα τὴν ἔντιμον καταδρομὴν, καὶ ἀπέῤῥιψα τὴν αἰσχρὰν εὐτυχίαν. Θέλει ἆρά γε ἡ ψυχή σου, Ἀσπασία μου, μὲ καταδικάσει διὰ τοῦτο, ἡ ψυχή σου ἡ τόσον ἐράστρια ὡραίων πράξεων; Ἀλλὰ τί λέγω; Ἑλληνὶς γνησία, τρέφεις καρδίαν ἑλληνικὴν, τὴν ὁποίαν ἡ ἐλευθέριος ἀνατροφὴ κατέστησεν ἔτι εὐγενεστέραν.

«Ἀδύνατον νὰ σὲ παραστήσω ποῖον ῥῖγος ἐνθουσιασμοῦ αἰσθάνομαι, ποῖος ἐκδικήσεως πόθος μὲ πυρπολεῖ τὰς φλέβας! Ἀκούω εἰς τὰ σπλάγχνα μου φωνὴν κράζουσάν με: «Λάβε τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ ἐξυβρίζοντος τὸ ἔθνος!» Τὰ λαμβάνω, ἀγαπητή, καὶ τὰ λαμβάνω μετὰ χαρᾶς.

«Μὲ ποίους παλμοὺς ἡδονῆς ἐπιστρέφω εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἐλευθερίας, εἰς τὴν πλήρη ἐνεργείας αὐτὴν ζωήν! Μὲ

πόσην ἀγαλλίασιν περιέρχομαι πάλιν τὰ ὅμοια μὲ τὸν χαρακτῆρά μου ἄγρια καὶ ἀνεξάρτητα ὄρη τῆς Ἑλλάδος! Εἰς τοὺς κόλπους τῆς φύσεως, εἰς τὰ ἐρημικὰ δάση, κερδαίνει νέαν ζωὴν ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλὰ μακρὰν σοῦ ὑπάρχει εὐτυχία δι' ἐμέ; Ὦ Ἀσπασία μου! εἰς τὴν καρδίαν μου ἦσαν ἄβυσσοι κεκρυμμέναι· ἡ παρουσία σου τὰς ἔκλειε· μακράν σου ἠνοίχθησαν καὶ ἀπειλοῦσι τὴν ὕπαρξίν μου.

«Ἐνθυμεῖσαι, φίλη τῆς καρδίας μου, τὴν πρώτην μας εἰς τὰ Κύθηρα συνάντησιν; Ἐνθυμεῖσαι τὰς ἐσχάτας μας ὑπὸ τὴν πανσέληνον περιπλανήσεις εἰς τὰς ὡραίας ἐξοχὰς τοῦ Ἄργους; Κρατούμενοι ἀπὸ τὰς χεῖρας, περιπατοῦντες μόναι ὁλοκλήρους ὥρας, ἐλησμονοῦμεν εἰς τὰς ἐκστάσεις μας τὸν κόσμον καὶ τοὺς πικρούς του περισπασμούς. Ἡ γαλήνη τῆς ἐαρινῆς νυκτός, ὁ αἴθριος καὶ ἀστερωπὸς οὐρανός, τὸ κελάδημα τῆς τρυφερᾶς ἀηδόνος, τῶν ναμάτων καὶ τῶν ζεφύρων ὁ τερπνὸς ψιθυρισμός, τὸ πᾶν μᾶς ἐγοήτευεν... Ὦ Ἀσπασία μου! εἰς τὰς παραμονὰς τῆς ὑπερτάτης εὐδαιμονίας μας, εἰς τὴν στιγμὴν καθ' ἣν τέλος πάντων ἔμελλον ν' ἀνάψωσι τοῦ ὑμεναίου αἱ λαμπάδες, ἐπέπρωτο νὰ πέσωμεν εἰς νέον κρημνὸν δυστυχιῶν, καὶ πλησιάζοντες εἰς τὸν λιμένα νὰ ἐπαναῤῥιφθῶμεν εἰς ἀχενὲς πέλαγος; Νὰ γεννηθῶμεν ὁ εἷς διὰ τὸν ἄλλον, καὶ νὰ ζῶμεν πάντοτε ὁ εἷς μακρὰν τοῦ ἄλλου; Ματαία λοιπὸν ἡ τόσον σταθερὰ φιλία μας, ἡ τόσον ἐντελὴς τῶν αἰσθημάτων μας ἁρμονία; Ἔπρεπεν ἡ στιγμή, καθ' ἣν αἱ καρδίαι μας ἠνοίχθησαν κατὰ πρῶτον εἰς τὸν ἔρωτα, νὰ γίνῃ τὸ σύνθημα τῆς ἐφόδου ὅλων τῶν δυστυχιῶν, αἱ ὁποῖαι μᾶς περιστοιχίζουσιν ἐξ ὁλοκλήρους ἐνιαυτούς;

«Ἰδέα θανατηφόρος! θέλει ποτὲ συγχωρήσει ὁ πατήρ σου τὸν κατὰ τοῦ Καποδίστρια ἐνοπλισμόν μου, ὁ πατήρ σου ὁ

τόσον ἐπιμόνως καὶ μέχρι μανίας ἀφωσιωμένος εἰς τὰ νεύματα τῆς κερκυραϊκῆς Κυβερνήσεως; Ἀλλὰ μήπως αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ἐπλάσθησαν δοῦλαι ξένων προλήψεων;

»Ὦ δυστυχής φίλη μου! καθ' ὅσον ἀνατρέχω εἰς τὸ παρελθὸν καὶ βυθίζομαι εἰς τὸ μέλλον, ἡ καρδία μου θλίβεται... θλίβεται, διότι ἔγινα ἐγὼ πρωταίτιος τῶν συμφορῶν σου, καὶ διότι προαισθήσεις ὀδυνηραί, ὡς φαντάσματα νυκτερινά, παρακολουθοῦσι τὰ βήματά μου καὶ σκληρῶς μὲ βασανίζουσιν.

«Ὑ. Γ. Ὑπάγω πρὸς τὸν Στρατηγὸν Βάσον εἰς τὴν Σαλαμῖνα, καὶ περιμένω ἐκεῖ ἀνυπομόνως ἀπόκρισίν σου.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἐπειδὴ τὰ συμβάντα τοῦ ἥρωός μας συνδέονται στενῶς μετὰ τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν τοῦ καιροῦ, ζητοῦμεν συγγνώμην ἄν, σκοπὸν ἔχοντες νὰ διηγηθῶμεν περιστατικῶς τὰ παθήματά του καὶ ν' ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν πηγήν των, θέλωμεν πολλάκις ἀναγκασθῆ νὰ περιπέσωμεν εἰς θλιβερὰς καὶ ἀπαισίους διὰ πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν ἀναμνήσεις τῆς καποδιστριακῆς περιόδου.

Ὁ χωρικὸς ἀπόστολος τοῦ Ἐξορίστου, μετὰ τεσσάρων ἡμερῶν ἀδιάκοπον ὁδοιπορίαν, ἀφ' οὗ ταχέως διέτρεξε τὴν στερεὰν Ἑλλάδα μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ, ἀφ' οὗ διέβη τὴν Κόρινθον, τὴν Σικυῶνα, τὰς Κλεωνὰς καὶ τὰς κλεινὰς Μυκήνας, ἔφθασε τελος πάντων εἰς τὸ Ἄργος. Ἐμβὰς εἰς τὴν πόλιν τῶν Δαναῶν, διῆλθε τὴν Λεωφόρον τηξ, ὅπου μετὰ τῶν ἐλεφάντων του πολεμῶν Πύῤῥος, ὁ τῆς Ἠπείρου βασιλεύς, ἐφονεύθη ἀπὸ κεραμίδα, σφενδονισθεῖσαν ὑπὸ γραί-

δος ἄνωθεν τοῦ δώματός της. Ἀναστείλας τὸν χιτωνίσκον του, διεπέρασεν ἔπειτα τὸν Ἴναχον χωρὶς κἂν νὰ γνωρίζῃ τ' ὄνομά του, καὶ μὲ ἀδιάφορον ὄμμα εἶδε μακρόθεν τὴν Λέρνην. Πόσοι βάναυσοι εὐπάτριδες τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν αὐτὴν ἀγροῖκον ἀπάθειαν καὶ ἀναισθησίαν παρέρχονται τὰ μνημεῖα τῆς προπατορικῆς ἡμῶν εὐκλείας!

Εἰς τὴν φέρουσαν πρὸς τὸ Ναύπλιον ἁμαξιτὸν ὁδόν, ἓν τῶν θαυματουργημάτων τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια, ἤρχησεν ὁ ἁπλοῦς χωρικὸς νὰ χάσκῃ ἀπὸ θαυμασμόν, λέγων καθ' ἑαυτόν· «πόσα καὶ πόσα πρέπει νὰ ἐξωδεύθησαν διὰ νὰ γένῃ αὐτός ὁ δρόμος!» Ἐπέρασεν ὕστερον ἀπὸ τὴν δενδρόφυτον Τίρυνθα, καὶ ὕστερον ἀπὸ τοὺς Ἀποβάθμους, ὅπου τὸ πάλαι ἀπέβη ὁ Δαναός, φέρων εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ πρῶτα σπέρματα τοῦ κοινωνισμοῦ, καὶ ὅπου, κατὰ τὰ 1833, ἔμελλε ν' ἀποβῇ νέος Δαναός, ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος.

Θεωρῶν τὸ Παλαμίδιον κλίνων ἐκ τοῦ ὕψους πρὸς τὴν πεδιάδα τοὺς σιδηροὺς κεραυνούς του, θεωρῶν τὸν λιμένα τῆς Πρωτευούσης ὡραῖον καὶ μεγαλοπρεπῆ ἀπὸ πλοῖα κολοσσαῖα τῆς Συμμαχίας, ἐκυριεύθη ἀπὸ τὸ σέβας ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πάντοτε, καὶ εἰς τὴν ἀναρχίαν αὐτήν, ᾐσθάνθησαν ἐνώπιον τοῦ Ναυπλίου καὶ οἱ στρατιωτικοὶ καὶ οἱ χωρικοὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον σχεδὸν ἐχρεώστησαν τὴν προσωρινὴν ὕπαρξίν των αἱ κατὰ καιρὸν τῆς Ἑλλάδος Κυβερνήσεις.

Πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ Ναυπλίου βλέπει πλῆθος ἐνόπλων ἀνθρώπων ἐξεταζόντων τοὺς διαβάτας, καὶ μὲ ῥάβδον εἰς τὴν δεξιάν, σύνηθες ἀστυνομικὸν ἔμβλημα, ἀκούει τὸν Κὺρ Ποταμιάνον κράζοντα πρὸς τοὺς πιστοὺς δορυφόρους του. «Παρατηρήσετε καλὰ εἰς τὴν ζώνην, εἰς τὸ ὑποκάμισον, μήπως ἦναι γράμματα κρυμμένα.» Ὅλος ἔντρομος διαβαί-

νει τὴν πρὸ τῆς πύλης μικρὰν γέφυραν, περιστελλόμενος καὶ βαδίζων ἄκραν ἄκραν, ὡς πλοῖον παραπλέον σκοπέλους, καὶ φοβούμενον μήπως τοὺς ἐγγίσῃ καὶ συντριφθῇ. Ἐξαίφνης ἡ κεραυνοβόλος φωνὴ τοῦ Ἀστυνόμου ἀποτείνεται καὶ πρὸς αὐτόν.—Χωρικέ, νὰ μὴν βαστᾷς καὶ σὺ τὸν Ἀπόλλωνα; Νὰ μὴν ἔχῃς ἐπάνω σου γράμματα;—Ἐγώ, Κὺρ Ἀστρονόμε, εἶμ' ἕνας χωριάτης ἀγράμματος, κι' ἀπὸ γράμματα δὲν ξεύρω.—Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι;—Ἀπ' τὴν Μεδινίτσα μὲ συμπάθειο.—Τί κάμνει ὁ Μεταξᾶς:—Δὲν εἶδα κανένα μὲ μετάξι, καὶ νὰ μὲ συμπαθήσῃς.—Πήγαινε, ζῶο τετράποδο, νὰ βοσκήσῃς πρῶτα, καὶ ὕστερα παρουσιάσου ἐμπρὸς εἰς ἀστυνομικὰς Ἀρχάς. Τράβα! δεῖξέ με, γομάρι, τὴν ῥήχη σου!

Ἐμβὰς εἰς τὸ Ναύπλιον ὁ χωρικός, ἔφθασεν εἰς τὴν τότε καλουμένην ὁδὸν τοῦ Αὐγουστίνου. Ἐξήρχοντο τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ λαμπροῦ Ἀρχιστρατήγου τῆς Ἑλλάδος γαυριῶντες οἱ πολυάριθμοι ἵπποι του, καὶ πλῆθος στρατιωτῶν ἐπλήρουν τὰς αὐλάς του. Ἔκθαμβος ὁ χωρικός, παρετήρει τὴν σατραπικὴν αὐτὴν καὶ ἀρειμάνιον πομπὴν τοῦ ἥρωος, ὅταν ἐξαίφνης ἀκούεται μακρόθεν βαρὺς γογγυσμός, καὶ γύρω του ἄνθρωποι πολλοὶ φωνάζουν· «Ἀκούσετε τὴν βροντήν; Τῆς Ἑλλάδος τὸ δίκροτον ἐκάη.» Ἡ ἐκπυρσοκρότησις αὐτὴ τόσον, μέγα συμβεβηκὸς τοῦ καιροῦ ὑπῆρξε, τόσον σημαντικὰς μεταβολὰς ἐπέφερεν εἰς τὰς τύχας τῶν Ἑλλήνων, ὥστε δὲν νομίζω περιττὸν νὰ εἰπῶ περὶ τούτου ὀλίγα τινά.

Ἡ Ὕδρα, διὰ περιοδικοῦ φύλλου, τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀπὸ τὸν Μάρτιον ἤδη μῆνα εἶχεν ἀρχίσει νὰ κηρύττῃ ἐλευθέρας ἀρχὰς εἰς τὸ ἔθνος καὶ νὰ στηλιτεύῃ ἀναφανδὸν τὸ αὐθαίρετον τῆς Καποδιστριακῆς Κυβερνήσεως. Τὸ Αἰγαῖον πέ-

λαγος, ἐρεθισθέν, ἐζήτησε δι' ἀναφορῶν ἀπὸ τὸν Καποδίστριαν τὴν συγκάλεσιν ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Ἀλλ' αὐτός, πρὸς μόνην ἀπόκρισιν, ἡτοιμάσθη νὰ σωφρονίσῃ τοὺς Αἰγαιοπελαγίτας δι' ἐνόπλου δυνάμεως, καὶ διέτρεξε φήμη, ὅτι ὁ ἐθνικὸς στόλος παρεσκευάζετο εἰς τοιαύτην ἐκστρατείαν. Ἡ Ὕδρα ἔσπευσε νὰ προλάβῃ τὰ σχέδια τοῦ Καποδίστρια, καὶ ὁ Μιαούλης μετὰ τοῦ Κριεζῆ κατέλαβεν εἰς τὸν Πόρον τὸν στόλον καὶ τὸ Νεώριον. Ἡ εἴδησις αὐτή, φθάσασα εἰς τὸ Ναύπλιον, ἔῤῥιψεν εἰς φρενητικὰς παραφορὰς τὸν Κυβερνήτην. Διὰ ξηρᾶς στρατεύματα ἑλληνικά, διὰ θαλάσσης πλοῖα ξένου Κράτους, κατὰ τὴν εἰκοστὴν πέμπτην τοῦ Ἰουλίου, ἐμφανίζονται διὰ μιᾶς εἰς τὸν Πόρον. Τὴν εἰκοστὴν ἕκτην, ὁ Ῥῶσσος Ναύαρχος Κύριος Ῥικόρδος δι' ἑνὸς τῶν ἀξιωματικῶν του προαγγέλλει εἰς τὸν Ἀρχιναύαρχον Ἕλληνα, ὅτι μέλλει νὰ στείλῃ δύο του πλοῖα εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος διὰ νὰ τὸν ἀποκλείσῃ, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν πραγματοποιεῖ τὴν ἀπειλήν του. Ὁ Μιαούλης, ἀμετάτρεπτος εἰς τοὺς πατριωτικούς του σκοπούς, ζητεῖ νὰ τὸν ἀποτρέψῃ διὰ τῆς πειθοῦς ἀπὸ τοιοῦτον κίνημα. Ἀλλ' ἀποῤῥιφθείσης πάσης εἰρηνικῆς του προτάσεως, καθοπλίζει τὸ μικρὸν φρούριον, τὸ κείμενον ἔμπροσθεν τῆς νήσου τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ὅρμου. Τὴν εἰκοστὴν ἑβδόμην, ἀποφασίσας νὰ διαλύσῃ τὸν ἀποκλεισμόν, προειδοποιεῖ τοὺς πλοιάρχους τῶν ῥωσσικῶν δύο πλοίων, ὅτι, ἂν δὲν ἀπομακρυνθῶσιν ἀμέσως, θέλουσι πολεμηθῇ ἀπὸ τὸ φρούριον· καὶ τὸ φρούριον, κατὰ διαταγήν του, ἔῤῥιψε τὸ κανόνιον τοῦ προαγγέλματος. Τὰ ῥωσσικὰ πλοῖα ἀνταπεκρίθησαν κανονοβολοῦντα, καὶ ἤρχησεν ἡ μάχη ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Ἡ νὺξ ἐπελθοῦσα κατέπαυσε τὰς ἐχθροπραξίας, αἵτινες ἐπανελήφθησαν τὴν πρωΐαν τῆς εἰκοστῆς

ὀγδόης. Ὁ Μιαούλης διὰ ν' ἀποφύγῃ χύσιν αἵματος, ἐπρόβαλεν ἀνακωχήν, ἕως οὗ ἤθελον φθάσει ἐκ Ναυπλίας αἱ περιμενόμεναι τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ναυτικαὶ δυνάμεις· συγχρόνως δὲ προεμήνυσεν εἰς τὸν κύριον Ῥικόρδον, ὅτι, ἅμα ἤθελε κινηθῇ κατὰ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, αὐτὸς δὲν ἤθελε μὲν ἀντικρούσει εὐεργέτιδα δύναμιν, ἤθελεν ὅμως παραδώσει τὸ δίκροτον εἰς τὰς φλόγας, καὶ ἀφαιρέσει ἀπὸ τὸν Καποδίστριαν τὰ μέσα τῆς ἐθνικῆς καταστροφῆς, τὴν ὁποίαν προεμελέτα. Ἐν ᾧ τοιαύτη ἦτον ἡ σταθερὰ τοῦ Μιαούλη ἀπόφασις, ὁ Κυβερνήτης ἐξ ἑνὸς μέρους ἐβράδυνε τὴν ἀπὸ Ναύπλιον ἀναχώρησιν τῶν ἀγγλικογαλλικῶν πλοίων, ἐξ ἄλλου ἀπέστειλε ταχυδρόμον πρὸς τὸν Κύριον Ῥικόρδον, διὰ νὰ κυριεύσῃ ὅσον τάχος τὰ παρὰ τῶν Ὑδραίων κατεχόμενα πλοῖα. Τότε ὁ Μιαούλης καὶ Κριεζῆς ἔβαλον πῦρ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Καρτερίαν· καὶ καθὼς ὁ βάρβαρος Ξέρξης εἰς τὴν πυρπόλησιν τῶν Ἀθηνῶν εἶδε τὴν ἀμετάθετον τῶν Ἑλλήνων γνώμην νὰ μὴν ὑποδουλωθῶσιν εἰς τὸν ζυγόν του, ὁμοίως καὶ ὁ Καποδίστριας εἶδεν εἰς τὴν πυρκαϊὰν τοῦ Πόρου τὸν ἀδούλωτον χαρακτῆρα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ἡ σκηνὴ αὕτη ἀνεκάλυψεν ὁλοσχερῆ τὴν μισέλληνα ψυχὴν τοῦ Καποδίστρια εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ Ναυπλίου, καὶ τὸ πένθος τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦτον εἰς ὅλων τὰ πρόσωπα ζωηρῶς εἰκονισμένον. Πολλοὶ καὶ ἀπὸ τοὺς περὶ αὐτὸν ἤρχισαν νὰ τρέμωσι, βλέποντες καθ' ἑκάστην ἀναπτυσσόμενον τὸ νερωνικὸν ἦθος τοῦ Κερκυραίου.

Ὁ χωρικός μας περιεφέρετο εἰς τὰς ἀγυιὰς τοῦ Ναυπλίου μεταξὺ ἐντρόμου καὶ περιλύπου λαοῦ, περίφοβος καὶ αὐτὸς χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸ αἴτιον. Εἰς μάτην ἐζήτει νὰ εὕρῃ τὴν κατοικίαν τῆς Ἀσπασίας μὲ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἐξορίστου

εἰς τὰς χεῖρας, παρακαλῶν ὅλους τοὺς διαβαίνοντας ν' ἀναγνώσωσι τὴν ἐπιγραφήν, καὶ μὴ λαμβάνων ἀπὸ κανένα σχεδὸν ἀπόκρισιν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ὑψηλάντου, ἐν ᾧ ἀκόμη ἐξέταζε τὸν καθένα περὶ τῆς δυσευρέτου οἰκίας, συναπηντήθη μετά τινος κομψοῦ φουστανελλοφόρου, ὅστις ἀκούσας προφερόμενον τ' ὄνομα τῆς Ἀσπασίας ἐσταμάτησεν εὐθύς. Ὁ Κύριος οὗτος ἐφόρει φουστανέλλαν τετρακοσιόφυλλον, εἰς τὰς ἄκρας περικέντητον, καὶ εἶχε τὰ περιτραχήλια τοῦ ὑποκαμίσου του πρὸς τὸ γαλλικώτερον ἀνωρθωμένα· ἔτριζον τὰ στίλβοντα ὑποδήματά του· τὸ πορφυροῦν ἀσιατικὸν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς του ἔκλινε κομψῶς ἐπὶ τῆς μυροπνόου του κόμης, καὶ ὁ γλαφυρός του μύσταξ ἐν εἴδει περισπωμένης ἔστεφε τὰ ῥοδινά του χείλη· Νάρκισσος περιπατῶν ἀκροθιγῶς ἐπὶ τῶν ὀνύχων, καὶ ὑποβλέπων εὐαρέστως τὰ κάλλη του.—Ποῖον ζητεῖς, ἄνθρωπε; ἠρώτησε τὸν χωρικόν, λεπτύνων γυναικιστὶ τὴν φωνήν του.—Ἔχω, αὐθέντη, ἕνα γράμμα διὰ κάποιαν Ἀρχόντισσα . . . τὴν λέγουν . . . διάβασε, νἄχῃς καλό, τὸ ἐπανώγραμμα.—Ὁ χαρίεις Ναυπλιώτης ἀναγινώσκει τὴν διεύθυνσιν, ὠχριᾷ καὶ τραγικῶς ἐπιφωνῶν, «διὰ τὴν Ἀσπασίαν, ὦ Θεέ! Τὸ γράψιμον ἐκείνου!» «δός μέ το! δός μέ το! ἐπρόσθεσεν ἀμέσως· ἐγὼ τὸ πηγαίνω· τὴν γνωρίζω πολλὰ καλά· εἶμαι καὶ συγγενής της.» Ὁ χωρικός, πρὶν δώσῃ τὸ γράμμα, θέλων νὰ παραστήσῃ μεγάλην τὴν ἐκδούλευσίν του καὶ νὰ λάβῃ ἀναλόγως μεγάλην τὴν ἀμοιβήν, ἀρχίζει νὰ διηγῆται πόσους καὶ πόσους κόπους ὑπέφερεν ἕως νὰ κατευοδωθῇ ἀπὸ τὴν Μεδινίτσαν εἰς τὸ Ναύπλιον. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἀκόμη κατεγίνετο εἰς τὴν εὔγλωττον ἔκθεσίν του, ὁ πονηρὸς Ναυπλιώτης, προβλέπων ὅτι τὸ κάτω τῆς γραφῆς ἦτον νὰ τὸν ζητήσῃ καλὴν πληρωμήν, «εὖγέ σου, παληκάρι μου! μεγάλη σου ἡ

ἀξιότης!» τὸν λέγει, ἁρπάζει τὴν ἐπιστολὴν καὶ γίνεται ἄφαντος ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ, ἀφίνων τὸν καλόν σου χωρικὸν εἰς τὴν μέσην μὲ τὸ στόμα κεχηνός, ὡς τὸν κόρακα τοῦ μύθου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀπέσπασεν ἡ ἀλώπηξ τὸν τυρόν.

Ὁ Αὐγερινόπουλος (αὐτὸ ἦτον τ' ὄνομα τοῦ ἁρπάσαντος τὸ γράμμα) τριακονταετὴς σχεδὸν τὴν ἡλικίαν, μὴ λαβὼν ἄλλην ἀνατροφὴν παρὰ τὴν τότε διδομένην εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐγνώριζε κατ' ἐπιφάνειαν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ψιττακίζων συγχρόνως δύο ἢ τρεῖς φράσεις χαιρετισμοῦ εἰς τὴν γαλλικήν. Ἐκαυχᾶτο ἀδιακόπως ὅτι ἦτον μέγας καὶ πολὺς κτηματίας, ἐν ᾧ δὲν ἐλάμβανεν οὔτε δέκα ἡμερῶν του ἔξοδα κατ' ἔτος ἀπὸ τὰ ἔρημά του ὑποστατικά, ἔχων ἀκόμη καὶ αὐτὰ εἰς ἀλλεπαλλήλους ὑποθήκας ὑποβεβλημένα. Ἐθυμίαζε τὰ εἴδωλα τῆς ἡμέρας, καὶ ὡς ἔπαχρον εὐδαιμονίας ἐθεώρει πᾶν ὑπούργημα, χωρὶς νὰ δυνηθῇ ποτε νὰ ἐπιτύχῃ κἀνέν. Δὲν ἀπέμενεν ὅμως χωρὶς κἀμμίαν ὠφέλειαν. Ἐκέρδιζεν ἓν εἰκόπεδον σήμερον, ἕνα ἐργαστηρότοπον αὔριον, καὶ πάντοτε εἰς μυστικὰς συνενοχὰς προσόδων περιπλεκόμενος καὶ περιπλέκων τινὰ Ὑπουργόν, ἔτρωγεν αὐτὸς τὰ ἐκτὸς τῶν φοινίκων καὶ τὰ ἐντὸς τῶν ἀμυγδάλων, ἀφίνων εἰς ἐκεῖνον τὰ ὀστᾶ καὶ τὰ κελύφη. Ἀγέρωχος καὶ χαμερπὴς ἐν ταὐτῷ, ἐδείκνυεν ὀφρῦν Ἀρειοπαγίτου πρὸς τοὺς κατωτέρους του, καὶ ὡς σκύλαξ ἔσαινε τὴν οὐρὰν ἐνώπιον τῶν ἀνωτέρων του· χρυσὸς ἔξωθεν, μόλυβδος ἔνδοθεν· ὅσον εἰς τὸ φανερὸν μειλίχιος καὶ πρᾶος, τόσον εἰς τὸ κρυπτὸν ἀπάνθρωπος καὶ θηριώδης. Ἰδοὺ ὁ ἀντεραστὴς τοῦ Ἐξορίστου μας, ὁ λατρευτὴς ὄχι τόσον τῆς Ἀσπασίας ὅσον τοῦ πατρικοῦ της πλούτου, καὶ τὸν ὁποῖον αὐτὴ ἀπέφευγε καὶ ἤθελε μισήσει, ἂν τῆς Ἀσπασίας ἡ ψυχὴ ἦτον ἐπιδεκτικὴ μίσους.

Τρέξας εἰς παράμερον τόπον ὁ Αὐγερινόπουλος καὶ ἀποσφραγίσας τὴν πρὸς τὴν Ἀσπασίαν ἐπιστολήν, εἰς πᾶσαν περίοδον, εἰς πᾶσαν λέξιν τὴν ὁποίαν ἀνεγίνωσκεν, ἔπιπτεν ἀπὸ λύσσαν ζηλοτυπίας εἰς παραφορὰς ἐκδικήσεως καὶ ὀργῆς· ἔδακνε τὰ χείλη του... ἔστεκεν... ἐπεριπάτει... τέλος πάντων, ὡς νὰ εἶχεν ἐμπνευσθῆ ἀπὸ καταχθόνιόν τινα δαίμονα, σαρδωνικῶς ὑπογελάσας καὶ σείσας ἀπειλιτικῶς τὴν κεφαλήν, διευθύνθη δρομαῖος εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ δημοκράτου Ὑπουργοῦ, εὑρίσκων τὴν ἐποχὴν τῆς γενικῆς κατὰ τῶν Συνταγματικῶν καταδρομῆς ἁρμοδίαν δι' ἐκδίκησιν μερικήν.

Εἰς τὴν ὑπουργικὴν αὐτὴν οἰκίαν ἐγίνοντο συνεχῶς αἱ συνεδριάσεις τῶν τότε ὀλυμπίων Θεῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ γραφὶς τοῦ Αἰσχύλου ἐξεικόνισεν ἀξίως τοὺς Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας· ἡ ἰδική μου θέλει ἆρά γε δυνηθῆ νὰ σκιαγραφήσῃ τοὺς Ἑπτὰ ἐπὶ Ἑλλάδα Συμβούλους τοῦ Καποδίστρια;

Ἐν μέσῳ αὐτῶν ἦτον καθιδρυμένος ὁ φέρων τὴν πανοπλίαν τοῦ Ἄρεως Τυδεύς, μικρὸς μὲν δέμας ἀλλὰ μαχητής· πνέων πολεμικὴν μανίαν καὶ βροντοφωνῶν κατὰ τῶν Ἐλευθέρων:

«Τύδευς δὲ μαργῶν καὶ μάχης λελιμμένος,
«Μεσημβριναῖς κλαγγαῖσιν ὡς δράκων βοᾷ.»

Πλησίον του παρέδρευεν ἄλλος, τῆς πρεσβείρης Γερουσίας ἡ βακτηρία,

«Τοῦ κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος·»

πολλὰ δὲ κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν μερμήριζεν ὁ ἀναφαλαντίας.

Ἐβάσταζε τὰς πλάστιγγας τῆς Θέμιδος ὁ τρίτος, ἀμφιρρεπὴς ὡς αὐταί, καὶ κυμαίνων μεταξὺ τιμιότητος καὶ Καποδιστρισμοῦ.

Μέλος τῆς Οἰκονομίας ὁ τέταρτος, εἶχεν εἰς χεῖρας φάκελλον παχὺν χαρτονομισμάτων, καὶ διὰ νὰ καλύψῃ τὴν ἔλλειψιν τοῦ εἰς κατασκόπους ἐξαντληθέντος Ταμείου, ἐμόχθη διὰ νέας ἀλγεβρικῆς μεθόδου του ν' ἀποδείξῃ τὸ 1 ἴσον τῷ 10, τῷ 100, τῷ 1000, ὡς μηδενικῶν ὄντων τῶν μηδενικῶν.

Ὁ πέμπτος ἦτον ὁ δημοκράτης Ὑπουργὸς ὅστις, κρατῶν σφιγκτῶς ἐνηγκαλισμένον τὸν Ζουῆ καὶ τὸν Βινῶνα, ἔκραζε μὲ βραγχώδη φωνήν· «Ἐξορίαι! Προγραφαί! Φυλακισμοί! Δημεύσεις!»

Μίτραν ἐπὶ κεφαλῆς φέρων ὁ ἕκτος, περιέστρεφε πατερημὰ ἠλέκτρου εἰς τὰ δάκτυλα, καὶ εἰς πᾶσαν ἔγγραφον διαταγὴν τοῦ Καποδίστρια ἐψαλμῴδει· «Ἀμήν! Ἀμήν!»

Ὁ ἕβδομος, ἐπίσημον μέλος τῆς Ἐξοριστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐξετύλιττε σοβαρῶς μακρὺν κατάλογον, ὅπου ἐπὶ κεφαλῆς πολλῶν ἄλλων ὀνομάτων διεκρίνετο προγεγραμμένον τὸ τοῦ ἀειμνήστου Δημητρίου Ὑψηλάντου.

—Ἐμάθατε τὴν ἀνοσιουργίαν, τὴν ἐμάθατε· εἶπε πρῶτος εἰς τὴν σεβαστὴν ὁμήγυριν ὁ δημοκράτης Ὑπουργός. Ἐπυράκτωσαν οἱ Ἀντάρται τὴν ξυλίνην Ἑλλάδα, καὶ ἂν ἐδύναντο ἤθελον κάμει ὁλοκαύτωμα καὶ τὴν ἰδίαν αὐτὴν Ἑλλάδα, τὴν τόσον ἀγαπητὴν πατρίδα των. Ὑδραῖος καὶ ἀρετὴ ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενα!—Ἐκβάλλων ἔπειτα σωρὸν ἐγγράφων ἀπὸ τὴν δημοτικήν του ζώνην, ἐξηκολούθησε νὰ λέγῃ.—Ἡ φρενοβλάβεια τῶν Συνταγματικῶν ἔφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνά της. Πανταχόθεν μᾶς ἔρχονται αὐθάδεις ὑπὲρ Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ Συντάγματος ἀναφοραί. Ἀνωφελῶς εἰς τὰς Ἀθήνας, καίτοι τουρκικὰς ἀκόμη χάρις εἰς τὸν Κυβενήτην μας, διεσπείραμεν στρατιώτας φοβερίζοντας μὲ τὸ πῦρ καὶ μὲ τὴν μάχαιραν τοὺς Ἀθηναίους, διὰ νὰ

μὴν ὑπογράψωσιν εἰς τοιαύτας παραλόγους προτάσεις. Ὁ Ζαχαρίτσας, ὁ Βλάχος καὶ ὁ Ἀνάργυρος ὑπερίσχυσαν. Ἰδέτε καὶ αὐτὰ τὰ γράμματα, ἰδέτε τα. Εἰς μάτην μυστικὰς καὶ φανερὰς Ἐγκυκλίους, ὑποσχέσεις καὶ ἀπειλὰς τῶν πιστῶν ὑπαλλήλων μας, φυγαδεύσεις, καθείρξεις, βασανιστήρια, δημεύσεις, εἰς μάτην τὸ πᾶν ἐβάλομεν εἰς ἐνέργειαν, διὰ νὰ καθέξωμεν τὰς Ἐπαρχίας Καλαβρύτων, Πατρῶν καὶ Βοστίτσης. Ἀναφοραὶ μιαραὶ ἐξῆλθον καὶ ἀπ' αὐτὰς τὰς μεμολυσμένας φωλεὰς τῶν Ἀνταρτῶν. Ἑκατὸν ἱππεῖς μας περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀνδρέου Ζαίμη· ἀλλ' ὁ ἐπαναστάτης ἐδραπέτευσεν εἰς Ζάκυνθον, καὶ πλέει, λέγουν, ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Ὕδραν. —

— Καὶ ἡ στρατηγική μας αὐτὴ ἀπέτυχεν, ἀνέκραξεν ὁ μικρομέγας καὶ πολεμικὸς Ὑπουργός. Ἀφ' οὗ οἱ Κοντοβουνήσιοι καὶ ὁ Χονδρογιαννόπουλος, οἱ κατὰ συνέπειαν μυστηριώδους διαταγῆς μας ἀναφανέντες εἰς τὴν Πελοπόννησον λησταί, ἀποχρώντως ἐδικαιολόγησαν ἐκστρατείαν τῆς Κυβερνήσεως κατ' αὐτῶν, διαταχθεὶς τότε ὁ Ἀρχιστράτηγος τῆς Πελοποννήσου νὰ συλλέξῃ ὀκτὼ χιλιάδας στρατιωτῶν, ἐξῆλθε μετὰ στρατεύματος εἰς περιοδείαν τῶν ἐπαρχιῶν. Πολλοὺς τῶν Ἀνταρκτικῶν ἔρριψεν εἰς τὰ δεσμωτήρια, πολλοὺς ἐξώρισεν· ἀποδύσας δὲ καί τινας εἰς Τριπολιτσᾶν, ἐν μέσῳ πληθούσης ἀγορᾶς τοὺς περιέφερε μετὰ μαστιγώσεων καὶ ῥαπισμάτων γυμνοὺς ὡς ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν γαστέρα τῆς μητρός των, συμπορευομένης στρατιωτικῆς μουσικῆς. Μὲ ὅλα τὰ δραστήρια καὶ αὐστηρὰ ταῦτα μέτρα, ἡ λύσσα τῶν Συνταγματικῶν αὐξάνει.—

Τὸ μέλος τῆς σεβαστῆς Οἰκονομίας εἶπεν.—Ὁ κόσμος ἀπέβαλε πᾶσαν αἰδῶ καὶ ἠθικήν. Κατὰ προφορικὴν διαταγὴν τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος, ἔγραψα χθὲς πρὸς Πληρεξού-

σιον παλαιὸν τοῦ Ἄργους, συχνάζοντα πάρα πολὺ εἰς τὸν Ὑψηλάντην, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Ταμεῖον τὰς δύο χιλιάδας Φοινίκων, τὰς ὁποίας ἔλαβε περὶ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐν Ἄργει ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Ὦ Θεέ! Ποίαν ἀπόκρισιν ἔλαβεν ἡ Οἰκονομία! Ἀκούσατέ την, Κύριοι, ἀκούσατέ την νὰ φρίξετε.

«Ἔλαβα τὴν ὑπ' ἀριθ. 102,72 πρόσκλησιν τῆς ἐπὶ τῆς Οἰκονομίας Ἐπιτροπῆς. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι κατὰ διαταγὴν τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος μοὶ ἐμετρήθησαν δισχίλιοι Φοίνικες εἰς χρυσᾶ Λουδοβίκια. Ἀλλ' ἡ Ἐξοχότης του μὲ τοὺς ἔδωκε πρὸς ἐνίσχυσιν, ὡς εἶπε, τῆς πατριωτικῆς μου γλώσσης· καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν, πόσην ῥητορικὴν δὲν ἔδειξα τότε! Χρυσόστομος δὲν ἔγινα μὲ τὰ χρυσᾶ Λουδοβίκιά του; Πότε ὁ Κύριος Περοῦκας ἐκεραυνοφώνησεν ὑπὲρ Κυβερνήτου, καὶ δὲν ἠλάλαξα ἐγώ; «Ναί! Ναί!» Πότε ὁ κύριος Χρυσόγελος ἐξεφώνησε κἀμμίαν δοξολογίαν καὶ δὲν ἔψαλα ἐγώ; «Ἀλληλούϊα! Ἀλληλούϊα!»

»Αἱ ψῆφοι τῶν ἄλλων Πληρεξουσίων εἶναι ἀπὸ κόκκους ἐρεβίνθου ἢ φασιόλου. Πλὴν λανθάνεται ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ἂν νομίζῃ καὶ τὴν ἰδικήν μου τόσον εὐθηνὴν καὶ τόσον ἐλαφράν· ἡ ἰδική μου ἀξίζει καὶ βαρεῖ ἀδάμαντας. Θέλω δώσει λόγον διὰ τὰς δύο χιλιάδας Φοινίκων, ὅταν ὁ κύριος Κόμης Αὐγουστῖνος διὰ τὰς ὀκτακοσίας χιλιάδας τῆς ἡρωϊκῆς περιηγήσεώς του, ὅταν ὁ Κύριος μὲ εἰς ἕνα κάποιον τρόπον διὰ τὸ Φροντιστήριόν του, ὅταν ὁ Κύριος μὲ τοὺς πολλοὺς μύθους του διὰ τὰ νόμιστρα τῆς Πελοποννήσου, καὶ ὅταν οἱ κύριοι Ἔκτακτοι Ἐπίτροποι καὶ Διοικηταὶ διὰ τὰ ἔκτακτα ἔξοδά των.—

Εἰς τὸ τέλος τῆς ἀναγνώσεως ταύτης, ἀνεκάγχασάν τινα τῶν μελῶν τοῦ σεβαστοῦ Συνεδρίου. Ἀλλ' ὁ πατὴρ τῆς Πατρίδος, ὁ ἐμβριθὴς Γερουσιαστής, μὲ ἀγανάκτησιν

καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς ἐρυθροὺς «γελᾶτε, εἶπε, γελᾶτε; Χωρὶς σφαγάς, χωρὶς αἱματοχυσίαν, ἐξουσία δὲν στερεόνεται. Ἢ μὲ ἀκούετε καὶ τὸ αἷμα τρέχει μέχρι γονάτων, ἢ ἐγὼ ἑτοιμάζομαι νὰ φύγω εἰς τὴν Εὐρώπην. Δυστυχία εἰς τὴν Ἑλλάδα! Ὁ Κόμης Βιάρος ἀναχωρεῖ· ἀναχωρεῖ ὁ μόνος ἄξιος νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς Ἀντάρτας.»

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐνεφανίσθη ὁ Αὐγερινόπουλος ἀσθμαίνων καὶ κρατῶν εἰς χεῖρας τὸ γράμμα τοῦ Ἐξορίστου. Συνεσταλμένος καὶ μὲ ἀσκεπῆ κεφαλὴν ἐπλησίασεν εἰς τὸν κατ' ἐξοχὴν δημοκράτην, καὶ εἰπὼν εἰς αὐτὸν μυστηριωδῶς ὀλίγα τινά, τὸν ἐνεχείρισε τὴν ἐπιστολήν. Ὁ ἀγοραῖος Ὑπουργός, ἀφ' οὗ μὲ βίαν καὶ μὲ ταραχὴν τὴν ἀνέγνωσεν, «ἴδέτε, Κύριοι, ἐφώναξεν, ἴδετε τὴν ὑπογραφὴν αὐτήν· τὴν γνωρίζετε βέβαια... ὁ Ἀντάρτης ἐξορισθεὶς ἀπὸ τὸ Ναύπλιον, ἀντὶ νὰ σωφρονισθῇ, ἔτρεξεν εἰς τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, καὶ μὲ τὸν Βάσον ζητεῖ ἀπὸ τὴν Σαλαμῖνα νὰ τὴν ταράξῃ.» Ἀνασηκώσας ἔπειτα τὴν φουστανέλλαν του ὡς ὁ Καραίσκος πρὶν τῆς μάχης, «εἶμαι δημοκράτης, ἐξηκολούθησε, καὶ δημοκράτης εὔχομαι ν' ἀποθάνω· Αἷμα! Αἷμα! Διάταγμα συλλήψεως καθ' ὅλων τῶν ταραξιῶν, κατὰ τοῦ ἀποστάτου ὅστις μελετᾷ ν' ἀναστατώσῃ τὴν χέρσον Ἑλλάδα!» καὶ λαβὼν τὸν ἐπὶ τοῦ ὠτίου του ἀποτεθειμένον κάλαμον, ἤρχισε νὰ γράφῃ ὁλοκλήρους σελίδας πρὸς τὸν ἔκτακτον Ἐπίτροπον τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἐκ διαλειμμάτων ψιθυρίζων καθ' ἑαυτὸν μὲ τρέμοντα χείλη· «διάταγμα συλλήψεως καθ' ὅλων τῶν μὴ αὐτοχθόνων... καθ' ὅσων γνωρίζουσι τὴν γαλλικὴν διάλεκτον... καθ' ὅσων δὲν εἶναι Πελοποννήσιοι γνήσιοι.... καὶ γνήσιοι Τριπολιτσιῶται... καὶ πρὸ πάντων φίλοι μου... δημοκρατία... Ζουῆς.... Βινιῶν... ἀρετή... ἐλευθερία... διάταγμα συλλήψεως.»

—Βαδίζετε εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῆς Ὀρθοδοξίας! ἔκραξεν τιαροφόρος σύνεδρος, ἀνεγειρόμενος εἰς τοὺς πόδας ὡς θεόπνευστος καὶ τείνων τὰς χεῖρας ὡς Ἀρχιερεὺς ὅστις μέλλει νὰ εὐλογήσῃ· βαδίζετε κατὰ τῶν Αἱρετικῶν τῆς Ὕδρας!... Ὦ ἡμέρα αἴσχους, ἡμέρα θανάτου, καθ' ἣν συνελήφθην αἰχμάλωτος εἰς τὴν Ὕδραν! Μ' ἔκλεισαν κατὰ πρῶτον εἰς Μοναστήριον ὡς ἀσκητὴν Ἁγιορείτην· ἔπειτα μὲ ἀπέλυσαν, καὶ τὰ παιδάρια τῆς Ὕδρας τρέχοντα κατόπιν μου ἐφώναζον· «Σύνταγμα! Σύνταγμα!» Εἰσέβην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου, καὶ τὸν εὗρον καθήμενον μετὰ Προέδρων, Ὑπουργῶν, Βουλευτῶν καὶ Στρατηγῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀτάραχος μορφὴ τοῦ γέροντος καὶ τὰ ὑπερήφανα βλέμματα, τὰ ὁποῖα ἐτόξευον κατ' ἐμοῦ οἱ συναντάρται του, μὲ κατεπλήγονον, μ' ἐφόνευον. Ὁ Πολυζωΐδης μὲ τὸν Ἀπόλλωνά του, οἱ Σοῦτσοι μὲ τὰς πατριωτικάς των ποιήσεις, ὁ Ζωγράφος μὲ τὸ ψυχρόν του φλέγμα, ὁ Μαυροκορδάτος μὲ τὰ διαπεραστικά του ὄμματα, ὅλοι, ὅλοι νὰ εὕρωσι τὰ 'πίχειρά των! Ἡ θρησκεία τὸ ζητεῖ· ἡ παιδεία τὸ ἀπαιτεῖ. Ἀμήν! Παράσχου, Κύριε!

Ἐδῶ διελύθη ἡ συνεδρίασις· καὶ τὸ μὲν ἔνταλμα τῆς συλλήψεως τοῦ Ἐξορίστου ἀπεστάλη ἀμέσως πρὸς τὸν Ἔκτακτον Ἐπίτροπον τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, τὸ δὲ ἥμισυ μέρος τοῦ Συμβουλίου, τὸ Βιαρικὸν καλούμενον Κόμμα, ὑπῆγε ν' ἀποχαιρετήσῃ τὸν Πατριάρχην του, ὅστις ἡτοιμάζετο κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ν' ἀποδημήσῃ ἐκ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Κύριος Κόμης Βιάρος, ὁ πρώην Πανυπουργὸς καὶ Παμπρόεδρος ὅλων τῶν Εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν, ὁ πρώην Πανέφορος καὶ Πανεπιστάτης ὅλων τῶν δημοσίων καταστημάτων, ὁ Λοαγιώλας Ἰησουΐτης, ὁ ἀοράτως διευθύνων τὸ καταχθόνιον τάγμα τῶν ὠτακουστῶν, ὁ ἑκατόγχειρ Βριάρεως

τῆς κατασκοπείας, ἔστεκε τότε μὲ χεῖρας ἐσταυρωμένας εἰς τὸν κοιτῶνά του, καὶ τοῦ σώματός του ἡ θέσις ἐφαίνετο νὰ λέγῃ· «Ὁ καλὸς ἐγὼ ἄνθρωπος τί πταίω;» Εἷς πιστός του ὑπηρέτης ἐστοίβαζεν ἔξω εἰς κιβώτια στήλας διστήλων ἀργυρῶν, μὴ πολυσαλεύων τὸ μέταλλον διὰ νὰ μὴν ἠχήσῃ ὁ κρότος του εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' εἰς τὴν Κέρκυραν μόνον.

Πλησίον τοῦ Κυρίου Βιάρου, μὲ πρόσωπον ὠχρόν, ἰσχνὸν καὶ ἐπίμηκες, μὲ μυῶνας συνεσταλμένους καὶ μὲ πεπλανημένους ὀφθαλμούς, ἐκάθητο ἔντρομος ὁ περιβόητος Νομοθέτης Γεννατᾶς ὁ Κερκυραῖος. Ἵσταντο γύρω του ὡς σωματοφύλακες οἱ νεήλυδες συμπατριῶταί του, τοὺς ὁποίους ὁ ἔντιμος Γραμματεὺς εἶχε φέρει ἀπὸ Κέρκυραν χωρὶς ναῦλον, διὰ νὰ συναποτελέσῃ, ὡς ἔλεγε τὸ κλάδος του, καὶ τοὺς ὁποίους ἦτον ἕτοιμος νὰ μεταφέρῃ πάλιν χωρὶς ναῦλον εἰς Κέρκυραν.

—Φεύγεις, σεβάσμιε γέρων, εἶπε πρὸς τὸν Κύριον Βιάρον ἐμβαίνων ὁ Γερουσιαστής· φεύγεις . . . Τοιαύτη πάντοτε ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν.—Ἐζήτησα, φίλε, ἵνα κάμω πᾶν ὅ,τι καλὸν ἐδυνάμην. Ἀλλ' ἡ ταπεινή μου γνώμη οὐδὲν εἰσηκούσθη. Προὔκειται λόγος ἵνα ὁ Κόμης Αὐγουστῖνος μεταρρυθμίσῃ τὴν Ἑλλάδα. Εὔχομαι ἵνα εὐδοκιμήσῃ ὁ αὐτοσχέδιος Στρατάρχης. Εὔχομαι ἵνα κόψῃ ἡ σπάθη του ἕνα κἂν ἄσταχυν τῆς Ἑλλάδος.—Εἶπε, καὶ τὰ χείλη του ἐμειδίασαν, καὶ τοῦ προσώπου του αἱ πρασινωπαὶ ῥυτίδες ὑπέστιλψαν ὡς τὸ λεπιδωτὸν ὑποκάμισον τοῦ ὄφεως.

Ὡμίλησε τότε μὲ τρέμουσαν φωνὴν καὶ ὁ Κύριος Γεννατᾶς.—Περκὲ δούνκουε μὲ θέλουν τάντο μάλε ἱ Γκρέτσι; Τί τοὺς ἔκαμα κοσπέττο; Ἐγὼ δὲν ἐβγαίνω δαλλὰ μία κάζα, καὶ δὲν φαίνουμαι νιάνκα πὲρ λὲ στράδε. Ἡ τζουρισπρουδέντσα μου καὶ ἡ

λετζισλατσιόνεμου εἶναι δὰ πὲρ τούττο· εἶναι εἰς τὸ χαρτὶ ἐπάνω· εἶναι πούρε πουρίσσιμε κόμε ἰλ σόλε.— Φθόνος καὶ ὄχι ἄλλο, ἀπεκρίθη ὁ Γερουσιαστής. Ὁ Λυκοῦργος δὲν ἐξωρίσθη ἀφ' ἑαυτοῦ του, διὰ νὰ καθιερωθῇ ἡ νομοθεσία του; Καὶ σὺ ἐξορίζεσαι ὡς ὁ Λυκοῦργος. —Σί, σί, κάρο μίο, σὰν τὸν Λύκουργο ἀνδερὸ ἀνκ' ἴο βία· σί, σί, σὰν τὸν Λύκουργο, σὰν τὸν Λύκουργο, κοσπέττο δὶ Μπάκκο.—

Ἀλλ' ἂς ἐπευχηθῶμεν καλὸν κατευόδιον εἰς τὰς δύο κερκυραϊκὰς Ἐκλαμπρότητας, καὶ ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Ἐξόριστόν μας, τὸν ὁποῖον ἀφήσαμεν εἰς τὴν Μεδινίτσαν, μέλλοντα νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Σαλαμῖνα, διὰ νὰ συνεργήσῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν κατὰ τοῦ Καποδίστρια πόλεμον.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἀπέστειλε τὸ πρὸς τὴν Ἀσπασίαν γράμμα του, ἀνεχώρησεν αὐθημερὸν ἀπὸ τὴν Μεδινίτσαν καὶ διευθύνθη πρὸς τὴν περικλεῆ πόλιν τοῦ Κέκρωπος. Ἐμβαίνων εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐκυριεύθη ἀπὸ τὸ θρησκευτικὸν ἐκεῖνο σέβας, τὸ ὁποῖον κατέχει τὰς εὐσεβεῖς καρδίας ὑπὸ τὰ τεμένη μεγαλοπρεποῦς ναοῦ, καὶ πολλὴν ὥραν ἔμεινεν ἄναυδος ἐνώπιον τοῦ μεγάλου Δαίμονος τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν ἀοράτων μεγάλων σκιῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ πεπληγμένη φαντασία του ἐπλήρει τὴν ἀτμοσφαῖραν. Εἰσῆλθεν ἀσκεπὴς εἰς τὸ Θησεῖον, καὶ εἰς μίαν τῶν στηλῶν αὐτοῦ ἐγχαράξας τ' ὄνομά του, «μάρμαρα αἰωνιότητος, ἀνέκραξε, παραδόσατε τὸ ἄγνωστον ὄνομά μου εἰς τὰς ἐπερχομένας τῶν Ἑλλήνων γενεάς!» Ἐκάθησε σύννους εἰς τὴν Πνύκα, καὶ μετὰ μικρὸν ἀφήσας βαθὺν στεναγμὸν ἀνηγέρθη. Ποῖος ἐραστὴς τῆς ἐλευθερίας, ποῖος Ἕλλην γνήσιος δύναται νὰ ἴδῃ τὸ βῆμα τοῦ Δημοσθένους, χωρὶς ν' ἀνορθωθῶσιν αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του;

Ἐκεῖθεν ἐπιβὰς εἰς ἀκάτιον ἔπλει πρὸς τὴν Σαλαμῖνα, καὶ βλέπων μακρόθεν τὰ πεδία τοῦ Μαραθῶνος, πλήρης ἐνθουσιασμοῦ ἐξεφώνει τὰ ὡραῖα ἰταλικὰ ἔπη τοῦ Ἕλληνος ποιητοῦ Φοσκόλου·

« . . . . Il navigante
Che veleggiò quel mar sotto l'Eubea
Vedea per l'ampia oscurità scintille
Balenar d'elmi e di cozzanti brandi,
Fumar le pire igneo vapor, corrusche
D'armi ferree vedea larve guerriere
Cerear la pugna; e all'orror de' notturni
Silenzi si spandea lungo ne' campi
Di falangi un tumulto e un suon di tube
E un incalzar di cavalli accorrenti
Scalpitanti su gli elmi a' moribondi,
E pianto, ed inni, e delle Parche il canto.»

«Ὁ ναύτης, ὁ νυκτοπορῶν πλησίον τῆς Εὐβοίας,
Εἰς τῶν ἀέρων ἔβλεπε τὰς μαύρας ἐρημίας
Μεσονυκτίους ἀστραπὰς ξιφῶν συγκρουομένων,
Καὶ εἰς πυρὰς νυκτολαμπεῖς πτωμάτων καιομένων
Σκιὰς γιγαντιαίας
Μὲ περικεφαλαίας
Ὁρμώσας πρὸς τὸν πόλεμον, ὁρμώσας πρὸς τὴν νίκην·
Καὶ εἰς τοῦ σκότους ἤκουε τὴν σιγαλέαν φρίκην
Κλαγγὴν φαλάγγων, καὶ Περσῶν ἀλαλαγμὸν καὶ θρῆνον,
Καὶ ᾄσματα Ἑλλήνων,
Καὶ σάλπιγγας, καὶ κτύπον
Χρεμετιζόντων ἵππων,
Τοὺς θώρακας πατούντων
Ἀνδρῶν ψυχορραγούντων.»

Σιωπηλῶς ἔπειτα ἔτεινε τὰ ὦτά του πρὸς τὴν θάλασ-

σάν, ὡς νὰ ἐζήτει ν' ἀκούσῃ ἐκ τοῦ πυθμένος τῆς ὀλολυγμοὺς τῶν ἐν Σαλαμῖνι ἀπολεσθέντων τὸ πάλαι βαρβάρων· καὶ εἰς τὴν μνήμην του ἀνεκάλει τὴν ναυμαχίαν ἐκείνην, καθ' ἣν ὁ Ξέρξης ἐπὶ χρυσοῦ δίφρου, ὑπὲρ τὸ Ἡράκλειον, τὸν στόλον καὶ τὴν παράταξιν ἐποπτεύων, εἶδε τὰς ὑψορόφους καὶ βαρείας τριήρεις του τρεπομένας εἰς φυγήν, καθ' ἣν, ἐν μέσῳ τοῦ ἀγῶνος, μέγα φῶς ἐξέλαμψεν ἀπὸ τὴν Ἐλευσῖνα, καὶ ἦχος καὶ φωνὴ κατεῖχε μέχρις αἰγιαλοῦ τὸ Θριάσιον πεδίον, ὡς ἀνθρώπων ὁμοῦ πολλῶν τελούντων τὰ μυστήρια τοῦ Βάκχου.

Ἀποβὰς εἰς τὴν Σαλαμῖνα, ὑπῆγε πρῶτον ν' ἀσπασθῇ τὸν τάφον τοῦ Γεωργίου Καραΐσκου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀκαταπαύστως θέλουν ἐνατενίζεσθαι τὰ ὄμματα τῶν μεταγενεστέρων. Ζητῶν ὕστερον τὴν κατοικίαν τοῦ ὑπὸ τὸν Καραΐσκον στρατηγήσαντος Γεωργίου Βάσου, παρῆλθε τὴν καλλίῤῥοον βρύσιν τῆς νήσου, ὅπου ὑδρεύοντο πολλαὶ Σαλαμίνιαι μὲ τὴν λάγηνον εἰς τὰς χεῖρας.

Ἔφθασεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ὁμηρικοῦ ἥρωος Βάσου, καὶ μὲ τὴν ἄτρακτον εἰς τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κλίμακος τὸν ὑπεδέχθη φιλοφρόνως ἡ σώφρων Πηνελόπη τοῦ πολεμιστοῦ,

« . . . . . . λέπτ' ἠλάκατα στροφῶσα,
Ἀρτέμιδι ἰκέλη ἠδὲ χρυσῇ, Ἀφροδίτῃ.»

Ἐφάνη μετ' ὀλίγον καὶ ὁ οἰκοδεσπότης, ἐπιστρέφων ἔφιππος μετὰ πολλῆς συνοδίας ἀπὸ τὴν περιδιάβασιν, καὶ ἡ αὐλὴ ἐνεπλήσθη στρατιωτῶν καὶ ἵππων. Μετὰ τὰς συνήθεις ἀμοιβαίας δεξιώσεις, ἤρχισαν οἱ δύο φίλοι νὰ συνδιαλέγωνται περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων.

—Ἡ Μάνη, εἶπεν ὁ Ἐξόριστος, ἐκινήθη ἀπὸ τοὺς Μαυρομιχάλας εἰς ἐπανάστασιν καὶ ἀνθίσταται κατὰ τοῦ Κα-

ποδίστρια. Πανταχόθεν ὅμως πολιορκουμένη ἀπὸ στρατεύματα, δὲν δύναται νὰ ἐκχυθῇ εἰς τὰς Ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου καὶ νὰ καταλύσῃ τὰς καποδιστριακὰς Ἀρχάς. Ἡ Ὕδρα δὲν ἔχει δυνάμεις ἀρκετὰς διὰ ν' ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τοῦ Κυβερνήτου ὑποστηριζομένου ἀπὸ τὴν Ῥωσσικὴν Μοῖραν. Ἂν ἡ χέρσος Ἑλλὰς σηκώσῃ καὶ αὐτὴ ὅπλα, τότε καὶ τὰ πράγματα λαμβάνουν ἄλλην μορφήν, καὶ ὁ Καποδίστριας ἀναγκάζεται νὰ παραιτήσῃ τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους. —Ἰδὲ τί μὲ γράφει ὁ Ἰωάννης Κολέττης, ἀπεκρίθη ὁ Βάσος ἐκβάλλων μίαν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὴν ζώνην του. Αὐτὸς μᾶς συμβουλεύει ὅλους τοὺς στεῤῥοελλαδίτας Ὁπλαρχηγοὺς νὰ μείνωμεν κατὰ τὸ παρὸν εἰς οὐδετερότητα ἕως εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς ἐθνικῆς Συνελεύσεως· τότε δέ, ἀφ' οὗ ὁ Καποδίστριας ἐξασθενισθῇ ἀπὸ τὸν πόλεμον τῆς Μάννης καὶ τῆς Ὕδρας, νὰ ἐμφανισθῶμεν ἐξαίφνης εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν μὲ τὰς δυνάμεις τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, καὶ νὰ ῥίψωμεν κάτω τὴν καποδιστριακὴν Κυβέρνησιν.—Ἴσως εἰς τὸν Κωλέττην, ἐπανέλαβεν ὁ Ἐξόριστος, συμφέρῃ νὰ σκέπτεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἡμεῖς ὅμως δὲν πρέπει ν' ἀπατώμεθα. Ἡ Ὕδρα δὲν εἶναι εἰς στάσιν ν' ἀντιπαλεύσῃ πολὺν χρόνον, καὶ ἂν σημαντικόν τι κίνημα τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος δὲν ἐμποδίσῃ τὸν Καποδίστριαν τοῦ νὰ συγκεντρώσῃ ὅλας τὰς δυνάμεις του κατ' αὐτῆς τῆς νήσου, ὁ Καποδίστριας μετ' ὀλίγον νικᾷ τὴν Ὕδραν, καὶ ἅπαξ γενόμενος ἰσχυρὸς δὲν ἐκπίπτει πλέον τῆς Ἀρχῆς.—Κ' ἐγὼ τῆς γνώμης σου εἶμαι, εἶπεν ὁ Βάσος.—Τί προσμένομεν λοιπόν; Ἂς ὑψώσωμεν τὴν σημαίαν τοῦ Συντάγματος.—Πλὴν δὲν βλέπεις; Τὰ καποδιστριακὰ πλοῖα μὲ περιέζωσαν καὶ κατασκοπεύουν ὅλα τὰ διαβήματά μου.—Γράφομεν εἰς τὴν Ὕδραν, καὶ ναυτικὴ δύναμις ἐρχομένη ἀπ' ἐκεῖ τ' ἀποδιώ-

κει ἀμέσως.—Ἡ ἀνατολικὴ Ἑλλὰς δὲν δύναται παρὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὰ ἴχνη τοῦ φίλου μου Γριζιώτου καὶ ἐμοῦ. Δὲν συνενοήθην ὅμως μὲ τοὺς Ὁπλαρχηγοὺς τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος. —Νὰ γράψωμεν πρὸς τοὺς Γριβέους· νὰ γράψωμεν πρὸς τὸν Τσόγγαν· νὰ γράψωμεν πρὸς τὸν Ἀνδρέαν Ἴσκου.—

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἀπεστάλησαν γράμματα εἰς τὴν Ὕδραν, πεζοδρόμοι εἰς τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, καὶ ἤρχισεν οὕτω νὰ ὀργανίζεται γενικῆς ἐπαναστάσεως ἔκρηξις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἐν τοσούτῳ τὸ περὶ συλλήψεως τοῦ Ἐξορίστου ἔνταλμα ἔφθασεν εἰς τὸν Ἔκτακτον Ἐπίτροπον τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, εὑρισκόμενον εἰς τὴν πόλιν Λεβαδίας. Ἐπλησίαζε τὸ μεσονύκτιον, καὶ ὁ ἄγρυπνος Ἔκτακτος ἔχων ἔμπροσθέν του ἀνοικτὸν τὸ σιδηροῦν κιβώτιον, ὅπου παρακατέθετε τοὺς θησαυρούς του, ἠρίθμει ἀκόμη τὰ ἔκτακτα καὶ τακτικά, τὰ παλαιὰ καὶ νέα κέρδη του, καὶ ὡς Ἀρχαιολόγος περιετύλιττεν εἰς ἐπιγεγραμμένα τεμάχια παπύρου καὶ κατὰ χρονολογικὴν τάξιν ἐτοποθέτει τὰ διάφορα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα, ὅσα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ εἰς διαφόρους δημοσίους ὑπηρεσίας του εἶχεν ὑποκλέψει ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἐφιλολόγει τὸν ὀγκώδη τόμον τῶν καταστίχων του καὶ κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ σημειόνῃ τὰ ἔκτακτα τοῦ τρέχοντος μηνὸς ἔξοδα, τῶν ὁποίων ἡτοιμάζετο νὰ ζητήσῃ τὴν ἐξόφλησιν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως γράφων μὲ κοκκίνους χαρακτῆρας, εἰς λευκότατον χάρτην, καὶ καταστρόνων μὲ ὅλην τὴν ἐνδεχομένην ἀκρίβειαν ἕκαστον ἄρθρον τοῦ λογαριασμοῦ του κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

Εἰς μυστικὰς πληρωμὰς Ἀστυνομίας····Φοίν.	2,000:	Λ. 1.
Εἰς Δημογέροντας πόλεων, πολιχνίων καὶ κωμοπόλεων διὰ τὴν πρὸς τὴν Α. Ε. εντελῆ ἀφοσίωσίν των················»	3,500:	
Εἰς τρεῖς πνευματικοὺς πιστοὺς πρὸς τὴν Α.Ε. »	500:	
Διὰ τὴν ὁποίαν τινὲς στρατιωτικοὶ ἔδειξαν πίστιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν Α. Ε., μὴ λαμβάνοντες μέρος εἰς τὰ τῶν Ἀνταρτῶν κινήματα ·······················»	1,000:	
Εἰς περιοδείαν τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀσφαλείας καὶ στερεώσεως τῆς Α. Ε.··················»	1,999:	» 99.
Εἰς χαλυβωτικὰ τῶν ἵππων τοῦ Ἐκτάκτου Ἐπιτρόπου, διὰ νὰ τρέχῃ πανταχοῦ καὶ νὰ προκαταλαμβάνῃ τοὺς σκοποὺς τῶν ἀποστατῶν·······················»	550:	» 40:
Εἰς μίαν λαμπρὰν φωτοχυσίαν καὶ πυροτεχνίαν, διαρκέσασαν τρία ὁλόκληρα ἡμερονύκτια, πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς τελευταίας νίκης τῶν κυβερνητικῶν ὅπλων κατὰ τῶν Συνταγματικῶν τῆς Μάννης···········»	450	
Ἡ ὁλικὴ ποσότης Φοίν.	10,000:	Λ. 40:

Ἐνῷ θεωρῶν τὸ κεφάλαιον τῶν Φοινίκων, τοὺς ὁποίους ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ δράξῃ, ἔπλεεν εἰς ὠκεανὸν ἡδονῆς χρηματιστικῆς, ἐκρούσθη τοῦ κοιτῶνός του ἡ θύρα.—Ποῖος κτυπᾷ; ἔκραξεν ὁ Ἔκτακτος ἀνανήφων ἀπὸ τὴν γλυκυτάτην μέθην του.—Ταχυδρόμος τὴν στιγμὴν αὐτὴν μᾶς ἔφθασεν ἀπὸ Ναύπλιον μὲ σημαντικὸν ἐπίσημον γράμμα, ἀπεκρίθη ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐκτάκτου Ἐπιτροπίας ἐμβαίνων μὲ βίαν καὶ κρατῶν τὴν κατὰ τοῦ Ἐξορίστου διαταγήν.

—Ἀδιακόπως ταχυδρόμοι καὶ γραψίματα! ἐπανέλαβεν ὁ Ἔκτακτος. Ἀπηύδησα πλέον κοπιάζων διὰ τὴν πατρίδα. Ἀπὸ τὸ γράψε, γράψε, τὰ ὄμματά μου ἐχύθησαν. Χρυσοῦς ἀνδριάντας χρεωστεῖ νὰ μᾶς ἀνυψώσῃ τὸ ἔθνος, ὅταν ἀποκαταςαθῇ... Ἀνάγνωσον, Γραμματεῦ, τὸ ἔγγραφον.—

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς διαταγῆς, ὁ Ἔκτακτος, ὅλος θυμὸς, ἤρχισε νὰ λέγῃ.—Ὁ Κύριος Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν δύο μῆνας τώρα μᾶς πλέκει στεφάνους ἀθανασίας καὶ μᾶς οἰκοδομεῖ ναοὺς αἰωνιότητος, ἂν κατορθώσωμεν τὸν φυλακισμὸν τοῦ δεῖνος, τὴν φυγάδευσιν τοῦ ἄλλου, τὴν καταστροφὴν τοῦ Τσάμη Καρατάσου, κάππα, ταῦ, λάμβδα· κάππα, ταῦ, λάμβδα. Πλὴν ὁ Κύριος Ὑπουργός μας δι' ἑαυτὸν δὲν κτίζει ναοὺς αἰωνιότητος εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλὰ δύο οἰκοδομὰς ὑλικὰς ἀπὸ καλὴν πέτραν εἰς Ναύπλιον. Περίεργοί ἄνθρωποι! Διατάττουν ἀπὸ τὸ Ναύπλιον ὡς νὰ ἦταν Αὐτοκράτορες τῆς Κίνας. Ἂς ἔλθουν ἐδῶ νὰ χαμαρώσουν ὀλίγον καὶ τὸν ἔξω κόσμον· εἶναι ὅλος ἕτοιμος εἰς ἐπανάστασιν. Πῶς θέλει ὁ εὐλογημένος νὰ συλλάβω αὐτόν, διὰ τὸν ὁποῖον μὲ γράφει, ἐνῷ ἔχει φίλους ὅλους τοὺς Ὁπλαρχηγοὺς τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ συγκατοικεῖ, καθὼς μὲ γράφει ὁ Ἀστυνόμος τῆς Σαλαμῖνος, μὲ τὸν Στρατηγὸν Βάσον; Γράψε καὶ σύ, Γραμματεῦ, πρὸς τὸν Ἀστυνόμον τῆς Σαλαμῖνος, ὅτι στῆλαι ἀθανασίας τὸν προετοιμάζονται καὶ ὅτι θέλει καταχωρηθῇ τ' ὄνομά του εἰς τὸ βιβλίον τῆς αἰωνιότητος, ἂν ἐνεργήσῃ ὅσον τάχος τὸ ἔνταλμα τοῦτο. Χάρισέ τον ὅσους ἐπαίνους μὲ χαρίζουν. Ἂν τὸ κατορθώσῃ, καλῶς· ἂν ὅμως ὄχι, καὶ ὀργισθῇ ὁ Κύριος Ὑπουργός, εἰς τοῦ μικροῦ δακτύλου μου τ' ὀνύχιον τὸ γράφω. Τρέξε· τελείωσε ἀμέσως τὸ ἔγγραφον, καὶ φέρε με νὰ τὸ ὑπογρά-

ψω, ἐπειδὴ ἐνύσταξα....Ὦ! ἀπέκαμα δουλεύων τὴν πατρίδα.... ὡς κηρὸς ἀνέλυσα φωτίζων τὴν Ἑλλάδα.—

Τὴν δεκάτην Αὐγούστου, ἔλαβεν ὁ Ἀστυνόμος τῆς Σαλαμῖνος τὴν κατὰ τοῦ Ἐξορίστου διαταγήν. Ὁ Κύριος οὗτος ἐφαίνετο νὰ ἐπλάσθη ἀπὸ τὴν φύσιν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μετέρχεται τὸ ἀστυνομικὸν τοῦ κατασκόπου ἐπάγγελμα ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν. Περάσας διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, δι' ὅλων τῶν φάσεων τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, εἶχεν ὑπηρετήσει ἀλληλοδιαδόχως ὅλας, τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, τὰς κατὰ καιρὸν Κυβερνήσεις μας, συγκρημνιζόμενος μὲ αὐτὰς ἀπὸ τὴν θέσιν του, ἀλλ' εὑρισκόμενος πάλιν μετὰ τὴν πτῶσίν του ὀρθός, ὅμοιος μὲ τὸν αἴλουρον ὅστις, πίπτων κατὰ γῆς ἄνωθεν τοῦ στεγάσματος εὑρίσκεται πάντοτε ἐπὶ τῶν τεσσάρων ποδῶν του. Ἦτον ὅλος χαρὰ καὶ θυμηδία, ὅταν ᾐσθάνετο κλονουμένην τὴν Κυβέρνησιν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐδούλευεν, ἐλπίζων τότε ν' ἀνοιχθῇ στάδιον εὐρὺ καταχρήσεων εἰς τὴν αἰσχροκέρδειαν αὐτοῦ ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν ἐκείνης, καὶ παραμονεύων, ὡς ὁ λύκος εἰς καιρὸν χειμῶνος, τὴν ποίμνην τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Μέχρι δεισιδαιμονίας ἀφιερωμένος εἰς τον Ἰωάννην Καποδίστριαν, εἶχεν ὡς ἅγια λείψανα εἰς χρυσοῦν ὕφασμα περιτετυλιγμένα καὶ ἀπὸ τὸν τράχηλόν του κρεμάμενα τὰ πρὸς αὐτὸν ἰδιόχειρα τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος γράμματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ηὐαρεστεῖτο νὰ τιμᾷ τότε καὶ τοὺς κατωτέρους πολίτας τῆς Ἑλλάδος διὰ λόγους ἀνωτέρους.

Ἅμα ἐνεχειρίσθη εἰς αὐτὸν τὰ τῆς συλλήψεως ἔνταλμα, ἠκτινοβόλησαν οἱ ὀφθαλμοί του ἀπὸ χαρὰν διὰ τὴν παρουσιασθεῖσαν εὐκαιρίαν νὰ δείξῃ τὴν πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἀπεριόριστον ἀφοσίωσίν του. Εἶχε δύο ἀξιωματικοὺς τῆς Φρου-

ρᾶς του, θηρευτικοὺς κύνας, τοὺς ὁποίους ἔθετεν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πεντήκοντα στρατιωτῶν του εἰς πᾶσαν κυνηγετικήν του ἰχνηλασίαν. Αὐτοὺς ἔκραξεν ἀμέσως εἰς συμβούλιον ὁ Ἀστυνόμος. Ἀφ' οὗ τοὺς εἶπε καταπειστικούς τινας λόγους καὶ εἰς τὰ ὦτά των ἐκωδώνισεν ὀλίγον ἀργύριον, ἤρχισαν οἱ γεννάδες νὰ συστρέφωσι καὶ ν' ἀνορθόνωσι τοὺς μακροὺς μύστακάς των, ζητοῦντες ἀνυπομόνως τὸ σύνθημα τῆς ἐπιχειρήσεως.—Θέλεις νὰ σὲ φέρω τὸ κεφάλι του, εἶπεν ὁ εἷς, καθὼς φέρνω κάθε πουρνὸ στὸ σπήτι μου τὸ πρόβιο κεφάλι ἀπὸ τὸ μακελλειό;—Θέλεις νὰ σοῦ τὸν τσακώσω ζωντανόν, εἶπεν ὁ ἄλλος, καθὼς ὁ ἀμπελουργὸς τσακόνει στὴν παγίδα τὴν ἀλεποῦ;—Ἀκούσετέ με, τοὺς ἀπεκρίθη μὲ χαμηλὴν φωνὴν ὁ Ἀστυνόμος· συλλογισθῆτε καλὰ ὅτι τὸν φιλοξενεῖ ὁ Βάσος, καὶ ὅτι πρέπει νὰ τὸν ἁρπάσωμεν ἔξαφνα, ἐνῷ εὑρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ Βάσου· εἰδὲ μή, ἀναποδογυρίζεται ὅλον τὸ νησί. Ἠξεύρετε ὅτι ὁ Βάσος ἔχει ἐδῶ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν στρατιώτας.—Στὸ καρτέρι νὰ τὸν φυλάξωμεν, ὅταν εὐγαίνῃ καβαλλάρης, εἶπεν ὁ εἷς.—Ὁ διάβολος δὲν τὸν πιάνει τότε, εἶπεν ὁ ἄλλος.—Νὰ τὸν καρτερεύσετε πεζόν, τοὺς ἀπεκρίθη ὁ Ἀστυνόμος.—Ποῦ; ἠρώτησαν μὲ μίαν φωνὴν καὶ οἱ δύο.—Ἐγὼ ἐξετάζω εἰς ποῖον μέρος συνειθίζει νὰ πηγαίνῃ· σεῖς μόνον νὰ ἦσθαι ἕτοιμοι.

Ἤρχισε λοιπὸν ὁ Ἀστυνόμος νὰ παραμονεύῃ τὸν Ἐξόριστον, καθὼς ὁ ἄγρυπνος ἁλιεὺς μὲ τὸν βρόχον εἰς χεῖρας παραφυλάττει τὴν διάβασιν τοῦ ἰχθύος.

Μίαν ἑσπέραν ὁ Ἐξόριστος, ἐμπαθῶς διατεθειμένος, ἐξῆλθε μόνος πρὸς διασκέδασιν καὶ διευθύνθη πρὸς τὸ ἐρημότερον μέρος τῆς παραλίας, ἄλλο τε συλλογιζόμενος περὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ τὴν ἀθλίαν της στάσιν λυπούμενος, καὶ ἄλλο τε ἀπαριθμῶν τὰς ἡμέρας, ὅσαι παρῆλθον ἀφ' οὗ ἀπέ-

στειλε τὸ πρὸς τὴν Ἀσπασίαν γράμμα του, καὶ διὰ τὴν μακράν της σιωπὴν καταθλιβόμενος. Ἐνῷ, βεβυθισμένος εἰς λυπηροὺς στοχασμούς, ἤκουε τὸν ἦχον τῶν κυμάτων καὶ περιεπλανᾶτο πλησίον μικρᾶς ἡμιπτώτου ἐκκλησίας, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ ἐρείπιά της ἓξ ἢ ἑπτὰ ἐτῶν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐκτεῖνον χεῖρας ἱκετικὰς πρὸς αὐτόν, «τρέξε νὰ βοηθήσῃς τὴν μητέρα μου» τὸν εἶπεν, καὶ ὡς ἄκακον κυνίδιον τὸν εἵλκυεν ἀπὸ τοῦ ἐνδύματός του τὴν ἄκραν. Ἠκολούθησεν ὁ Ἐξόριστος τὸν ἀνήλικον ὁδηγόν του, καὶ προχωρήσας ὀλίγα βήματα εὑρέθη ἔμπροσθεν νέας γυναικός, ἥτις, κατάκοιτος εἰς ἀχύρινον στρῶμα, εἶχεν εἰς τὸ πλευρόν της ἡμίθραυστον στάμνον μὲ ὀλίγον ὕδωρ καὶ λείψανά τινα μαύρου ἄρτου. «Ὁ Θεὸς σ' ἔφερεν ἐδῶ, εἶπεν ἡ τάλαινα μὲ διακεκομμένην ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν φωνὴν καὶ μόλις ἀνεγείρουσα τὴν κεφαλήν. Ἀποθνήσκω μετ' ὀλίγον, ἐγὼ ἀπὸ ἀσθένειαν, καὶ τὸ τέκνον μου ἀπὸ πεῖναν. . . .» βάλλουσα δὲ τὰς ὠχράς της χεῖρας ἐπὶ τῶν στηθῶν της, ἐζήτει νὰ καλύψῃ μὲ τῆς αἰδοῦς τὴν σκέπην τὴν ἐκ τῆς πενίας γυμνότητά των.— Πῶς εἰς τοιαύτην κατάστασιν, γυνή; ἠρώτησεν ὁ Ἐξόριστος μὲ πάλλουσαν ἐκ τῆς ταραχῆς καρδίαν. Δὲν ἔχεις κἀνένα συγγενῆ; — Ὁ θάνατος ἅρπασεν εἰς τὸν πόλεμον τὸν ἄνδρα μου, εἶναι τώρα τρεῖς χρόνοι, καὶ ἀπὸ τότε κατοικῶ εἰς αὐτὸ τὸ ἐρημοκλήσι. . . Ἀπὸ τὰ ἐργόχειρά μου ἐκέρδιζα τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. . . Ἔπεσα ὅμως ἄρρωστη πρὸ ἑνὸς μηνός, καὶ μία πτωχὴ γερόντισσα, ὁ Θεὸς νὰ τῆς τὸ πληρώσῃ!, εἶχε τὴν φροντίδα μου . . . Καὶ αὐτὴ τέλος πάντων ἀπέκαμε, καὶ μὲ ἄφησεν εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν προστασίαν, ἀφ' οὗ μὲ ὑπεσχέθη ὅτι πάλιν θέλει ἔλθει, ἂν ἠμπορέσῃ. . . Τρεῖς ἡμέρας σήμερον τὴν προσμένω διψασμένη καὶ ἄσιτος. . . δὲν τολμῶ νὰ δροσίσω τὰ

φλογισμένα χείλη μου εἰς τὸ ὀλίγον αὐτὸ νερόν, οὔτε νὰ γευθῶ ἀπὸ τὰ κομμάτια τοῦ ξηροῦ αὐτοῦ ἄρτου, ὅπου ἔχω τὴν μόνην ἐλπίδα τῆς ζωῆς τοῦ ὀρφανοῦ μου.—

Ὁ Ἐξόριστος, μὲ δαψιλῆ χεῖρα παρακαταθέσας χρυσᾶ τινα νομίσματα εἰς τὴν κλίνην, ἔστρεψε τὸ πρόσωπον διὰ νὰ κρύψῃ τὰ δάκρυά του.—Γενναῖε ξένε, τὸν εἶπεν ἡ ἀσθενοῦσα μὲ φωνὴν γλυκεῖαν πλὴν διαλείπουσαν· πῶς ν' ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν εὐεργεσίαν σου ;—Ἀναλαμβάνουσα τὴν ὑγείαν σου, ἀπεκρίθη ὁ Ἐξόριστος.—Ἀλλοίμονον! ἐπανέλαβεν ἡ γυνή· αἱ ὧραί μου εἶναι ὀλίγαι . . . πρὶν ἀποθάνω, ἐπιθυμῶ νὰ ἐξομολογηθῶ καὶ νὰ μεταλάβω τ' ἄχραντα μυστήρια . . .—Ὁ Θεὸς θέλει σ' ἐπιστρέψει τὴν νεότητα καὶ τὴν ὑγείαν σου· μὴν ἀπελπίζεσαι· ἂν ὅμως ἔχῃς πόθον νὰ ἐκπληρώσῃς χρέη χριστιανικά, ὑπάγω ἀμέσως καὶ σὲ στέλλω Πνευματικόν.—

Ἐπιστρέψας ὁ Ἐξόριστος εἰς τὴν οἰκίαν, ἐμήνυσεν εὐθὺς ἱερέα τινὰ λευκογένειον, ὅστις ἐσύχναζεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Βάσου. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς οὗτος ἦτον σχεδὸν ἑξηκοντούτης. Πεπεισμένος ὅτι αἱ συνεχεῖς νηστεῖαι εἶναι ἱκαναὶ νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν παράβασιν τῶν θείων Ἐντολῶν, ἀπεῖχεν ἀπὸ κρεατοφαγίαν ὄχι μόνον τὰς τετράδας, τὰς παρασκευὰς καὶ τὰς τέσσαρας τοῦ ἐνιαυτοῦ Τεσσαρακοστάς, ἀλλὰ καὶ τὰς παραμονὰς ἀκόμη ὅλων τῶν ἑορτῶν. Διὰ τοῦτο δὲν διέφερεν ἀπὸ σκελετὸν καὶ εἶχε τὴν ὄψιν τοῦ Κάϊν, ἢ κάλλιον τῶν κυάμων μὲ τοὺς ὁποίους ἐτρέφετο. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὸν θώρακα τόσον αὐστηροῦ ἐξωτερικοῦ δὲν ἦτον ἄτρωτος ἀπὸ τὰ βέλη τῆς κατηγορίας. Ὡς ὁ Ἰούδας, ἔλεγον, ἠγάπα τὸ τάλαντον, καὶ ἡ πολιὰ φαλακρὰ κεφαλή του ὠρέγετο τὴν ἀρχιερατικὴν τιάραν. Δι' αὐτὸ πάρα πολὺ ἐπλησίαζε τὸν Ἀστυνόμον τῆς Σαλαμῖνος, καὶ πάρα πολλὰς

ἐπιστολὰς ἔγραφε πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα, παραγεμίζων αὐτὰς ἀπὸ ἐγκώμια καὶ παροιμίας τοῦ Σολομῶντος.

Τοῦτον παρεκάλεσεν ὁ Ἐξόριστος νὰ προφθάσῃ εἰς τὴν ἀσθενῆ τῆς ἐρήμου ἀκτῆς, καὶ νὰ τὴν δώσῃ τὰς τελευταίας παρηγορίας τῆς θρησκείας. Ἐδίσταξε κατ' ἀρχὰς ὁ Πανοσιώτατος, μὴν ἔχων πολλὴν διάθεσιν νὰ κάμῃ τόσον δρόμον χωρὶς ἀπόλαυσιν. Στοχασθεὶς ὅμως ὕστερον ὅτι τοιαύτη ἀποποίησις ἤθελε προσβάλει τὴν ὑπόληψίν του, συγκατένευσεν εἰς τὴν ζήτησιν τοῦ Ἐξορίστου, καὶ μεμψιμοιρῶν κατ' ἰδίαν ἐκίνησεν ὡς κατάδικος. Διαβαίνων ἀπὸ τὴν οἰκίαν του, εὗρεν ἐκεῖ κατὰ τύχην τὸν Κύριον Ἀστυνόμον, ὅστις δὶς καὶ τρὶς τῆς ἑβδομάδος τὸν ἐπεσκέπτετο περιοδικῶς, διὰ νὰ φορολογῇ ἀπὸ αὐτὸν τὰ κρύφια διανοήματα τῶν πνευματικοπαίδων του.—Ἔρχομαι, τέκνον μου, ἀπὸ τὸν Βάσον, καὶ ὑπάγω νὰ ἐξομολογήσω μίαν ἄῤῥωστην· εἶπεν εἰς τὸν Ἀστυνόμον, ἀναστενάζων ἐκ βάθους καρδίας καὶ συλλογιζόμενος μὲ ἀδημονίαν ὅτι ἐκινδύνευον νὰ σχισθῶσι τὰ σάνδαλά του εἰς τοὺς βράχους. Ἡ εὐλογημένη ὅμως αὐτή, διὰ τὰς ἁμαρτίας μου κατοικεῖ μακρὰν ἀπ' ἐδῶ, εἰς τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο ἐρημοκλήσιον, ὅ,που βλέπεις ἀντικρύ. Νὰ σὲ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, δὲν πηγαίνω μὲ τὴν προαίρεσίν μου, ἀλλὰ κατὰ παραγγελίαν τοῦ ἀναθεματισμένου ἐκείνου ξένου, (ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ!) εἰς τὸν ὁποῖον προχθὲς μετὰ τὴν λειτουργίαν μὲ εἶπες νὰ ἔχω ἀνοικτὰ τὰ ὄμματα. —Καὶ ποία εἶναι, πάτερ ἅγιε, ἡ γυνὴ πρὸς τὴν ὁποίαν αὐτὸς σὲ στέλλει;—Δὲν ἔχω τὴν γνωριμίαν της· εἶναι πάμπτωχη, καὶ ὁ ξένος μας φαίνεται νὰ ἔχῃ μεγάλην συμπάθειαν δι' αὐτήν.— Ἀληθινά! . . Μ' ἔρχεται, πάτερ μου, μία ὡραία ἰδέα . . . Γνωρίζεις ὅτι ἔχω κατ' αὐτοῦ διάταγμα συλλήψεως, πλὴν ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸν βάλω εἰς τὰς

χεῖρας, ἐπειδὴ συγκατοικεῖ μὲ τὸν Βάσον, καὶ ὅταν ἐξέρχεται εἶναι πάντοτε συνωδευμένος ἀπὸ πολλοὺς στρατιώτας. Ἐπιθυμῶ νὰ μὲ κάμῃς μίαν χάριν· νὰ τὸν εἴπῃς ἐκ μέρους τῆς γυναικός, ὅτι, κινδυνεύουσα ν' ἀποθάνῃ, θέλει τὴν ἰδίαν στιγμὴν νὰ τὸν ἴδῃ καὶ νὰ τὸν ὁμιλήσῃ μυστικά. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ φίλος θέλει πέσει ἀναμφιβόλως εἰς τὰ δίκτυα.—Ἠλί, ἠλί, λαμὰ σαβαχθανί! Ἐγὼ νὰ γένω προδότης καὶ ψευδαπόστολος!—Τί λέγεις, πάτερ μου; Δὲν σέβεσαι τὰ ἐντάλματα τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος; Ἀπόδος τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. Συλλογίσου καλά, ὅτι ἀρχιερατικὴ ῥάβδος περιμένει τὴν ἱερὰν δεξιάν σου, ἂν μὲ ἀκούσῃς καὶ συνεργήσῃς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς τοῦ Κυβερνήτου.—Ἀρχιερατικὴ ῥάβδος!.. Δὲν ἐναντιόνομαι πλέον. Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, Κύριε, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς!—

Ἀφ' οὗ συνδιελέχθησαν ὀλίγην ὥραν ἀκόμη καὶ προεσχεδίασαν καλῶς τὴν προδοσίαν, ἐξ ἑνὸς μέρους ὁ ἱερεύς, ἀντὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς ἐξομολόγησιν τῆς γυναικός, διευθύνθη πρὸς τὸν Ἐξόριστον· ἐξ ἄλλου ὁ Ἀστυνόμος, ἐμπλήσας στρατιωτῶν ἓν πλοιάριον, τὸ ἀπέστειλεν ἀμέσως μὲ τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας πρὸς τὴν πέραν ὄχθην, τοὺς δὲ δύο ἀξιωματικοὺς τῆς φρουρᾶς του μετὰ ὀκτὼ ἄλλων ἐπιλέκτων ἐτοποθέτησεν ὄπισθεν λόφου τινός, πλησίον τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας.

Εἶχε δύσει ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἀνέτελλεν ἀργυρᾶ. Ὁ Ἐξόριστος, ἀπατηθεὶς ἀπὸ τὸν ἀνάξιον ἱερέα, ἐπλησίαζεν ἤδη πρὸς τὸ ἐρημοκλήσιον, ὅταν ἐξαίφνης οἱ ἐνεδρεύοντες στρατιῶται τὸν περικυκλῶσι διὰ μιᾶς. «Νὰ μᾶς παραδοθῇς!» τὸν κράζουν οἱ δύο φονικοὶ ἀρχηγοί, ὁ εἷς κρατῶν ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του τὸ ξίφος γυμνόν, καὶ ὁ ἄλλος τεί-

νων πρὸς τὸν στῆθός του τὸ πυροβόλον, ἕτοιμον εἰς ἐκπυρσοκρότησιν. Καίτοι ἄοπλος, ἀνθίσταται πολλὴν ὥραν ὁ Ἐξόριστος· τελευταῖον συλληφθείς, ἐμβιβάζεται εἰς τὸ περιμένον παρὰ τὸν αἰγιαλὸν σκάφος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ πολλοὺς κωπηλάτας ἐλαυνόμενον τὸν μεταφέρει ταχέως εἰς τὸν καποδιστριακὸν στολίσκον, τὸν κρατοῦντα τότε τὴν νῆσον εἰς ὑποταγήν· ἐκεῖθεν δὲ ἀποστέλλεται μετὰ φυλακῆς εἰς Ναύπλιον, ὅπου φθάνει περὶ τὸ δειλινὸν τῆς εἰκοστῆς πέμπτης Αὐγούστου.

Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας διέταξεν εὐθὺς νὰ τὸν φέρωσιν ἔμπροσθέν του, εἴτε διότι ἐπεθύμει νὰ τὸν ἑλκύσῃ πρὸς τὸ μέρος του, εἴτε διότι, διατηρῶν εἰσέτι σκιάν τινα πολιτικῆς αἰδοῦς καὶ μὴ καταφρονῶν διόλου τὴν ὑπόληψιν τῶν ἰδίων αὐτῶν θυμάτων του, ἐζήτει ἐνίοτε ν' ἀπολογῆται καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ὁποίους κατεδίωκε.

Κατῴκει τότε ὁ πρόσκαιρος Κυβερνήτης τὰ νῦν Ἀνακτόρια, τὰ ὁποία μετὰ ἕνα καὶ ἥμισυν ἐνιαυτὸν ἔμελλον νὰ δεχθῶσι τὸν παρὰ τῆς εἱμαρμένης προορισθέντα Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τὸν θάλαμον ὅπου, ὁ νέος ἡμῶν Μονάρχης ὑπεδέχθη τὴν Ἑλλάδα ὅλην φαιδρὰν καὶ πλήρη ἐλπίδων, ἵστατο αὐτὸς μεμονωμένος καὶ μισητὸς ἀπὸ τότε πενθοφοροῦσαν Ἑλλάδα. Εἶχεν ἐπὶ τῆς τραπέζης του διπλωματικὸν χαρτοφυλάκιον, παρακαταθήκην τῆς πρὸς τὰς διαφόρους Αὐλὰς ποικίλης ψευδογραφίας, διὰ τῆς ὁποίας προπαρασκεύαζε τὴν ἀκρωτηρίασιν καὶ δουλείαν τῆς Ἑλλάδος.

Περιεπάτει τεθορυβημένος, παρατηρῶν ἐκ διαλειμμάτων ἀπὸ τὸ παράθυρον, καὶ ἡ θέα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐπαναστατημένου τὸν ἔῤῥιπτεν εἰς λαβύρινθον ἰδεῶν ἀντιθέτων, ὅτε ἡ θύρα ἠνοίχθη, καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς ἀνήγγειλε τὸν ἐρχομὸν τοῦ Ἐξορίστου. «Νὰ ἔλθῃ μόνος, εἶπεν ὁ Καποδίστριας,

καὶ οἱ φύλακές του ἂς μένωσιν ἔξω..» Ἐστάθη ἔπειτα σύννους, προσηλῶν τὰ ὄμματα εἰς τὸ κατώφλιον τῆς εἰσόδου καὶ δάκνων τὰ χείλη του, ὡς διὰ νὰ συστείλῃ ἐνδόμυχόν τινα ταραχήν, ἥτις ἤρχιζεν ἤδη ν' ἀνατρέπῃ τοὺς εὐκινήτους χαρακτῆράς του. Τὸ αὐτὸ αἴσθημα τὸν κατέστησεν ἄφωνον δι' ὀλίγας στιγμάς, ἀφοῦ εἰσῆλθεν ὁ Ἐξόριστος. Διακόψας ὕστερον τὴν σιωπήν, «ἔ λοιπόν! εἶπε· μ' ἐφέρετε εἰς τὴν στάσιν, τὴν ὁποίαν δὲν ἤθελα. Μὲ κατηγορεῖτε ὡς αὐθαίρετον. Σεῖς μὲ κατεστήσατε τοιοῦτον, ἄλλοι ἀντάρται φανεροί, ἄλλοι ἀπόστολοι μυστικοὶ καὶ ἄλλοι ὀχλαγωγικῶν δοξασιῶν κήρυκες. Πῶς λοιπόν; Μ' ἐκαλέσατε ἀπὸ τὴν Ἐλβετίαν, διὰ νὰ μὲ καταστήσετε παίγνιον ἐνώπιον τοῦ πολιτικοῦ κόσμου; Ἀλλ' ἀπατᾶσθε· ἡ ἀποστολή μου ἔρχεται ἀπὸ ὑψηλότερον μέρος· δὲν ἔρχεται ἀπὸ σᾶς. Εἶμαι ὁ ἄνθρωπος τῶν συμμάχων Δυνάμεων. Αὐταί, μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Λεοπόλδου, παρακατέθεσαν τὴν Ἑλλάδα εἰς τὰς χεῖράς μου, καὶ μὲ τὰς χεῖράς μου θέλω ἀναχαιτίσει τὸν Δαίμονα τῆς ὀχλαγωγίας, ὅστις ἐδῶ ἤρχισε νὰ ταράττῃ τὸ πᾶν. Αὐτὰς τὰς ἀνατρεπτικὰς τῶν κοινωνιῶν ἀρχάς, αὐτὰς τὰς γαλλικὰς ὀνειροπολήσεις, τὰς ὁποίας σεῖς οἱ δογματισταὶ εἰσάγετε εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰς ὠπισθοδρόμησα ἐγὼ αὐτὸς εἰς τὴν Εὐρώπην . . . Δὲν θέλω σήμερον καταισχύνει τὰς λευκὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου, παραδεχόμενος σύστημα, τὸ ὁποῖον κατεπολέμησα τριάκοντα ὁλόκληρα ἔτη... Δὲν εἴσθε σεῖς οἱ αὐτουργοὶ τῶν ταραχῶν τούτων. Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία μυστηριωδῶς σᾶς ὑποκινοῦν, ζητοῦσαι νὰ μ' ἐξελέγξωσιν ὡς Κυβερνήτην μισούμενον παρὰ τοῦ ἔθνους, καὶ νὰ μὲ ἀπομακρύνωσι ἀπὸ τὴν γῆν αὐτήν, ἐπειδὴ μόνος ἐγὼ ἐννοῶ τοὺς σκοποὺς των, μόνος ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἑλλάς. Ἀλλ' ἔχω δυνάμεις ναυτικάς· ἔχω

4

στρατεύματα· ἔχω χρήματα· εἶμαι τῆς Ἑλλάδος ὁ Κυβερνήτης, καὶ θέλω φανῇ ἄξιος τοῦ νὰ ἦμαι. Ἂν οἱ ἀντάρται μὲ ἀποκόψετε τὸ Αἰγαῖον, θέλω μείνει μὲ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα καὶ μὲ τὴν Πελοπόννησον· ἂν μὲ ἁρπάσετε καὶ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα θέλω μείνει μὲ τὴν Πελοπόννησον· ἂν ἀκόμη καὶ τὴν Πελοπόννησον, θέλω μείνει μὲ τὸ Ναύπλιον. ἂν μὲ πάρετε καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ Ναύπλιον, θέλω ἀναβῇ τὸ Παλαμίδι· πλὴν ἀπὸ τὸ Παλαμίδι, Κυβερνήτης ἀκόμη τῆς Ἑλλάδος, θέλω ἀνατρέψει ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ θέλω σᾶς ἀφήσει πληγὰς ἀνιάτους.»

«Εὐκλεὴς μνήμη, τὴν ὁποίαν μελετᾷς ν' ἀφήσης εἰς τοὺς μεταγενεστέρους! ἔκραξεν ὁ Ἐξόριστος μὲ πυριπνόους ὀφθαλμοὺς καὶ μὲ φλογώδεις παρειάς. Καὶ εἰς τὴν γῆν εἶναι ἀδέκαστον Κριτήριον μεταξὺ διοικούντων καὶ διοικουμένων, ἐμπνέον σεβασμὸν καὶ φόβον εἰς τὰς φιλοτίμους καρδίας, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ τῆς κοινῆς δόξης. Τὴν δυνατὴν αὐτοῦ φωνὴν οὔτε οἱ φυλακισμοὶ καὶ φυγαδεύσεις σου, οὔτε τὰ λογχοφόρα σου τάγματα δύνανται νὰ πνίξωσι. Ποῦ εἶναι, Κυβερνῆτα, ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐκεῖνος τῶν Ἑλλήνων, συρρεόντων πανταχόθεν διὰ νὰ σὲ ἴδωσι καὶ νὰ σὲ ἀσπασθῶσιν, ὅτε κατὰ πρῶτον ἐπάτησας τὸ ἔδαφος τοῦτο; Ἡ Ἑλλὰς εἶχε τότε μίαν μόνην ὅρασιν καὶ τὴν ἠτένιζε πρὸς σέ, μίαν μόνην ἀκοὴν καὶ τὴν συνεκέντρωνε πρὸς σέ, μίαν μόνην ψυχὴν καὶ τὴν παρέδιδεν εἰς σέ. Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐνεφανίσθης εἰς τὴν Αἴγιναν. Ὁ λαὸς μετὰ μύρτων καὶ δαφνῶν ἐπλημμύρει τὰς ὁδοὺς καὶ σ' ἐπανηγύριζεν. Οὐδ' αὐτὸς ὁ Θεμιστοκλῆς, νικήσας τὴν ἐν Σαλαμῖνι μάχην, ἔλαβε τοιαῦτα δείγματα ἑλληνικῆς εὐγνωμοσύνης. Τί ἔγινε τὸ ἄμετρον ἐκεῖνο σέβας, ἡ ἀπεριόριστος ἐκείνη ἀφοσίωσις ὅλων τῶν κλάσεων τοῦ ἔθνους; Στρέψε σήμερον τὰ ὄμμα-

τά σου, καὶ ἰδὲ τὴν ἔρημον, τὴν ὁποίαν περιέθεσας γύρω σου, καὶ ἰδὲ τὴν τάφρον, τὴν ὁποίαν ἤνοιξας μεταξὺ Ἑλλάδος καί σοῦ.»

Εἰς αὐτὰς τὰς πλήρεις ἀληθείας ἐκφράσεις τοῦ Ἐξορίστου, εἰς αὐτὰς τὰς ζωηρὰς ἀναμνήσεις τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν ἀπέλαυεν ἄλλοτε, ἐκάμφθη ὀλίγον ὁ Καποδίστριας, καὶ ἱλαρόν τι, ἀσύνηθες εἰς αὐτόν, ἐγλύκυνε τὴν ἐξηγριωμένην φυσιογνωμίαν του.

Ἐξηκολούθησεν ὁ Ἐξόριστος.

«Ποῖον αἴσθημα ἰσχυρὸν βάλλει ὅλα συγχρόνως τὰ μέλη τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας εἰς μίαν μόνην κίνησιν, καὶ συγκεντρώνει ὅλας τὰς θελήσεις της, ὅλους τοὺς σκοποὺς της, ὅλας τὰς ἰδέας της; Εἶναι χρεία νὰ σὲ τὸ εἰπῶ; Ὁ διακαὴς τῆς ἐλευθερίας ἔρως, αὐτός, ὅστις τὸ πάλαι ὡδήγησε τοὺς προγόνους ἡμῶν εἰς τὸν μηδικὸν πόλεμον, ὅστις πρὸ δέκα ἐτῶν ἐχειραγώγησεν ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, ὅστις καὶ σήμερον κινεῖ τὰς καρδίας ἡμῶν κατὰ σοῦ μὲ παλμοὺς μαγικῆς ἐλπίδος. Τὸ βάρος τῆς ἀστυνομικῆς ἀτμοσφαίρας σου κατεπίεσε τὰ στήθη μας. Ἐν μέσῳ τῶν ἐξοριῶν καὶ φυλακισμῶν σου, βαδίζοντες σταθερῶς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, λογιζόμεθα σήμερον πολὺ ὀλιγώτερον δυστυχεῖς, παρὰ χθὲς ὅτε δὲν κατεδιωκόμεθα φανερῶς, πλὴν ἐδυσπνοοῦμεν ὑπὸ τὴν πλάκα τοῦ μνήματος, ὅπου μᾶς εἶχες θάψει ζῶντας. Φωνὴ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἀνεγειρομένη ἀπὸ τὰ ὄρη, ἀπὸ τὰς κοιλάδας, ἀπὸ τὰς πόλεις, φωνὴ ἔθνους ἐξυβριζομένου ἐνέπλησε τοὺς ἀέρας. Δὲν τὴν ἀκούεις τὴν φωνὴν αὐτήν, καὶ ματαίως εἰς τὰ ὦτά σου ἐνηχεῖ;»

Κεραυνοβόλα βλέμματα ἐτόξευεν ὁ Καποδίστριας κατὰ τοῦ Ἐξορίστου, καὶ τὰ τρέμοντα ἐκ τῆς ὀργῆς χείλη του δὲν ἐδύναντο νὰ προφέρωσιν λέξιν. Ἀλλ' ὁ Ἐξόριστος, αἰ-

σθανόμενος εἰς τὴν καρδίαν του τὴν ἀνάγκην νὰ ἐχχύσῃ ὅλην τὴν κατὰ τοῦ Καποδίστρια ἀγανάκτησίν της, ἐπανέλαβεν ἀφόβως.

«Μᾶς κατέστησας Εἵλωτας, καὶ ζητεῖς νὰ σιωπῶμεν; Τὴν ἐλευθέραν Βουλήν μας μετεμόρφωσας εἰς δούλην Γερουσίαν, εἰς πόρνην αἰσχράν, ὑπείκουσαν εἰς τὰς θελήσεις σου. Τὰ Δικαστήρια, αἱ ἱεραὶ αὐταὶ παρακαταθῆκαι τῆς τιμῆς καὶ τῆς ζωῆς τῶν πολιτῶν, ἔγεινον ὄργανα ἐκδικήσεών σου ἀτομικῶν. Ἀπὸ τὰ σχολεῖά μας ἐξωστρακίσθησαν οἱ Πλάτωνες καὶ Ἀριστοτέλεις. Αἱ πόλεις μας ὅλαι κατήντησαν θέατρα καταδιωγμῶν, καὶ εἰς αὐτὰς Ἀστυνόμοι καὶ Διοικηταί, ἔκτακτοι καὶ τακτικοὶ σύμβουλοί σου καταστρώνουσι προγραφικοὺς πίνακας. Τὸ Ναύπλιον αὐτὸ κατέστη δεσμωτήριον, ὅπου θρηνεῖ ματαίως ἡ ἀθωότης. Ζητοῦμεν τὸ ἑσπέρας, διὰ ν' ἀναπνεύσωμεν ὀλίγον, νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ Ναυπλίου; Ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς ἡμῶν στενάζει δέσμιος ὁ λευκογένειος μεγαλομάρτυς τῆς Σπάρτης. Ἡ κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς ἔφερες, εἶναι ἀξία τῆς ἐπιβλέψεως τοῦ Θεοῦ . . .»

«Φθάνει. . . φθάνει. . .» ἐφώναξεν ὁ Καποδίστριας μὴ δυνάμενος ἀπὸ ταραχὴν ν' ἀρθρώσῃ τὰς λέξεις, καὶ σείων βιαίως τὸν κώδωνα. «Ἐπάρετέ τον. . . εἶπεν εἰς τοὺς φύλακας εἰσερχομένους. Εἰς τὸ Βούρτζι τὸν ἐπαναστάτην... εἰς τὸ Βούρτζι... »

Ὁ Ἐξόριστος διήρχετο τὸ Ναύπλιον φερόμενος εἰς τὴν θαλάσσιον εἱρκτήν του, ὅτε εἰς τὴν μεγάλην ὁδόν, τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ Πλατάνου, ἐπαρουσιάσθη ἔμπροσθέν του ὁ Αὐγερινόπουλος. Ὁ ἄσπονδος ἐχθρός του ὑπεμειδία χλευαστικῶς, καὶ εἰς τὸ πρόσωπόν του ἐφαίνετο φαιδρόν τι ἐξυβριστικόν. Εἰς τὴν θέαν του ὁ Ἐξόριστος, ἔτι μᾶλλον ἐξαφθεὶς καὶ παράφορος ἀπὸ θυμόν, ἤρχισε νὰ λέγῃ

μεγαλοφώνως πρὸς τοὺς παρακολουθοῦντας τὰ βήματά του πολίτας. «Ταλαίπωροι Ἕλληνες! τὰ φρούριά μας, τὰ ὁποῖα μὲ χύσιν τόσων αἱμάτων ἀπεσπάσαμεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων διὰ νὰ τὰ ἔχωμεν προπύργια τῆς ἐλευθερίας μας, κατήντησαν σήμερον δεσμωτήριά μας. Ὦ σεῖς, τοὺς ὁποίους εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ἡ τυραννία κρατεῖ κεχυρτωμένους ὑπὸ τὸν βαρὺν ζυγόν της, ἀνυψώσατε τέλος πάντων τὸ μέτωπόν σας! Ὁ παρὼν ἀγὼν εἶναι ἀγὼν ἐθνικὸς, ἀγὼν νόμιμος, ἀγὼν ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος. Μακάριοι ὅσοι τὸν ἐνισχύσετε! Ἐθνοκατάρατοι ὅσοι τὸν πολεμήσετε! Εἰς τὴν ἱεράν μας ἐπανάστασιν, εἴδομεν τὰ τέκνα μας σφαζόμενα, τὰ μέλη μας κολοβούμενα, τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μας παρ' ἡλικίαν λευκυνομένας, διὰ νὰ ὑποπέσωμεν εἰς δουλείαν αἰσχροτέραν τῆς πρώτης;»

Αὐτὰ δημηγορῶν, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν μικρὰν θύραν, τὴν φέρουσαν πρὸς τὴν θάλασσαν. Φιλήσυχοί τινες ἔμποροι τοῦ Ναυπλίου, εἰς ἓν ἐργαστήριον συνηγμένοι, ἔβλεπον μετὰ φρίκης νὰ διαβαίνῃ καὶ νέον θῦμα προγραφῆς.—Καὶ ἄλλος δέσμιος! εἶπεν ἀναστενάζων εἷς ἐξ αὐτῶν, πρῶτος μεταξύ των εἰς τὴν φρόνησιν καὶ τὴν τιμιότητα· καὶ ἄλλος κατάδικος! Ἐξορισμοί, φυλακισμοί, ὅλα τὰ μέσα τῆς βίας καὶ τῆς διαφθορᾶς ἐνεργοῦνται πρὸς ἀπονέκρωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος. Τὸ στόμα τῆς ἀβύσσου ἄνοιξε, καὶ μέλλει νὰ μᾶς καταπίῃ ὅλους. Ποῦ ζῶμεν; Μὲ φαίνεται ὅτι εὑρίσκομαι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅταν, εἰς τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἱεροῦ μας πολέμου, οἱ δήμιοι ἅρπαζον ἀνεξετάστως ἱερεῖς καὶ λαϊκούς.[1]—Σιγᾶ, νὰ μὴ μᾶς ἀκούσῃ κἀνείς, εἶπεν ἄλ-

1. Ὅστις συνανεστράφη τὸν Κύριον Βελισάριον Παυλίδην, διακρινόμενον μεταξὺ τῆς ἐμπορικῆς κλάσεως τοῦ Ναυπλίου διὰ τὰ φιλελεύθερα καὶ ἀντικαποδιστριακά του φρονήματα, εὐκόλως δύναται εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν χρηστὸν καὶ φιλόπατριν τοῦτον πολίτην.

λος· καὶ οἱ τοῖχοι σήμερον ἔχουν ὦτα· ἠξεύρεις ὅτι τὴν νύκτα κατάσκοποι ἀναβαίνουν ἐπάνω εἰς τὰ δώματιά μας, καὶ κλέπτουν τὰ οἰκιακά μας μυστικά. — Διεμοιράσθη τὸ ἔθνος, ἀπεκρίθη ὁ συνετὸς πολίτης, εἰς κατασκοποῦντας καὶ κατασκοπουμένους, δὲν ἔμεινε πίστις οὐδὲ μεταξὺ ἀδελφῶν, καὶ οἱ δεσμοὶ ὅλοι τῆς κοινωνίας μας παρελύθησαν. Ἀπίστευτον εἶναι, πλὴν ὄχι ὀλιγώτερον ἀληθές, ὅτι ἀρτοποιοὶ καὶ λαχανοπῶλαι ὑπάγουν τὴν νύκτα πρὸς τὸν ἴδιον Κυβερνήτην, διὰ νὰ τὸν ἀναφέρωσιν ὅσα ἤκουσαν ἢ δὲν ἤκουσαν νὰ λέγωνται τὴν ἡμέραν κατ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι λαμβάνουν ἀπὸ τὰς ἰδίας χεῖράς του τὸ βραβεῖον τῆς κατασκοπῆς καὶ συκοφαντίας των. —

Ἐν τοσούτῳ φθάσας ὁ Ἐξόριστος εἰς τὸν αἰγιαλόν, ἐπέβη μετὰ τῶν φυλάκων του εἰς πλοιάριον, ἐπὶ τούτῳ διωρισμένον. Βλέπων τὰ περιεστῶτα ὄρη, τὰ ὁποῖα ἡ φύσις καθίδρυσεν ὡς προμαχῶνας τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, βλέπων τὸν ἀργολικὸν κόλπον, ἔνδοξον μάρτυρα τῆς ναυμαχίας ἐκείνης, ἥτις κατὰ τὰ 1822 διέσωσε τὴν Ἑλλάδα, περιεσπᾶτο ἀπὸ παντοίους συλλογισμούς. Ἀ! πόσα πάθη ποικίλα βάλλουσι συγχρόνως εἰς κίνησιν τοὺς ἐλατῆρας τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας! Ἀδύνατον κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν καὶ τρυφερόν τι αἴσθημα ἐνταὐτῷ νὰ μὴν ἐτάραττε τὴν ψυχήν του.

Οἱ ἄνεμοι ἐσίγων, καὶ τὸ σκαφίδιον, τὸ φέρον τὸν Ἐξόριστον εἰς τὸ Φρούριον τοῦ Βουρτζίου, διέσχιζεν ὁρμητικῶς τὴν θάλασσαν, ὅπου κατωπτρίζετο ἡ πανσέληνος ἐκ τῆς ὑψηλῆς κορυφῆς τοῦ Παλαμιδίου...

Ποία ἐξαισίου καλλονῆς νέα στέκει ἀκίνητος ὡς ἄγαλμα ἐπὶ τοῦ δώματος τῆς παραθαλασσίου αὐτῆς οἰκίας; Δὲν ὁμοιάζει τὴν μαρμάρινον τοῦ Πραξιτέλους Ἀφροδίτην, τῆς

ὁποίας τὰ ὕπωχρα κάλλη φαίνονται ὅτι θρηνοῦν τὴν αἰχμαλωσίαν των ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς Ἐτρουρίας; Ἔχει τὸ βλέμμα προσηλωμένον εἰς τὸ φεῦγον πλοιάριον, καθὼς εἰς τὸ πέλαγος ὁ μαγνήτης τῆς πυξίδος μένει σταθερῶς πρὸς τὸν πόλον ἐστρεμμένος. Μαυροφορεῖ πλὴν τὸ μέλαν ἔνδυμά της δὲν εἶναι στολὴ παρθένου, ζητούσης νὰ ἐπιδείξῃ τὰ κρίνα τοῦ στήθους της, ἢ νὰ καλλωπισθῇ μὲ τὴν μελαγχολίαν, ἥτις διπλασιάζει τὰ θέλγητρα τῶν ὡραίων· εἶναι πενθούσης καρδίας ἔμβλημα, ψυχῆς ἀπαρηγορήτου ἔκφρασις. Τὰ χείλη της ἔχουν γλυκύ τι παραπονετικόν, καὶ οἱ δακρύοντες ὀφθαλμοί της ἐνίοτε ἀνυψοῦνται ἀπὸ τὸ σκάφος πρὸς τὸν οὐρανόν, ὡς νὰ ἐπικαλῶνται εἰς αὐτὸ τὴν θείαν ἀντίληψιν . . . Ἀλλὰ ποία κλαυθμηρὰ φωνὴ διέκοψεν ἐξαίφνης τὴν νυκτερινὴν σιωπήν, καὶ ἀντηχεῖ ἀκόμη ὡς ὁ παλμώδης φθόγγος κιθάρας, τῆς ὁποίας ἐθραύσθησαν διὰ μιᾶς αἱ χορδαί; . . Ἦτον ἡ πενθοφοροῦσα νεᾶνις, ἡ δυστυχὴς Ἀσπασία, ἥτις, ἰδοῦσα τὸν ἐραστήν της ῥιπτόμενον εἰς τὰ σκότη τῆς φυλακῆς, ἀφῆκε κραυγὴν ἐπελπισίας καὶ ἔπεσεν ἡμιθανής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Τὸ Βούρτζιον, βενετικῆς ἀρχιτεκτονικῆς Φρούριον, ὑψοῦται εἰς τὸ μέσον τῆς θαλάσσης ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος τῆς μικρᾶς μας Πρωτευούσης, καὶ διαιρεῖται εἰς τρία χωριστὰ ὀχυρώματα, τὰ ὁποῖα ὅλα ὁμοῦ περιζώνονται ἀπὸ τείχισμα σχεδὸν κυκλοτερές· ἐντὸς δὲ τούτων εἶναι κατεσκευασμένοι εὐρύχωροι θόλοι.

Τὸ μεσαῖον, εἰς σχῆμα Πύργου, εἶναι τὸ δυνατώτερον τῶν ἄλλων, καὶ ὑπ' αὐτὸ εὑρίσκεται ὑπόγειος φυλακή, ὅπου

διά νά νά εἰσέλθῃ τις πρέπει νά καταβῇ ἄνωθεν διά βάθρας κρεμαστῆς ἀπό στενὴν ὀπήν, ἥτις ἐνταυτῷ εἶναι ὁ μόνος της φεγγίτης, ἀπό τόν ὁποῖον δέχεται ἀμυδρόν τι φῶς. Εἰς τόν καταχθόνιον αὐτόν τόπον ἀναβρύει ἁλμυρόν ὕδωρ, καί τῶν ἀδιακόπως ἐπισωρευομένων ἀκαθαρσιῶν αἱ ἀναθυμιάσεις, ἑνούμεναι μὲ τὴν ὑπερβολικὴν ὑγρασίαν, τόν καθιστῶσι νοσώδη καί πολλάκις θανατηφόρον. Ἐκεῖ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐστέναζον πολλοί κατάδικοι, ἐκ τῶν ὁποίων ὀλίγοι ἐγνώριζον τό ἔγκλημά των.

Κατά τό ἀριστερόν μέρος τοῦ Βουρτζίου ἦσαν εἰς τά δεσμά ὁ Στρατηγός Νικήτας Φλέσας, ὁ Νικόλαος Κανούσης, ὁ Βασίλειος Θεαγένης, ὁ Πετρίδης καί πολλοί ἄλλοι Συνταγματικοί.

Τό δεξιόν μόνον ἔμενε κενόν. Ἀλλά καί αὐτό ἔμελλεν ἀκολούθως νά κατοικηθῇ ἀπό τόν Σπύρον Σπηλιωτόπουλον, τόν Νικόλαον Παπαλεξόπουλον, τόν Παπατσόνην, τόν Σπύρον πρόκριτον τῆς Ἀνδρούσης καί τόν Ἰωάννην Σοῦτσον. Ἐκεῖ τὴν νύκτα τῆς εἰκοστῆς πέμπτης Αὐγούστου ἐρρίφθη ὁ Ἐξόριστος μὲ νέον τινά Πελοποννήσιον φυλακισθέντα καί αὐτόν διά τά φιλελεύθερα φρονήματά του. Εἰς τά σκότη τοῦ δεσμωτηρίου, ἡ θρηνώδης εἰκών τῆς Ἀσπασίας ἐπαρουσιάσθη εὐθύς εἰς τὴν φαντασίαν του τόσον ζωηρῶς, καί τόσον ἀλγεινὴν προσβολὴν ἔλαβεν ἡ καρδία του, ὥστε δύω ἡμερονύκτια ἔμεινεν εἰς ληθαργικὴν ἀκινησίαν, ἀναίσθητος εἰς ὅσας παρηγορίας ὁ μόνος συμμέτοχος τῆς εἱρκτῆς του, ἀπό εὐσπλαγχνίαν κινούμενος, ἐζήτει νά τῷ προσφέρῃ. Μόλις τὴν τρίτην ἡμέραν συνῆλθεν ὀλίγον, καί βλέπων τόν ἄγνωστον σύντροφόν του, σπουδάζοντα νά ἐπιχύσῃ βάλσαμον παραμυθίας εἰς τὴν ψυχήν του, τόν ἠσπάσθη ἀδελφικῶς καί μετά δακρύων ἐξέφρασεν εἰς αὐτόν τὴν εὐγνωμοσύνην

του. Ἡ κοινὴ δυστυχία συνήνωσεν ἐντὸς ὀλίγου τὰς ὁμοιοπαθεῖς των καρδίας, καὶ ἤρχισαν οἱ δύο δέσμιοι νὰ σκέπτωνται ὁμοῦ πῶς νὰ καταστήσωσιν ἐλαφροτέρας τὰς ἁλύσεις των. Ὅταν περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰσῆλθεν ὁ δεσμοφύλαξ φέρων κατὰ τὸ σύνηθες τὸν ἐπιούσιον ξηρὸν ἄρτον, τὴν μόνην τροφήν των, ἐπρόσφερεν ὁ Ἐξόριστος εἰς αὐτὸν ἓν πολύτιμον ὡρολόγιόν του, καὶ μὲ τὸ δῶρον τοῦτο ἐπέτυχεν εὐκόλως τὴν ἄδειαν νὰ ἐξέρχεται μὲ τὸν νέον φίλον του εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ Φρουρίου.

Ἡ θέα τοῦ πελάγους, παριστῶντος τὸ ἄστατον καὶ κυματῶδες τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἐξυπνᾷ ταραξικάρδια αἰσθήματα εἰς τοὺς δυστυχεῖς, ἀνακαλοῦσα τὰ ναυάγια τῆς κλυδωνισθείσης νεότητός των. Ἓν δειλινὸν ὁ Ἐξόριστος, καθήμενος μὲ τὸν συνδέσμιόν του ἐπί τινος ὑψηλοῦ προμαχῶνος καὶ θεωρῶν τὴν ἔκτασιν τῆς θαλασσης, μετὰ μακρὰν σιωπὴν ἀφῆκεν ἀναστεναγμὸν βαθὺν καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν. «Ὅταν ἀγαπητέ, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ φυλακισμοῦ μου, μὲ εἶδες ὑποκύπτοντα εἰς τὸ βάρος τῆς λύπης, ἀναμφιβόλως μ' ἐξέλαβες πάντῃ μικρόψυχον καὶ ἀνίκανον ν' ἀνθέξω εἰς τὰς μικροτέρας ἐναντιότητας τῆς τύχης. Ἀλλ' ἂν ἐγνώριζες τὴν σειρὰν τῶν ἀλλεπαλλήλων συμφορῶν μου, τὰς ὁποίας ἤθελα γενναίως ὑποφέρει ἂν δὲν ἐτάραττον τὴν γαλήνην τοῦ ἐρασμιωτέρου δι' ἐμὲ πλάσματος τῆς φύσεως, ἴσως ἤθελες κρίνει μᾶλλον συγκαταβατικῶς περὶ ἐμοῦ.» Ἐζήτησεν ὁ νέος Πελοποννήσιος νὰ μάθῃ τὰ συμβάντα του. Ἀπεποιήθη κατ' ἀρχὰς τὴν ζήτησιν ὁ Ἐξόριστος. Ἀλλ' ὑπενδίδων ὕστερον εἰς τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις του, καὶ ἴσως εἰς τὴν ἔμφυτον τοῦ ἀνθρώπου ῥοπὴν νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὰς ἐρωτικάς του ἐνθυμήσεις, ἤρχισεν οὕτω.

«Μέλλων, φίλε, νὰ σὲ διηγηθῶ τὰς θλιβερωτέρας περι-

πτώσεις τῆς ζωῆς μου, αὐτὸς ἐγὼ ἐρυθριῶ. Ὁ ἀνήσυχος χαρακτήρ μου καὶ οἱ ἀδιάκοποι σπαραγμοὶ τῆς καρδίας μου θέλουν σὲ φανῇ ἀθλιότητες καὶ ἀδυναμίαι.

«Ἐγεννήθην εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ γονεῖς εὐπάτριδας καὶ πλουσίους. Τὸ ἦθός μου ἦτον παιδιόθεν μελαγχολικόν. Σιωπηλὸς καὶ κατηφὴς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἄφινα τοὺς θορυβώδεις καὶ φαιδροὺς ὁμηλίκους μου, διὰ νὰ ἰδῶ ὑπὸ τὸ δάσος τὰ φύλλα τοῦ φθινοπώρου πίπτοντα, καὶ ν' ἀκούσω ἐπὶ τοῦ βράχου τοὺς ἀνέμους στενάζοντας.

«Ἀλλὰ ψυχρὸς καὶ ἀκοινώνητος πρὸς ὅλους τοὺς ἄλλους, ἤνοιγα τὴν καρδίαν μου εἰς συνηλικιώτην μου σκυθρωποῦ ἐπίσης χαρατῆρος, τὸν Νικήστρατον. Ταυτότης αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν μᾶς συνέδεον ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων, καὶ προβαίνων ὁ καιρὸς κατέστησεν ἔτι δυνατωτέρους τοὺς δεσμοὺς τῆς φιλίας μας. Ὁμοῦ ἀνεβαίνομεν εἰς τὰ ὄρη καὶ ἀνεζητοῦμεν τὰς φωλεὰς τῶν πτηνῶν. Ὁμοῦ κατεβαίνομεν εἰς τὰς κοιλάδας καὶ μετὰ τῶν ζεφύρων συνεψιθυρίζομεν τὰ μαγικὰ ἔπη τῶν ἀρχαίων ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος.

«Ἔφθασα εἰς τὴν ἡλικίαν ἐκείνην, καθ' ἣν, ἐξυπνοῦντες τέλος πάντων ἀπὸ τὸ τερπνὸν ὄνειρον τῶν παιδικῶν ἀμερίμνων χρόνων μας, τότε πρῶτον αἰσθανόμεθα τὴν ὕπαρξιν, καὶ ἐστρέφομεν πέριξ ἡμῶν ἐκθάμβους ὀφθαλμούς. Περιέβλεψα γύρω μου, καὶ εἶδα τὴν Ἑλλάδα, τὴν πάλαι δέσποιναν τῆς Ἀσίας, δούλην αὐτῆς τῆς Ἀσίας, καὶ ἀφειμένον ἐμὲ αὐτὸν εἰς βυθὸν ἀμαθείας, προλήψεων καὶ ἀθλιοτήτων. Ἐχογητευθεὶς ἀπὸ τὰ συγγράμματα τοῦ Ῥουσσῶ καὶ τοῦ Βολταίρου, ἐζήτησα ν' ἀναπνεύσω ἐλεύθερον ἀέρα, ἐπέτυχα τὴν συναίνεσιν τοῦ πατρός μου, καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1818 ἔτους μετὰ τοῦ φίλου μου Νικηστράτου ἀπεδήμησα εἰς τὴν σοφὴν Εὐρώπην.

«Ἄπληστοι περιηγήσεων καὶ οἱ δύω, περιήλθομεν τὴν Βρετανίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν, ἀκροώμενοι ἐπιστημῶν καὶ φιλοσοφίας μαθήματα εἰς τὰς Ἀκαδημίας των, καὶ συναναστρεφόμενοι τοὺς σοφοὺς ἄνδρας των.

«Ἐξερράγη τῆς Ἑλλάδος ἡ ἐπανάστασις. Πρόθυμοι ἀμφότεροι, ἐτρέξαμεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος, καὶ εἴτε πολεμοῦντες εἴτε συγγράφοντες, ἐξεπληρώσαμεν κατὰ μέρος τὸ πρὸς αὐτὴν χρέος μας. Ἀλλὰ κατὰ τὰ 1825 ὁ πατήρ μου, καταφυγὼν πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τὸ Βυζάντιον εἰς τὰ Κύθηρα, καὶ βλέπων τότε τὴν ὑγείαν του, μετὰ βαρεῖαν ἀσθένειαν, ἐπαισθητῶς ἐκκλίνουσαν καθ' ἡμέραν, μ' ἔγραψε νὰ ὑπάγω εἰς ἔντευξίν του. Ὑπήκουσα εἰς τὴν πατρικὴν πρόσκλησιν, καὶ μετὰ τοῦ ἀχωρίστου φίλου μου Νικηστράτου μετέβην εἰς Κύθηρα.

«Ἡ νῆσος αὐτὴ ἐχρησίμευε τότε ὡς ἄσυλον εἰς τὰς καταδιωκομένας ἀπὸ τὸν Ἰβραΐμην Πελοποννησιακὰς οἰκογενείας, καὶ τόσων ἀστέγων ὁμογενῶν ἡ θέα μ' ἐπέβαλλε τὸ χρέος νὰ τρέξω πάλιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, διὰ νὰ συνεργήσω τὸ κατὰ δύναμιν εἰς ἀπόκρουσιν τῶν ἀραβικῶν στρατευμάτων. Δύω περίπου μῆνες εἶχον παρέλθει μετὰ τὴν εἰς Κύθηρα ἔλευσίν μου, καὶ διὰ ν' ἀναχωρήσω περιέμενα τὴν ἀνάῤῥωσιν τοῦ πατρός μου, ὅτε μίαν ἑσπέραν ἦλθεν εἰς ἐπίσκεψίν μου, ὁ Νικήστρατος ὅλος ὠχρὸς καὶ καταβεβλημένος ἀπὸ τὴν λύπην. Τὸν ἠρώτησα εὐθὺς τὸ αἴτιον τῆς τοιαύτης ἀλλοιώσεώς του. Ἠθέλησε κατ' ἀρχὰς νὰ μὲ ὑποκρυφθῇ. Ἀλλ' ἔπειτα μὲ ὡμολόγησεν ὅτι, ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας ἀκόμη τῆς εἰς τὰ Κύθηρα μεταβάσεώς μας, ὁ βάσκανος τῆς ἡσυχίας του δαίμων ὡς ἐκ μαγείας τινὸς τὸν ἐκράτει τυραννικῶς ὑπὸ τὰ θέλγητρα νεάνιδος δεκαὲξ μόλις

ἐτῶν, καλουμένης Ἀσπασίας, ἀπὸ οἰκογένειαν ἐπίσημον τῆς Πελοποννήσου καὶ ἀνατεθραμμένης εἰς Μασσαλίαν· μὲ ὡμίλει δὲ τόσον ἐνθουσιωδῶς περὶ αὐτῆς καὶ μὲ τὴν παρίστα τόσον τεραστίου καλλονῆς, ὥστε δὲν μ' ἔμεινεν ἀμφιβολία ὅτι τὸ πάθος του ἦτον ἀνεπίδεκτον ἰατρείας. Ἀφ' οὗ τὸν ἐπέπληξα φιλικῶς διότι δὲν μὲ τὸ εἶχε φανερώσει ἀπ' ἀρχῆς, ἔσπευσα νὰ τὸν ἀνακουφίσω, ὑποθάλπων τὰς ἐλπίδας του καὶ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὑμεναίου του προσφέρων εἰς αὐτὸν τὴν συνδρομὴν καὶ τὴν μεσιτείαν τοῦ πατρός μου.— Εἰς μάτην, φίλε, μὲ εἶπεν ἐκ βάθους ἀναστενάζων· εἰς μάτην αἱ προσπαθήσεις σου. Ἔμαθα τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὅτι χθὲς οἱ γονεῖς της τὴν ὑπεσχέθησαν εἰς ἄλλον.—

»Τὴν ἰδίαν νύκτα μ' ἔκραξεν ὁ πατήρ μου εἰς τὸν κοιτῶνά του καὶ μὲ ὡμίλησε περὶ ἀποκαταστάσεώς μου, προβάλλων με νὰ νυμφευθῶ γυναῖκα, ἱκανήν, ὡς μ' ἔλεγε, νὰ μὲ καταστήσῃ εὐδαίμονα. — Ἡ νέα τὴν ὁποίαν προορίζω διὰ σύζυγόν σου εἶναι, μὲ εἶπε, σπανίας ὡραιότητος, κοσμιωτάτων ἠθῶν, εὐγενὴς καὶ πλουσία.—Καὶ ποῦ εὑρίσκεται; —Εἰς τὰ Κύθηρα.—Τ' ὄνομά της;—Ἀσπασία.—Ὦ πάτερ μου! ὁ Νικήστρατος, ὁ ἀγαπητός μου Νικήστρατος φλέγεται ἀπὸ ἔρωτα δι' αὐτήν. Εὐτυχία εἰς ἡμᾶς, ὅτι δυνάμεθα σήμερον νὰ δώσωμεν εἰς αὐτὸν δεῖγμα προφανὲς τῆς φιλίας μας. Ἂν ὁ μετὰ τῆς Ἀσπασίας σύνδεσμός μου εἶναι ἀληθὴς εὐδαιμονία, παραιτῶ προθύμως τὴν εὐδαιμονίαν αὐτὴν εἰς τὸν φίλον μου·» καὶ λέγων αὐτά, ἐκ τῆς χαρᾶς μου ἐδάκρυον, ἠσπαζόμην τὰς χεῖράς του καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ ὑπενδώσῃ. Συγκατένευσεν ὁ πατήρ μου. — Πλὴν πρόσεξε καλά, μὲ εἶπε, μὴ μεταμεληθῇς. Τὴν εἶδες αὐτὴν τὴν Ἀσπασίαν; Τὴν γνωρίζεις; — Δὲν μετανοῶ, πάτερ μου,

ἐπανέλαβα. Ἐνέργησε, προσπάθησε νὰ πείσῃς τοὺς γονεῖς της νὰ τὴν δώσωσιν εἰς τὸν Νικήστρατον.—

»Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ ἀγαθὸς πατήρ μου ὑπῆγεν εἰς αὐτούς, καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐβεβαιώσεν ὅτι ἐγὼ δὲν εἶχα διάθεσιν διὰ γάμον, ἐπρότεινεν ἀντ' ἐμοῦ τὸν Νικήστρατον, καὶ αὐθημερὸν ἀπεφασίσθη τὸ μετὰ τῆς Ἀσπασίας συνοικέσιόν του. Μόλις ἔλαβα τὴν χαρμόσυνον αὐτὴν ἀγγελίαν, καὶ τρέξας εἰς τὸν Νικήστρατον, «ἐξεπληρώθησαν, φίλε μου, τὸν εἶπα, αἱ θερμότεραί σου εὐχαί. Ἡ Ἀσπασία ἦτον προωρισμένη δι' ἐμέ, σὲ τὴν παρεχώρησα, καὶ διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ πατρός μου μετ' ὀλίγον ἀρραβωνίζεσαι μὲ αὐτήν.» Ὁ Νικήστρατος, ἐκτὸς ἑαυτοῦ καὶ παράφορος ἀπὸ χαράν, μὲ ἠσπάζετο, μ' ἔσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ δὲν ἐδύνατο νὰ ἐννοήσῃ πῶς συγκατετέθην τόσον εὐκόλως εἰς τόσον μέγεθος θυσίας. Μετὰ τοῦτο ἤρχισε μὲ φλογερὰς ἐκχύσεις καρδίας νὰ μ' ἐξεικονίζῃ ἐκ νέου τὰ κάλλη τῆς ἐρωμένης του, καὶ νὰ μὲ παριστᾷ τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν του.

«Ἀνεξήγητα μυστήρια τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας! Ἐπιστρέψας εἰς τὸ οἴκημά μου καὶ μείνας μόνος, ἤρχισα νὰ ἐξετάζω τὴν ἰδικήν μου, καὶ πλέον νὰ μὴ τὴν εὑρίσκω χαίρουσαν διὰ τὴν γενναίαν της πρᾶξιν. Δὲν ἐδυνήθην νὰ κλείσω τὰ ὄμματα δι' ὅλης σχεδὸν τῆς νυκτός, ἀναπολῶν εἰς τὴν μνήμην μου τὰς πυρίνους τοῦ Νικηστράτου ἐκφράσεις περὶ τῆς ὡραιότητος τῆς Ἀσπασίας, καὶ πρὶν ἀκόμη τὴν ἰδῶ αἰσθανόμενος ἐνδομύχους ταραχάς. Ἡ αὐγή, κατευνάζουσα συνήθως τοὺς νυκτερινοὺς σάλους τοῦ νοός μας, καθησύχασεν ὁπωσοῦν τὴν τεταραγμένην φαντασίαν μου, καὶ μετ' ὀλίγον ἡ παρουσία τοῦ Νικηστράτου, εὐτυχοῦς δι' ἐμοῦ, ἐθεράπευσε τὸ ἀσθενὲς λογικόν μου. Ἀλλὰ τί ἔγινα, ὅταν τὴν ἐπαύριον, τελουμένων τῶν ἀρραβώνων του, εἶδα

κατὰ πρῶτον τὴν Ἀσπασίαν εἰς τὸν πατρικόν της οἶκον!..»

«Ἐγνώρισα πολλὰς γυναῖκας, πρὸς τὰς ὁποίας μ' ἔσυρε γλυκεῖα δύναμις συμπαθείας. Πολλαὶ μὲ εἵλκυσαν διὰ παντοίων προτερημάτων. Ἡ μελῳδία πολλάκις τῆς φωνῆς των ἐξεβάκχευσε τὰς ἀκοάς μου, καὶ τῆς μορφῆς των ἡ χάρις ἐδούλωσε τὴν ὅρασίν μου. Ποτὲ ὅμως δὲν ἠράσθην καμμίαν, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μὴ ἀνεκάλυψα μετ' ὀλίγον κρυπτόν τι ἐλάττωμα, καὶ νὰ μὴ κατεστράφη διὰ μιᾶς τοῦ φίλτρου ἡ γοητεία. Ἀλλ' ἡ Ἀσπασία, τόσον ἐντελής, τόσον ὑπερτέρα ὅλων τῶν ἄλλων, ἐπλάσθη ἀπὸ πᾶν ὅ,τι ἐρασμιώτερον εὑρίσκεται εἰς ἑκάστην αὐτῶν.

«Τὴν εἶδα, καὶ ἄγγελος μ' ἐφάνη φωτός, καὶ ἡ ψυχή μου ἔμεινεν ὅλη ἐκστατικὴ ἐνώπιόν της. Ἐπλησίασα μὲ τρέμοντα μέλη πρὸς αὐτήν, καὶ μόλις τὰ χείλη μου ἐπρόφερον δύο λέξεις χαιρετισμοῦ . . . Παρετήρησε τὸν θόρυβόν μου, καὶ εἰς τὸ πρόσωπόν της διεχύθη ἐρύθημα αἰδοῦς. Μὲ ὡμίλησεν . . . ἡ φωνή της ἦτον ὅλη ἁρμονία, καὶ εἰσέδυσεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς καρδίας μου. Ἔφριξα ἐμβλέψας εἰς τὴν ἄβυσσον ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκρεμάμην, καὶ ἀπὸ μόνην τὴν ταχεῖαν φυγὴν ἐλπίσας τὴν σωτηρίαν μου, ἐπροφασίσθην ἐνόχλησιν τῆς ὑγείας μου καὶ ἀπῆλθον εὐθὺς ἐκ τῆς οἰκίας της. Ῥιγῶν, καίων καὶ εἰς τὸ στῆθός μου αἰσθανόμενος σεισμοὺς ἕως τότε ἀγνώστους εἰς ἐμέ, ἔφθασα εἰς τὴν κατοικίαν μου. Ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἄλλην ἀσχολίαν δὲν εἶχεν ἡ ψυχή μου, παρὰ νὰ ζωγραφῇ τὴν εἰκόνα της. Ἀκόμη ἔβλεπα τοὺς χρυσοῦς βοστρύχους τῆς λυτῆς καὶ μυροπνόου κόμης της, τὴν ἀνθόστεπτον ἀπὸ ἰάσμους καὶ ναρκίσσους κεφαλήν της, τὸ διαφανὲς τῆς ῥοδοκρίνου χροιᾶς της καὶ τὴν κατάλευκον παρθενικήν της ἐσθῆτα. Ὠσφραινόμην ἀκόμη τὴν εὐωδίαν, τὴν

ὁποίαν περιέχυσεν ἡ παρουσία της, καὶ εἰς ὠκεανὸν μέθης ἐβυθιζόμην. Ἐνθυμούμην ὅτι ἐρυθρίασεν ὅτε κατὰ πρῶτον ἀπηντήθησαν οἱ ὀφθαλμοί μας, ὅτι ἐμειδίασεν ἱλαρῶς πρὸς ἐμέ, καὶ νὰ πείσω ἐμαυτὸν ἐζήτουν ὅτι κατά τι προσήλωσα τὴν προσοχήν της... Ποῖον παράδεισον εὐφροσύνης μὲ ἤνοιγεν ἡ ἐλπὶς αὐτή! . . Ἐλησμόνησα καὶ τὰς πρὸς τὸν πατέρα μου βεβαιώσεις, καὶ τὴν φιλίαν, καὶ τὸν Νικήστρατον, καὶ ἐμὲ αὐτόν.

»Ἐδύνατο ἡ ἀρετὴ νὰ δαμάσῃ τὸν ἔρωτα, εἰς τὰς πρώτας ἀκόμη ὁρμάς του, μὲ τὴν ταχεῖάν μου ἀπομάκρυνσιν καὶ μὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρόνου. Ἀλλ' ἡ ἐχθρά μου εἱμαρμένη ἀλλέως ἠθέλησεν. Ὁ πατήρ μου, μετὰ τὴν τελευταίαν του νόσον, δὲν ἐδύνατο πλέον ν' ἀναλάβῃ, καὶ ἡ κακὴ στάσις τῆς ὑγείας του μὲ ἠνάγκαζε νὰ παρατείνω τὴν διατριβήν μου εἰς τὰ Κύθηρα.

«Μίαν ὥραν μακρὰν τῆς πόλεως Κυθήρων, εἰς τερπνοτάτην κοιλάδα, κατάφυτον ἀπὸ μυρσίνας καὶ ῥοδοδάφνας, κεῖνται διεσπαρμέναι μεταξὺ κήπων αἱ ἁπλοϊκαὶ οἰκίαι χωρίου τινός, Λιβάδιον καλουμένου. Ἐκεῖ ἔφθασα περὶ τὰς ἀρχὰς μιᾶς νυκτός, ἀφ' οὗ δι' ὅλης σχεδὸν τῆς ἡμέρας περιεπλανήθην μόνος εἰς τὰ δρυμώδη ὄρη τῆς νήσου, ζητῶν εἰς τὴν βιαίαν ἄσκησιν περισπασμὸν τοῦ πάθους μου. Ἀπηυδησμένος, κατεκλίθην πλησίον ὑψηλῶν κυπαρίσσων ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης, καὶ ἀπεκοιμήθην . . . Γλυκὺς ἦχος κιθάρας καὶ πολὺ γλυκυτέρα ἔτι φωνὴ μὲ ἀπέσπασεν ἀπὸ τὸν ὕπνον. Ἡ συμφωνία τὴν ὁποίαν ἤκουα ἐμέθυεν ἀπὸ νέκταρ τὰς αἰσθήσεις μου καὶ μ' ἔφερεν εἰς τὰ ἠλύσια. Ἡ φωνὴ μ' ἐφάνη ἐξαίφνης ἡ γνωστὴ ἐκείνη τῆς Ἀσπασίας... Ἐκτὸς φρενῶν, διευθύνομαι πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἤρχετο ἡ θεσπέσιος αὐτὴ ἁρμονία. Ὄπισθεν τῶν δένδρων, ὅπου πλησίον

ἐκοιμώμην, ἐκρύπτετο ἀγροτικὸς οἶκος, καὶ εἰς τὸ δῶμά του ἵστεκεν ἡ Ἀσπασία... «Ἡ Ἀσπασία, οὐρανέ!» Εἰς τὴν ἀκούσιον αὐτὴν κραυγήν μου, αἱ χεῖρές της τρέμουν, τὸ ὄργανον πίπτει, καὶ αὐτὴ ἀφίνουσα φωνήν, ἥτις ἀντήχησεν εἰς τὴν καρδίαν μου, γίνεται ἄφαντος... Τὴν ἐρχομένην αὐγὴν ἔμαθα ὅτι ὁ οἶκος αὐτός, συγγενοῦς τινος τῆς Ἀσπασίας, τὴν ἐδέχετο συνεχῶς.

»Ἀνταπεκρίνοντο ἄρα αἱ καρδίαι μας, ἢ αἰφνηδίου φόβου ἀποτέλεσμα ἦτον ἡ ταραχή της; Ἐδισταζα εἰς τί νὰ τὴν ἀποδώσω. Πλὴν ἐκ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ δύναμις τοῦ πάθους μου κατέστη ἀκαταμάχητος, καὶ φωνὴ ἐνδόμυχος ἤρχισε νὰ μ' ἐλέγχῃ τὴν λήθην τῶν φιλικῶν χρεῶν μου. Δὲν ἐδυνάμην πλέον νὰ ζήσω, ἀπέθνησκα μακρὰν τῆς Ἀσπασίας. Ἀλλ' ἡ πρὸς τὸν Νικήστρατον φιλία τυραννικῶς μὲ ἠνάγκαζε νὰ τὴν ἀποφεύγω.

«Ὦ τρομεραὶ ἀντιπαλεύσεις τῆς φιλίας μετὰ τοῦ ἔρωτος! Ὦ ἐναγώνιοι στιγμαὶ ὑπάρξεως! Εἰς τὴν ἀνάμνησίν των, ἱδρὼς θανάτου περιχέει ἀκόμη τὰ μέλη μου.

«Εἰς τεσσάρων ὡρῶν ἀπόστασιν τῆς πόλεως Κυθήρων εὑρίσκονται τῆς ἀρχαίας Σκανδιναβίας τὰ ἐρείπια[1]. Ποσάκις εἰς τοὺς μεμονωμενους αὐτοὺς τόπους διημέρευσα σύντροφον ἔχων τὴν ἀπελπισίαν, καὶ τὰ σκότη τῆς νυκτὸς μὲ κατέλαβον ἐπικαλούμενον τὴν αἰώνιον ἀνάπαυσιν τοῦ θανάτου! Ποσάκις εἰς τοιαύτην ἄγνωστον ἐρημίαν ἐπεθύμησα νὰ θάψω τὴν ταλαίπωρον ὕπαρξίν μου!

«Πρὸς ἐπαύξησιν τῶν δεινῶν μου, ὁ Νικήστρατος, τοῦ

---

1. Μεταξὺ αὐτῶν διακρίνονται τὰ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ πρόθυρον ἐπὶ πορφυροῦ μαρμάρου σώζεται τὸ ἀκόλουθον μονόστιχον.
«Τὰν χεῖρα ποτὶ φέροντα δεῖ τὰν τύχαν ἐπικαλεῖν.»

ὁποίου ἔφευγα τὴν παρουσίαν καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον μ' ἐπανέφερεν αἴσθημα θερμοτέρας ἔτι φιλίας, ἔτρεφεν εἰς τὰ σπλάγχνα του λύπην ἀκαταπράϋντον. Μὲ παρεπονεῖτο πολλάκις διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ψυχρότητα τῆς Ἀσπασίας, καὶ μὲ παρεκίνει νὰ τὸν συνοδεύσω εἰς τὴν κατοικίαν της, ὡς νὰ ἐζήτει μυστηριωδῶς ἡ ψυχή του τὴν συνδρομὴν τῆς φιλίας πρὸς τὸν ἔρωτα. Ἐγὼ νὰ τὸν συνοδεύσω ! . . Εἰς τὴν ἰδέαν μόνον αὐτήν, ἐπάγονε τὸ αἷμά μου εἰς τὰς φλέβας. Πλὴν συλλογιζόμενος πάλιν ὅτι ἐδύνατο ἡ ἐπίμονος ἄρνησίς μου νὰ μὲ προδώσῃ, ἔτρεμα ν' ἀποποιηθῶ φανερῶς τὴν αἴτησίν του.

«Ὑπεχώρησα τελευταῖον εἰς τὴν ἀνάγκην καὶ τὸν συνηκολούθουν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀσπασίας . . . Μαρτύρομαι τὸν οὐρανόν· πατῶν τὸ κατώφλιόν της, ποτὲ δὲν ἐβεβήλωσα τὴν ἱερὰν φιλίαν· ποτὲ δὲν ἠτένισα βλέμμα ἔνοχον πρὸς τὸ πλέον ἀξιολάτρευτον ὂν τῆς φύσεως.

«Δύω μῆνες ὁλόκληροι παρῆλθον οὕτω, μῆνες βασάνων καὶ ἀγωνίας. Κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα παρετήρησα καὶ τὴν Ἀσπασίαν παλαίουσαν μὲ πάθος, τοῦ ὁποίου δὲν ἐδυνάμην τότε νὰ γνωρίσω τὴν πηγήν, καὶ τὸν Νικήστρατον καθ' ἡμέραν εἰς τὴν ὑγείαν του φθειρόμενον ἀπὸ τὴν σκληρὰν ὑποψίαν ὅτι παρεβίασε τὴν θέλησιν τῆς Ἀσπασίας, ζητήσας αὐτὴν συμβίαν του.

«Συνέβη ἐν τοσούτῳ καὶ ὁ θάνατος τοῦ πατρός μου. Ἂν τὸ δυστύχημα τοῦτο μ' ἐπήρχετο εἰς ἄλλην ἐποχήν, δὲν ἤθελα ἴσως συναισθανθῆ τὴν δριμυτάτην ἐκείνην λύπην, ἥτις ὀλίγον ἔλειψε νὰ σαλεύσῃ τὸν νοῦν μου καὶ εἰς κίνδυνον ἐξέθεσε τὴν ζωήν μου. Ἀλλ' ὅταν ἡ ψυχὴ εὑρίσκεται ἀπὸ προσβολὰς ἄλλας ἐξησθενισμένη, εὐκόλως καταβάλλεται εἰς τὴν ἔφοδον νέας δυστυχίας.

«Κατ' ἐκείνας τὰς κρισίμους ἡμέρας τοῦ πένθους μου ὁ Νικήστρατος καὶ ἡ 'Ασπασία μ' ἐπεσκέπτοντο συνεχῶς, καὶ εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους λειποθυμίας μου, συμπτώματα νευρικῆς ἀσθενείας, ἥτις μὲ κατέλαβεν, αἱ χεῖρες τῆς 'Ασπασίας πολλάκις ἐκράτησαν τὴν νεκρουμένην κεφαλήν μου, καὶ πολλάκις ἡ πνοή της, εἰς τὸ πρόσωπόν μου ἐπιχεομένη, ὑπῆρξεν ἡ ζωογόνος αὖρα, ἥτις μ' ἐπανέφερεν εἰς τὴν ζωήν. Μίαν ἡμέραν, ἐνθυμοῦμαι, συνερχόμενος ἀπὸ μακρὰν ληθαργίαν, τὴν ἤκουσα λέγουσαν. «Ἂς ἤμην ἡ σκιὰ τοῦ τόσον ἀγαπητοῦ πατρός του !» Ἤνοιξα τοὺς ὀφθαλμούς· ἦτον μόνη, καὶ ὁ Νικήστρατος εἰσήρχετο ἀπὸ ἄλλον θάλαμον, φέρων ὄξος εἰς τὰς ναρκωθείσας αἰσθήσεις μου.

«Μετὰ παρέλευσιν τινῶν ἑβδομάδων, ἀναλαβὼν ὀλίγον τὰς δυνάμεις μου καὶ βλέπων ὅτι ὁ ἔρως εἶχε ῥιζωθῆ ἀναποσπάστως εἰς τὴν καρδίαν μου, ἀπεφάσισα νὰ φύγω χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ ἀπὸ τὰ Κύθηρα. Περιπατῶν μὲ τὸν φίλον μου μίαν ἑσπέραν εἰς τὰ προαύλια τοῦ ναοῦ τῆς Μυρτιδιωτίσσης Θεοτόκου, διεκοίνωσα τὸν ἀμετάθετον σκοπόν μου εἰς αὐτόν, καὶ διὰ νὰ προλάβω πᾶσαν ἀντίστασιν, τὸν παρέστησα τὴν κατεπείγουσαν τῆς ὑγείας μου ἀνάγκην ν' ἀλλάξω κλίμα καὶ ν' ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τόπον, ὅστις μ' ἐνεθύμιζεν ἀδιακόπως τὴν σκληρὰν στέρησιν τοῦ πατρός μου.

«Κατὰ πρώτην φοράν, ἀφ' οὗ ἠρχίσαμεν νὰ αἰσθανώμεθα, ἐμέλλομεν ν' ἀποχωρισθῶμεν· καὶ εἰς ποίαν στάσιν ! . . ἀσθενεῖς καὶ οἱ δύω κατὰ τὸ σῶμα, καὶ τετραυματισμένοι καιρίως τὴν ψυχήν. 'Ανεκαλέσαμεν εἰς τὴν μνήμην τὴν πρώτην ἀθώαν ζωὴν τῆς παιδικῆς μας ἡλικίας καὶ τὰς πρώτας εὐφροσύνους ἡμέρας τῆς ἐαρινῆς μας ὥρας. 'Εστρέψαμεν ὄμμα θλιβερὸν εἰς τὰς τόσας συνοδοιπορίας μας, εἰς τὰς τόσας μελέτας μας, εἰς τοὺς τόσους ἀγῶνας μας. Ἔ-

πειτα ὡς ἐκ τοῦ αὐτοῦ αἰσθήματος ταυτοχρόνως ὁρμώμενοι, ἐνηγκαλίσθημεν καὶ ἠσπάσθημεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον.—Ἀλλοίμονον! μὲ εἶπεν ὁ Νικήστρατος· ποῖος ἐχθρός μου ἀστὴρ μὲ κρατεῖ προσηλωμένον εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον, καὶ δὲν μὲ ἀφίνει νὰ σὲ ἀκολουθήσω; Εἴθε οἱ ἀσπασμοί μας αὐτοὶ νὰ μὴν ἦναι οἱ τελευταῖοι! . . Δὲν ἠξεύρω, φίλε· ἀλλ' αἰσθάνομαι μαρασμόν τινα ἐσωτερικόν, ὅστις μὲ σύρει πρὸς τὸν τάφον... Εἰπέ με, φιλίας δάκρυα εἶν' αὐτά, ἢ ψυχῆς προνοούσης τὸν προσεγγίζοντα χωρισμόν της ἀπὸ τὰ ἐπίγεια;.. Ἐλθέ, ἀγαπητέ, νὰ σὲ θάλψω πάλιν εἰς τὰ στήθη μου, ὅπου σὺ ἐζήτησες νὰ φέρῃς τὴν εὐτυχίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς δὲν προώρισε δι' αὐτά.—Αἱ τελευταῖαι τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες, ἀνταγακλώμεναι εἰς τὸ πρόσωπόν του, τὸ παρίστανον ὠχρότερον ἔτι, καὶ εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆράς του διέχεον τὴν δύσιν τῆς ζωῆς. Τότε πρῶτον παρετήρησα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τὴν καταστροφήν, τὴν ὁποίαν ἐπέφερεν εἰς αὐτὸν ἡ λύπη.

»Μὲ ὡμίλησεν ἔπειτα διὰ τὴν κρυφίαν θλίψιν τῆς Ἀσπασίας, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀκούσιόν της ψυχρότητα, διὰ τὰς ὑπονοίας του μήπως τὴν κατέστησε δυστυχῆ, ζητήσας νὰ συνδέσῃ τὴν τύχην του μὲ τὴν ἰδικήν της· μὲ παρεκάλεσε δὲ θερμῶς νὰ τὴν ἰδῶ κατ' ἰδίαν πρὶν τῆς ἀναχωρήσεώς μου, νὰ ἐξετάσω τὴν καρδίαν της καὶ νὰ τὸν ἀπαλλάξω ἀπὸ τόσον σκληρὰν ἀβεβαιότητα. Ἀντεστάθην ἐγὼ κατ' ἀρχάς. Ἐπέμεινεν αὐτός. Ἐζήτησα καὶ αὖθις νὰ ὑπεκκλίνω. Μὲ ὥρκισεν ἐν ὀνόματι τῆς φιλίας μας νὰ μὴν ἀποῤῥίψω τὴν ἐσχάτην παράκλησίν του. Ὑπήκουσα λοιπόν.

»Τὴν ἐπαύριον, ὀλίγας ὥρας πρὶν τῆς φυγῆς μου, ὑπῆγα εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀσπασίας. Ἐμβαίνων, ἐσυλλογίσθην εἰς τὴν ἀποστολήν μου, καὶ ᾐσθάνθην τὰ γόνατά μου νὰ κάμπτωνται. Οἱ γονεῖς της ἔλειπον· αὐτὴ δέ, εἰς τὸν θάλα-

μον τῆς ὑποδοχῆς καθημένη, ἔβλεπεν ἀπὸ τὸ παράθυρον πρὸς τὴν θάλασσαν μελαγχολική. Μὲ ὑπεδέχθη μὲ ταραχήν, τὴν ὁποίαν ματαίως ἐζήτει νὰ κρύψῃ, καὶ μὲ ἠρώτησεν ἂν ἀληθῶς ἔμελλα ν' ἀφήσω τὰ Κύθηρα, καθὼς εἶχεν εἰς αὐτὴν ἀναγγείλει ὁ Νικήστρατος. Τ' ὄνομα τοῦ Νικηστράτου ἐνίσχυσε τὴν ἐκλείπουσαν ἀρετήν μου, καὶ ἀνεκάλεσε τὴν γενναιότητά μου. Ἀπεκρίθην ὅτι τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἑσπέραν ἤμην ἕτοιμος ν' ἀπέλθω, καὶ τὴν ὡμίλησα ὑπὲρ τοῦ Νικηστράτου μὲ καρδίαν πλήρη φιλίας καὶ μὲ φλογερὰν εὐγλωττίαν.—Ὦ! ἂν ἐκρέματο ἀπ' ἐμέ, μὲ εἶπε, νὰ ἐκτελέσω τὴν ζήτησίν σας, πόσον εὐδαίμων ἤθελα λογισθῇ! Πλὴν ἡ καρδία ὑπακούει ποτὲ δυναστικῶς; Βλέπω τὸν Νικήστρατον τηκόμενον δι' ἐμέ... Ἡ ψυχή μου συμπάσχει... Ἐπεθύμουν νὰ μὴν ἔζων... Δὲν δύναμαι νὰ τὸν καταστήσω εὐτυχῆ... δὲν δύναμαι..., — Προκατέλαβεν ἄλλος, ἔκραξα, τὸν πολύτιμον τόπον τῆς καρδίας σας;—Ἐσιώπησεν ἐκείνη, καὶ τὰ ῥόδα τῆς αἰδοῦς ἐκάλυψαν τὸ πρόσωπόν της. Ἀλλ' ἐγὼ ἐκτὸς ἐμαυτοῦ, «Ὦ Ἀσπασία, τὴν εἶπα, ἔκχυσε τὴν καρδίαν σου εἰς φίλον, ὅστις διὰ τελευταίαν φορὰν σὲ ὁμιλεῖ, εἰς φίλον, ὅστις διὰ πάντοτε σὲ ἀποχωρίζεται. Σὲ ὀμνύω εἰς τὴν θάλασσαν αὐτήν, τὴν μέλλουσαν ἐντὸς ὀλίγου νὰ μὲ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ σέ, εἰς τὸν ἐνδόμυχον ὄφιν τῆς λύπης, τὸν κατασπαράττοντα τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὰ ἐντόσθιά μου, καὶ εἰς τὸν πλησιάζοντα εὐκταῖον εἰς ἐμὲ θάνατον... ἀνακάλυψέ με τὴν καρδίαν σου... Βεβαίωσέ με ὅτι ἄλλος δὲν ἔχει χώραν εἰς αὐτὴν... Βεβαίωσέ με...— Ἀγνοῶ τί ἄλλο τὴν εἶπα. Ἐνθυμοῦμαι μόνον ὅτι ἐξαίφνης ἔμεινα, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁμιλίας μου, ἄφωνος καὶ τρέμων ὡς ὁ συλληφθεὶς ἐπ' αὐτοφώρῳ κακοῦργος.

«Ἡ σύγχυσις τῆς φυσιογνωμίας μου ἐπρόδιδεν, ὡς φαίνε-

ται, τὴν ψυχήν μου πλειότερον ἀπὸ τοὺς λόγους μου, διότι, πρὸς ἀπόκρισιν, εἶδα πρῶτον τὴν Ἀσπασίαν νὰ προσηλόνῃ ἐπάνω μου βλέμμα θλιβερόν, καὶ τὴν ἤκουσα ὕστερον νὰ λέγῃ. «Δυστυχία εἰς τὸν Νικήστρατον! Δυστυχία εἰς σέ! Δυστυχία εἰς ἐμέ! Τρεῖς τάφους ἂς ἀνοίξωσιν οἱ συγγενεῖς μας, τὸν ἕνα πλησίον τοῦ ἄλλου. Ἂς ἐνταφιασθῶμεν κἂν ὁμοῦ, ἂν δὲν ἐδυνήθημεν νὰ συζήσωμεν εὐτυχῶς. Ἰδοὺ οἱ πόθοι μου ὅλοι! Ἰδοὺ αἱ ἐλπίδες μου ὅλαι.» Αὐτὰ εἰποῦσα καὶ κρύψασα μὲ τὰς χεῖρας τὸ πρόσωπόν της, ἔγινεν ἄφαντος· ἐγὼ δὲ μὲ τρέμοντας πόδας ἐξῆλθον ἀπὸ τὸν οἶκόν της καὶ διευθύνθην πρὸς τὸν ἰδικόν μου, παρακολουθῶν τὸν αἰγιαλόν. Ἐγόγγυζον τὰ κύματα, καὶ ἡ φωνὴ τῆς Ἀσπασίας ἔπληττεν ἀκόμη θρηνώδης τὰς ἀκοάς μου. Ἀκατασίγαστοι ἔλεγχοι συνειδήσεως ἀνεγείροντο συγχρόνως εἰς τὰ στήθη μου, καὶ μὲ κατεδίκαζον διότι ἀνεκάλυψα τὸν ὑπεύθυνον ἔρωτά μου εἰς τὴν Ἀσπασίαν . . . Πιστεύεις; τὴν στιγμὴν ἐκείνην εὑρεθεὶς ἐπί τινος ἀποτόμου βράχου, Τροῦλος καλουμένου, συνέλαβα τὸν ἁμαρτωλὸν σκοπὸν νὰ κρημνισθῶ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ νὰ πίω τὸ ὕδωρ τῆς αἰωνίου λήθης. Ἀλλ' εἰς τὴν θέαν ἐκκλησίας τινὸς ἔμπροσθέν μου κειμένης, θρησκευτικὸν αἴσθημα μὲ ἀνεχαίτισεν.

«Ἔφθασα εἰς τὴν οἰκίαν μου, ὅπου μὲ περιέμενεν ὁ Νικήστρατος, ἀνυπόμονος νὰ μὲ ἰδῇ καὶ νὰ μάθῃ τὴν ἔκβασιν τῆς ἀποστολῆς μου. Θεέ! εἰς ποίαν θέσιν εὑρέθην ἔμπροσθέν του! Ἠναγκάσθην νὰ ὑποκριθῶ εἰς τὸν εἰλικρινέστερόν μου φίλον καὶ νὰ μεταπλάσσω τὴν μετὰ τῆς Ἀσπασίας συνομιλίαν μου... Μετ' ὀλίγον κατέβημεν εἰς τὸν λιμένα καὶ οἱ δύω, ἀπεχαιρετήθημεν καὶ ἀπέπλευσα.»

Ἐδῶ διέκοψεν ὁ Ἐξόριστος τὴν διήγησίν του, καὶ πολλὴν ὥραν ἀπέμεινε σύννους. Περίεργος ὁ σύντροφος τῆς φυ-

λακῆς του ν' ἀκούσῃ τὴν συνέχειαν τῆς ἐξιστορήσεως τῶν συμβάντων του, τὸν ἠρώτησεν· «Ἀναχωρήσας ἀπὸ τὰ Κύθηρα, ποῦ διευθύνθης;

«Ποῦ;... ἐπανέλαβεν ἐκεῖνος μὲ δισταγμόν, ὡς νὰ συνήρχετο ἀπὸ μακρυνοὺς συλλογισμοὺς καὶ νὰ ἐζήτει νὰ συνάψῃ τὸ νῆμα τῶν ἰδεῶν του.

«Ἐπέστρεψα εἰς τὴν Ἑλλάδα, θέατρον αἰωνίας κινήσεως καὶ ἀκαταπαύστων ταραχῶν, ἐλπίσας νὰ εὕρω εἰς τὴν δραστήριον ὕπαρξιν καὶ εἰς τὴν τύρβην ἀνακούφισιν τῶν ἀλγηδόνων μου. Ἡ Ἐλευθερία ὑπῆρξεν ἡ Θεά, τὴν ὁποίαν ἐκ πρώτης μου νεότητος ἐλάτρευσα. Εἰς τοὺς βωμούς της ἔτρεξα καὶ τότε νὰ καύσω πάλιν λίβανον. Ἐπικαλοῦμαι μάρτυρα τὴν Ἐλευθερίαν αὐτήν· ποτὲ δὲν διέμεινα εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, κυψέλας ἐκ τῶν ὁποίων τρέφεται ἡ ἀργία τῶν πολιτικῶν κηφήνων της. Πάντοτε εἰς τὰ στρατόπεδα, πάντοτε εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰς πεδιάδας μετὰ τοῦ μεγάλου Καραΐσκου, ἔβαψα καὶ ἐγὼ ἀπὸ αἷμα τυράννων τὰ χώματα τῆς Ἀράχοβας καὶ τοῦ Διστόμου....

«Ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, καὶ εἰς τὸν ἐμφανισμὸν τοῦ ἀρκτῴου Διπλωμάτου ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἡ Ἐλευθερία. Ἔφυγα καὶ ἐγώ, ἀκολουθῶν κατόπιν τὴν σκιάν της. Τὴν ἐζήτησα εἰς τὴν παλαιὰν μεγάλην Ἑλλάδα τῆς Ἰταλίας. Ἀλλ' ἐκεῖ τὸ ἱερόν της πῦρ, ὡς τὸ τῆς Αἴτνης, ἦτον πρὸ πολλοῦ ἀπεσβεσμένον. Τὴν ἐζήτησα εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Κάτωνος καὶ τοῦ Βρούτου. Ἀλλ' ἐκ τῶν ἐρειπίων τοῦ Καπιτωλίου εἶδα τὴν Ῥώμην· δὲν εἶδα Ῥωμαῖον. Τὴν ἀνεγνώρισα τελευταῖον εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Παραστατῶν τοῦ δήμου ἤκουσα συχνάκις τὴν γλυκεῖάν της φωνήν, ὅταν ἐνέπνεε τὸν Λαφαγέττην καὶ τὸν Βενιαμὶν Κωνστάντιον. Τὴν ἀπήντησα πολ-

λάκις εἰς τὴν πενιχρὰν καλύβην τοῦ εὐθύμου Βερανζέρου, καὶ ψάλλων μετ' αὐτοῦ ᾄσματα τυραννοφόνα, τὴν εἶδα νὰ ὑπομειδιᾷ ἐνίοτε καὶ πρὸς ἐμὲ καὶ νὰ μὲ ὑπόσχεται δάφνας ἀμαράντους......

«Ὦ τρικυμίαι ψυχῆς μὴ κατευναζόμεναι ὑπὸ οὐρανὸν κᾀνένα! Ὦ ἔρωτος ἀνιάτου ὀδύναι! Σεῖς μὲ ἀπεσπάσατε ἀπὸ τὰς Ἀθήνας τῆς Γαλλίας καὶ μ' ἐπανεφέρετε πάλιν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

«Ἦλθα περὶ τὰ 1830. Πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἡ μετ' ἐμοῦ ἀλληλογραφία τοῦ Νικηστράτου εἶχε παύσει, καὶ ἡ σιωπή του μὲ κατετάραττε. Κεραυνὸς ἐπέπεσεν εἰς τὴν κεφαλήν μου, ὅταν, φθάσας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔλαβα τὴν ἀγγελίαν τῆς πρὸ ἑνὸς ἔτους συμβάσης τελευτῆς του, τὴν ὁποίαν οἱ φίλοι μου μὲ εἶχον ἕως τότε ἀποκρύψει. Ὁ δυστυχής! μαθὼν ἀπὸ τὴν ἰδίαν Ἀσπασίαν τὴν μυστικὴν πρὸς ἐμὲ κλίσιν της καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀκούσιον ἀνταπόκρισιν τῆς καρδίας μου, παρῃτήθη γενναίως ἀπὸ τὴν διὰ γάμου μετ' αὐτῆς σύζευξιν, καὶ ἀξιοθρήνητον θῦμα τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς φιλίας, βαθμηδὸν ἀπεμαράνθη· ἡ δὲ Ἀσπασία, κινδυνεύσασα κατ' ἀρχὰς ν' ἀποθάνῃ ἐκ τῆς λύπης, ἀκόμη εὑρίσκετο εἰς τὰ Κύθηρα πενθοφοροῦσα καὶ εἰς ἀπαρηγόρητον θλίψιν βεβυθισμένη.

«Θεέ! ποίαν ἐντύπωσιν ὀδυνηρὰν ἔκαμεν εἰς τὴν καρδίαν μου ἡ πρὸς ἐμὲ τοῦ φίλου μου ἐπιστολή, τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ὀλίγας στιγμὰς πρὶν τοῦ θανάτου του! Τὴν κρατῶ ἐγκόλπιόν μου.... Τὰ δάκρυά μου ἐξήλειψαν σχεδὸν τοὺς χαρακτῆράς της, καὶ μόνος ἐγὼ δύναμαι ἀκόμη νὰ τὴν ἀναγνώσω.... Ἄκουσε καὶ κρῖνε ποῖον ἀνεκτίμητον θησαυρὸν ἐστερήθην.

«Φίλε,

«Μὲ τρέμουσαν χεῖρα σὲ γράφω.... Αἱ σκιαὶ τοῦ θανάτου »σκοτίζουν τὰ ὄμματά μου... Ἀποθνήσκω... Πλὴν ὁ τελευ»ταῖος κτύπος τῆς καρδίας μου εἶναι διὰ σέ.

«Ἠθέλησάς νὰ μὲ καταστήσῃς εὐτυχῆ, παραχωρῶν τὴν »εὐτυχίαν σου εἰς ἐμέ, και δι' ἐμὲ σήμερον ἀλητεύεις εἰς ξέ»νην γῆν. Πλὴν ἡ θεία Πρόνοια ηὐδόκησεν ἀλλέως.

«Ἐδυνάμην νὰ συνδεθῶ διὰ τοῦ ὑμεναίου μετὰ τῆς Ἀ»σπασίας. Πολλάκις τὴν εἶδα ἑτοίμην νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ »ὡς θῦμα εἰς τὸν ναόν· Ἀλλὰ δὲν συγκατένευσα νὰ φέρω »τὸν θάνατον εἰς τὴν καρδίαν της καὶ εἰς τὴν ἰδικήν σου »ἴσως· καὶ καθ' ὅσον σὺ καὶ αὐτὴ ἐσπουδάζετε νὰ θυσιά»σετε τὴν εὐδαιμονίαν σας εἰς ἐμέ, κατὰ τόσον ἐχρεώστουν »καὶ ἐγὼ νὰ πολεμήσω τὸν ἔρωτά μου καὶ νὰ φανῶ ἄξιος »σοῦ καὶ αὐτῆς. Ἡ πάλη αὐτὴ μ' ἔφερε τέλος πάντων εἰς »τὰ χείλη τοῦ τάφου.

«Πολλάκις βασανιζόμενος ἀπὸ σκληρὰν ἰδέαν ὅτι δι' »ἐμὲ μόνον ταλαιπωροῦνται δύω τόσον ἀγαπητὰ εἰς τὴν »καρδίαν μου ὄντα, ἠθέλησα νὰ σὲ γράψω, φίλε, ὅτι ἐπεθύ»μουν νὰ νυμφευθῇς τὴν Ἀσπασίαν. Ἀλλ' ἤμην βέβαιος ὅτι, »ζῶντος ἐμοῦ, ἡ γενναία σου ψυχὴ δὲν ἤθελε συγκατανεύ»σει ποτὲ εἰς τὴν θέλησίν μου.

«Σὲ ὁρκίζω σήμερον εἰς τὴν φεύγουσαν ψυχήν μου, εἰς »τὴν μνήμην τῆς ἱερᾶς φιλίας μας καὶ εἰς τὰ τελευταῖά »μου αὐτὰ δάκρυα, νὰ σύζευχθῇς τὴν Ἀσπασίαν καὶ νὰ τὴν »καταστήσῃς εὐτυχῆ. Ἡ ἐλπὶς ὅτι θέλεις ἐκτελέσει τὴν »ὑστερινήν μου αὐτὴν αἴτησιν εἶναι ἡ μόνη παρηγορία τοῦ »ἀποθνήσκοντος Νικηστράτου σου.»

«Ἀφ' ἧς ὥρας μὲ ἐνηγγέλθη τὸ θλιβερὸν τέλος τοῦ Νικηστράτου, ἐξύπνησεν ἔκτοτε εἰς τὰ στήθη μου ὁ ἀκοίμητος

σκώληξ τῆς συνειδήσεως. Αὐτὸς ἐδίωξεν ἀπὸ τὴν καρδίαν μου καὶ πόθους, καὶ ἐλπίδας, καὶ πᾶσαν αἴσθησιν διὰ τὰς ἡδονάς, καὶ πᾶσαν ἀγάπην διὰ τὴν ζωήν.

«Τί νὰ σὲ εἰπῶ; Ὀλίγους μῆνας ὕστερον ἦλθεν εἰς τὸ Ναύπλιον ἡ Ἀσπασία. Ἔτρεμα νὰ τὴν ἰδῶ· ἔτρεμα νὰ τὴν ὁμιλήσω· καὶ ἴσως αἱ τύψεις τοῦ συνειδότος μου ἤθελον μὲ ἀπομακρύνει διὰ πάντοτε ἀπὸ αὐτήν, ἂν αἰφνηδίως ἡ θέα της, τὴν ὁποίαν ἀπέφευγα, δὲν ἐξύπνα τὸν βαθέως εἰς τὴν καρδίαν μου ἐμφωλεύοντα ἔρωτα καὶ δὲν μ' ἐδέσμευε πλησίον της.

Ὦ ἐξοχαὶ τοῦ Ἄργους, ποσάκις εἴδετε τὴν Ἀσπασίαν μου δακρύουσαν εἰς τὴν ἐνθύμησιν τοῦ Νικηστράτου, καὶ ποσάκις τὴν ἠκούσατε καταπραΰνουσαν μὲ τὴν γλυκεῖάν της φωνὴν τὰς ἐνδομύχους ταραχάς μου! Ὦ ἐξοχαὶ τοῦ Ἄργους, ὅπου τὸ ὡραιότερον πλαστούργημα τῆς φύσεως ἀνεκάλυψε πολλάκις εἰς ἐμὲ τὴν ὡραιοτέραν ψυχήν, καὶ πολλάκις ἀπὸ τὰ βάραθρα τῆς λύπης μὲ ἀνήγειρεν εἰς οὐρανὸν παρηγορίας!

«Εἶναι στιγμαί, φίλε, καθ' ἃς φέρων εἰς τὴν μνήμην μου τὴν πρὸς ἐμὲ τρυφερὰν ἀγάπην τοῦ Νικηστράτου, καὶ καταδικάζων τὴν πρὸς τὸν Νικήστρατον ἐσχάτην διαγωγήν μου, θεωρῶ τὸν ἔρωτά μου ὡς ἔγκλημα μυρίων ποινῶν ἄξιον. Ἀλλ' εἶναι πάλιν καὶ ἄλλαι, καθ' ἃς συλλογιζόμενος ἐξ ἑνὸς μέρους τοὺς τόσους μου ἀγῶνας διὰ νὰ καταδαμάσω τὸ ἀκούσιον αὐτὸ πάθος, καὶ νομίζων ἐξ ἄλλου χρέος μου νὰ ὑπακούσω εἰς τὴν τελευταίαν παραγγελίαν τοῦ Νικηστράτου, ἀποδίδω τὰ πάντα εἰς τὸ Πεπρωμένον, καὶ ἀφίνομαι εἰς τὸ γλυκὺ αἴσθημα τὸ σύρον με πρὸς τὴν Ἀσπασίαν.

«Πλὴν διατί, ἐνῷ αἱ ἀσθενεῖς μας καρδίαι κατασπαράττονται πολλάκις ἀφ' ἑαυτῶν, εὑρίσκονται καὶ ἄνθρωποι ζη-

τοῦντες τὴν εὐτυχίαν των εἰς τὴν δυστυχίαν τῶν ἄλλων; Ποῖος δαίμων καταχθόνιος παρώξυνε κατ' ἐμοῦ καὶ κατέστησεν ἀντίζηλόν μου Αὐγερινόπουλόν τινα, εὐτελῆ καὶ οὐτιδανὸν Πελοποννήσιον; Αὐτός, αὐτός, ἀναφανεὶς ἐραστὴς ὄχι τόσον τῆς 'Ασπασίας ὅσον τῆς περιουσίας της, διαβάλλων με εἰς τὸν πατέρα της, κατασκοπεύων με εἰς τὴν κερκυραϊκὴν Κυβέρνησιν, διὰ παντοίων ὑπονόμων ἐπεβουλεύθη τὴν ἡσυχίαν μου καὶ ὑπῆρξε συμβοηθὸς τῆς ἀνιλέου Εἱμαρμένης μου.»

'Εδῶ ἐτελείωσεν ὁ 'Εξόριστος τὴν ἱστορίαν του... 'Αλλ' ἐν τοσούτῳ ἀναγνῶσταί μου τινὲς μὲ στόμα χασμώμενον ἀπὸ νυσταγμὸν μὲ διακόπτουν λέγοντες· «Μὴ τόσον ἐρωτικὸς πάλιν, Κύριε συγγραφεῦ τοῦ 'Εξορίστου. Δὲν καταβαίνεις ὀλίγον ἀπὸ τὰ ὑπερῷα τῆς α ἰ σ θ η τ ι κ ό τ η τ ο ς εἰς τὰ ἤθη καὶ εἰς τὰ συμβάντα τῆς 'Ελλάδος; Δὲν φαιδρύνεις καὶ μίαν στιγμὴν τὸ μέτωπόν σου μὲ τὸν σατυρικὸν γέλωτα, παριστῶν τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα τοῦ καιροῦ; Ἢ τάχα, ἐνῷ τοσάκις μᾶς ἔκαμες ἄλλοτε ν' ἀγρυπνήσωμεν ἀναγινώσκοντες τοὺς εὐθύμους στίχους σου, ἔχεις σήμερον ὄρεξιν νὰ μᾶς ἀποκοιμίσῃς μὲ τὴν σοβαρὰν πεζογραφίαν σου;—Πάρα πολὺ βιάζεσθε, Κύριοι. Τὸ σύγγραμμά μου ἔχει ἀκόμη ἀρκετὴν ἔκτασιν, καὶ χάρις εἰς τόσους καὶ τόσους πολιτικοὺς ἀγύρτας μας, δὲν θέλετε μείνει ἀγέλαστοι καὶ παραπονεμένοι. 'Αριστοφάνους σκηνὰς μὲ ζητεῖτε; Μὴ σᾶς μέλῃ. Παρουσιάζεται μετ' ὀλίγον εἰς τὸ κοινὸν ἡ γραῖα Γερουσία τῆς 'Ελλάδος μὲ τὰ μὴ ψηφώμενα Ψηφίσματά της· τὴν διαδέχεται ἡ τρισελευθέρα Συνέλευσις τοῦ Ναυπλίου μὲ τοὺς ὑπεξουσίους Πληρεξουσίους της, μὲ τοὺς πυρπολιστὰς ῥήτοράς της, καὶ κλείεται τὸ κωμικώτατον δρᾶμα τῶν καποδιστριακῶν ὀργίων ἀπὸ τὸν ἀστειότατον

Δονκισότην Αὐγουστῖνον. Ἴσως πρὸς τούτοις περὶ τὰ τέλη θέλετε ἰδεῖ ν' ἀποσπᾶται ἡ φενάκη καὶ ἀπὸ συνταγματικούς τινας ἀναφαλαντίας.

Λάβετε ὑπομονήν, Κύριοι. Θέλετε ἰδεῖ ἀνατροπὰς Κυβερνήσεων, μεταβολὰς Ὑπουργείων καὶ διασκορπισμοὺς Συνελεύσεων. Θέλετε ἀκούσει τοὺς παιᾶνας τῶν νικώντων καὶ τὰς θρηνῳδίας τῶν νικωμένων. Εἰς αὐτὰς τὰς κωμικοτραγικὰς παραστάσεις, θέλετε ἰδεῖ κορυφαίους τινὰς ὑποκριτὰς ἐνδυομένους μετὰ χαρᾶς, ἢ ἀποβάλλοντας μετὰ λύπης τὴν χρυσῆν θεατρικήν των στολήν, καὶ συγχρόνως πολλὰ κωφὰ καὶ ἄλαλα πρόσωπα παρακολουθοῦντα ἕκαστον νεοφανῆ πρωταγωνιστήν.

Ὦ! εἰς τὰς παραμονὰς πάσης κυβερνητικῆς ἀλλαγῆς παριστῶνται πίθηκοι πολιτικοὶ τόσον ἀστείως σοβαροί, τόσον παιγνιωδῶς σπουδαῖοι, ὥστε πρέπει τις νὰ κρατῇ τὰ πλευρά του γελῶν. Ὅταν ἡ ἀνωτάτη βαθμὶς τῆς πολιτικῆς κλίμακος μένῃ κενή, πόσαι τότε κυλίσεις πρὸς τὰ κάτω, πόσοι τότε ὠθισμοὶ πρὸς τὰ ἐπάνω τῶν θρασυτέρων, καὶ εἰς ὅλον τὸν διαπληκτισμὸν τοῦτον πόσος δισταγμός, πόση περίσκεψις εἰς τὰ ἔργα, εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς κινήσεις τῶν δειλοτέρων! Παρατηρήσετε πρὸ πάντων τοὺς τελευταίους τούτους τὸ ἑρμαφρόδιτον πρόσωπόν των, ἐκφράζει ἐντελῆ οὐδετεροτητα· ἡ φωνή των δὲν ἔχει σχεδὸν ἦχον· διφορούμεναι καὶ μονοσύλλαβοι αἱ ἀποκρίσεις των· λαθραῖα καὶ ἀμφίβολα τὰ βήματά των· ὅσον τὸ δυνατὸν κρύπτονται τὴν ἡμέραν, τρέμοντες μήπως καθ' ὁδὸν ἀπαντήσωσι συγχρόνως τοὺς ἀρχηγούς, ἢ ὑπαρχηγοὺς καὶ τῶν δύω ἀμφισβητούντων μερῶν· εἰς τὰ σκότη μόνον τῆς νυκτὸς ἐξέρχονται ὡς νυκτερίδες ἀπὸ τὰς τρύπας των, καὶ τρέχουν κρυφίως εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλ-

λου ἐν ταὐτῷ κόμματος. Τέλος πάντων τὸ ἓν ἐκ τῶν δύω ὑπερισχύει καὶ καταβάλλει τὸ ἄλλο· τότε αὐθάδεις μέχρις ἀναισχυντίας αἱ περιφρονήσεις των πρὸς τοὺς νικηθέντας· τότε χαρμεπεῖς μέχρις ἀνδραποδωδίας αἱ ἀφοσιώσεις των εἰς τοὺς νικητάς. Δυστυχία εἰς τοὺς ἀποτυχόντας, ἂν τολμήσωσι νὰ φανῶσιν εἰς τὰς ἀγοράς, ἢ εἰς τοὺς περιπάτους! Κἀνὲν σκιάδιον ὑπαλληλίσκου δὲν σαλεύει, κἀμμία κεφαλὴ δὲν κλίνει πρὸς αὐτούς, καὶ ὅλων τὰ χείλη χλευαστικῶς ὑπομειδιῶσιν εἰς τὴν παρουσίαν των... Γελοῖοι ἐν γένει ὅλης τῆς οἰκουμένης οἱ πολιτικοί, γελοιότεροι ἀσυγκρίτως οἱ τῆς Ἑλλάδος!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Εἰς τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν συνέβαινον ὅσα περιγράφομεν, ὁ αἰγιαλὸς τοῦ Ναυπλίου δὲν ἐστολίζετο καθὼς σήμερον ἀπὸ τόσας οἰκοδομάς· οὔτε ἡ ἀνοικονόμητος Οἰκονομία εἶχεν ἀκόμη πωλήσει ὡς οἰκόπεδον καὶ τὴν θάλασσαν αὐτήν, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν δίψαν τόσων αἰσχροκερδῶν Πολιτικῶν καὶ Πολεμικῶν μας, οὔτε οἱ Κύριοι τοκογλύφοι μας εἶχον ἀκόμη παραδεχθῆ ὅλοι τὴν μέθοδον τοῦ νὰ κερδίζωσιν ἑκατὸν εἰς τὰ ἑκατόν, κτίζοντες ἐφημέρους οἰκίσκους μὲ ὀλίγην δαπάνην, διὰ νὰ τοὺς ἐνοικιάζωσιν εἰς τὴν ὑπέρογκον τιμὴν τῶν Παλατίων τοῦ Λονδίνου.

Εἷς οἶκος πρωτότοκος καὶ μονογενὴς ἀνυψοῦτο τότε εἰς τὸ παράλιον, δίπατος, εὐρύχωρος καὶ κορυφούμενος ἀπὸ δωμάτιον ἐπιβλέπον τὸν ἀργολικὸν κόλπον. Αὐτὸ ἔγινεν ἡ συνήθης κατοικία τῆς Ἀσπασίας, ἀφ' ἧς ἡμέρας εἶχεν ἰδεῖ τὸν ἐραστήν της φερόμενον εἰς τὴν θαλάσσιον φυλακήν του.

Ζητοῦσα νὰ λησμονήσῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰς ἀδικίας των, σπανίως κατέβαινεν εἰς τοὺς πατρικούς της θαλάμους, ὅπου ἀδιακόπως συνέρρεον οἱ Γραμματεῖς, οἱ Γερουσιασταὶ καὶ οἱ ὀπαδοὶ ὅλοι τῆς καποδιστριακῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ πατήρ της (καιρὸς εἶναι νὰ σχετίσωμεν καὶ αὐτὸν μὲ τοὺς ἀναγνώστας μας), λαμπρᾶς καταστάσεως Πελοποννήσιος, ἦτον μακρὰν τοῦ νὰ ἔχῃ τὰ εὐγενῆ καὶ ὑψηλὰ αἰσθήματά της· κακαὶ μάλιστα γλῶσσαι διέσπειρον περὶ αὐτοῦ ὅτι ἐπλούτησε, ζωοτροφῶν κρυφίως τὰ ἐχθρικά μας φρούρια καὶ τὰ στρατεύματα τοῦ Ἰβραΐμη. Δὲν ἔπαυεν ὅμως διὰ τοῦτο νὰ χαίρῃ τὴν ὑπόληψιν τῶν δυνατῶν τῆς ἡμέρας, νὰ ἐπαινῆται ὡς ἀγαθὸς πατριώτης καὶ ν' ἀπολαμβάνῃ αὐτοχθονίας ἀτελεύτητα δικαιώματα.

Ἂν καὶ εἶχε διατρίψει πολὺν χρόνον εἰς τὴν Μασσαλίαν, ποτὲ ὅμως δὲν ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν ἰδέαν του ν' ἀλλάξῃ τὴν ἀσιατικήν του στολήν, ἢ νὰ παύσῃ ξυρίζων τὴν κεφαλήν του. Ἦτον μέχρι φειδωλίας οἰκονόμος. Ἀλλὰ μᾶλλον κενόδοξος ἢ φιλοχρήματος, συνείθιζε νὰ ἐνδύεται μεγαλοπρεπῶς ὡς Σατράπης. Μὲ ὅλην τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν του, ἐπεθύμει νὰ φαίνεται ἀκόμη νέος καὶ διὰ νὰ χαρῇ τὰς ὀλίγας φθινοπωρινάς του ἡμέρας, δὶς τοῦ μηνὸς τακτικὰ ἐμελανόβαφετοὺς μύστακάς του.

Τὸ θέρος ἐφ' ἡμιόνου ἔκαμνε τὴν περιοδείαν καὶ τὴν γενικὴν ἐπιθεώρησιν τῶν ἐκτεταμένων γαιῶν του· τὸν ὑπεδέχοντο ἀσκεπεῖς οἱ χωρικοί του, ἐστρογγυλαίνετο ἀπὸ θυμηδίαν τὸ πρόσωπόν του, καὶ ἡ ἕξις αὐτὴ τοῦ νὰ βλέπῃ ἑαυτὸν ἀπόλυτον κυριάρχην ὑποστατικῶν, τὰ ὁποῖα δὲν ἐδύνατο νὰ καταμετρήσῃ τὸ βλέμμα του, τὸν ἀποκαθίστα χαρακτῆρος δεσποτικοῦ καὶ θελήσεως ἀμετατρέπτου.

Διατί ἔτρεφε τόσην ἀγάπην πρὸς τὴν καποδιστριακὴν

Ἀρχήν; Διότι καὶ αὐτός, καθὼς τόσοι ἄλλοι, ἐξαπατώμενος, ἀπέδιδε τὴν ἡσυχίαν τῆς Ἑλλάδος ὄχι εἰς τὴν μεσολάβησιν τῆς τριπλῆς Συμμαχίας, ἀλλ' εἰς τὴν πολιτικὴν ἐμπειρίαν καὶ σύνεσιν τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια. Ἐκτὸς τούτου ἔβλεπε τὸν Κυβερνήτην ἔχοντα ἐξιδιασμένην τινὰ κλίσιν πρὸς τὴν Πελοπόννησον, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ὡς σταθερὰν Ἡγεμονίαν του. Τὸν ἠγάπα λοιπὸν ἐξ ὅλης καρδίας καὶ ὡς κτηματίας φιλήσυχος καὶ ὡς Πελοποννήσιος. Διὰ τοῦτο ἡ πλέον ἱερὰ δι' αὐτὸν ἐπίκλησις ἦτον ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης, καὶ ὁσάκις ἐπρόφερε τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα ἔκλινεν ἀπὸ θρησκευτικὸν σέβας τὴν κεφαλήν, καθὼς συνειθίζουν εἰς τὸ Διβάνιον οἱ Βεζίραι καὶ Σεϊχουλισλάμαι, ὅταν ἀναφέρωσιν τὴν Αὐτοῦ Σουλτανικὴν Μεγαλειότητα, τὸν κύριον τῶν δύω γαιῶν καὶ τῶν δύω θαλασσῶν.

Λέγουν (πρέπει νὰ τὸ πιστεύσωμεν;) ὅτι, ἐν μεσονύκτιον τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς 1831, ἐτελέσθη μυστηριώδης τις ἱερουργία εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ὅτι ἑταιρικαὶ χεῖρες ἐκίνησαν πολλάκις σταυροειδῶς ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς του λαμπάδας ἀναμμένας· ἀστεῖοι δέ τινες προσθέτουν ὅτι ἀφ' οὗ καθυπεβλήθη ὁ κατηχούμενος εἰς πολλὰς ἐρωτήσεις καὶ δοκιμασίας, χορὸς Ἑταιριστῶν ἐπεφώνησε τὸ τοῦ Μολιέρου·

«Bene, bene, bene, bene respondere!
Dignus, dignus est intrare
In nostro docto corpore.»

«Καλά, κάλλιστ' ἀπεκρίθη! Τί προσμένομεν ἀκόμα;
Εἶναι ἄξιος νὰ ἔμβῃ στὸ τρισένδοξόν μας σῶμα.»

Ἀφ' ὅτου διὰ τῆς μυσταγωγίας αὐτῆς ἔγινε μέλος τῆς καποδιστριακῆς Ἑταιρίας, παρετηρήθη ὅτι ἔλαβεν ἔκτοτε πολλὴν ἐλάττωσιν ἡ πρὸς τὸν Ἐξόριστον κλίσις του καὶ ὅτι κατὰ λόγον ἀντίστροφον ηὔξησεν ἡ πρὸς τὸν Αὐγερινό-

πουλον εὔνοιά του. Ἐπειδὴ δὲ χρεωστοῦμεν νὰ γράψωμεν ἀμερολήπτως, ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ ἥρως μας εἶχε καὶ αὐτὸς τὰς ἐλλείψεις του. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, γενναίων καὶ ὑψηλῶν φρονημάτων, ἐστερεῖτο ἀπὸ τὰ μικρὰ ἐκεῖνα πλεονεκτήματα, τὰ τόσον ἀναγκαῖα εἰς τὴν πρακτικὴν ζωήν. Μὴ δυνάμενος νὰ συμμορφωθῇ μὲ τὴν κοινωνίαν μας, τῆς ὁποίας κατεφρόνει τὰς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας, ἐφαίνετο πολλάκις παράξενος εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου, καὶ τὰ φρονήματά του, ἀπαρέσκοντα πρὸ πάντων εἰς τοὺς γέροντας, τὸν ἀπεξένουν ἀπὸ τὰς καρδίας των. Ἐξ ἐναντίας ὁ Αὐγερινόπουλος εἶχεν εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ ἐξοικειοῦται μὲ αὐτούς. Ἔμπροσθέν των ἢ ἐσιώπα, ἢ, ἂν ἤνοιγε τὸ στόμα του, ἐπήνει τὰ παρελθόντα καὶ κατηγόρει τὰ παρόντα. Δὲν ἔλειπε κἀμμίαν Κυριακὴν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Ἐγνώριζεν ἀκριβῶς ὅλας τὰς ἑορτὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὅλας τὰς τιμὰς τῶν πραγμάτων, ὅλας τὰς εἰδήσεις τῆς ἡμέρας. Διηγεῖτο εἰς τὰς γραίας βίους τῶν Μαρτύρων, ἢ τῶν Ὁσίων Πατέρων, τοὺς ὁποίους ἐξεστήθιζεν ἀπὸ τὰ Συναξάρια, καὶ ἱστορίας μορμολύκων ἐξερχομένων ἀπὸ τὰ μνήματα, ἢ Στοιχείων καθημένων εἰς τὰς γεφύρας τῶν ποταμῶν. Τοιοῦτος νέος πῶς νὰ μὴ φαίνεται χαριτωμένος;

Πρό τινων ἡμερῶν, μετὰ τὸν φυλακισμὸν τοῦ ἀντιζήλου του, εἶχε κινήσει πᾶσαν μηχανὴν διὰ νὰ καταφέρῃ τέλος πάντων εἰς τοὺς σκοπούς του τὸν πατέρα τῆς Ἀσπασίας. Ἀλλ' οὗτος, συλλογιζόμενος ὅτι ὁ Ἐξόριστος ἦτον πρόθυμος νὰ νυμφευθῇ καὶ ἄπροικον τὴν θυγατέρα του, καὶ ἀναμετρῶν τὰ στρέμματα τῆς γῆς, τὰ ὁποῖα ἤθελεν ἀναγκασθῇ ν' ἀποκόψῃ διὰ τὸν Αὐγερινόπουλον ἀπὸ τὴν ἰδιοκτησίαν του, εὑρίσκετο πάντοτε εἰς δισταγμούς, καὶ δὲν ἐδύνατο ν' ἀποφασίσῃ οὔτε ὑπὲρ τοῦ ἑνός, οὔτε ὑπὲρ τοῦ ἄλλου.

Ἐννοήσας τότε ὁ Αὐγερινόπουλος ὅτι δὲν ἤθελε φθάσει ποτὲ εἰς τὸ ποθούμενον, ἐν ὅσῳ εἶχεν ἔμπροσθέν του τοιοῦτον παρεμπόδιον, κατώρθωσε διὰ τῶν ῥᾳδιουργιῶν του νὰ καθυποβληθῇ ὁ ἐχθρός του εἰς πολεμικὸν δικαστήριον, διὰ νὰ καταδικασθῇ ὡς ἐπαναστάτης εἰς θάνατον.

Τὴν πρωΐαν τῆς 25 Σεπτεμβρίου, ἐδημοσιεύθη ἀπόφασις τοῦ Κριτηρίου, κεφαλικὴν ποινὴν ἐπιβάλλουσα εἰς τὸν Ἐξόριστον, ὡς ζητήσαντα ν' ἀναστατώσῃ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα κατὰ τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος, τοῦ νομίμου Κυβερνήτου.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, μόλις ἔμαθεν ὁ πατὴρ τῆς Ἀσπασίας τὴν κατὰ τοῦ Ἐξορίστου προφερθεῖσαν θανατηφόρον ψῆφον, καὶ ὡς νὰ εἶχε περιμείνει τὴν καταδίκην αὐτοῦ διὰ νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὰς περὶ ἐκλογῆς γαμβροῦ ἀμφιβολίας του, ἔτρεξεν εἰς ἑβδομηκοντούτην τινὰ Μνήμονα, τὸν γνωστότερον τότε εις τὸ Ναύπλιον. Ἦτον οὗτος εὐρωπαϊκὰ ἐνδεδυμένος. Ἀλλ' εἰς τὸ τετριμμένον ἀπὸ τὸν πανδαμάτορα χρόνον φόρεμά του εἶχεν ἐπισωρευθῇ τόσος ῥύπος, ὥστε τὸ περιλαίμιόν του πρὸ πάντων ἔστιλβεν ὡς ὁ κηρωτὸς ἱστός. Εἶχε τοὺς πόδας λεπτοὺς ὡς καλάμους, ἔτρεμον ἀπὸ γ.ρας αἱ σιαγόνες του, καὶ ἡ κιτρινόλευκος ῥυπαρὰ κόμη του ἔληγεν ὄπισθεν εἰς οὐράν, τὴν ὁποίαν ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις δὲν εἶχε δυνηθῇ νὰ κολοβώσῃ. Ἀφ' οὗ, διπλώσας εἰς δύω τὸν ὑψηλὸν σκελετόν του, ἐπροσκύνησε ταπεινῶς τὸν βαθύπλουτον πολίτην τῆς Πελοποννήσου, πρὶν ἀκόμη τὸν προσκαλέσῃ νὰ καθίσῃ, τὸν εἶπεν ὅτι ἐκ πρώτης νεότητός του ἐσπούδασε τὰ νομικὰ εἰς τὸ Παταΰϊον, ὅτι ἔπειτα ἐχρημάτισε θαυμαστὸς Συνήγορος εἰς τὴν βενετικὴν Δημοκρατίαν, ὅτι πρὸ εἴκοσι περίπου ἐτῶν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν κλεινὴν πατρίδα του τὰς Πάτρας, καὶ ὅτι ἐσχάτως, δόξα εἰς τὸν Νομοθέτην

Γενναιᾶν τὸν κανονίσαντα πρὸς τοῖς ἄλλαις καὶ τὸ περὶ Μνημόνων κεφάλαιον, κ α π ί τ ο λ ο υ μ μ ν η μ ο ν ά ρ ο υ μ, ἤρχισεν ἐνδόξως νὰ μετέρχεται, εἰς τὴν Πρωτεύουσαν τὸ ἐπάγγελμά του· τέλος δὲ πάντων κυψας μέχρι ποδῶν τὴν κεφαλήν του, «λάβετε, εἶπε, πανευγενέστατε, τὸν κόπον νὰ καθήσετε. Εἶμαι ὅλος εἰς τὰς προσταγάς σας. Ὁρίζετε ἴσως νὰσᾶς κάμω τὴν διαθήκην σας, τ ε σ τ α μ έ ν τ α υ μ τ ε σ τ α μ ε ν τ ό ρ ο υ μ;—Ὄχι· μὲ συγχωρεῖται. Θέλω ἓν νομικὸν σχέδιον προικοσυμφώνου.—Νομικὸν σχέδιον, τὸ ὁποῖον λέγεται Λατινιστὶ ν ό μ ι κ ο υ μ ν ο μ ι κ ό ρ ο υ μ; Ἐδῶ εἶμαι, Κύριε· προστάξετέ με—Να ἦναι ἀπαράλλακτον καθὼς θέλω τὸ ὑπαγορεύσει, κατὰ λέξιν, μὲ ὅλην τὴν ἐνδεχομένην ἀκρίβειαν, μὲ ὅλους τοὺς τύπους.—Μὲ ὅλους τοὺς τύπους, τὸ ὁποῖον λέγεται Λατινιστὶ τ ύ π ι κ ο υ μ τ υ π ι κ ό ρ ο υ μ; Μάλιστα· ἀμέσως.»

Ἔβαλεν ὁ Μνήμων τὰς ὑέλους εἰς τὰ ὄμματά του καὶ ἤρχισε νὰ καταστρώνῃ τὸ συμφωνητικόν· ὁ δὲ πατὴρ τῆς Ἀσπασίας, εἰς πᾶν κτῆμα παραχωρούμενον εἰς τὸν γαμβρόν του, ἄφινε βαθὺν ἀναστεναγμόν, ὅμοιον μ' ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου κόπτει ὁ χειρουργὸς κἀνὲν γαγγραινωθὲν μέλος. Μετὰ τὴν ἀδυνηρὰν αὐτὴν ἐργασίαν ἐπιστρέψας εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐμήνυσε τὸν Αὐγερινόπουλον, ὅστις, ὡς νὰ εἶχε προμαντεύσει τὸ αἴτιον τῆς προσκλήσεως, ἔφθασεν ἀμέσως πετῶν ἀπὸ χαράν. Ἀφ' οὗ ὁ γέρων τὸν ὑπεδέχθη καθήμενος σοβαρῶς, ὡς ὁ Ναπολέων εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ νὰ χαρίσῃ κἀνὲν διάδημα, Αἴ! τὸν εἶπε ξηροβήχων: «ἡμεῖς οἱ πατέρες κοπιάζομεν διὰ σᾶς τὰ τέκνα μας, οἱ γέροντες ἡμεῖς διὰ σᾶς τοὺς νέους. Ὁ πόθος σου, υἱέ μου, ἐξετελέσθη. Ἀπόψε γίνονται οἱ ἀῤῥαβῶνές σου. Ἰδὲ καὶ τὸ προικοσύμφωνον.» Εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ πολυτίμου ἐγγράφου, ὁ Αὐγερινόπουλος ἔγινεν ὅλος λάμψις καὶ χαρά. Ποτὲ

ἀκορέστου πλεονεξίας μειδίαμα τοιοῦτον δὲν ἐφαίδρυνεν ἀνθρώπου πρόσωπον. Ἠσπάσθη πολλάκις τὴν δεξιὰν τοῦ μέλλοντος πενθεροῦ του, καὶ δὲν εὕρισκε λέξεις νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἄκραν εὐγνωμοσύνην του. «Λοιπὸν τὸ ἑσπέρας, ἐπρόσθεσε μετὰ μυρίας διαβεβαιώσεις υἱϊκῆς ἀγάπης καὶ ὑπακοῆς, θέλει ἐξασφαλισθῇ τέλος πάντων ἡ εὐδαιμονία μου; Ἡ Ἀσπασία γνωρίζει τὴν διαταγήν σας;—Τοῦτο εἶναι ἰδική μου φροντίς. Προσκάλεσε τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους σου. Θέλω προσκαλέσει καὶ ἐγὼ τοὺς ἰδικούς μου. Θέλω ἔχει μουσικήν, δεῖπνον μεγαλοπρεπές, καὶ τὰ πάντα θέλουν γίνει ἄξια ἐμοῦ καὶ τῆς θυγατρός μου·» καὶ ἀποχαιρετήσας τὸν φαιδρὸν Αὐγερινόπουλον, ἀνέβη εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Ἀσπασίας.

Ὁ κοιτὼν οὗτος ἦτον μικρός· ἀλλ' εἶχεν ὡραιοτάτην θέαν, ἐπεκτεινομένην μακρὰν πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἐστολίζετο ἀπὸ ἔπιπλα πολυτελῆ καὶ ἀπὸ ἀνθοφόρα σκεύη ἀλαβάστρου. Εἰς τοὺς τοίχους ἐκρέμαντο ζωγραφίαι παριστῶσαι ἀγροτικὰς τοποθεσίας, ποίμνια βόσκοντα εἰς χλοερὰ λιβάδια, καταρράκτας πίπτοντας εἰς φάραγγας, ἀετοὺς πετῶντας ἐπὶ τῆς ἐρήμου, καὶ πλοῖα κλυδωνιζόμενα εἰς πέλαγος ἀχανές. Ἦτον ἐκεῖ ἐξεικονισμένη καὶ ἡ μήτηρ τῆς Ἀσπασίας, ἀποθανοῦσα πρὸ τριῶν ἐτῶν εἰς τὰ Κύθηρα. Πλησίον τῆς εἰκόνος αὐτῆς ἐκάθησεν ὁ γέρων. «Αἴ! κόρη μου, εἶπεν εἰς τὴν Ἀσπασίαν, δὲν ζῇ πλέον ἡ μήτηρ σου. Ἐγὼ γηράσκω καθ' ἡμέραν. Μετὰ τὴν θλιβερὰν ἀποβίωσιν τοῦ Νικηστράτου, ἡ ἀσθενὴς ὑγεία σου μὲ ἠνάγκασε νὰ βραδύνω τὴν ἀποκατάστασίν σου...—Τὴν ἀποκατάστασίν μου! Εἰς τὴν γῆν αὐτήν, πάτερ μου, δὲν ὑπάρχει εὐτυχία δι' ἐμέ. Ἐπεθύμουν ν' ἀπέλαυα τὴν αἰωνίαν ἀνάπαυσιν τῆς μητρός μου. —Αἱ σκοτειναὶ αὗται ἰδέαι σου πηγάζουν ἀπὸ τὸν ἔρημον βίον σου. Νυμφευομένη καὶ εἰς τὴν ἐνεργητικὴν ζωὴν τοῦ

κόσμου ἐμβαίνουσα, θέλεις ἀλλάξει διάθεσιν. Ὁ Αὐγερινόπουλος, νέος μὲ σπάνια προτερήματα...—Ὁ Αὐγερινόπουλος, πάτερ μου!... ποτέ... ποτέ...» Ἡ φωνή της ἐξέλειπε, καὶ οἱ ὀφθαλμοί της ἐπλημμύρησαν ἀπὸ δάκρυα. Πίπτουσα ἔπειτα εἰς τοὺς πόδας τοῦ πατρός της, «ἀφῆτέ με, εἶπεν, ἀφῆτέ με ν' ἀποθάνω κἂν ἡσύχως...—Ἔδωκα εἰς τὸν Αὐγερινόπουλον τὴν ὑπόσχεσίν μου, ἀπεκρίθη αὐτὸς μὲ μέτωπον κατηφές.—Ἡ ἰδική μου δὲν ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα μου οὐδὲ μὲ τὴν τελευταίαν ἀναπνοήν· ἐφώναξε λαμβάνουσα τόλμην ἡ Ἀσπασία.—Γνωρίζω, ἐπανέλαβε μετ' ὀργῆς ὁ γέρων, γνωρίζω τὴν αἰτίαν. Ἀπόψε ὅμως ἀρραβονίζεσαι, καὶ ὅταν πληροφορηθῇς ὅτι ὁ αἴτιος τῆς πρώτης αὐτῆς πρὸς ἐμὲ παρακοῆς σου δὲν θέλει μετ' ὀλίγον ὑπάρχει, καὶ σὺ αὐτὴ θέλεις εὐλογεῖ τὴν ἀπόφασίν μου.» Εἶπεν αὐτά, καὶ κατέβη ἀπὸ τὸν κοιτῶνά της.

«Δὲν θέλει μετ' ὀλίγον ὑπάρχει» αὐτὰς τὰς λέξεις μὲ τρέμοντα χείλη ἐπανέλαβεν ἡ Ἀσπασία· αὐταὶ ὡς κεραυνὸς ἐβρόντων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της· αὐταὶ ἀντήχουν εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας της. Ἠθέλησε νὰ περιπατήσῃ ὀλίγον· ἀλλὰ κλονηθεῖσα εἰς τοὺς πόδας της, ἔπεσεν εἰς τὸ ἔδαφος λειποθυμημένη. Εἰς τῆς πτώσεώς της τὸν κρότον, ἔδραμεν ἡ πιστὴ τροφός της, καὶ μόλις τὴν ἀνεκάλεσεν εἰς τὰς αἰσθήσεις της. «Μὴν τὸν φονεύετε... ἔκραζε κινουμένη ὡς παράφρων ἡ Ἀσπασία· μὴν τὸν φονεύετε...—Τί ἀκολούθησε, κόρη μου; τὴν εἶπεν ἡ τροφός της.—Τὸν ἐραστήν μου φονεύουν... Τρέξε, διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, τρέξε νὰ μάθῃς τί ἔγινε.. Δὲν θέλει μετ' ὀλίγον ὑπάρχει!... Τρέξε νὰ ἰδῇς, καὶ φέρε με τὸν θάνατον, ἢ τὴν ζωήν.—Ὑπάγω νὰ ἐξετάσω· εἶπεν ἡ τροφός της περίλυπος.» Ἐξῆλθεν ἀμέσως ἀπὸ τὴν οἰκίαν, καὶ μετ' ὀλίγην ὥραν ἐπέστρε-

ψε.—Τί ἄκουσες;... τὴν ἠρώτησε τρέμουσα ἡ Ἀσπασία.— Ἀλλοίμονον! Τί νὰ σὲ τὸ κρύψω; Κατεδικάσθη, λέγουν, εἰς θάνατον ἀπὸ χθές. Ἀκόμη ὅμως δὲν εἶναι βέβαιον. Ἔχει ὁ Θεός, τέκνον μου. Μὴν ἀπελπίζεται· ἴσως...—Τετέλεσται!... Ἀποθνήσκω, τροφός μου, καὶ ἀποθνήσκω μὲ πικροὺς ἐλέγχους συνειδήσεως... Φωνὴ θρηνώδης σπαράττει τὰ σπλάγχνα μου... «Ὁ ἔρως σου, μὲ λέγει, ἀφαιρεῖ τὴν ζωὴν ἀπὸ τὰν ἐραστήν σου.» Ναί, ὁ θανάσιμος ἀντίζηλός του ὁ Αὐγερινόπουλος τὸν θυσιάζει, ἐλπίζων νὰ διαδεχθῇ τὸν τόπον του εἰς τὴν καρδίαν μου... Ἐξ αἰτίας μου ἀποθνήσκει ὁ μόνος καὶ ἀχώριστος φίλος τῆς ψυχῆς μου... Διατὶ δὲν δύναμαι νὰ τὸν ἰδῶ;... «Διατὶ δὲν δύναμαι νὰ τὸν εἰπῶ; Ἐγὼ σὲ καταβιβάζω εἰς τὸνтάφον. Ἐγὼ θέλω σὲ ἀκολουθήσει.» Ἐζήτησεν ἡ τροφός τηςνὰ τὴν παρηγορήσῃ. «Ἐνθυμεῖσαι, τὴν εἶπε χύνουσα πύρινα δάκρυα ἡ Ἀσπασία, ἐνθυμεῖσαι ὅτι πρὸ μηνῶν ὀλίγων ἔρραπτα μόνη τὴν νυμφικὴν στολήνμου; Αὐτὴ θέλω σήμερον νὰ ἐνδύσῃ τὰ λείψανά μου... Ὄχι, ὄχι· ἂν ὁ πατήρ μου ἔχῃὀλίγην εὐσπλαγχνίαν, δὲν θέλει ἀπορρίψει τὴν τελευταίαν παράκλησίν μου... δὲν θέλει ἐμποδίσει νὰ θάψουν τὸ νεκρόν μου σῶμα εἰς τὸ ἴδιον μνῆμα,ὅπου θέλει ἐνταφιασθῇ τὸ αἱματωμένον πτῶμα τοῦ ἐραστοῦ μου... —Ἄφες με, εἶπεν ἡ τροφός της, ὀλίγον νὰ συλλογισθῶ. Ἴσως ἠμπορέσωμεν νὰ τὸν λυτρώσωμεν. Ἴσως ἠμπορέσωμεν νὰ κερδίσωμεν μὲ χρήματα τοὺς φύλακάς του...—Οἱ λόγοι σου μ᾽ ἐπαναφέρουν εἰς τὴν ζωήν... Ὢ γλυκυτάτη ἐλπίς!... Λάβε, ἀγαπητή μου, τοὺς θησαυρούς μου ὅλους· Λάβε, τὸν χρυσόν μου ὅλον, καὶ τρέξε εἰς τὴν φυλακήν του νὰ τὸν σώσῃς... Νὰ τὸν ἰδῶ μίαν στιγμήν, καὶ ὕστερον ἂς ἐκπνεύσω... Ἀλλ᾽ ἡ ταραχή μου μ᾽ ἔκαμε νὰ λησμονήσω. Δὲν σὲ εἶπα τὴν δυστυχίαν μου ὅλην. Ὁ σκληρὸς πατήρ μου ὑπό-

σχεται ἀπόψε τὴν δεξιάν μου εἰς τὸν Αὐγερινόπουλον.— Εἰς τὸν Αὐγερινόπουλον!... Μὴ συγχίζεσαι δ᾽ αὐτό, τέκνον μου. Εὔκολον εἶναι νὰ τὸ ἀποφύγῃς. Ζωὴν μόνον νὰ ἔχῃ ὁ ἐραστής σου.»

Ἀλλ᾽ ἂς ἀφήσωμεν ὀλίγον τὴν Ἀσπασίαν καὶ τὴν τροφόν της σκεπτομένας περὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ Ἐξορίστου, καὶ ἂς ἐκθέσωμεν ἐν συντόμῳ κατὰ ποῖον τρόπον εἶχε γίνει ἡ κατ᾽ αὐτοῦ ἐγκληματικὴ ἀγωγὴ καὶ ἡ δίκη του.

Τὴν δεκάτην πέμπτην Σεπτεμβρίου, ὑπῆγεν ἐπισήμως εἰς τὸ Βούρτζιον ὁ Δημόσιος Συνήγορος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν Κατήγορος τοῦ Κράτους. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑλλὰς ἔλαβε τὴν εὐτυχίαν ν᾽ ἀλλάζῃ καθ᾽ ἕκαστον ἔτος νομοθεσίαν καὶ δικανικὴν ὀνοματοθεσίαν, ἴσως ἤθελεν εἶσθαι καλήτερον, ἂν ἡ χρονολογικὴ τάξις τὸ ἐσυγχώρει, νὰ τὸν ὀνομάσωμεν Ἐπίτροπον τῆς Ἐπικρατείας, καὶ ἀκόμη καλήτερον Εἰσαγγελέα. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν φυλακὴν γλυκύτατος καὶ φαιδρότατατος, ὡς νὰ ἔφερεν ἀγγελίας χαρᾶς. Ἐπήνεσεν εἰς τὸν Ἐξόριστον τὴν θέσιν τοῦ Φρουρίου ὡς ὡραίαν καὶ σκηνογραφικωτάτην, καὶ τὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν κυμάτων ἐρημίαν του ὡς προσφορωτάτην διὰ φιλοσόφους κατοικίαν. Ἐζήτησεν ἔπειτα χάρτην καὶ μελανοδοχεῖον, καὶ μὲ ἄκραν εὐγένειαν εἶπεν εἰς τὸν Ἐξόριστον, παρόντος καὶ τοῦ δεσμοφύλακος. «Ἦλθα, Κύριε, νὰ κάμω τὴν ἐξέτασίν σας. Πλὴν τουτο δὲν πρέπει νὰ σᾶς δυσαρεστήσῃ κατ᾽ οὐδέν. Δὲν σᾶς λανθάνει πόσον εἶμαι φίλος τῆς ἀθωάτητος, καὶ ὅ,τι κάμνω τὸ κάμνω διὰ τὸ καλόν σας.

»Κατηγορεῖσθε, Κύριε, ὅτι ἐζητήσατε νὰ ὁπλίσετε τὴν χέρσον Ἑλλάδα κατὰ τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος, τοῦ νομίμου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος.—Ὡς τοιοῦτον δὲν τὸν ἀναγνωρίζω ἐγώ.—Ὁ Κύριος εἶπεν ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει τὴν

Αὐτοῦ Ἐξοχότητα. Μαρτύρει καὶ σὺ δεσμοφύλαξ, καὶ ἐγὼ τὸ γράφω εἰς τὴν ἔκθεσιν. (Διὰ τὸ καλόν σας, Κύριε, τὸ κάμνω, καὶ μὴ σᾶς κακοφαίνεται.)

»Κατηγορεῖσθε, Κύριε, ὅτι ἐγράψατε γράμματα ἐπαναστατικὰ εἰς πολλοὺς Ὁπλαρχηγοὺς τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος. Εἰς τοῦτο τί ἔχετε ν' ἀποκριθῆτε;» Βλέμμα περιφρονητικὸν ἔῤῥιψεν ὁ Ἐξόριστος εἰς αὐτὸν καὶ δὲν κατεδέχθη νὰ προφέρῃ λέξιν. «Ἡ σιωπὴ τοῦ Κυρίου σημεῖον παραδοχῆς, ἔκραξεν ὁ Δημόσιος Συνήγορος. Ὡμολόγησεν ὁ Κύριος ὅτι ἔστειλε γράμματα ἐπαναστατικὰ εἰς πολλοὺς Ὁπλαρχηγοὺς τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος. Μαρτύρει καὶ σὺ δεσμοφύλαξ, καὶ ἐγὼ τὸ γράφω εἰς τὴν ἔκθεσιν. (Μὴν ἐξάπτεσθε, Κύριε, καὶ τὸ κάμνω διὰ τὸ καλόν σας.)

«Δὲν ὑπήγετε, Κύριε, εἰς τὴν Ὕδραν;—ὄχι.—Δὲν παρευρέθητε, Κύριε, εἰς τὸν Πόρον;—Ὄχι.—Καὶ εἰς τὰ δύο εἶπεν ὁ Κύριος ὄχι· ἐφώναξεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ νόμου. Δύω ἀρνήσεις ποιοῦσι μίαν κατάφασιν. Συγκαταφάσκει λοιπὸν ὁ Κύριος ὅτι καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Ὕδραν καὶ παρευρέθη εἰς τὸν Πόρον. Μαρτύρει καὶ σὺ δεσμοφύλαξ, καὶ ἐγὼ τὸ γράφω εἰς τὴν ἔκθεσιν. (Μὴ χολοσκάνετε, Κύριε, καὶ διὰ τὸ καλόν σας τὸ κάμνω.)»

Εἰς τὸ ἀναιδὲς τοῦτο σόφισμα ἔγινεν ὅλος ὀργὴ ὁ Ἐξόριστος, καὶ μὲ κεραυνοβόλον φωνὴν «φύγε, τὸν εἶπε, δορυφόρε τοῦ Καποδιστριακοῦ ψεύδους, ὄργανον τῆς γεννατικῆς στρεψοδικίας!...—Ἐξυβρίζει ὁ Κύριος τὸ ἄτομον τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος. Ἔγκλημα καθοσιώσεως. Μαρτύρει καὶ σὺ δεσμοφύλαξ, καὶ ἐγὼ τὸ γράφω εἰς τὴν ἔκθεσιν. (Μὴ θυμόνετε, Κύριε, καὶ τὸ κάμνω διὰ τὸ καλόν σου).»

Ἀφ' οὗ ὁ Δημόσιος Συνήγορος ἐτελείωσε τὴν ἐξέτασιν, συνεχάρη τὸν ἐξόριστον διὰ τὸν γενναῖον καὶ ἀνεξάρτητον

χαρακτῆρά του, ὅστις τὸν ἀνεδείκνυεν, εἶπεν, ἄξιον τῆς γενικῆς ὑπολήψεως τοῦ ἔθνους. Ἔπειτα μὲ ἄκραν εὐγένειαν καὶ μὲ τὸ «Κύριε» πάντοτε εἰς τὰ χείλη ἐνεχείρισεν εἰς αὐτὸν τὴν ἔκθεσιν, παρακαλῶν νὰ ἤθελε τὴν τιμήσει μὲ τὴν ὑπογραφήν του. Εἰς τὴν ἀπάρνησιν τοῦ Ἐξορίστου, ἐξεφώνησε πάλιν τὸ σύνηθες ἐφύμνιόν του· «Μαρτύρει καὶ σὺ δεσμοφύλαξ, καὶ ἐγὼ τὸ γράφω εἰς τὴν ἔκθεσιν.» Μετὰ τοῦτο ἔσφιγξε φιλικώτατα τὴν δεξιάν του καὶ τὸν ἀπεχαιρέτησε, λέγων μὲ στόμα γλυκύτερον μέλιτος ὅτι ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ τὸν ἐπαναϊδῇ, καὶ τοῦτα πάλιν διὰ τὸ καλόν του.

Καὶ τῷ ὄντι ἐφύλαξε τὸν λόγον του. Τὴν εἰκοστὴν τετάρτην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, ἐφέρθη ὁ Ἐξόριστος σιδηροδέσμιος ἐνώπιον τοῦ ἐξαιρέτου Ἐξαιρετικοῦ Δικαστηρίου, ὅπου ὁ καλός μας Δημόσιος Συνήγορος τὸν ἐχαιρέτησε πάλιν εὐγενικώτατα, τοῦ ἔσφιγξε πάλιν τὴν δεξιὰν ἀδελφικώτατα, καὶ ὕστερον ἀρχίσας τὴν κατ' αὐτοῦ δημηγορίαν του, ἐζήτησεν ἀπὸ τοὺς Δικαστὰς, εἰς τὸν κατανυκτικώτατον ἐπίλογόν του, (διὰ τὸ καλὸν πάλιν τοῦ Ἐξορίστου), νὰ ἐπιβληθῇ κεφαλικὴ ποινὴ εἰς αὐτόν, ὡς ἐπαναστάτην καὶ ὑβριστὴν ἐν ταὐτῷ τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος, τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος. Ἐθεμελίωσε δὲ ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα καὶ τὰς ἀποδείξεις τῆς κατηγορίας του εἰς τὴν ἐξαγόρευσιν τοῦ Ἐξορίστου.

Τὸ Δικαστήριον τοῦτο συνίστατο ἀπὸ πέντε μέλη ἓν πρὸς ἓν ἐκλεκτά. Τὸ προεδρεῦον διεκρίνετο τῶν ἄλλων ἀπὸ τὴν ἑωσφορικήν του φυσιογνωμίαν, καὶ ἡ κάτωχρος ὡς τὸ θεῖον ὄψις του ἐμαρτύρει δίψαν αἵματος, τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο νὰ μὴν εἶχεν οὐδὲ ῥανίδα εἰς τὰς φλέβας. «Ἔχεις ν' ἀντιτάξῃς τι πρὸς ἀπολογίαν σου κατὰ τοῦ Δημοσίου Συνηγόρου;» ἠρώτησε μὲ ἀπαίσιον τόνον φωνῆς τὸν Ἐξόριστον.

Ὁ Ἐξόριστος ἀνηγέρθη, καὶ μὲ πρόσωπον ἀτάραχον ἀπεκρίθη. «Εἶχα ν' ἀντιθέσω πολλά. Πλὴν ἡ ἀθώωσίς μου εἶναι καταδίκη σας. Μὲ ποῖον δικαίωμα ἐχειροτονήθητε σεῖς Κριταὶ τοῦ ἔθνους, καὶ ὡς ἁπλοῦν ὕδωρ χύνετε τὸ ἀνθρώπινον αἷμα; Ἀλλὰ τρέμετε!... Ἡ τελευταία ὥρα σας ἐπλησίασεν... Ἐξύπνησεν ἡ Ἑλλάς... Φονεύσατέ με.... Αὐτὴ θέλει μ' ἐκδικηθῇ.»

«Ὁ Νόμος, ἐπανέλαβεν ὁ φονικὸς Πρόεδρος, προστάζει νὰ τιμωρηθῇς μὲ θάνατον. Δύνασαι ὅμως νὰ ἐπικαλεσθῇς δι' ἡμῶν τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ τὸ ἔλεος τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος, τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος.—Ἐγὼ νὰ ζητήσω τὴν ζωὴν ὡς χάριν!... Ἀφῆτέ με τὰς χεῖρας μίαν στιγμὴν ἐλευθέρας, καὶ τότε βλέπετε ποῖος θέλει ζητήσει χάριν.»

Ἀφ' οὗ ἀνεγνώσθη ἐπὶ Κριτηρίου εἰς τὸν Ἐξόριστον ἡ κατ' αὐτοῦ θανατηφόρος ἀπόφασις, μετεφέρθη πάλιν περὶ τὴν ἑσπέραν εἰς τὸ δεσμωτήριον. Αἰσθανόμενος εἰς τὴν δεινοπαθοῦσαν ψυχήν του ἀνάγκην ἀπομονώσεως διὰ νὰ συνέλθῃ καὶ νὰ καταμετρήσῃ ὅλην τὴν δυστυχίαν του, ἐκλείσθη μόνος εἰς ἔρημον κοιτωνίσκον τοῦ φρουρίου, καὶ μετὰ πολλῶν ὡρῶν ἐναγωνίους συλλογισμοὺς μόλις εὗρεν ὀλίγην ἀνάπαυσιν εἰς τοῦ ὕπνου τὴν ἀναισθησίαν. Ἡ ἀπευκταία εἴδησις τῆς καταδίκης του περιῆλθεν ὅλην τὴν φυλακήν, καὶ τὴν ἀκόλουθον αὐγὴν ὁ νέος Πελοποννήσιος, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε διακοινώσει τὰ συμβάντα τῆς ζωῆς του, ἦλθε πρὸς αὐτὸν περίλυπος. Ἀφ' οὗ πολλὰ ὡμίλησαν, «αὐτὴν τὴν νύκτα, τὸν εἶπε δακρύων ὁ Ἐξόριστος, εἶδα τὸν ἀγαπητόν μου Νικήστρατον. Τὸ πιστεύεις; Τὸν εἶδα εἰς τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς σελήνης, τὸ εἰσδύον ἀπὸ τὸ ὑψηλὸν καὶ στενὸν τοῦτο παράθυρον... Ὄχι, δὲν ὠνειρευόμην... Μ' ὅλον ὅτι τὰ βλέφαρά μου ἦσαν ἀπὸ τὴν ἀγρυπνίαν βεβαρυ-

μένα, δὲν εἶχον ὅμως κλεισθῆ ἀκόμη... Τὸν εἶδα ὠχρὸν καθὼς εἰς τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τοῦ ἀποχωρισμοῦ μας, καὶ μὲ ἤνοιγε σιωπηλὸς τὰς ἀγκάλας του. Συλλογισθεὶς ὅτι μετ' ὀλίγον ἀποδύομαι τὴν ὕλην ὡς ἐκεῖνος, «ἦλθες φίλτατε, τὸν εἶπα, νὰ μ' ἐπισκεφθῇς εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἀπὸ τὴν γῆν; Περίμενέ με ὀλίγον, καὶ θέλομεν ὁδοιπορήσει ὁμοῦ.» Αὐτὰ λέγων, ἀνεσηκώθην διὰ νὰ τὸν ἀσπασθῶ... 'Αλλ' ἐκεῖνος «δυστυχὴς 'Ασπασία!» κράξας μὲ φωνὴν κλαυθμηράν, ἔγινεν ἄφαντος.»

'Ενῷ ἡ ἐνθύμησις τῆς ἐρωμένης του δὲν ἄφινε τὸν 'Εξόριστον νὰ βλέπῃ μὲ ἀναλγητον ὄμμα τὸν πλησιάζοντα θάνατόν του, ἡ 'Ασπασία, μετὰ πολλοὺς δισταγμοὺς παραραδοθεῖσα τέλος πάντων εἰς τὰς συμβουλὰς καὶ εἰς τὴν ὁδηγίαν τῆς τροφοῦ της, προεμελέτα νὰ δραπετεύσῃ διὰ νυκτὸς ἀπὸ τὸν πατρικόν της οἶκον, διὰ νὰ τρέξῃ πρὸς ἀπολύτρωσιν τοῦ ἐραστοῦ της καὶ ν' ἀποφύγῃ συγχρόνως τὸν Αὐγερινόπουλον. 'Η ἐλπὶς τῆς ἐπιτυχίας μετριάζουσα τὴν θλίψιν της, τὴν καθίστα ὁπωσοῦν ἥσυχον καθ' ὅλον τὸ ἐπίλοιπον μέρος τῆς εἰκοστῆς πέμπτης Σεπτεμβρίου, καὶ ὁ πατήρ της χαίρων διὰ τὴν μεταβολὴν αὐτήν, τὴν ὁποίαν ὑπέθετεν ἀποτέλεσμα μεταμελείας καὶ συμφρονήσεως, ἔκαμνεν ἔτι μᾶλλον προθύμως τὰς προπαρασκευὰς τῶν ἀῤῥαβώνων της δι' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν. Ματαίως ἡ 'Ασπασία, βασανιζομένη ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι ἔμελλεν ἡ φυγή της νὰ κοινολογηθῇ, ἐπροφασίσθη ὅτι τὴν ἔλειπον ἀναγκαῖά τινα στολίδια, καὶ τὸν ἐζήτησε ν' ἀναβάλῃ τὴν τελετὴν διὰ μίαν μόνον ἡμέραν. 'Αποκριθεὶς ὁ γέρων ὅτι, ἂν εἶχε χρείαν κἀνενὸς πράγματος, ἐδύνατο νὰ τὸ δανεισθῇ ἀπὸ κἀμμίαν συγγενῆ της, ἔστειλεν ἀμέσως εἰς ὅλους τοὺς 'Υπουργοὺς καὶ Γερουσιαστὰς τῆς Αὐτοῦ 'Εξοχότητος προσκλητικὰ

γραμμάτια, τὰ ὁποῖα διὰ τὸ ἐπισημότερον εἶχεν ἀκόμη τυπώσει, καὶ ὑπῆγεν ὁ ἴδιος εἰς τὸν Ἀρχηστράτηγον Αὐγουστῖνον, παρακαλῶν ταπεινῶς τὴν Πανεκλαμπρότητά του νὰ ἤθελε τιμήσει τὸ πτωχικόν του μὲ τὰς δάφνας τῆς στρατηγικῆς του δόξης. Προητοίμασε τράπεζαν συβαριτικὴν διὰ τὸν Κύριον Κόμητα, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὰ σεβαστὰ μέλη τῆς Γερουσίας, τὰ ὁποῖα ἐκ πείρας γαστρονομικῆς ἐγνώριζον πόσην ἔχει ἐπιῤῥοὴν εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἡ εὐλογημένη κοιλία, καὶ διὰ τοῦτο ἐλάμβανον ἐξιδιασμένην φροντίδα περὶ τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ μέρους τοῦ σώματός των. Ἐξέθεσεν ἐπιδεικτικῶς ὅλον τὸν ἄργυρόν του, καὶ κατεκόσμησεν ὅλους τοὺς θαλάμους του μὲ πολυτελῆ κειμήλια καὶ μὲ χρυσοκέντητα μεταξωτὰ ὑφάσματα. Μετὰ τοῦτο ἐζήτησεν ἐπιμόνως ἀπὸ τὴν μονογενῆ θυγατέρα του νὰ στολισθῇ μὲ τοὺς πλουσιωτέρους τιμαλφεῖς λίθους της. Ὑπήκουσεν ἡ Ἀσπασία. Ἀλλὰ μὲ ποίους παλμοὺς λύπης, μὲ ποίους ἐλέγχους συνειδήσεως ἠναγκάζετο κατὰ πρώτην φορὰν ν' ἀπατήσῃ τὸν πατέρα της, διὰ νὰ σώσῃ τὸν ἐραστήν της!

Εἶχεν ἀρχίσει νὰ νυκτόνῃ, καὶ οἱ ὑπηρέται κατεγίνοντο ν' ἀνάψωσι τοὺς πολυαρίθμους φανοὺς καὶ πολυελαίους, ὅταν μετὰ πολλῶν ὡρῶν ἀπουσίαν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν ἡ τροφὸς τῆς Ἀσπασίας, καὶ τὴν εἶπε μυστικὰ λόγους τινάς, οἱ ὁποῖοι διέχυσαν τὴν χαρὰν εἰς ὅλον τὸ πρόσωπόν της. Μετ' ὀλίγον ἐφάνη καὶ ὁ Αὐγερινόπουλος ὅλος εὐωδιάζων ἀπὸ μῦρα καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ πολλοὺς συγγενεῖς του. Ὅσους στολισμοὺς ἐπιδέχεται ἡ μακαρία φουστανέλα, ὅλους τοὺς εἶχεν εἰς τὴν ἰδικήν του. Μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα ἔβαλλεν εἰς συμμετρίαν τοὺς μύστακάς του, καὶ μὲ τὴν ἀριστερὰν ἔπαιζε τὰ ἐκ τῆς ζώνης κρεμάμενα

χοράλλινα πατερημά του, φροντίζων ἐν τοσούτῳ νὰ φαίνεται καὶ τὸ σμαράγδινον νυμφικόν του δακτυλίδιον, τὸ ὁποῖον ἤρχετο ν' ἀνταλλάξῃ. Εἶδε μακρόθεν τὴν 'Ασπασίαν ἀκτινοβολοῦσαν ἀπὸ ἀδάμαντας. 'Επροχώρησε μὲ βῆμα βραδὺ πρὸς αὐτήν, τρίβων τὸ μέτωπόν του καὶ συλλογούμενος νὰ ἐφεύρῃ κἀνένα πνευματώδη χαιρετισμόν. «Κυρία μου! τὴν εἶπε τελευταῖον, προσηλόνων τὰ ὄμματα εἰς τὸ ἐκ μαργαρίτων βαρύτιμον περιδέραιόν της, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ἔλαμπε λιθοκόλλητος ἡ εἰκών της· πόσον θαμβόνει τὴν ὅρασιν τὸ ἐκ τοῦ λαιμοῦ σας κρεμάμενον ἀντίτυπον τῆς μορφῆς σας! Συγχωρήσατέ με νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ· πρὸ πολλοῦ κρατῶ εἰς τὰ φύλλα τῆς καρδιας μου ἀντίγραφον αὐτῆς, ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ.—Κᾀνὲν δίπλωμά σας ἀναγινώσκετε, Κύριε Αὐγερινόπουλε, ἢ κᾀνὲν προικοσύμφωνον; τὸν ἠρώτησεν ἐξαίφνης εἷς ἀστεῖος, διακόπτων τὴν ἀγχινουστάτην μεταφοράν του.—'Η ἀηδὴς εἰρωνεία νὰ μὴ λείψῃ ποτέ! ἀπεκρίθη στραφεὶς πρὸς αὐτὸν ὁ Αὐγερινόπουλος. Πάντοτε σκωπτικός; Πάντοτε πρόθυμος νὰ θυσιάζετε τὸν καλήτερον φίλον εἰς τὴν χειροτέραν βωμολοχίαν;» καὶ πλησιάσας περισσότερον εἰς τὴν 'Ασπασίαν, ἐξηκολούθησε νὰ τὴν ὁμιλῇ μὲ χαμηλὴν φωνήν, εἰς τὸ πεῖσμα τοῦ περιέργου ἀκροατοῦ του. 'Αλλ' ἐκείνη μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα καὶ χάριν ἀπέφυγε πᾶσαν ὁμιλίαν, καὶ ἀπετύρθη ἀπὸ τὸν θάλαμον. «'Η σκληρὰ μὲ ἀποῤῥίπτει . . .» εἶπε κατ' ἰδίαν ὁ Αὐγερινόπουλος. Ἔπειτα βλέπων τὸ πρόσωπόν του εἰς τὸ ἀντικρυνὸν κάτοπτρον, «μὰ τὸν Θεόν, ἐπρόσθεσε, δὲν εἶμαι νέος διὰ ῥίψιμον . . . Θέλει συναισθανθῇ τὸ ἄδικόν της· θέλει μὲ ἀγαπήσει μὲ τὸν καιρόν.»

Ἤρχισεν ἐν τοσούτῳ νὰ συῤῥέῃ κόσμος πολύς, ὅτε ἡ 'Ασπασία καὶ ἡ τροφός της ἐξῆλθον κρυφίως ἀπὸ μικρὰν ὀπί-

σθιον θύραν τῆς οἰκίας, ἐπέβησαν εἰς ἓν προητοιμασμένον πλοιάριον καὶ διευθύνθησαν πρὸς τὸ φρούριον τοῦ Βουρτζίου.

«Ποῦ μᾶς ὑπάγουν;... ἠρώτησεν ἡ Ἀσπασία τὴν τροφόν της, ἀφοῦ ἀπεμακρύνθησαν ὀλίγον ἀπὸ τὸν αἰγιαλόν. Ἔχεις βεβαιότητα διὰ τὴν πίστην των;.. Ἐγὼ τρέμω... —Σὲ τὸ εἶπα, κόρη μου· οἱ κωπηλάται αὐτοὶ εἶναι ἄνθρωποι τοῦ καλοῦ Ὑδριώτου, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ σπήτι θέλει κρυφθῆ, ἀφοῦ τὸν γλυτώσωμεν ἀπὸ τὴν φυλακήν· Μὴ σὲ μέλει· ὅλα τὰ ἐπρόβλεψα· ἔχω ἀγορασμένον τὸν φύλακά του. Ὁ Θεὸς βοηθός, καὶ τὸν ἐλευθερόνομεν.—Καὶ ποῦ εἶναι τὸ σπήτι αὐτὸ τοῦ Ὑδραίου;..—Ἐδῶ, εἰς τὸ παραθαλάσσιον.—Θεέ μου!.'. Εἰς τὸ Ναύπλιον ὅλοι τὸν κατατρέχουν...Εἶναι τόσοι κατάσκοποι!.. Ἂν τύχῃ καὶ μάθουν τὸ μέρος, ὅπου θέλει καταφύγει;..—Εἰς τὸ Ναύπλιον δὲν ἔχει νὰ σταθῇ παρὰ μίαν ἢ δύω ἡμέρας τὸ πολύ, ἕως νὰ εὑρεθῇ εὐκαιρία διὰ τὴν Ὕδραν.—Ἄλλος ἀκόμη συλλογισμὸς μὲ βασανίζει... Τὴν στιγμὴν αὐτὴν μὲ προσμένει ὁ πατήρ μου... Ποίαν λύπην θέλει δοκιμάσει, ὅταν μὲ ζητήσῃ καὶ δὲν μ' εὕρῃ!.. Μὲ τί πρόσωπον εἰς τὸ ἑξῆς ἔχω πλέον νὰ τὸν ἰδῶ;..»

Ἔφθασαν εἰς τὸ Βούρτζιον. Μὲ κλεπτοφάναρον εἰς τὴν χεῖρα τὰς ὑπεδέχθη ὁ δεσμοφύλαξ, καί, διὰ νὰ μὴ κάμῃ κρότον, πατῶν εἰς τοὺς ὄνυχας τῶν ποδῶν του, τὰς ὡδήγησεν εἰς τὸν κοιτωνίσκον τοῦ Ἐξορίστου, ὅστις πλησίον σβύνοντος λύχνου ἐκοιμᾶτο τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὠχρὸς καὶ μὲ κόμην ἀνεστραμμένην. Εἰς τὸ θέαμα τοῦτο ἄφησε κραυγὴν ἀκούσιον ἡ Ἀσπασία, καὶ ὁ Ἐξόριστος, ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ νομίζων ὅτι ἔβλεπε καθ' ὕπνον τὴν ἐρωμένην του, «διὰ τελευταίαν φοράν, εἶπε, παρουσιάζεσαι εἰς τ' ὄνειρόν μου, Ἀσπασία;.. Ἦλθες νὰ μὲ ἀποχαιρετήσῃς;

πρὶν τοῦ θανάτου μου;..—Ἰδέ με, ἀγαπητέ... Ἀναγνώρισε τὴν Ἀσπασίαν σου... — Θεέ!.. Εἰς τὴν γῆν, εἰς τὸν οὐρανὸν εὑρίσκομαι;.. Ὅραμα βλέπω;.. Ἔξυπνος εἶμαι;.. » καὶ χείμαῤῥος δακρύων ἐπλημμύρει τὰ ὄμματά του, καὶ σπασμώδης κλαυθμὸς διέκοπτε τὴν φωνήν του. «Ἦλθα νὰ σὲ ἀπολυτρώσω· τὸν εἶπε ἡ Ἀσπασία, καταβρέχουσα τὰς χεῖράς του μὲ τὰ δάκρυά της. Μὴ χάνωμεν καιρόν. Ὅλοι συνώμωσαν κατὰ σοῦ. Ἐδῶ εἶναι πλοιάριον ἕτοιμον διὰ νὰ σὲ φέρῃ εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ οἶκος ἐκεῖ φιλικὸς διὰ νὰ κρυφθῇς ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν δημίων σου.—Ἄφες με νὰ σὲ ἰδῶ... Ἄφες νὰ χαρῶ τὴν μακαρίαν αὐτὴν στιγμήν... Ἐπανερχόμενος ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωήν, ἀπὸ τὸ σκότος τῆς φυλακῆς εἰς τὸ φῶς τῆς ἀγγελικῆς παρουσίας σου, δὲν διακρίνω ποῦ εὑρίσκομαι, ἡ ὅρασίς μου θαμβόνεται καὶ τὸ λογικόν μου ἐκλείπει... » καὶ μὲ σφοδροὺς κλόνους καρδίας ἐξελθὼν ἀπὸ τὴν φυλακήν, ἐμβῆκε μὲ τὴν Ἀσπασίαν καὶ μὲ τὴν τροφὸν αὐτῆς εἰς τὸ σκάφος, ἀφοῦ ἀντέμειψε καὶ αὐτὸς μὲ ἄφθονον χεῖρα τὸν δεσμοφύλακα. Εἰς τὴν σύντομον διάπλευσίν των, οἱ δυστυχεῖς ἐρασταὶ μόλις ἔλαβον καιρὸν νὰ διηγηθῶσιν ὁ εἷς εἰς τὸν ἄλλον ὅσα ὑπέφερον μετὰ τὸν χωρισμόν των, καὶ ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸ παράλιον, «αὔριον θέλω σὲ γράψει τὰ κατ' ἐμέ, εἶπεν εἰς τὸν Ἐξόριστον ἡ Ἀσπασία. Λάβε τὴν ἐπιστήθιόν μου αὐτὴν εἰκόνα, ὑπὸ τὴν ὁποίαν τοσάκις ἔπαλεν ἡ καρδία μου, τρέμουσα διὰ τὰς ἡμέρας σου... Λάβε την ὡς ἐνέχυρον τῆς σταθερᾶς μου ἀγάπης... Ἂς μὲ ἀνακαλῇ αὐτὴν εἰς τὴν μνήμην σου, ὅσον ἀκόμη καιρὸν ἡ σκληρὰ τύχη μᾶς ἀποχωρίσῃ.»

Καὶ ὁ μὲν Ἐξόριστος, ἀκολουθήσας ἕνα τῶν πιστῶν κωπηλατῶν, διευθύνθη πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Ὑδραίου, ὅπου

ἔμελλε νὰ κρυφθῇ· ἡ δὲ Ἀσπασία κατέφυγεν εἰς ἕνα τῆς Προνοίας οἰκίσκον, τὸν ὁποῖον ἡ προβλεπτικὴ τροφός της εἶχε φροντίσει νὰ ἐνοικιάσῃ, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔγραψεν ἀμέσως εἰς τὸν πατέρα της ὅτι προέκρινε μυριάκις ν' ἀποθάνῃ, παρὰ νὰ δεχθῇ τὴν δεξιὰν τοῦ Αὐγερινοπούλου, καὶ ὅτι, ἂν ἐκεῖνος ἐπέμενε ζητῶν νὰ τὴν θυσιάσῃ, εἶχεν αὐτὴ ἀπόφασιν νὰ θάψῃ τὰς λοιπὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς της εἰς κἀνὲν Μοναστήριον.

Ἂς στρέψωμεν τώρα τὰ ὄμματα εἰς τὸν πατρικόν της οἶκον, ὅπου τὰ πράγματα ἔλαβον ἀρκετὰ κωμικὴν μορφήν. Ἦλθον κατ' ἀρχὰς οἱ Κύριοι Ὑπουργοὶ τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος, εἰς τὸ μέσον των φέροντες τὸν θούριον ἄνδρα, τὸν Αὐγουστῖνον Καίσαρα, ἔπειτα οἱ σεβάσμιοι Γερουσιασταὶ καὶ τὸ ἄνθος τῶν καποδιστριζόντων. Μόλις οἱ μάκαρες αὐτοὶ ἐπάτουν τὸ κατώφλιον τοῦ μεγάλου θαλάμου τῆς ὑποδοχῆς, καὶ δύω ὑπηρέτιδες, ἡ μία ἐκ δεξιῶν καὶ ἡ ἄλλη ἐξ ἀριστερῶν, τοὺς ἐρράντιζον μὲ ῥοδόσταγμα καὶ τοὺς ἐκάπνιζον μὲ ἀρώματα.

Καθήσας ὁ Κύριος Κόμης καὶ λαβὼν τὰς συνήθεις φιλοφρονήσεις, μετὰ πολλῆς τῆς σοβαρότητος ἀπέτεινε τὸν λόγον πρὸς τὸν πατέρα τῆς Ἀσπασίας. «Ἂν δὲν εἶχα, τὸν εἶπεν, ἰδιαιτέραν ἀγάπην πρὸς τὴν οἰκογένειάν σου, δὲν ἤθελα δεχθῇ ἀπόψε τὴν πρόσκλησιν, ἐπειδὴ αὔριον, πρὶν φέξῃ ἀκόμη, ἀναχωρῶ διὰ τὴν Ἑρμιόνην, διὰ νὰ καθυποτάξω τὴν Ὕδραν. Ὁ Κὺρ Αὐγερινόπουλος, νυμφευόμενος τὴν θυγατέρα σου θέλει ἀποκτήσει δικαιώματα εἰς τὴν εὔνοιάν μου.» Καὶ πολλοὶ τῶν παρευρισκομένων ὑπεμειδίασαν πονηρῶς, καὶ ὁ Κὺρ Αὐγερινόπουλος ἐσηκώθη ἀμέσως, καὶ μὲ βαθύτατον σέβας ἐπροσκύνησε τὸν εὐμενέστατον Κόμητα. «Ἀλλ' ἡ Κυρία φιλτάτη σας δὲν φαίνεται· ἐπρόσθεσε γηραιός τις Γερουσιαστής, ὅστις, γαργαλιζόμενος ἤδη ἀπὸ τὴν διαχεομέ-

νην τοῦ μαγειρείου εὐωδίαν, ἠθέλησε νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ὥραν τοῦ συμποσίου. Ὁ Κύριος Κόμης δὲν δύναται νὰ χρονοτριβήσῃ ἐδῶ πολύ, ἐπειδή, ὡς Στρατηγός, ἔχει νὰ δώσῃ πολλὰς διαταγὰς καὶ νὰ σκεφθῇ ὡρίμως περὶ τοῦ πολεμικοῦ σχεδίου, ἐκ τοῦ ὁποίου κρέμαται ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἐξόντωσις τῶν κακοβούλων τῆς Ὕδρας.» Ὁ πατὴρ τῆς Ἀσπασίας, νεύσας εἰς μίαν θεραπαινίδα νὰ πλησιάσῃ, ἐμήνυσε τὴν θυγατέρα του νὰ ἔλθῃ ἀμέσως, καὶ καρδία τοῦ Αὐγερινοπούλου ἐσκίρτησεν ἀπὸ χαράν. Ὁ ἀνυπόμονος μνηστὴρ εἶχεν ἤδη τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τὴν θύραν, ὅτε ἡ αὐτὴ θαλαμηπόλος ἐπέστρεψε μὲ σύγχυσιν, τὴν ὁποίαν δὲν ἐδύνατο νὰ κρύψῃ, καί εἶπε μυστικὰ εἰς τὸν αὐθέντην της ὅτι ἐχάθη ἀπὸ τὴν οἰκίαν ἡ Ἀσπασία.

Ὁ πατὴρ ἐξέρχεται τεταραγμένος... Ὁ Αὐγερινόπουλος ὠχριᾷ, ὑποπτεύσας εὐθὺς τὴν δυστυχίαν του... Οἱ προσκληθέντες ἀρχίζουν νὰ κρυφολαλῶσι καὶ νὰ ῥίπτωσι βλέμματα πονηρὰ εἰς τὴν ἀλλοιωθεῖσαν φυσιογνωμίαν τοῦ Αὐγερινοπούλου... Μετ' ὀλίγον ὁ οἰκοδεσπότης μηνύει ἐξ ἑνὸς μέρους εἰς τὴν ὁμήγυριν ὅτι ἔρχεται, ἐξ ἄλλου στέλλει ἀνθρώπους καὶ ὁ ἴδιος τρέχει πρὸς ἀναζήτησιν τῆς θυγατρός του εἰς ὅλας τὰς συγγενικάς του οἰκίας... Πολλὴ ὥρα παρέρχεται... Ὁ Στρατηγὸς τῆς Ἑλλάδος, καταφλεγόμενος ἀπὸ ἀρειμάνειον πῦρ, ζητεῖ μάχας... θέλει ν' ἀναχωρήσῃ... Ἐξαίφνης εἷς ἀνεπιτήδειος ὑπηρέτης ἐμβαίνει, κρατῶν ἓν γράμμα... «Ἀπὸ ποῦ αὐτὸ τὸ γράμμα;... φωνάζει ὁ Αὐγερινόπουλος, τρέμων καὶ νομίζων ὅτι ἔφθασεν ἡ ἔγγραφος ἀκύρωσις τοῦ προικοσυμφώνου. — Τώρα τώρα τὸ ἔφερε κάτω ἕνας ξένος, καὶ ἀμέσως ἔφυγε... Φαίνεται ἀπο τὸ ἐπανώγραμμα νὰ ἦναι ἀπὸ τὴν Κυρίαν Ἀσπασίαν... Λάβετέ το, Κύριε, καὶ ὅταν γυρίσῃ ὁ αὐθέν-

της ἀπ' ἔξω τοῦ τὸ δίδεται.—Δὲν εἶν' ἐδῶ . . , ἡ Ἀσπασία!.. λέγει καθ' ἑαυτὸν ὁ Αὐγερινόπουλος· δὲν εἶν' ἐδῶ!..» καὶ ἡ φωνὴ ἐκπνέει εἰς τὰ χείλη του. Ἀνυπόμονος νὰ ἴδῃ τί ἐμπεριέχει τὸ γράμμα, καὶ θέλων ν' ἀποφύγῃ τὴν περιέργειαν τῶν θεατῶν, μεταβαίνει εὐθὺς εἰς ἄλλον θάλαμον, ἀνοίγει τὴν ἐπιστολήν, τὴν ἀναγινώσκει μὲ παραφορὰς λύσσης, καὶ μὴ τολμῶν νὰ φανῇ πλέον εἰς τὴν συναναστροφήν, γίνεται ἄφαντος.

Ἐν τοσούτῳ ἐπέστρεψεν ὁ πατὴρ τῆς Ἀσπασίας, ἀφ' οὗ ματαίως τὴν ἐζήτησε εἰς ὅλων τῶν συγγενῶν του τὰς οἰκίας, καὶ νομίζων ὅτι δὲν εἶχεν ἡ φυγή της φανερωθῇ, «ζητῶ, εἶπε, συγγνώμην ἀπὸ τὴν ἔντιμον συνάθροισιν, καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τὸν Πανεκλαμπρότατον, ἂν αἰφνήδιος ἀσθένεια τῆς θυγατρός μου δὲν τὴν συγχωρῇ νὰ παρουσιασθῇ. Χάριτι θείᾳ ὅμως, ἀφ' οὗ ἐφλεβοτομήθη, εὑρίσκεται πολὺ καλήτερα, καὶ παρακαλοῦνται οἱ Κύριοι νὰ μὴν ἤθελον ἀκόμη ἀπέλθει.» Συγχρόνως ἤρχισεν ἔξω ἡ μουσικὴ νὰ παίζῃ ἓν βάδισμα πολεμικόν, καὶ ὁ Στρατάρχης Κόμης, ὡς νὰ εἶχεν ἀκούσει σάλπιγγος ἦχον, ζωσθεὶς εὐθὺς τὴν ῥομφαίαν του, ἔτρεξε νὰ παρασκευασθῇ διὰ τὰ πεδία τοῦ Ἄρεως. Ἦσαν ὅλοι ἕτοιμοι νὰ διαλυθῶσιν, ὅτε εἷς Γερουσιαστής, βλέπων παρασκευασμένον εἰς τὸν πλησίον θάλαμον δεῖπνον μεγαλοπρεπές, «Κύριοι, ἐφώναξε, δὲν μεταβαίνομεν ἀπὸ τὸ μέρος αὐτὸ εἰς τὸ ἀντικρυνὸν ἐκεῖνο; Ἡ Κυρία φιλτάτη τῆς τιμιότητός του, καθὼς βλέπετε, ἐπρόλαβε τὸ κακόν, καὶ δὲν εἶναι πλέον εἰς κἀνένα κίνδυνον. . . Ἔπειτα, κατὰ τὸν σοφὸν Ἀριστοτέλην, τὸ καλὸ φαγητὸν ἀναπαύει τὰς μεγαλητέρας λύπας, καὶ ὁ λάρυγξ ἔχει μεγάλην συγγένειαν μὲ τὴν καρδίαν. Αἴ! πάλιν δὲν θὰ σκάσωμεν ἀπὸ μελαγχολίαν. . .

«Ἔ! χοῦ! ἐλᾶστε.
Φέρτε, κεράστε
Βάλτε, νὰ πιοῦμε,
Νὰ εὐφρανθοῦμε.»

Ἡ γνώμη τοῦ ἐμβριθοῦς Γερουσιαστοῦ ἐνεκρίθη ὁμοφώνως. Ὑπουργοὶ καὶ Γερουσιασταί, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὅλοι συνεδρίασαν περὶ τὴν τράπεζαν, καὶ ἀφ' οὗ κατὰ κόρον ἔφαγον καὶ ἀφθόνως ἔπιον εἰς ὑγείαν τοῦ οἰκοδεσπότου καὶ τοῦ ἀπόντος γαμβροῦ, ἐπέστρεψεν ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Φθάσας ὁ Ἐξόριστος εἰς τὸ ἄσυλόν του, ἐζήτησεν εὐθὺς νὰ ἰδῇ τὸν μεγαλόψυχον οἰκοδεσπότην, ὅστις ἐῤῥιψοκινδύνευε διὰ νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον. Ἀφ' οὗ ἀδελφικῶς τὸν ἐνηγκαλίσθη, «γενναῖε ἄνθρωπε, τὸν εἶπεν, οἱ χαρακτῆρές σου δὲν μὲ εἶναι γνωστοί. Ἀλλ' ἡ εὐεργεσία σου αὐτὴ μὲ συνδέει μὲ σὲ διὰ βίου.—Σὲ γνωρίζω ἐγὼ ἐκ φήμης, ἀπεκρίθη ἀντασπασθεὶς αὐτὸν ὁ καλὸς Ὑδραῖος. Αἱ πολλαί σου ἐκδουλεύσεις πρὸς τὴν πατρίδα, ὁ ἐξορισμός σου ἀπὸ τὸ Ναύπλιον, καὶ ὅσα ἐσχάτως ἔπαθες ἀφ' οὗ σὲ συνέλαβον εἰς τὴν Σαλαμῖνα, μ' ἐφιλίωσαν μὲ σέ, καὶ χρέος μου ἀπαραίτητον ἐνόμισα νὰ σὲ βοηθήσω εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν.»

Ὁ νησιώτης οὗτος ἦτον ἐκ τῆς μεσαίας κλάσεως, καὶ εἶχε τ' ἀρχαϊκὰ ἤθη τῆς Ὕδρας. Εἰλικρινὴς φίλος τῆς ἐλευθερίας, ἀπεστρέφετο τὴν καποδιστριακὴν Κυβέρνησιν ἐκ

πρώτης ἀρχῆς, καὶ κατ' ἐκείνην μάλιστα τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ἤρχισεν αὐτὴ ἀνερυθριάστως νὰ καταπολεμῇ τὴν νῆσόν του μὲ ξένην ναυτικὴν δύναμιν.

'Ανυπόμονος νὰ μάθῃ ὁ 'Εξόριστος εἰς ποίαν στάσιν ἦσαν τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, εἶπεν εἰς αὐτόν. «'Εξερχόμενος ἀπὸ φυλακήν, ὅπου ἔμεινα ὁλόκληρον μῆνα ἐστερημένος πάσης συγκοινωνίας, εὑρίσκομαι σήμερον εἰς παντελῆ ἄγνοιαν τῶν διατρεχόντων. Εἶναι ἀκόμη ἐλπὶς ν' ἀποτινάξωμεν τὸν ζυγὸν τοῦ Κερκυραίου;—Εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, ἀπεκρίθη στενάξας ὁ Ὑδραῖος, φαίνεται νὰ ἐπλάσθησαν οἱ καλοὶ διὰ νὰ βασανίζωνται, καὶ οἱ κακοὶ διὰ νὰ εὐτυχῶσιν. Ὁ Καποδίστριας θριαμβεύει. Εἰς ὀλίγας ἡμέρας καταστρέφει τὴν Ἑλλάδα ...—Καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις τῆς Ὕδρας; Οἱ τόσοι λόγιοι ἄνδρες, οἱ ἐκεῖ συσωρευθέντες; Οἱ τόσοι πολιτικοὶ ἀρχηγοὶ τῆς Πελοποννήσου, οἱ ἐκεῖ καταφυγόντες; Ὁ Μιαούλης; Ὁ Κριεζῆς; Ὁ Μαυρομιχαλικὸς οἶκος, ὁ κινῶν τὴν Μάνην ὅλην; Τί γίνονται ὅλοι αὐτοί;—Καθὼς βλέπω, τῷ ὄντι δὲν γνωρίζεις τὰ τελευταῖα συμβάντα μας, καὶ εἰς ὀλίγους λόγους θέλω σὲ τὰ ἐξιστορήσει. Μετὰ τὸ καύσιμον τοῦ δικρότου μας εἰς τὸν Πόρον, ἡ Ὕδρα συνεκάλεσεν ἐθνικὴν Συνέλευσιν. Πεντήκοντα Πληρεξούσιοι ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, δεκατρεῖς ἀπὸ τὴν Μάννην ἐπὶ κεφαλῆς των ἔχοντες τὸν 'Αντώνιον Μαυρομιχάλην, ὁ 'Ανδρέας Ζαΐμης ἀπὸ τὴν Κυναίθην, ὁ ἄξιος υἱὸς τοῦ ἐναρέτου Κανακάρου Βενιζέλος Ῥοῦφος ἀπὸ τὰς Πάτρας, καὶ ἄλλοι Πελοποννήσιοι συνῆλθον εἰς τὴν Ὕδραν. Ἡ πρώτη πρᾶξίς των ἦτον νὰ διακηρύξωσι τὸν 'Ιωάννην Καποδίστριαν ἔκπτωτον τῆς ἀρχῆς, καὶ νὰ συστήσωσι νέαν Κυβέρνησιν εἰς τὰς ἐπαρχίας τὰς ὁποίας ἀντεπροσώπευον. Διὰ νὰ δυνηθῇ δὲ ἡ Μάννη νὰ ἐκχυθῇ καὶ νὰ διακοινώσῃ τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν λοιπὴν

Πελοπόννησον, έσπευσαν νὰ στείλωσιν εἰς αὐτὴν πλοῖα μὲ χρήματα καὶ πολεμεφόδια. Ἀλλ' ἐξαίφνης ἐφάνη πάλιν ἡ σύμμαχος τοῦ Καποδίστρια ξένη δύναμις, καὶ κατέκαυσεν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη τὸν στολίσκον μας. Μετὰ τοῦτο ἐδιώχθησαν τὰ πλοῖά μας καὶ ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον, καὶ σήμερον ἡ Ὕδρα, ὄχι μόνον εἶναι εἰς στενὸν ἀποκλεισμόν, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύει νὰ ἐξολοθρευθῇ ἀπὸ πολυάριθμον στράτευμα, συναθροιζόμενον καθ' ἡμέραν εἰς τὴν Ἑρμιόνην διὰ νὰ κάμη ἀπόβασιν εἰς αὐτήν.—Οἱ Στερροελλαδῖται, ὁ στρατηγὸς Βάσος πρὸ πάντων, δὲν ἐκινήθησαν;—Μετὰ τὴν σύλληψίν σου εἰς τὴν Σαλαμῖνα, παρελύθη ὅλον τὸ σχέδιον τῆς ἀναστατώσεως τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, καὶ τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἔστειλεν εἰς τὴν νῆσον αὐτὴν ἡ Ὕδρα διὰ νὰ παραλάβωσι τὸν Στρατηγὸν Βάσον, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὴν Ῥωσσικὴν Μοίραν καὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν ἄπρακτα.—Καὶ εἰς τοιαύτας δεινὰς περιστάσεις, ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης τί κάμνει; — Στέκει ἀτάραχος, ὡς ἔμπειρος καὶ ἀτρόμητος ναύκληρος, καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν στιγμὴν τοῦ ναυαγίου. Εἶναι βέβαιον ὅτι ἔστειλεν ὁ Καποδίστριας πρὸς αὐτὸν ἕνα ἱερέα κατ' ἀρχάς, καὶ Νικολαΐδην τινὰ ὕστερον, διὰ νὰ τὸν καταπείσῃ μὲ λαμπρὰς ὑποσχέσεις νὰ παραδώσῃ τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον, τὸν Κωνσταντῖνον Ζωγράφον, τὸν Πολυζωΐδην, τοὺς Σούτσους, τοὺς Κλονάρας καὶ ὅλους τοὺς κινοῦντας τὴν νοερὰν αὐτὴν συνταγματικὴν πάλην. Ἀλλ' αὐτός, καθὼς καὶ ὁ ἀδελφός του Γεώργιος, ἀπέρριψε μὲ ἀγανάκτησιν τὴν τοιαύτην πρότασιν.—Ὁ δὲ Ἰωάννης Κωλέττης τί κάμνει ἐδῶ εἰς τὸ Ναύπλιον; Ποίους σκοποὺς τρέφει; — Ἕως σήμερον ἡσυχάζει εἰς τὴν γερουσιαστικήν του καθέδραν.—Εἶναι πολὺς καιρός, ἀφ' οὗ λείπεις ἀπὸ τὴν Ὕδραν; — Τρεῖς μόνον ἡμέραι. Εἶδα τὸν Μαυρο-

κορδάτον λυπούμενον διότι, ἀφοῦ αὐτὸς τόσον γενναίως ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως, ἐλπίζων εἰς τὴν σύμπραξιν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, βλέπει τὸν Κωλέττην νὰ μένῃ ἀκόμη ἀργός. Εἶδα τὸν Ζαίμην θλιβόμενον καὶ αὐτόν, ὄχι διότι κατήντησαν εἰς ἀπόγνωσιν τὰ πράγματα τῆς πατρίδος, ἀλλὰ διότι ἀπεκλείσθησαν εἰς τὴν Ὕδραν οἱ φιλόδοξοι σκοποί του. Ὁ Μιαούλης ἦτον ἀσθενής. Ὁ Τσάμης Καρατάσος ἑτοιμάζετο νὰ ῥιφθῇ ἀπελπισμένος εἰς τὴν Μάνην. Εἰς τὰς παραμονὰς αὐτὰς τῆς ἐφόδου, ἥτις παρασκευάζεται κατὰ τῆς Ὕδρας, ἄλλοι ἀπόφασιν ἔχουν νὰ μείνωσιν εἰς τοὺς βράχους της καὶ νὰ σφαγῶσι πολεμοῦντες· ἄλλαι μελετῶσι ν' ἀφήσωσι τὴν Ἑλλάδα, τὴν γῆν αὐτὴν τῶν αἰωνίων στεναγμῶν, καὶ ν' ἀποδημήσωσι μὲ τὴν ἔντιμον πενίαν των.—Ἐκεῖ τρέχω, ἐφώναξεν ἐνθουσιῶν ὁ Ἐξόριστος, ἐκεῖ νὰ χύσω τὸ αἷμά μου ὅλον ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν μας δικαίων . . . Εὗρέ με, φίλε, κἀνὲν πλοιάριον, διὰ νὰ φύγω ἀπὸ τὸν μεμολυσμένον αὐτὸν τόπον τῆς δουλείας... Αἰσθάνομαι πνιγηρὸν τὸν ἀέρα, τὸν ὁποῖον ἐδῶ ἀναπνέω.»

Ὑπεσχέθη ὁ Ὑδραῖος νὰ τὸν προμηθεύσῃ τὴν ἐρχομένην ἡμέραν ἁρμόδιον πλοῖον. Ἐξῆλθε τὸ πρωῒ διὰ τοῦτο, καὶ μετ' ὀλίγας ὥρας ἐπιστρέψας, «ἡ φυγή σου, τὸν εἶπεν, ἐφανερώθη. Οἱ κατάσκοποι σὲ ζητοῦν εἰς ὅλα τὰ μέρη, καὶ δημόσιος Κῆρυξ εἰς τὴν ἀγορὰν φωνάζει ὅτι δύω χιλιάδας Φοινίκων ἔχει νὰ λάβῃ πρὸς ἀνταμοιβήν, ὅστις ἤθελε σὲ παραδώσει. Τὸ καλὸν εἶναι μόνον ὅτι εὑρέθη εὐκαιρία διὰ τὴν Ὕδραν. Ἀδύνατον ὅμως εἶναι, διὰ τὴν αὐστηρὰν ἐπαγρύπνησιν τῆς Ἀστυνομίας, νὰ ἐκπλεύσῃς ἀπὸ τὸν λιμένα τοῦ Ναυπλίου. Πρέπει λοιπὸν αὔριον τὰ χαράγματα μὲ φορέματα χωρικοῦ νὰ κινήσῃς πεζὸς διὰ τὸ Τολόν, ὅπου ἀπά-

ψε κατὰ παραγγελίαν μου ὑπάγει ἓν πλατάριον νὰ σὲ προσμείνῃ.

Τὴν εἰκοστὴν ἑβδόμην Σεπτεμβρίου, ἡμέραν Κυριακήν, δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀνατείλει ὁ ἥλιος, καὶ ὁ Ἐξόριστος ὑπὸ ἁπλᾶ ἐνδύματα χωρικοῦ, ἀφοῦ διῆλθε τὴν μικρὰν θύραν τοῦ αἰγιαλοῦ, διευθύνετο πρὸς τὴν πύλην τῆς ξηρᾶς, ἀποφεύγων τὰς μεγάλας καὶ πολυανθρώπους ὁδοὺς τῆς πόλεως διὰ νὰ μὴ γνωρισθῇ ἀπὸ κἀνένα διαβάτην. Ἀλλ' ἔμελλε μετ' ὀλίγας στιγμὰς νὰ γίνῃ αὐτόπτης μάρτυς μεγάλου συμβάντος, τὸ ὁποῖον θέλομεν ἐκθέσει λεπτομερῶς.

Ἦτον ἕκτη καὶ ἡμίσεια σχεδὸν ὥρα, καὶ οἱ κώδωνες ἐπροσκάλουν τοὺς πολίτας εἰς τὴν λειτουργίαν, ὅτε κατὰ τὴν στενὴν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος ἀγυιὰν ἐξαίφνης ἐφάνη ἔμπροσθέν του ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, παρακολουθούμενος ἀπὸ δύω σωματοφύλακας, Γεώργιον Κοζώνην τὸν μονόχειρα καὶ Δημήτριον Λεωνίδην. Ὁ ἀγέρωχος Κυβερνήτης διευθύνετο πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, καὶ ἡ κλίσις τοῦ σώματός του πρὸς τὴν γῆν ἐπρόδιδε τὴν θλίψιν τῆς ψυχῆς του. Ἔρριψε βλέμμα διαπεραστικὸν πρὸς τὸν Ἐξόριστον, καὶ τὸ πρόσωπόν του, ἐξαγριωθὲν διὰ μιᾶς, ἐφάνη νὰ προεμήνυσεν ὅτι ἔμελλε ν' ἀνακαλύψῃ τὸν ὑπὸ χωρικὴν στολὴν κρυπτόμενον ἐχθρόν του. Ἀλλὰ δύω ἄλλοι ἄνθρωποι ὀλίγον τι μακρὰν εἵλκυσαν ὅλην τὴν προσοχήν του. Ἦσαν αὐτοὶ ὁ Γεώργιος Μαυρομιχάλης καὶ ὁ θεῖός του Κωνσταντῖνος, προσευχόμενοι παρὰ τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας, ὁ εἷς ἔνδον καὶ ὁ ἄλλος ἔξω. Πρὸ πολλοῦ χρόνου ὑπὸ φύλαξιν ἀστυνομικὴν ὄντες, συνωδεύοντο τότε ἀπὸ δύω στρατιώτας τῆς Πολιταρχίας. Κατὰ πρώτην πρόσοψιν ἀποδειλιάσας, ὡς φαίνεται, ὁ Καποδίστριας, ἐστάθη ὀλίγον, καὶ τὰ ὄμματά του ἐστράφησαν εἰς τὴν γειτονεύ-

ουσαν οἰκίαν τοῦ Ὑπουργοῦ του Ῥοδίου. Ἀλλ' ἔπειτα ὡς νὰ εἶχεν ἐρυθριάσει διὰ τοιοῦτον δεῖγμα μικροψυχίας, ἐπροχώρησε θαῤῥαλέως, ἔφθασε πλησίον εἰς τοὺς Μαυρομιχάλας καὶ τοὺς ἐχαιρέτησεν, ὅτε ὁ μὲν Γεώργιος ἀπὸ τὴν μαύρην χλαίναν, τὴν ὁποίαν ἐφόρει, ἐξέφερε μὲ τὴν μίαν χεῖρα ξιφίδιον, καὶ ἁρπάσας αὐτὸν μὲ τὴν ἄλλην ἐκ τοῦ στήθους, τοῦ τὸ ἐνέπηξε δὶς καὶ τρὶς εἰς τὸ ὑπογάστριον, κατὰ τὸν δεξιὸν βουβῶνα· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἐκένωσε ταυτοχρόνως θανατηφόρον πυροβόλον ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς του . . . Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ἔπεσεν ὕπτιος, καὶ ἀναστρέψας ἀγρίως τοὺς ὀφθαλμούς, ἔδειξε καὶ ἀποθνήσκων τὴν ἀφοβίαν, ἥτις τὸν ἐχαρακτήριζεν. «Ἐκδικήσεως ἀποφρὰς ἡμέρα ! Γενικῆς ἀπελπισίας ἔκρηξις θανάσιμος ! » Εἶπε καθ' ἑαυτόν, δακρύσας ὁ Ἐξόριστος, καὶ ὄπισθέν του ἄλλη ἐκπυρσοκρότησις ἠκούσθη, καὶ ἄλλο θῦμα ἔπεσε κατὰ γῆς... Ὁ πυροβοληθεὶς ἦτον ὁ Κωνςαντῖνος Μαυρομιχάλης·

Ὁ φόνος τοῦ Κυβερνήτου ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ διεκοινώθη καθ' ὅλην τὴν πόλιν, καὶ πανταχόθεν τὸ στρατιωτικὸν συνέρρεεν ἀτάκτως. Ἀφήσας μετὰ πολλῶν ἄλλων τὴν πλήρη αἱμάτων καὶ θορύβου ὁδὸν ὁ Ἐξόριστος, ἐξῆλθε τεταραγμένος ἀπὸ τὸ Ναύπλιον. Περίεργος δὲ νὰ ἰδῇ τὸ ἀποβησόμενον, ἐλησμόνει ὅτι ἐκινδύνευε, καὶ ἀντὶ νὰ ταχύνῃ τὰ βήματά του πρὸς τὸ Τολόν, ἐβάδιζε βραδέως πρὸς τὴν Πρόνοιαν. Ἀφ' οὗ περιεφέρθη πολλὴν ὥραν εἰς τὸ Προάστειον χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ μάθῃ τι νεώτερον, ἰδὼν τέλος πάντων πολλοὺς ἀνθρώπους συναθροιζομένους εἰς ἓν Καφενεῖον, ὑπῆγεν ἐκεῖ καὶ αὐτός.

«Ἐστεκόμην εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διηγεῖτο εἷς πολίτης καθ' ἣν στιγμὴν εἰσήρχετο εἰς τὸ Καφενεῖον ὁ Ἐξόριστος, ἔμπροσθεν τῆς εἰσόδου, ὅταν ἦλθον οἱ δύω Μαυρομιχάλαι. Ὁ

Γεώργιος, ἀφ' οὗ ἠσπάσθη τὴν εἰκόνα, παρήγγειλεν εἰς ἕνα στρατιώτην, ὅστις τὸν συνώδευε, ν' ἀνάψῃ λαμπάδα εἰς τὸν Ἅγιον, καὶ ὕστερον ἐστάθη μέσα, ἀκουμβῶν εἰς τὸ φύλλον τῆς θύρας. Ὁ Κλήτωρ τῆς Ἀστυνομίας, κατὰ τὴν συνήθειαν, ἔδωκεν εἴδησιν ὅτι ἔρχεται ὁ Κυβερνήτης, καὶ οἱ Μαυρομιχάλαι συνενοήθησαν εὐθὺς μὲ τὰ νεύματα. Μόλις ἐκεῖνος ἐπάτησε τὸ κατώφλιον, καὶ αὐτοί, ἐνῷ τοὺς ἐχαιρέτα, τὸν ἐκτύπησαν σχεδὸν εἰς τὴν στιγμήν, ὁ Γεώργιος μὲ μαχαιρίδιον, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος μὲ πυροβόλον. «Τί σᾶς ἔκαμα;...» αὐτὸ μόνον τὸν ἤκουσα νὰ εἰπῇ, καὶ τὸν εἶδα νὰ πέσῃ νεκρός. Τὴν περασμένην Κυριακήν, καὶ χθὲς ἀκόμη, ἦλθον οἱ δύω Μαυρομιχάλαι εἰς τὸν Ἅγιον Σπυρίδωνα, καὶ καθὼς σήμερον, ἐστάθησαν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν μὲ τὸν αὐτόν, ὡς φαίνεται, σκοπόν. Τὸ παράξενον εἶναι ὅτι, πρὸ ἑνὸς μηνὸς καὶ περισσότερον, ὁ Ἀστυνόμος τοῦ Ναυπλίου, μαθὼν ὅτι ὁ Γεώργιος Μαυρομιχάλης εἶχεν ἀγοράσει ἓξ πιστόλας ἀπὸ ἕνα Τήνιον ἔμπορον, τὸ εἶχεν ἀναγγείλει εὐθὺς μὲ τὸ μέσον τοῦ Διοικητοῦ Ἀξιώτου εἰς τὸν Κυβερνήτην. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἔδωκε τὴν παραμικρὰν προσοχήν, καὶ δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι μὲ χανὲν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὅπλα σήμερον ἐφονεύθη.»

Ὁ Ἐξόριστος, ὅστις ἀπὸ μακρὰν ἤκουε προσεκτικὸς αὐτὴν τὴν ὁμιλίαν, ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ τι καὶ περὶ τῆς τύχης τῶν φίλων του Μαυρομιχαλῶν, ἐπλησίασεν ὀλίγον εἰς τὸν διαλεγόμενον, καὶ μὲ ἁπλοῦν τρόπον χωρικοῦ τὸν ἠρώτησε περὶ αὐτῶν. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὴ καταδεχόμενος, φαίνεται, νὰ δώσῃ ἀπόκρισιν εἰς τὸν Ἐξόριστον ὡς εἰς ἀγροῖκον ζευγολάτην, καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ἄλλους, «δὲν ἠξεύρετε ἴσως, ἐξηκολούθησε νὰ λέγῃ, μὲ ποῖον τρόπον ἐθανατώθη ὁ Κωνσταντῖνος Μαυρομιχάλης;... Εὑρέθην παρών.

Ἀφ' οὗ αὐτὸς ἔδωκε τὴν θανάσιμον πληγὴν εἰς τὸν Κυβερνήτην, ἀμέσως, διὰ νὰ σωθῇ, ἐπήδησεν εἰς ἕνα στενὸν ἀνήφορον, εὑρισκόμενον ἔμπροσθεν εἰς τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας. Κτυπηθεὶς ὅμως ἐκεῖ μὲ πιστόλαν ἀπὸ τὸν Γ. Κοζώνην, σωματοφύλακα τοῦ Κυβερνήτου, ἔπεσε κατὰ γῆς. Ἀνεσηκώθη μ' ὅλον τοῦτο εὐθύς, ἐκάθησεν εἰς μίαν πέτραν καὶ βλέπων τὸν Κυβερνήτην πνιγμένον εἰς τὸ αἷμά του, ἀνώρθωσε μὲ ἀγρίαν χαρὰν τοὺς μύστακάς του καὶ εἶπε. «Βαρεῖτέ με τώρα... Ἐσκότωσα τὸν τύραννον...» Οἱ λόγοι του αὐτοὶ παρώξυνον ἀκόμη περισσότερον τοὺς στρατιώτας, οἱ ὁποῖοι, πληγόνοντές τον μὲ ἀσπλαγχνίαν καὶ κυλίοντές τον ζωντανὸν εἰς τοὺς δρόμους, τὸν ἔφερον ἕως εἰς τὴν πλατείαν τοῦ Πλατάνου, ὅπου ἐξεψύχησεν. Ἀπὸ ἐκεῖ ἔσυρον πάλιν τὸ πτῶμά του ἕως εἰς τὴν Ἀρβανητιάν, καὶ τέλος πάντων τὸ ἐκρήμνισαν ἀπὸ τοὺς βράχους εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Γεώργιος Μαυρομιχάλης, διὰ νὰ γλυτώσῃ, ἔτρεξε καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν κατοικίαν τοῦ Στρατηγοῦ Γεράρδου. Εὑρὼν ὅμως ἐκεῖ πλησίον ἀνοικτὴν τὴν θύραν τοῦ Ταγματάρχου Θεοδώρου Βαλιάνου, ἐμβῆκεν εἰς τὴν οἰκίαν του κρατῶν μίαν πιστόλαν καὶ φωνάζων ἄγρια. «Βαλιάνε! ἐσκοτώσαμεν τὸν Κυβερνήτην, καὶ φύγε διὰ νὰ πιάσωμεν τὸ σπῆτι...» Ὁ Βαλιάνος ἐκπεπληγμένος, «τί ἔγινεν, ἀδελφέ;» τὸν εἶπε. «Σιωπή... ἐπανέλαβεν ὁ Μαυρομιχάλης· τὸν ἐσκοτώσαμεν... τὸν ἐκάμαμεν χίλια κομμάτια...» καὶ βάλλων τὴν πιστόλαν εἰς τὸ στῆθος τοῦ Βαλιάνου, «νὰ φύγῃς, Βαλιάνε!... ἐξηκολούθησε νὰ λέγῃ· νὰ φύγῃς!...» Ἔπειτα κυττάζων κάτω εἰς τὸν δρόμον, «μὴ μᾶς βαρῆτε, διότι σᾶς βαροῦμεν...» ἐφώναζεν ὡς μανιακός, καὶ συγχρόνως ἔφραττε τὰ παράθυρα μὲ ὅ,τι εὕρισκεν ἔμπροσθέν του. Τέλος πάντων βλέπων ὅτι ἐκεῖ δὲν ἦτον εἰς ἀσφάλειαν, ἐπέρασεν ἀπὸ

τὴν πλαγίαν θύραν τοῦ κήπου εἰς τὴν γειτονικὴν οἰκίαν τοῦ Ἀντιπρέσβεως τῆς Γαλλίας. «Ἐσκοτώσαμεν τὸν τύραννον.. ἔκραξεν ἀναβαίνων· πατρίς... ἐλευθερία... τιμή...» Τραβήσας ὕστερον τὸ πυροβόλον ἀπὸ τὴν μέσην του καὶ φιλήσας αὐτό· «παραδίδω, εἶπε, τὸ ὅπλον τοῦτο εἰς τὴν τιμὴν τῆς Γαλλίας.» Πανσπερμία στρατιωτῶν ἐσυνάχθη ἐκεῖ μετ' ὀλίγον, καὶ ὅλοι ὁμοφώνως ἐζήτουν τὸν Μαυρομιχάλην, φοβερίζοντες νὰ καύσουν τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀντιπρέσβεως, ἂν δὲν ἤθελε τὸν παραδώσει. Τί ἀπέγινε πλέον, δὲν ἠξεύρω.»

Μετὰ τὴν διήγησιν αὐτήν, καθεὶς ἐκ τῶν περιεστώτων εἶπε τὸ ἀνέκδοτόν του, ἢ ἔκαμε τὴν παρατήρησίν του. «Εἶναι κάμποσος καιρός, εἶπεν εἷς ἐξ αὐτῶν, ἀφ'οὗ κάθε βράδυ εὔγαιναν εἰς τὸν περίπατον οἱ δύω Μαυρομιχάλαι μ' ἕνα μόνον στρατιώτην, καὶ παρεμόνευαν τὸν Κυβερνήτην. Δὲν τὸν ἐπέτυχαν ὅμως, ἐπειδὴ αὐτός, καθὼς ἠξεύρετε, συνείθιζε τώρα ὕστερα νὰ πηγαίνῃ μὲ ὄχημα.—Καθὼς μ' ἐβεβαίωσαν, ἔλεγεν ἄλλος, χθὲς τὴν νύκτα οἱ δύω Μαυρομιχάλαι εἶχαν συμπόσιον, καὶ συνευθυμοῦντες ἔλεγαν ὅτι θέλουν δειπνήσει τὴν ἐπιοῦσαν εἰς τὸν ᾅδην.—Κυττάξετε τὸ πεπρωμένον, ἐπρόσθεσεν ἄλλος. Ὁ Κυβερνήτης ἐξώρισεν ὅλους τοὺς ἐχθρούς του ἀπὸ τὸ Ναύπλιον, καὶ δὲν ἄφησε πλησίον του παρὰ τοὺς Μαυρομιχάλας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους μόνον ἔπρεπε νὰ φοβῆται, ὡς νὰ τοὺς ἐκράτει ὁ δυστυχὴς διὰ τὴν σφαγήν του.»

Ἐξῆλθεν ὁ Ἐξόριστος ἀπὸ τὸ Καφενεῖον, καὶ ἀνακυκλῶν παντοίους διαλογισμοὺς εἰς τὸν νοῦν του, ἠκολούθει τὴν συντομωτέραν πρὸς τὸ Τολὸν ὁδόν, ὅτε, τρία σχεδὸν τέταρτα τῆς ὥρας μακρὰν τῆς Προνοίας, εἰς μονοπάτιον ὅπου σπανίως ἐφαίνετο διαβάτης, ἀπήντησεν ἐξαίφνης τὸν Αὐγερινόπουλον. Ὁ ἔκπτωτος αὐτὸς γαμβρός μας, μετὰ τὸ

νυκτερινὸν πάθημά του, διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸν περίγελων καὶ τὰ σατυρικὰ βέλη τῆς Ναυπλιωτικῆς νεολαίας, εἶχε κρίνει εὔλογον νὰ κλείσῃ τὸ αἶσχος καὶ τὴν ἀδημονίαν του, δι' ἕνα τοὐλάχιστον μῆνα, εις ἀγροτικήν του τινὰ ἰδιοκτησίαν, ὀλίγον ἀπέχουσαν τῆς Πρωτευούσης, Ἀλλ' ἀκούσας τότε τὸν φόνον τοῦ Κυβερνήτου, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ πιστεύσῃ ὅτι εὑρέθησαν ἄνθρωποι τόσον τολμητίαι, ὥστε νὰ καταστρέψωσι μὲ τὴν ζωὴν τοῦ Καποδίστρια τὰ μεγάλα πολιτικὰ σχέδια τοῦ Αὐγερινοπούλου, ἤρχετο δρομαῖος εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ πληροφορηθῇ. Ἀνεγνώρισε καὶ ὑπὸ χωρικὰ ἐνδύματα μακρόθεν ἀκόμη τὸν ἀντίζηλόν, του καὶ σταματήσας ἀμέσως, ἔστρεψε γύρω τοὺς ὀφθαλμούς, ζητῶν νὰ εὕρῃ κἀνένα στρατιώτην τῆς Ἀστυνομίας, διὰ νὰ προδώσῃ τὸν ἄσπονδον ἐχθρόν του. Πλὴν εἶδεν ἑαυτὸν ἔρημον, καὶ τότε ὁ τρόμος διεδέχθη τὴν λύσσαν... Ἄλλο μέσον σωτηρίας δὲν εὗρε παρὰ τὴν ὑπόκρισιν, καὶ μὲ θάρρος ἐπίπλαστον πλησιάσας εἰς τὸν Ἐξόριστον, «ἐχθρός σου ἐστάθην, τὸν εἶπε· σὲ κατέτρεξα ὅσον ἐδυνήθην. Σήμερον ὅμως αἰσθάνομαι νὰ μαλάττωνται τὰ σπλάγχνα μου. Σὲ βλέπω κατάδικον, δραπέτην καὶ τρέχοντα προφανέστατον κίνδυνον. Ἐλθὲ εἰς τὴν πλησιόχωρον ἐδῶ κατοικίαν μου νὰ βάλῃς εἰς ἀσφάλειαν τὴν ζωήν σου...—Ὁ Καποδίστριας, κακοῦργε, δὲν ζῇ πλέον... Τρέμε !... Ἡ τελευταία σου ὥρα ἔφθασεν..» ἀπεκρίθη μὲ κεραυνοβόλον φωνὴν ὁ Ἐξόριστος, καὶ παρουσιάζων εἰς αὐτὸν δύο πυροβόλα, τὰ ὁποῖα ἔκρυπτεν εἰς τὸν κόλπον του, «ἔκλεξε, τὸν εἶπεν, ἓν ἀπὸ τὰ δύο.»

Καθ' ἣν στιγμὴν ἤνοιγε τὸν χιτῶνά του διὰ νὰ ἐκφέρῃ τὰ πυροβόλα, ἡ ἀδαμάντινος εἰκὼν τῆς Ἀσπασίας, τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς τὸ στῆθός του, καὶ ἥτις εἰς τὸν Αὐγερινόπουλον, κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ἐκείνην ἑσπέραν τῆς εἰ-

χοστῆς πέμπτης Σεπτεμβρίου, εἶχε φανῆ ἀπαράλλακτος μὲ τὸ πρωτότυπον, τοῦ ὁποίου ἐκράτει καὶ ὁ ἴδιος ἀντίγραφον εἰς τὴν καρδίαν του, ἔλαμψεν αἰφνιδίως εἰς τὰ ὄμματά του, καὶ ὡς ἀστραπὴ ἔχυσε φῶς ὀλέθριον εἰς τὴν σκοτεινὴν σύμπτωσιν τῆς λυτρώσεως τοῦ Ἐξορίστου ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ τῆς φυγῆς τῆς Ἀσπασίας ἀπὸ τὸν πατρικόν της οἶκον. Ἡ μετάβασις τῆς εἰκόνος ἀπὸ τὴν Ἀσπασίαν εἰς τὸν Ἐξόριστον, ἐξηγοῦσα τὴν αἰνιγματώδη αὐτὴν συγκυρίαν, ἔκαμεν εἰς αὐτὸν θανάσιμον ἐντύπωσιν. Ἀλλ' ἡ πρόσκλησις τοῦ ἀντεραστοῦ του εἰς μονομαχίαν τὸν ἐφάνη ἀσυγκρίτῳ λόγῳ θανασιμωτέρα, καὶ ἡ θέα τῶν δύω φονικῶν μηχανῶν, τὰς ὁποίας εἶχεν ὑπ' ὄψιν, ἐξυπνίσασα τὸν τρόμον εἰς τὴν ψυχήν του, ἀπεκοίμισε διόλου τὴν ζηλοτυπίαν. Ἤρχισε λοιπὸν νὰ ξηροβήχῃ, νὰ μασᾶ τοὺς λόγους του, νὰ προφασίζεται μάρτυρος ἀπουσίαν, χειρουργοῦ ἔλλειψιν. «Πῶς εἶναι δυνατόν, εἶπε, νὰ πολεμήσωμεν χωρὶς τὴν παρουσίαν τρίτου προσώπου;... Τί θέλεις γίνει ὁ ἴδιος χωρὶς ἰατρόν, ἂν σὲ πληγώσω;..—Ἔργα, δειλέ, καὶ ὄχι λόγους!..» Ἀποκρίνεται ὁ Ἐξόριστος, τρέμων ὅλος ἐκ τῆς ὀργῆς καὶ προτείνων ἓν ἐκ τῶν πυροβόλων εἰς τὸ στῆθός του.

Ἀπελπισθεὶς τότε ὁ Αὐγερινόπουλος, «ναί . . . κράζει ἐκτὸς ἑαυτοῦ καὶ φρενιτιῶν· ναί . . . Πρέπει νὰ χυθῇ ἑνὸς ἡμῶν τὸ αἷμα . . . καὶ ἡ εἰκὼν αὐτὴ τῆς Ἀσπασίας ἐλπίζω νὰ στολίσῃ τὸ λείψανόν σου... καὶ λαβὼν τὸ ἄλλο πυροβόλον, ἀφ' οὗ τὸ παρετήρησεν «εἶμ' ἕτοιμος . . . λέγει· εἰς τὰ πέντε, τραβοῦμεν. . .—Ναί, εἰς τὰ πέντε. . .» ἀποκρίνεται ὁ Ἐξόριστος, μακρυνόμενος ὀλίγους πόδας καὶ βαλλόμενος εἰς θέσιν κατάλληλον.

«Ἓν. . . δύο. . . τρία. . . τέσσαρα. . .« φωνάζει ὁ Αὐ-

γερινόπουλος, καὶ ὁ μόλυβδος συρίζει ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἐξορίστου.

«Πέντε... δολοφόνε!» φωνάζει μετ' αὐτὸν ὁ Ἐξόριστος, καὶ μὲ σκέλος συντετριμμένον, πίπτει κατὰ γῆς ὁ Αὐγερινόπουλος.

Βλέπων αὐτὸν κατακείμενον, «σὲ χαρίζω, τὸν εἶπεν, ἄνανδρε, τὴν ζωήν. Ἡ στάσις σου αὐτὴ μ' ἐκδικεῖ καὶ μ' ἐξιλεοῖ δι' ὅσας σκευωρίας καὶ καταδρομὰς ἐνήργησας κατ' ἐμοῦ. Ἤλπιζες ἡ κεφαλή μου, πίπτουσα ὑπὸ τὸν πέλεκυν τῶν δημίων, νὰ θέλξῃ τὴν ὅρασίν σου. Ἀλλ' ἡ θεία δίκη σ' ἐτιμώρησεν.»

Ἀφῆκε τὸν Αὐγερινόπουλον κυλιόμενον εἰς τὸ αἷμά του, καὶ μετὰ σπουδῆς ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του πρὸς τὸ Τολόν, φοβούμενος μήπως διὰ τὴν ἐπισυμβᾶσαν βραδύτητα εἰς τὴν ὁδοιπορίαν του, δὲν ἤθελε πλέον εὕρει ἐκεῖ τὸ πλοῖον. Ἀλλὰ μὲ ποίαν ἀγαλλίασιν, περὶ τὰς τρεῖς μετὰ μεσημβρίαν, τὸ ἐπρόφθασε καθ' ἣν στιγμήν, ἕτοιμον νὰ φύγῃ ἐξήπλονε τὰ ἱστία του εἰς οὔριον ἄνεμον, ὅστις ἤρχιζεν ἤδη νὰ πνέῃ. Ἀρμενίσας ὅλην τὴν νύκτα, κατευοδόθη τὴν αὐγὴν εἰς τὴν Ὕδραν, ὅπου πρῶτος ἔφερε τὴν εἴδησιν τῆς τελευτῆς τοῦ Κυβερνήτου. Τὸν ὑπεδέχθησαν ὅλοι μὲ χαρὰν καὶ μ' ἐνθουσιασμόν, ὡς ἀγαθὸν πολίτην, τοῦ ὁποίου ἐνόμιζον πολύτιμον τὴν ζωήν, καὶ ὡς ἄγγελον ἐν ταὐτῷ ἐλευθερίας, ἂν καὶ ὅλοι περιέμενον τὴν ἀνάκτησιν αὐτῆς ἀπὸ τὴν ἀποδίωξιν καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν φόνον τοῦ Καποδίστρια.

Ἔγινεν εὐθὺς συνεδρίασις ὅλων τῶν Πληρεξουσίων, ὅσοι εὑρίσκοντο τότε εἰς τὴν Ὕδραν, καὶ τριμελὴς Ἐπιτροπή, συγκειμένη ἀπὸ τὸν Μιαούλην, Ζαίμην καὶ Σπυρίδωνα Τρικούπην, ἀπεστάλη περὶ τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ Ναύπλιον. διὰ ν' ἀποφασίσῃ μετὰ τῶν ἐκεῖ περὶ τῆς συστάσεως νέας Ἀρχῆς. Ἀλλ' ὅταν αὐτὴ ἔφθασεν, εὗρε καθιδρυμένην ἤδη Κυ-

βέρνησιν, καὶ δὲν νομίζομεν περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ καὶ περὶ τούτου.

Μόλις ὁ Κυβερνήτης, περιτετυλιγμένος εἰς αἱματοσταγῆ σινδόνην, μετεκομίσθη νεκρὸς εἰς τὸ Παλάτιόν του, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Αὐγουστῖνος, ὅστις, ἀπὸ αἰφνήδιον κεφαλαλγίαν ἐμποδισθεὶς νὰ κάμῃ τὴν μελετωμένην ἐκστρατείαν τῆς Ἑρμιόνης, εὑρίσκετο εἰς τὸ Ναύπλιον, κεντούμενος ἀπὸ τοὺς περὶ αὐτὸν, ἐνήργησε νὰ συγκαλεσθῇ αὐθημερὸν ἡ Γερουσία. Ἐννέα Γερουσιασταὶ μὲ πενθίμους ταινίας εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ εἰς τὴν δεξιάν, ἄλλοι, διὰ νὰ φανερώσωσιν ὅτι κλαίουν, μιμούμενοι τὸν μυκηθμὸν τοῦ σφαζομένου βοός, καὶ ἄλλοι, διὰ νὰ κρύψωσι τοὺς ἀδακρύτους ὀφθαλμούς των, καλύπτοντές τους μὲ ἀπόμακτρον ὡς νὰ τοὺς ἐσφόγγιζον, συνῆλθον εἰς τὸ κατάστημα τῆς Γερουσίας, ὅπου παρευρέθησαν καὶ τὰ μέλη τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Ἀπὸ τὸ θρηνῶδες αὐτὸ Συναγώγιον ἐξῆλθε κατ' ἀρχὰς βοὴ συγκεχυμένη δωδωναίου χαλκείου. «Ὁ Κυβερνήτης δὲν ζῇ πλέον . . .» εἶπε τέλος πάντων εἷς ἐξ αὐτῶν μὲ διακεκριμένην, πλὴν κλαυθμηρὰν φωνήν. «Δὲν ζῇ πλέον.. .» ἀντήχησαν ὅλοι συγχρόνως οἱ ἄλλοι. «Νὰ τὸν διαδεχθῇ δύναται μόνος ὁ Κύριος Αὐγουστῖνος. . .» ἐξηκολούθησεν ὁ αὐτός. «Μόνος ὁ Κύριος Αὐγουστῖνος . . .» ἐπανέλαβον οἱ ἄλλοι ὅλοι, κανοναρχοῦντες ὁ εἷς εἰς τὸν ἄλλον κατὰ σειράν. Εἰς τοιαύτην περίπτωσιν, ὁ Ῥήγας Παλαμίδης τολμᾷ νὰ προφέρῃ τ' ὄνομα τοῦ Ἰωάννου Κωλέττου καὶ νὰ τὸν προβάλῃ συνεργάτην τῆς Αὐτοῦ Περιλύπου Ἐκλαμπρότητος, τοῦ Κόμητος Αὐγουστίνου. Τὰ ὄμματα τῶν ὀδυρομένων ἀφίνουσι εὐθὺς τὰ δάκρυα κατὰ μέρος, καὶ τοξεύουσι βλέμματα ὀργίλα εἰς τὸν θρασὺν Ῥήγαν Παλαμίδην. Ὁ Τάτσης Μαγγίνας μόνον ὑποστηρίζει τὴν γνώμην τοῦ συναδελφοῦ

του, καὶ ὁ ἔντιμος Κόμης Ἀνδρέας Μεταξᾶς συγκαταβαίνει, ἐπὶ συμφωνίᾳ ὅμως τοῦ νὰ ἤθελεν εἰς ἕνα κάποιον τρόπον διορισθῇ μέλος καὶ ὁ ἐνάρετος γέρων Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Γερουσιαστικὸν Ψήφισμα λοιπὸν παρέδωκε τὸ πηδάλιον τοῦ Κράτους εἰς Τριανδρίαν, συνισταμένην ἀπὸ τὸν Αὐγουστῖνον, πρόεδρον αὐτῆς, τὸν Κωλέτην καὶ τὸν Κολοκοτρώνην.

Ὅταν οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Ὕδρας ἐφάνησαν εἰς τὸν λιμένα τῆς πρωτευούσης, ὁ εὐαίσθητος στρατηγὸς Ἀγαλλόπουλος, συνάξας ἁλιεῖς τινας καὶ ἀχθοφόρους, ἐπὶ κεφαλῆς τοιούτων ἡρώων διευθύνθη πρὸς τὸν Ναύαρχον τῆς Ῥωσσίας κύριον Ῥικόρδον, λιμενιζόμενον τότε εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ μετὰ θρήνων ἤρχισεν ὁ γεννάδας νὰ ζητῇ ἐκδίκησιν διὰ τὸ χυθὲν αἷμα τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια. «Νὰ σφαγῶσι τῆς Ὕδρας ὅλοι!» Ἡ κραυγὴ αὕτη διεχύθη ἀπὸ τὸ παράλιον πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ εἰς τὴν κραγὴν αὐτὴν, ἀπῆλθεν ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Συνταγματικῶν εἰς τὴν Ὕδραν. Λέγουν δὲ ὅτι ὁ Κύριος Ζαίμης, πνέων ὅλος ὀργὴν πατριωτικὴν, εἰσῆλθε τότε εἰς τὸ συνέδριον τῶν ἐν Ὕδρᾳ Πληρεξουσίων, συνηγμένων εἰς τὸ Μοναστήριον, καὶ μὲ φωνὴν ἀρειμάνιον εἶπε· «Στείλετέ με ν' ἀναστατώσω τὴν Πελοπόννησον ὅλην . . . Πόλεμον ζητεῖ τὸ ἔθνος ἐξυβριζόμενον . . . Ν' ἀνάψωμεν πυρκαϊὰν ἀπὸ τὴν μίαν ἄκραν τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῆς ἄλλης.» Ποῖος βλέπων τοιοῦτον εὐγενῆ ἐνθουσιασμὸν, ἂν καὶ ἀληθῶς ὀλίγον τι ὑπερβολικὸν, δὲν ἤθελε θαυμάσει τὸ φιλόπατρι τοῦ κυρίου Ζαίμη; Ὁ Ἐξόριστος τὸν ἠσπάσθη λέγων· «Ἄρατε τῆς Ἀχαίας, ἔξελθε εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ σὲ ἀκολουθοῦμεν ὅλοι.» Ἀλλὰ θέλομεν ἰδεῖ μετέπειτα τὰς ἀνδραγαθίας τοῦ κυρίου Ζαίμη. Κατὰ τὸ παρόν, πρὶν τελειώσωμεν τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ἂς

πῶμεν τινὰ περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια, τοῦ ὁποίου σύντομός τις ἐπίκρισις δὲν θέλει φανῆ ἀνοίκειος εἰς τὴν παροῦσαν συγγραφήν, ὅπου τοσάκις ἔγινε χρεία ν' ἀναφέρωμεν τὰς πράξεις του.

Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὑψηλῆς διανοίας καὶ σπανίων προτερημάτων, ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως ἀνώτερος ὅλων τῶν ξένων, ὅσους εἶδεν ἡ Ἑλλὰς εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐπαναστάσεώς της. Ἕλλην τὸ γένος, εἶχεν ἐκεῖνον τὸν σφοδρὸν τῆς ψυχῆς ὀργασμὸν καὶ τὸν ἀκοίμητον ἐκεῖνον νοῦν, ὅστις διακρίνει τὸν Ἕλληνα. Ὅταν συλλογισθῶμεν ὅτι ἐκ ταπεινῆς καταστάσεως ἔφθασεν εἰς τοιαύτην λαμπρότητος περιωπήν, ὅτι προσείλκυσε καρδίας βασιλέων, ἀριστοκρατῶν καὶ δημοκρατῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ κατέστησεν ἱστορικὸν τὸν βίον του, δὲν δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν ὅλα ταῦτα εἰς ἁπλῆν συνδρομὴν εὐτυχῶν περιστάσεων, ἀλλὰ καὶ εἰς πραγματικὴν ἐν ταὐτῷ εὐφυίαν, τῆς ὁποίας ἀληθῶς ἦτον πλήρης. Ἀνατραφεὶς ὅμως εἰς βενετικὰ ἤθη καὶ εἰς ἰταλικὰς Σχολὰς ἐκπαιδευθείς, δὲν ἔλαβεν οὔτε τὸ ὕψος ἐκεῖνο τῶν αἰσθημάτων, τὸ χαρακτηρίζον τοὺς μεγάλους ἄνδρας, οὔτε τὴν πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα συμπάθειαν, τὴν ὁποίαν καὶ γηράσκοντες δὲν ἀποβάλλουσιν οἱ ἀληθῶς ἐνάρετοι. Μετὰ τοῦτο, ζήσας πολὺν χρόνον εἰς Μονοκρατορίαν, παρεδέχθη ὡς ὑγιεῖς πολλὰς σαθρὰς ἀρχὰς πολιτικῆς, καὶ ἀνεπαισθήτως ἐνεδύθη φυσιογνωμίαν δεσπότου.

Ἡ τοιαύτη ἀνατροφὴ καὶ συμβίωσις διέστρεψε τὸ εὐγενὲς τῆς φύσεώς του, καὶ ἰδοὺ πόθεν αἱ τόσαι ἀντίθετοι κακίαι καὶ ἀρεταί, τὰς ὁποίας παραδόξως συνήνωσε. Διαφθορεὺς εἰς τὴν πολιτικήν, ἦτον σεμνόβιος καὶ ἁγνὸς εἰς τὰς ἰδιωτικάς του σχέσεις. Πολύπλοκος καὶ μέχρις ἀγυρτείας ἐπιτετηδευμένος αὐλικός, ἐφαίνετο ἀφελὴς καὶ ἀπέριττος

φιλόσοφος εἰς τὸν οἶκόν του. Καί τοι ἐνθουσιῶν διὰ τοὺς μεγάλους ἄνδρας τῆς Ἀρχαιότητος, τοὺς ὁποίους πολλάκις ἐσπούδαζε νὰ λάβῃ ὡς ὑπογραμμόν, ἀσυστόλως κατεπάτει τοὺς νόμους καὶ ἀσυνειδήτως ἐμπορεύετο τὴν ἀνθρωπότητα.

Ῥέπων ἐπίσης καὶ πρὸς τὸ καλὸν καὶ πρὸς τὸ κακόν, ἴσως δὲν ἤθελεν ἐξοκείλει τόσον, ἂν ἠκολούθει τὰς συμβουλὰς χρηστῶν πολιτῶν. Ἀλλὰ παραδοθεὶς εἰς τὴν ὁδηγίαν τῶν ἀδελφῶν του καὶ κακοβούλων ὑπουργῶν, ἀπέθανε δυστυχῶς ἐν μέσῳ ἐξοριῶν, φυλακισμῶν καὶ παντὸς εἴδους προγραφῶν.

Ἡ εὐγλωττία του συνίστατο εἰς εὐκολίαν λόγων μᾶλλον, ἢ εἰς δύναμιν συλλογισμῶν, καὶ ἡ νομιζομένη γραφική του δεινότης μᾶλλον εἰς πνευματώδη σοφίσματα, ἢ εἰς ἀνάλυσιν μεγάλων ἰδεῶν. Ἄθλιος νομοθέτης, ἀθλιώτερος ἔτι περὶ τὰ διοικητικὰ καὶ οἰκονομικά, ὑπῆρξεν ἀναντιῤῥήτως ὁ ἐπιδεξιώτερος τῆς Εὐρώπης διπλωμάτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ἐπειδὴ ὁ ἥρως μας εἰς τὸ ἑξῆς λαμβάνει μέρος ἐνεργητικώτερον εἰς τὰς πολιτικὰς ταραχὰς τῆς Ἑλλάδος, ἀναγκαζόμεθα νὰ ἱστορήσωμεν αὐτὰς ἀκολούθως λεπτομερέστερον.

Ἅμα ἐξεδόθη τὸ περιβόητον τῆς εἰκοστῆς ἑβδόμης Σεπτεμβρίου γερουσιαστικὸν ψήφισμα μὲ ὅλα του τὰ Ἐπειδή, μὲ ὅλα του τὰ Βλέποντες καὶ τὰ Θεωροῦντες, καὶ ὁ Αὐγουστῖνος Καποδίστριας κατέστη δι' αὐτοῦ Πρόεδρος τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς, πρώτη φροντὶς τοῦ

Ἐκλαμπροτάτου ὑπῆρξε νὰ στερεώσῃ τὴν δύναμίν του, τὴν ὁποίαν ἔβλεπεν εἰς βάσεις σαθρὰς στηριζομένην, καὶ δὲν εὗρε πρὸς τοῦτο ἄλλο μέσον προσφορώτερον, εἰμὴ τὸ νὰ θέσῃ τὸν νεκρὸν τοῦ ἀδελφοῦ του μεταξὺ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἔθνους. Βαλσαμώσας λοιπὸν τὸν Ι. Καποδίστριαν, τὸν ἐξέθεσεν εἰς τὸ Παλάτιον, διὰ νὰ συῤῥέῃ ὁ λαός, νὰ οἰκτείρῃ τὸν ἀποθανόντα καὶ ὡς ἐξ ἐλέους νὰ παραχωρῇ τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν ζῶντα.

Μετὰ τοῦτο, ἔσπευσε νὰ ἐκδικήσῃ τὸν ἀδελφόν του, χύνων τὸ αἷμα τοῦ Γ. Μαυρομιχάλη, τὸν ὁποῖον, ὡς φονέα, ἐδυνήθη ν' ἁρπάσῃ ἀπὸ τὴν σκέπην τῆς γαλλικῆς Σημαίας, ὅπου ἐκεῖνος, καθὼς εἴδομεν, εἶχε καταφύγει.

Ὁ Γ. Μαυρομιχάλης, ὡς ἔνοχος ἐγκλήματος καθοσιώσεως, ἔπρεπε, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν Διαδικασίαν τοῦ Γεννατᾶ, νὰ κριθῇ ἀπὸ Ἐξαιρετικὸν Δικαστήριον. Ἀλλὰ Πολιτικοῦ Δικαστηρίου βραδεῖα καταδίκη δὲν εὐχαρίστει τὴν διψῶσαν αἵματος ψυχὴν τοῦ Αὐγουστίνου. Ἐθεώρησε λοιπὸν ὡς πολεμικὸν ποῖον; Ἐκεῖνον, ὅστις εἶχε παραδώσει τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους εἰς τὸν Ἰ. Καποδίστριαν, ἐλθόντα εἰς τὴν Ἑλλάδα· καὶ διὰ Στρατιωτικῆς Ἐπιτροπῆς, συντιθεμένης καὶ αὐτῆς ἀπὸ προσωπικούς του ἐχθρούς, τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον.

Ἡ Κυβέρνησις, ἔχουσα τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος, ἐδύνατο νὰ μεταβάλῃ τὴν κεφαλικὴν ποινὴν εἰς φυλακισμὸν πολυετῆ. Τοιαύτην φιλάνθρωπον ἰδέαν ὑπαγορεύει ὁ Κωλέττης εἰς τὸν Γραμματέα τῆς Δικαιοσύνης Μιχαὴλ Σικελιανόν, ἔχοντα ἐπιῤῥοὴν εἰς τὸν νοῦν τοῦ Αὐγουστίνου. Ὁ Γραμματεὺς ἐκφράζει τὴν γνώμην ταύτην εἰς τὸν Κύριόν του. Ἀλλ' αὐτός, προσποιούμενος εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι φοβεῖται τὴν ὀργὴν τοῦ ἔθνους, ζητοῦντος τάχα τὸ αἷμα τοῦ Μαυρομιχάλη, ἀποῤῥίπτει τὴν πρότασιν. Ἀνακαλυπτόμενος ἔπειτα μόνος καὶ

φρυάττων ἀπὸ θυμόν, ὀνομάζει ὅλους τοὺς περὶ αὐτὸν ἀπίστους καὶ προδότας τῆς μνήμης τοῦ δολοφονηθέντος Κυβερνήτου.

Τὴν δεκάτην Ὀκτωβρίου, ὁ Γ. Μαυρομιχάλης μετὰ πολλῆς στρατιωτικῆς συνοδίας καταβιβάζεται σιδηρόδεσμος ἀπὸ τὸ Παλαμίδιον καὶ φέρεται πρὸς τὸ εὐρύχωρον Πρόχωμα τοῦ Ναυπλίου, διὰ νὰ λάβῃ τὸν θάνατον. Καθ' ὁδὸν κλίνει τὸ γόνυ του εἰς τὴν γῆν καὶ ἀνυψοῖ τὰς ἁλυσιδέτους χεῖράς του πρὸς τὸ Φρούριον τοῦ Ἴτσ-Καλέ, ἀποχαιρετῶν τὸν εἰς τὰ δεσμὰ στενάζοντα γηραιὸν πατέρα του. Προχωρεῖ ἔπειτα εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, ἄφοβος καὶ ῥητορεύων μεταξὺ πλήθους πολιτῶν δακρυόντων καὶ στρατιωτῶν καμπτομένων καὶ αὐτῶν. Ὅλοι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔχουν τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Δημητρίου Ηλαπούτα, ὅπου συνεδρίαζεν ἡ τρισυπόστατος μοναδικὴ Ἀρχὴ τοῦ Αὐγουστίνου, καὶ περιμένουν ἐκεῖθεν τὴν ἄφεσιν τοῦ καταδίκου. Ἀλλ' ἰδοὺ τί γίνεται τότε εἰς αὐτὴν τὴν οἰκίαν. Ὁ Κολοκοτρώνης κρατεῖ μάστιγα ἡνιόχου, καὶ ὡς ἀθῶον νήπιον παίζει μὲ αὐτήν. Ὁ Αὐγουστῖνος, βλέπων ἀνυπόμονος τὸν βραδυκίνητον ὡροδείκτην του, προσμένει ν' ἀκούσῃ τὴν βροντὴν τοῦ κανονίου, σύνθημα τῆς θανατώσεως τοῦ Μαυρομιχάλη. Ὁ Κωλέττης μένει μεταξὺ αὐτῶν ἀκίνητος καὶ ἴσως ἐρυθριῶν διὰ τὴν ἀκούσιον συνενοχήν του. Ὁ ποθητὸς κρότος ἠχεῖ τέλος πάντων εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ Αὐγουστίνου, τὸ πρόσωπόν του φαιδρύνεται . . . καὶ ὁ Γ. Μαυρομιχάλης ἔλαβε τὸν στέφανον τοῦ Μάρτυρος.

Μετὰ τὸ ἡρωϊκὸν τοῦτο κατόρθωμα, ἀλαζονευθεὶς ὑπὲρ ἄλλοτε καὶ μὴ καταδεχόμενος νὰ συμμερίζεται εἰς τὸ ἑξῆς μὲ ἄλλους τὴν Ὑπερτάτην Ἀρχήν, ἐφαντάσθη ὁ γελοῖος Αὐγουστῖνος ν' ἀναγορευθῇ Μέγας Δοὺξ τῆς Ἑλλάδος.

Ἄγαμος ὅμως καὶ χωρὶς διαδοχὴν ὁ Δοὺξ, ἐπανεπαύθη κατὰ τοῦτο εἰς τὸν ἀδελφόν του Σινιὸρ Τζωρτζέτον, πατέρα πολλῶν τέκνων καὶ παρουσιάζοντα εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν καποδιστριακὴν Δυναστείαν γόνιμον εἰς κληρονόμους.

Διὰ νὰ βάλῃ τὸν σκοπόν του αὐτὸν εἰς πρᾶξιν, ἐπετάχυνε τὴν συγκρότησιν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, τὴν ὁποίαν, ἕνα καὶ ἥμισυν περίπου μῆνα πρὶν τῆς τελευτῆς του, εἶχε συγκαλέσει ὁ Κυβερνήτης εἰς τὸ Ἄργος, καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ Νοεμβρίου ἤρχισαν νὰ συνέρχωνται εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν οἱ Ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους. Προβλέπων ὅτι ἔμελλε ν' ἀπαντήσῃ ἀντίστασιν ἰσχυρὰν εἰς τὸν ἄκαμπτον πατριωτισμὸν πολλῶν ἐξ αὐτῶν, ἐνήργησεν ὥστε ἡ Γερουσία, συνισταμένη τότε ἀπὸ ἐννέα μόνον μέλη, νὰ ἐκλέξῃ ἐξ ἑαυτῆς πέντε, τὰ ὁποῖα νὰ ἐξετάσωσι ποῖος εἶχε δικαίωμα νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν Συνέλευσιν, καὶ διὰ τῆς Γερουσίας ἐχειροτόνησε Πληρεξουσίους ὅσους ἐκ τῶν ὀπαδῶν του ἐδυνήθη, ἀπομακρύνας ὅλους σχεδὸν τοὺς ἀνεξαρτήτους ἄνδρας. Πρὸς πλειοτέραν δὲ ἀσφάλειαν διὰ Κινκινάτων καὶ δημοκρατῶν τινων ἐκυκλοφόρησε κρυφίως εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἤδη ἐπιθεωρηθέντων Ἀντιπροσώπων ἔγγραφον ὁμολογίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἕκαστος αὐτῶν, πρὶν εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἐθνικὸν Συνέδριον, ἐχρεώστει νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ ἐνυπογράφως Μέγα Δοῦκα τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὸ ΙΓ'. ψήφισμα τῆς ἐν Ἄργει τελευταίας Ἐθνοσυνελεύσεως, τῆς ὁποίας ἦτον αὐτὴ συνέχεια, ἔπρεπεν οἱ Πληρεξούσιοι νὰ συμποσῶνται ὅλοι διακόσιοι τεσσαράκοντα δύω. Ἡ Δουκικὴ Αὐτοῦ Ὑψηλότης ἐνόμισεν ἀρκοῦντας ἑκατὸν πεντήκοντα τρεῖς μόνον, τῶν ὁποίων τὸ μεγαλήτερον μέρος ἐστρατολογήθη ὅθεν ἔτυχε καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἰδίων Γραμματέων του, οἵτινες κατὰ τὸν νόμον δὲν ἐδύναντο νὰ ἦναι Γραμματεῖς καὶ Πληρεξούσιοι ἐν ταὐτῷ. Ἀλλ'

ἐννενήκοντα γνήσιοι Πληρεξούσιοι, ἄλλοι ἀπὸ τὴν Γερουσίαν ὑποσκελισθέντες, ἄλλοι ἐκφυγόντες τὴν ὀξυδέρκειάν της καὶ συμπεριληφθέντες εἰς τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα τρεῖς τοῦ Μεγάλου Δουκός, ἐκήρυξαν ἐπισήμως γνώμην ἐναντίαν, ζητοῦντές νὰ παύσωσι πλέον αἱ ἐχθροπραξίαι τῆς Καποδιστριακῆς Κυβερνήσεως, νὰ μείνῃ ἐλευθέρα καὶ εἰς τοὺς ἐν Ὕδρᾳ Πληρεξουσίους ἡ εἴσοδος τῆς Συνελεύσεως, καὶ τὸ ἔθνος, συνελθὸν ἀνεμποδίστως, ν' ἀποφασίσῃ περὶ τῆς μελλούσης τύχης του. Ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν φαίνεται ὁ Κωλέττης καὶ πρόμαχός των ὁ ἄτρομος Θεόδωρος Γρίβας, ὁ Γεώργιος Βάσος, ὁ Νικόλαος Κριζιώτης, ὁ Κωνσταντῖνος Βότζαρης καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι Ὁπλαρχηγοὶ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, οἵτινες ὅμως, ἐλθόντες ὡς Ἀντιπρόσωποι, δὲν ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν οὔτε στρατιωτικόν, οὔτε πολεμεφόδια.

Ὁ Μέγας Δοὺξ καγχάζει διὰ τὴν μωρίαν τῶν ἀντιπάλων του, καὶ συναθροίζει περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας στρατιωτῶν εἰς τὸ Ἄργος, διὰ νὰ φονεύσῃ ὅσους ἤθελον τολμήσει ν' ἀντισταθῶσιν.

Εἰς τοιαύτας κρισίμους περιστάσεις, ἔρχεται ἀπὸ Ὕδραν εἰς Ἄργος ὁ ἥρως τῆς ἱστορίας μας μετὰ τοῦ Ἑκατοντάρχου Δημητρίου Δράμαλη, ὅστις εἶχε καὶ αὐτὸς ἐξορισθῆ ἀπὸ τὸν Καποδίστριαν, καὶ καταλύει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Θ. Γρίβα. Ἐστάλη ἆρά γε μυστικῶς παρὰ τῶν ἐν Ὕδρᾳ, φέρων χρήματα καὶ μέσα πολεμικῆς ἀντιστάσεως, ἢ αὐθορμήτως ἦλθε διὰ νὰ κινήσῃ εἰς ἐπανάστασιν τὸ παρὰ τοῦ Αὐγουστίνου συναχθὲν ἐκεῖ στρατιωτικόν, τοῦ ὁποίου οἱ Ἀξιωματικοὶ τὸν ἠγάπων καὶ τὸν ἐσέβοντο; Ὅπως καὶ ἂν ἦναι, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἔφθασεν εἰς τὸ Ἄργος, ἡ συνένωσις τῶν στεῤῥοελλαδιτῶν Στρατηγῶν κατέστη στενωτέρα, καὶ οἱ σκοποί των ἔλαβον τάσιν ἰσχυροτέραν. Ματαίως ὁ Αὐ-

γουστῖνος ἐπιμένει ζητῶν ν' ἁρπάσῃ αὐτὸν εἰς τοὺς ὄνυχάς του. Ὁ γενναῖος Γρίβας δὲν τὸν παραδίδει.

Τὴν τετάρτην Δεκεμβρίου, ὁ Γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας Κύριος Σπηλιάδης, ἀφ' οὗ προοιμιάσθη δείξας, καθὼς καὶ εἰς τοὺς προλόγους τῶν μεταφράσεων τοῦ Βινιῶνος καὶ τοῦ Ζουῆ, τὸν ἁγνότερον πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτα, ἐλθὼν καὶ εἰς τὸ κάτω τῆς γραφῆς, προσδιώρισε νὰ γίνῃ τὴν ἐπαύριον ὁ ὅρκος τῆς αὐγουστινικῆς Συνελεύσεως, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἡ ἔναρξις τῶν ὑψηλῶν ἐργασιῶν της. Καὶ τῷ ὄντι, τὴν μὲν πέμπτην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς συνελθόντες εἰς τὸν ναὸν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου οἱ αὐγουστινικοὶ Πληρεξούσιοι, ὤμωσαν ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἀπαράβατον πίστιν εἰς τὸν Αὐγουστῖνον, καὶ μεταβάντες εἰς τὸν ὡρισμένον τόπον τῆς Συνελεύσεως, ὠνόμασαν Πρόεδρον αὐτῆς τὸν Δημήτριον Τσαμαδόν, Ἀντιπρόεδρον τὸν Λάμπρον Νάκον, καὶ Γραμματεῖς Παρθενόπουλόν τινα Λακεδαιμόνιον καὶ τὸν Γεώργιον Αἰνιᾶνα· κατὰ δὲ τὴν ἑβδόμην ἤρχισεν ἡ Συνέλευσις.

Ὢ ἡμέρα δόξης! Ὁ Κόμης-Δοὺξ ἐφάνη μὲ τὸν Κολοκωτρώνην καὶ μὲ ὅλα του τὰ πολεμικὰ παράσημα. Ἐπωμίδες χρυσαῖ, σπάθη ἀπὸ κατάχρυσον ζωστῆρα κρεμαμένη, σκιάδιον τρίγωνον καὶ μὲ λόφον πτερωτόν, τί ἔλειπεν εἰς τὸν Γαληνότατον Δοῦκα; Ἐκ τῶν δύο μερῶν του τὰ ἑξαπτέρυγα ζῶα τῶν Σεραφείμ, αἱ Κύριοι αὐλικοί του. Ὄπισθέν του οἱ δορυφόροι καὶ ὑπηρέται του. Ὅλα ἦσαν λαμπρὰ καὶ μεγάλα! Προέβη μὲ πολεμικὸν βάδισμα, καὶ φθάσας εἰς προητοιμασμένον τόπον, μὲ διακεκομμένην φωνήν, ἥτις τὸν ἔδιδε καιρὸν ν' ἀκροάζεται τὸν ἐξόπισθέν του κρυπτόμενον κανονάρχον, εἶπε.

«Τὰ πένθιμα σημεῖα, τὰ ὁποῖα φορεῖτε ὅλοι. . . τὰ κατηφῆ πρόσωπά σας. . . καὶ οἱ προσηλούμενοι εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο τῆς πατρίδος βῆμα ὀφθαλμοί σας . . . ἀποδεικνύουν ὅτι

ἐπιθυμεῖτε νὰ ἴδῆτε τὸ πρόσωπον, ν' ἀκούσετε τὴν φωνὴν ἐκείνου, ὅστις σᾶς συνεκάλεσεν εἰς Συνέλευσιν. . . τὸν Κυβερνήτην, λέγομεν, τῆς Ἑλλάδος. . . Δὲν εἶναι πλέον εἰς τοῦτον τὸν κόσμον. . .»

Μετὰ τοῦτο, τρίψας τὰ ὄμματά του, ἔκλαυσε. Μετὰ τοῦτο, ἀπέμαξε τὰ δάκρυά του· Τέλος δὲ πάντων εἶπε Τροπάριά τινα τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, καὶ οἱ Κύριοι Πληρεξούσιοι μὲ ἀσκεπῆ κεφαλὴν ἐφώναξαν ψαλμῳδοῦντες. «Εἴθε ὁ Θεὸς ἁγιάσοι τὸν τεθνεῶτα! Εἴθε εὐλογήσοι τὰς πράξεις τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ διαδόχου του!»

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ Ἐξόριστος, ἔχων συνεργοὺς τοὺς γενναίους Δανιὴλ Πανᾶ, Ν. Φιλάρετον, Ν. Μαυρολιθαρίτην, Λόντον καὶ Ι. Τσιλάγκην, συγκαλεῖ ἐκτὸς τοῦ Ἄργους ὑπὲρ τὰς δύω χιλιάδας στρατιωτῶν ἐκ τῶν ἰδίων ἐκείνων, τοὺς ὁποίους συνέλεξεν ὁ Αὐγουστῖνος, καὶ δημηγορήσας αὐτοὺς μὲ ὅλην τὴν εὐγλωττίαν, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ ὁ θερμότερος τῆς ἐλευθερίας ἔρως, τοὺς πείθει ν' ἀναθεματίσωσι τὴν αὐγούστινικὴν Συνέλευσιν καὶ τὸν Αὐγουστῖνον. Ἔπειτα μετὰ τῶν Ἀξιωματικῶν, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατιωτικοῦ, μεταβαίνει ὀλίγον τι μακρὰν τοῦ Ἄργους εἰς τὸ Ξηροπόταμον, ὅπου ὅλοι ῥίπτουν τὴν πέτραν τοῦ Ἀναθέματος, καὶ δι' ἐγγράφου των ἐπισήμου ἀναγνωρίζουν ὡς μόνην νόμιμον τὴν Συνέλευσιν τῶν Συνταγματικῶν, ἥτις, ὁδηγουμένη ἀπὸ τὸν Κωλέττην, συγκροτεῖται ἰδιαιτέρως καὶ αὐτὴ ἐντὸς τοῦ Ἄργους, καὶ διαμαρτύρεται κατὰ τῆς αὐγουστινικῆς.

Δύω Συνελεύσεις εἰς μίαν πόλιν ἐν ταὐτῷ. Ποία μέλλει νὰ ὑπερισχύσῃ; Θέλει ταφῇ ὁ Ἐξόριστος ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς πατρίδος, ἢ θέλει καταστραφῇ ὁ παράνομος Αὐγουστῖνος;

Ὁ τελευταῖος αὐτός, τὴν νύκτα τῆς 7—8 Δεκεμβρίου, διὰ τοῦ ἐπὶ τῶν πολεμικῶν Γραμματέως του Ῥοδίου μεταφέρει ἕνα λόχον πυροβολιστῶν καὶ τέσσαρα κανόνια εἰς τὸ Ἄργος, καὶ εἰς διάφορα τῆς πόλεως μέρη τοποθετεῖ τὰ τάγματά του. Τὴν ἐπιοῦσαν, ψηφίζεται ἀπὸ τὴν ἀργυρώνητον Συνέλευσίν του Πρόεδρος τῆς Ἑλλάδος, διότι ὁ Μέγας Δοὺξ εἶχε πλέον καταντήσει κοινὸς περίγελως. Τὴν ἐννάτην τὸ πρωΐ, ἀποστέλλει ὅλους τοὺς ἀπολέμους θεράποντάς του, ἢ κάλλιον ὅλα τὰ σκεύη του, εἰς τὸ Ναύπλιον. Κρονόληροι Γερουσιασταὶ λημῶντες καὶ κορυζῶντες, Πληρεξούσιοι λαγωοὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, Ὑπουργοὶ θρασεῖς εἰς καιρὸν μόνον εἰρήνης, Γραμματικοὶ καὶ Παραγραμματικοί, Ἀστυνόμοι καὶ κατάσκοποι, ἄλλοι ἐπὶ ὄνων, ἄλλοι πεζοὶ καὶ ἀνυπόδητοι, τρέχουν νὰ κρυφθῶσιν εἰς τὰ τείχει τῆς Πρωτευούσης.

«Τὰ Ψαλιδοκέρια πῆραν τοῦ Ναπλιοῦ εὐθὺς τὸν δρόμον,
Κ᾽ ἔφυγαν χωρὶς παπούτσια μὲ τὸ πάπλωμα στὸν ὦμον.
Τερερέμ, ταρά, τατά !
Ἔφυγε κι᾽ ὁ Κὺρ Σπηλιάδης μὲ τὰ μοῦτρα κρεμαστά.»

Δανειζόμενος, ὡς λέγουν τὰ Χρονικά μας, τὴν γενναιοψυχίαν του ὅλην ἀπὸ τὸν Βάκχον, μένει ὁ Ἥρως—Πρόεδρος μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν του εἰς τὸ Ἄργος, ἕτοιμος νὰ δώσῃ τὸ σύνθημα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ζητῶν δὲ διὰ τῆς δολοφονίας νὰ φθάσῃ ταχύτερον εἰς τὸ πέρας τῶν ἀγώνων του, τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐνεδρεύει στρατιώτας περὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Δημητρίου Καλέργη, ὅπου διέτριβε, καὶ εἰς αὐτὴν προσκαλεῖ τὸν Κωλέττην καὶ τοὺς Ὁπλαρχηγοὺς τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ διαπραγματευθῇ περὶ συμβιβασμοῦ. Μὴ δυνηθεὶς ὅμως νὰ σαγηνεύσῃ

τοὺς ἐχθρούς του, οἵτινες προενόησαν τὴν ἐπιβουλήν, ἀνοίγει τότε τὸν πόλεμον.

Πλησίον τῆς θέσεως τοῦ Φρουράρχου Κίτσου Τζαβέλα ἦτον ἡ κατοικία τοῦ Ἰωάννου Φαρμάκη, ὅπου εὑρίσκοντο στρατιῶται Συνταγματικοί. Ὁ Τζαβέλας τοὺς διατάττει ν' ἀναχωρήσωσιν. Αὐτοὶ ἀνθίστανται. Ὁ πυροβολισμὸς ἀρχίζει, καὶ οἱ Αὐγουστινιανοί, τρέχοντες εἰς τὴν ἀγοράν, σφάζουν ὅσους Συνταγματικοὺς εὑρίσκουν ἔμπροσθέν των, καὶ ζητοῦν νὰ ἔμβωσιν εἰς τὰ οἰκήματα τῶν ἐθνικῶν Πληρεξουσίων καὶ τοῦ Κωλέττου διὰ νὰ τοὺς φονεύσωσι. Τότε ἀκούεται πολλῶν ἑκατοντάδων πολεμιστῶν ἡ κραυγὴ αὐτή· «Ζήτω τὸ Σύνταγμα!» καὶ φαίνεται ὁ Ἐξόριστος ξιφήρης ἐπὶ κεφαλῆς των, πολεμῶν τοὺς Αὐγουστινιανούς. Ὁ Στρατηγὸς Θ. Γρίβας καταλαμβάνει τὸ εἰς τὴν ἀγορὰν Κατάλυμα, καὶ τὸ ἐνδυναμόνει μὲ στρατιώτας, τοὺς ὁποίους τὸν χορηγεῖ ὁ Ἐξόριστος. Οἱ Ὁπλαρχηγοὶ Γ. Τσόγκας, Ν. Κριζιώτης, Χριστόδουλος Χ. Πέτρου, Β. Μαυροβουνιώτης, Στάθης Κατσικογιάννης, ὁ Ἀντιστράτηγος Σταῦρος Γρίβας καὶ ἀδελφός του Ταγματάρχης Γαρδικιώτης προφθάνουν καὶ ὀχυρόνουν τὰς γειτονευούσας οἰκίας. Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, οἱ ἐκεῖ κατοικοῦντες ἀδελφοὶ Ι. καὶ Σ. Στράτοι, ὁ Εὐαγγέλης Κοντογιάννης καὶ Ι. Στάϊκος ἀπαντῶσι γενναίως τὰς προσβολὰς τῶν ὑπομίσθων τοῦ Αὐγουστίνου, πρὸς τὸ δυτικὸν τῆς πόλεως ὁ Ταγματάρχης Ν. Ζέρβας, καὶ πρὸς τὸ βόρειον οἱ Στρατηγοὶ Νότης καὶ Κωνσταντῖνος Βοτζαραῖοι, Γ. Βάϊας καὶ Μακρυγιάννης. Ἡ νὺξ ἐπελθοῦσα καταπαύει τὴν μάχην, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν, βροχὴ ἀδιακόπως πίπτουσα ἐμποδίζει τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐχθροπραξιῶν τοῦ Αὐγουστίνου. Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὁ Ἐξόριστος καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχηγοὶ τοῦ συνταγματικοῦ στρατεύ-

ματος καταγίνονται εἰς τὴν κηδείαν τῶν φονευθέντων συντρόφων των, καὶ προετοιμάζονται εἰς νέαν ἀντίκρουσιν.

Τὴν ἑνδεκάτην ἀμετάβλητος ὁ Αὐγουστῖνος εἰς τοὺς σκοπούς του, ἀφ' οὗ πάλιν διὰ ψευδῶν ὑποσχέσεων ἐδοκίμασε ματαίως νὰ παγιδεύσῃ τοὺς ἐναντίους του, περιστοιχίζει τὴν πόλιν μὲ τὸ ἱππικόν του, καὶ γνωρίζων ἐξ ἰδίας του πείρας τὸ ἀντιφάρμακον τῆς δειλίας, παραδίδει ὅλους τοὺς οἴνους τῶν Ἀργείων εἰς τοὺς στρατιώτας του, τοὺς μεθύει καὶ τοὺς διατάττει ν' ἀρχίσωσι τὸν πόλεμον. Τότε συγκεντρωθέντες οἱ Συνταγματικοί, ἐφορμῶσι κατὰ τῶν Αὐγουστινιανῶν, τοὺς καταθραύουν, καὶ ὁ Ἐξόριστος, πληγώσας τὸν Ταγματάρχην Τριαντάφυλλον, λαμβάνει αὐτὸν αἰχμάλωτον. Βλέποντες ὅμως ἐξ ἑνὸς μέρους τὴν χύσιν τοῦ ἑλληνικοῦ αἵματος αὐξάνουσαν, καὶ στερούμενοι ἐξ ἄλλου πολεμεφοδίων, ἀφ' οὗ συνέστησαν Κυβέρνησιν συγκειμένην ἀπὸ τὸν Γεώργιον Κουντουριώτην, τὸν Κωλέττην καὶ τὸν Ζαίμην, ἐνήργησαν τὴν περίφημον ἐκείνην τῆς δωδεκάτης Δεκεμβρίου ἔξοδον, καὶ τὴν δεκάτην τρίτην ἔφθασαν εἰς τὴν Κόρινθον. Τὴν δεκάτην πέμπτην, ὁ Ἐξόριστος, ὁ Στρατηγὸς Θ. Γρίβας, ὁ Ν. Κριζιώτης, ὁ Γ. Βάσος, ὁ Γαρδικιώτης Γρίβας καὶ ὁ Ζορμπᾶς ἐκίνησαν ἀπὸ τὸν Ἰσθμόν, ἦλθον ἀπνευστὶ ἔμπροσθεν τῶν Μεγάρων, κατεχομένων παρὰ τῶν Καποδιστριακῶν, καὶ τὰ κατέλαβον ἐξ ἐφόδου. Οἱ δὲ λοιποὶ Ὁπλαρχηγοὶ συνώδευσαν τοὺς Πληρεξουσίους καὶ τὴν νεοσύστατον Ἀρχὴν εἰς τὴν Περαχώραν.

Τοιαῦτα ὑπῆρξαν τὰ κατὰ τὸ Ἄργος πολεμικὰ συμβάντα; εἰς τὰ ὁποῖα ἠρίστευσεν ὁ Ἐξόριστος. Πόσοι ἄλλοι ὡς αὐτός, λαβόντες μετοχὴν τότε ἢ μετέπειτα εἰς τὴν κατὰ τῆς παρανομίας ἐκείνην πάλην, καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον διαπρέψαντες, ἐπανῆλθον εἰς τὴν ταπεινὴν σφαῖραν,

ὅπου τοὺς κρατεῖ σήμερον ἀφανεῖς ἡ μετριοφροσύνη των!

Ἀλλ' ἂς ἴδωμεν τώρα τί γίνεται, ἀπέθανεν ἢ ζῇ ὁ Κύριος Αὐγερινόπουλος, ὅστις, λαβὼν ἀπὸ τὸ πυροβόλον τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του τόσον σφοδρὸν μάθημα εἰς τὸ σκέλος καὶ χάσας τὴν ἰσοσταθμίαν του, εἶχε μείνει μακρὺς πλατὺς ἐξαπλωμένος ὀλίγον μακρὰν τοῦ Ναυπλίου.

Ὁ ἀνδρεῖος αὐτὸς ἀθλητής μας μετὰ τὴν πτῶσίν του, καθὼς ὁ ἴδιος ἐμαρτύρησεν ὕστερον, ἀπέμεινε πολλὴν ὥραν ὡς ἐμβρόντητος, προσηλώσας ἀκίνητον καὶ ἀπαθὲς ὄμμα εἰς τὴν πληγήν του. Συνελθὼν ἔπειτα ὀλίγον, ἐκυριεύθη ἀπὸ φρίκην, καὶ ψυχρὸς ἱδρὼς περιέχυσεν ὅλα τὰ μέλη του. Ἡ ὅρασίς του ἐξαίφνης ἐπεσκιάσθη, καὶ νομίσας ἀποτέλεσμα θανάτου τὴν εἰς αὐτὸν προελθοῦσαν ἀπὸ τὴν ἐκροὴν τοῦ αἵματος καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τὸν φόβον σκοτοδινίασιν, συνέλαβε τὴν παράδοξον βεβαιότητα ὅτι παρέδωκεν ἤδη τὸ πνεῦμα. Ἐσταύρωσε λοιπὸν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους του, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ βαθμηδὸν ἔπεσεν εἰς λειποθυμίαν. Τὸ τοιοῦτον ἴσως εἰς πολλοὺς φανῇ ἀπίθανον. Ἀλλὰ πόσοι μὲ χρυσᾶς ἐπωμίδας Λοχαγέται τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες ἀπὸ τὸ πρωὶ ἕως τὸ ἑσπέρας μὲ τὰς ἐπισυρομένας καμπύλας σπάθας των καταθραύουν τὰς πέτρας τῶν ὁδῶν, θέλουν μᾶς δικαιώσει κατ' ἰδίαν, ἐνθυμούμενοι ὅτι καὶ κατὰ τὴν Μάνην ἐσχάτως, εἰς ἀθώαν ἔκρηξιν πυροβόλου, ἔπεσαν ἄπνευστοι κατὰ γῆς, καὶ διὰ στιγμὰς πολλὰς ὑπέλαβον ἑαυτοὺς νεκρούς, χωρὶς ν' ἀποξεσθῇ κἂν ἡ ἁπαλὴ ἐπιδερμίς των! Ἐλπίζομεν ὅτι αἱ τοιαῦται Γενναιότητες, ἂν τυχὸν ἀναγνώσωσι τὸ μέρος αὐτὸ τοῦ βιβλίου μας, θέλουν εἰς τὸ ἑξῆς παύσει, ἐνῷ ῥοφῶσιν εἰς τὰ Καφενεῖα τὸ ποτὸν τῆς Μόκας καὶ τὸ γάλα, νὰ μᾶς διηγῶνται μὲ τόσην ἔμφασιν τὰ μυθώδη τερατουργήματα τῶν ἀνδραγαθιῶν των.

Ἀπὸ τὸ παιδίον τοῦ Ἄρεος, ὅπου ἔκειτο εἰς ληθαργικὴν ἀναισθησίαν ὁ Αὐγερινόπουλος, διέβαινε κατὰ τύχην εἷς χωρικός, ἀκολουθῶν μακρόθεν τὰ ἴχνη τοῦ ὄνου του, ὅστις ἐπροχώρει ἐλεύθερος ἀπὸ φορτίον. Θέλετε νὰ μάθετε διατί τὸ ζῶον προεπορεύετο τόσον τοῦ αὐθέντου του; Διότι αὐτός, προβλέπων τὴν πλησιάζουσαν ἀναρχίαν καὶ ἀναμετρῶν εἰς τὸν νοῦν του πόσα γεννήματα ἔμελλον νὰ τὸν ἁρπάσωσιν οἱ Καποδιστριακοὶ καὶ πόσα οἱ Συνταγματικοί, ἐβάδιζε βραδύπους καὶ σκυθρωπός. Τὸ τετράπουν ἐξ ἐναντίας, μὴν ἔχον οὔτε νὰ χάσῃ οὔτε νὰ κερδίσῃ τίποτε, ἀπὸ φροντίδας ἐλαφρὸν καθὼς καὶ ἀπὸ ἀγώγιον, ἔτρεχε λακτίζων τὴν γῆν ἀπὸ χαράν· Ἐνῷ εἰς ἓν μέρος ἔκυπτε τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ φάγῃ ἁρπακτικὰ χόρτον τῆς ὀρέξεώς του, ἀπήντησε μὲ τὴν γνάθον του μεταξὺ ὀνακανθῶν τὸ πρόσωπον τοῦ Αὐγερινοπούλου. Ἀφ' οὗ τὸν ὠσφράνθη ὀλίγον, ἐφρύαξε καὶ βιαίως ἐφύσησεν εἰς τοὺς ῥώθωνας τοῦ ἀποκεκαρωμένου ἥρωος. Εἰς τὴν ὀνικὴν ἔμπνευσιν, ἐπανῆλθεν αὐτὸς εἰς τὴν ζωήν. Ἔκθαμβος διὰ τὴν νεκρανάστασίν του, ἔμεινεν εἰς παντελῆ κατ' ἀρχὰς ἠρεμίαν, βλέπων ὑπεράνω του ἀσκαρδαμικτεὶ τὸν θαυματουργόν του σωτῆρα. Ἐζήτησεν ὕστερον νὰ ὑποκρύψῃ τὴν μύτην του ἀπὸ τοὺς μυκτῆρας τοῦ ἐπισκεπτομένου αὐτὸν φίλου καὶ τὸ στόμα του ἀπὸ τὰ τρυφερά του λειχήματα. Ἐν τοσούτῳ ἔφθασεν ὁ χωρικός, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ὕψονε τὴν μάστιγα διὰ νὰ βάλῃ πάλιν εἰς κίνησιν τὸν συνοδοιπόρον του, «μὴ κτυπᾷς, καλέ μου ἄνθρωπε, τὸ ἄκακον αὐτὸ ζῶον . . . εἶπε μὲ ἀδύνατον φωνὴν ὁ Αὐγερινόπουλος. Εἶμαι, καθὼς βλέπεις, κακὰ πληγωμένος... Δὲν ἠμπορῶ νὰ σαλεύσω. . . Βάλε με, δι' ἀγάπην Θεοῦ, εἰς τὴν ῥάχην του, καὶ πήγαινέ με σιμὰ ἐδῶ εἰς τὴν κατοικίαν μου. . . Ἂν μὲ κάμῃς αὐτὸ τὸ ψυχικόν, σὲ δίδω καὶ τὴν

ζωήν μου, φθάνει μόνον νὰ μὴ μ' ἀφήσῃς νὰ τὴν χάσω. . .
—Ἐγώ, αὐθεντικό, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός, εὐχαριστοῦμαι νὰ μὲ δώσῃς μοναχὰ τὸ πουγγάκι σου μὲ ὅσα μαλαγματένια στρογγυλὰ εὑρίσκονται μέσα. Ἔχω ἀκουστὰ πῶς ἐσεῖς οἱ Καλαμαράδες καὶ Πολιτικοὶ τὸ βαστάτε μὲ συμπάθειο, καλὰ γεμάτο ἀπ' ἐκεῖνα, ὅπου μᾶς ἁρπάζετε.—Ἐγὼ εἶμαι Πολεμικός, ἐπανέλαβεν ὁ Αὐγερινόπουλος, καὶ . . . τρέχει ὅμως ὡσὰν βρύσις τὸ αἷμά μου . . . Ἂν ἦσαι χριστιανὸς κάμε μίαν ὥραν ἀρχήτερα. . .» Ὁ χωρικὸς τὸν ἐφόρτωσεν εἰς τὸ ὑποζύγιόν του, καὶ βλέπων ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ κρατηθῇ ἐπάνω, τὸν ἔδεσεν ἐπὶ τοῦ σάγματος. Ὁ δὲ ὄνος, αἰσθανόμενος τὴν πλάτην του νὰ πιέζηται ἀπὸ τὸ βάρος, ἤρχισεν ὀγκανίζων νὰ καταρᾶται εἰς τὴν ἰδικήν του διάλεκτον τὴν τοιαύτην ἀπάντησιν. Ὑποτασσόμενος τελευταῖον εἰς τὴν ἀνάγκην, ἐσιώπησε, καὶ μὲ βῆμα ὄχι πλέον τόσον ταχὺ ἔφερε τὸν ἥρωά μας εἰς τὴν ἀγροτικήν του κατοικίαν.

Μόλις τὸν ἔβαλον εἰς τὴν κλίνην του, καὶ ἀφόρητοι ὀδύναι ἤρχισαν νὰ τὸν βασανίζωσιν. Ἦλθον ἀμέσως δύω φημιζόμενοι ὡς ἐμπειρότεροι κατὰ τὴν Χειρουργικὴν ἰατροὶ τῆς Πρωτευούσης. Κτυπῶντες μὲ τὰ δάκτυλα τὰς ταμπακέρας των καὶ Δοκτορικῶς περιπατοῦντες, πολλὴν ὥραν περὶ γενικῶν θεωριῶν ἐβαττάρισαν Λατινιστί. Ἀφ' οὗ δὲ ἀπὸ τ' ἀριθμητικὰ κλάσματα κατήντησαν εἰς τὰ τῶν ὀστέων καὶ ἀπὸ τὰς κωνικὰς τομὰς εἰς τὰς τῶν σαρκῶν, «νὰ μηροτομήσωμεν, εἶπεν ὁ εἷς, τὸν πάσχοντα εἰδεμή, δὲν θέλει ὀρθοποδήσει ποτέ.—Νὰ τὸν καρατομήσωμεν κάλλιον, ἀπεκρίθη ὁ ἄλλος, παρὰ νὰ τὸν ἀφήσωμεν νὰ ζήσῃ μὲ σῶμα κολοβὸν καὶ νὰ μᾶς βλασφημῇ.» Μετὰ πολλὰς περὶ τούτου λογομαχίας, ἔμειναν τέλος πάντων σύμφωνοι νὰ μὴ μεταχειρισθῶσιν ἐπάνω του τὰ κοπτερά των ἐργαλεῖα. «Ἂν τὸν ἀφήσω-

μεν, ἐσυλλογίσθησαν, ἀκέραιον καὶ εἰς τὴν διάκρισιν τῆς φύσεως, ἢ θέλει ἀποθάνει, ἢ θέλει ζήσει. Εἰς τὴν πρώτην περίστασιν, ἐπειδὴ δὲν συνειθίζουν οἱ νεκροὶ νὰ λέγωσι γρύ, δὲν θέλει προφέρει ὁ μακαρίτης τὴν παραμικρὰν κατηγορίαν κατὰ τῆς Χειρουργίας. Εἰς τὴν δευτέραν πάλιν, ἐπειδὴ θέλει θεραπευθῇ χωρὶς νὰ βλαφθῇ κατ' οὐδὲν ἡ ὁλομέλειά του, ἂν ἔχῃ ἑνὸς ἄσπρου εὐγνωμοσύνην, θέλει ὅλην του τὴν ζωὴν ἐγκωμιάζει τὴν ἐπιστήμην μας.» Διὰ νὰ μὴν ἀπέλθωσιν ὅμως χωρὶς νὰ φανῶσιν εἰς τίποτε χρήσιμοι, διώρισαν ἓν κατάπλασμα τοπικὸν πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἀλγηδόνων, καὶ τρεῖς κατὰ τὸ παρὸν δυνατὰς φλεβοτομίας πρὸς παῦσιν τῶν παλμῶν, τῶν προερχομένων ἀπὸ τὸν ὑπερβολικὸν φόβον.

Ὄχι βέβαια πρὸς τιμὴν τῶν Ἐξοχωτάτων Κυρίων χειρουργῶν μας, ὅσον συχνότερα ἐπεσκέπτοντο τὸν Αὐγερινόπουλον, τόσον χειροτέρα ἐγίνετο ἡ στάσις του. Τὴν πρώτην ἡμέραν εἶχε πόνους μόνον, τὴν δευτέραν καὶ πυρετόν, τὴν τρίτην καὶ συνεχεῖς ἀσφυξίας. «Τόσον καλήτερα! ἐφώναζον καὶ οἱ δύω. Νὰ πάρῃ καὶ νὰ δώσῃ, καὶ ἂν ἀποθάνῃ ν' ἀποθάνῃ, ἀφοῦ ἐξαντλήσῃ ὅλα τὰ βοηθήματα τῆς τέχνης. Βδέλλαι λοιπόν, αἵματα, ἐπισπαστικὰ καὶ πρὸ πάντων κλυστήρια, διὰ νὰ καθαρισθῶσιν οἱ χυμοί του, τῶν ὁποίων ἡ δριμύτης καὶ κακοήθεια ἐμποδίζει τὴν ἴασιν τοῦ ἕλκους.»

Ἕνα καὶ ἥμισυν μῆνα ἔμεινε κλινήρης ὁ Αὐγερινόπουλος, ὡς φάντασμα καταντήσας ἀπὸ τὰς πολλὰς ἐξαγωγὰς τῶν αἱμάτων, καὶ καθ' ὃν χρόνον συνέβαινον αἱ σκηναὶ τοῦ Ἄργους, δὲν ἦτον εἰς κατάστασιν ἀκόμη νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας του. Ἔτριξε τοὺς ὀδόντας, ὅταν ἤκουσεν ὅτι ὁ Ἐξόριστος εὑρίσκετο εἰς τὸ Ἄργος, φρουρούμενος ἀπὸ τὸν Θ. Γρίβαν, καὶ ἀμέσως διεύθυνε πρὸς τὸν Αὐγουστῖνον ἀναφοράν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐζήτει τὸν θάνατον τοῦ ἐχθροῦ του. «Ὑψηλό-

τατε! τὸν ἔγραφε μετὰ πολλὰς ἄλλας συκοφαντίας· ὁ κακοῦργος αὐτὸς ἐπεχείρησεν ἐσχάτως καὶ νὰ μὲ δολοφονήσῃ, διότι, τολμήσας ἐνώπιόν μου νὰ ἐξυβρίσῃ τὴν στρατηγικήν σας δόξαν καὶ νὰ σᾶς ὀνομάσῃ ἅρπαγα τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς, εἰς τόσην ἀγανάκτησιν μὲ εἶχε κινήσει, ὥστε πρὸς σωφρονισμὸν τὸν ἔδωκα ἓν καλὸν ῥάπισμα. Πληγωθεὶς ὅμως δεινῶς ἀπὸ τὴν ἐπίβουλον χεῖρά του, καὶ μὴ δυνάμενος ἐπομένως νὰ ἔλθω εἰς τὸ Ἄργος, ἀνατίθημι τὴν φροντίδα τῆς κοινῆς ἐκδικήσεώς μας εἰς τὴν Ὑψηλότητά σας, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι τὴν φορὰν αὐτὴν δὲν θέλει ἐκφύγει τὴν κεφαλικὴν ποινήν, τῆς ὁποίας διὰ τόσους λόγους εἶναι ἄξιος.»

Ὅταν μετ' ὀλίγον ὁ Ἐξόριστος ἀνεχώρησε μετὰ τῶν Συνταγματικῶν ἀπὸ τὸ Ἄργος, ἡ λύσσα τοῦ Αὐγερινοπούλου ἔφθασεν εἰς τὸ ἔπακρον, διότι, ὡς ἔλεγε δάκνων τὰ δάκτυλά του, τὸν ἐπέταξεν ἀπὸ τὰς χεῖρας. Ἔκτοτε συνέλαβε τὸν σκοπὸν νὰ τὸν θανατώσῃ ἐξ ἐπιβουλῆς, καὶ ἄλλο πλέον δὲν ἐσυλλογεῖτο, εἰμὴ πῶς νὰ ἐπιτύχῃ ἄνθρωπον ἁρμόδιον εἰς τοιαύτην ἐπιχείρησιν. Δύω μεγάλα συμφέροντα εὕρισκεν εἰς τὸν φόνον τοῦ Ἐξορίστου· ἕν, ὅτι εὐχαρίστει τῆς ἐκδικήσεως τὸ πάθος, καὶ ἄλλο, (τὸ οὐσιωδέστερον δι' αὐτόν)· ὅτι τὸν ἀπέβαινε πιθανοτέρα ἡ κατάκτησις τῆς Ἀσπασίας, δηλαδὴ τῆς περιουσίας της, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἐδύνατο κατ' οὐδένα τρόπον νὰ παραιτηθῇ.

Μίαν ἡμέραν περιερχόμενος εἰς τὸ Ναύπλιον, ἐστάθη πλησίον ἐργαστηρίου, ὅπου ἐπωλοῦντο διάφορα λάφυρα καὶ κλοπιμαῖα τοῦ πρὸ μικροῦ γυμνωθέντος Ἄργους. Ὁ πράτης, Χῖος τὴν πατρίδα καὶ γελωτοποιὸς ὀλίγον, ἐπροσκάλει τοὺς διαβάτας μὲ ἀστειότητας. «Πάρετε, Κύριοι, ἐφώναζεν, αὐτὰ τὰ πατερημά. Ἦσαν (ὥρα του καλή!) ἑνὸς Πληρεξουσίου, ὁποῦ τὰ κάπνισεν ἀπὸ τὸ Ἄργος. Πάρετέ τα,

κ' εἶναι ἡ σοφία τοῦ Σολομῶντος. Μ' αὐτὰ μοναχὰ εἰς τὸ χέρι καὶ χωρὶς νὰ βγάλλετε ἀπὸ τὸ στόμα τσιμουδιά, θὰ περνᾶτε εἰς τὴν Γερουσίαν οὐρανοκατέβατοι... Ἀγοράσετε αὐτὸ τὸ τηγάνι καὶ τὴν χύτραν, διὰ νὰ μαγειρεύετε τὰ λαχανικά, ὁποῦ χειμῶνα καλοκαίρι φυτρόνουν εἰς τὸ Ἀγροκήπιον τοῦ Κυρίου Παλαιολόγου... Θέλετε νὰ γένετε Διπλωμάται; Πάρετε αὐτὰ τὰ ὀμματογυάλια. Μ' αὐτὰ θὰ βλέπετε τὸν κόσμον μικρόν, καὶ ὁ κόσμος θὰ σᾶς βλέπῃ μεγάλους... Τί στέκεσθε; Δὲν πέρνετε αὐτὸ τὸ σπαθὶ τοῦ Καραΐσκου; Ὅσοι ἀπὸ τὰ εἰκοσιοκτὼ καὶ ὕστερα ἤλθετε εἰς τὴν Ἑλλάδα ζωσθῆτέ το, καὶ θὰ γένετε φοβεροὶ Ὁπλαρχηγοί... Νὰ διὰ πούλημα κ' ἕνας χονδρὸς φάκελλος Ἐφημερίδες. Τὰ φύλλα τους εἶναι ἀπὸ πατριωτισμὸν παραγεμισμένα· ἀπὸ πατριωτισμόν, Κύριοι. Πουλῶ καλὸν πατριωτισμόν· ἀγοράσετέ τον· εἶναι τώρα καιρὸς ἐθνοσυνελεύσεων, καὶ ἂν θέλετε, τὸν μεταπουλεῖτε. Ποῖος πέρνει πατριωτισμόν; Νὰ πέντε λεπτῶν... νὰ δέκα λεπτῶν... Κανεὶς δὲν γυρνᾷ νὰ με κυττάξῃ, καὶ ὅλοι τρέχουν εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Οἰκονομίας, εἰς τὴν μεγάλην δημοπρασίαν... χέμ!.. χέμ!..

Πουληταὶ κι ἀγορασταί.
Βουλευταὶ κι Ἐκτελεσταί...»

Εἷς Ἀλβανὸς ἐσταμάτησεν ἐκεῖ καὶ αὐτὸς διὰ ἴδῃ ξίφη τινά, ἐκτεθειμένα εἰς τοὺς διαβαίνοντας. Ἔμπροσθέν του ἡ εὐφράδεια τοῦ Χίου ἔπαυσε, καὶ εἰς πᾶσαν λακωνικὴν ἐρώτησιν ἐκείνου ἀπεκρίνετο αὐτὸς μὲ συστολὴν μεγάλην. Τὰ χείλη τοῦ Ἀλβανοῦ ἐσκιάζοντο ἀπὸ δάσος μυστάκων, καὶ οἱ ἀετώδεις ὀφθαλμοί του ἐζήτουν νὰ τρυπήσωσι τὴν γῆν. Ἦτον κόκκινος ὡς ἀστακός, καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνοικτοὺς πόρους τοῦ προσώπου του ἐξητμίζετο οἰνοπνεύματος ὀσμή. Ἐζή-

τησε σπάθην τῆς Δαμασκοῦ, δὲν εὗρεν, ὕβρυσεν, ἔφυγεν, ἐπανῆλθεν, ἐγόγγυσε πάλιν, καὶ πάντοτε ὁ Χίος ἔμενεν ἔμπροσθέν του σιωπηλός.

Τέλος πάντων ἀνεχώρησε. Τότε ὁ πωλητὴς κάμνων τὸν σταυρόν του καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Αὐγερινόπουλον, «σὲ τὸν δίδω, εἶπε, διὰ τὸν πρῶτον μαχαιροβγάλτην τοῦ κόσμου. Ὁ διάβολος ἔφτυσε, καὶ τὸν ἔκαμεν. Ἄνθρωπον καὶ ὄρνιθα νὰ σκοτώσῃ, τὸ ἔχει ὅλο ἕνα.» Ὁ Αὐγερινόπουλος, ὅστις εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ τοιοῦτον ὑποκείμενον διὰ τὸν μελετώμενον φόνον, «γνωρίζεις πῶς τὸν λέγουν; ἠρώτησεν. — Ὄχι· δὲν ἠξεύρω. Ἐκεῖ κάθεται εἰς τὸ Καφενεῖον ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἐκεῖ θὰ ἠξεύρουν καὶ τ' ὄνομά του. Σὲ λέγω μόνον ὅτι τέσσαρες πέντε μῆνες εἶναι, ἀφ' οὗ μᾶς ἐξεφύτρωσεν εἰς τὸ Νάπλι, καὶ ὁ Πρόεδρός μας Κόντε Αὐγουστῖνος τὸν ἔχει τώρα εἰς τὴν φρουράν του. Ὅταν ἄνοιξε τὸ τουφέκι τοῦ Ἄργους, αὐτὸς πρῶτος ἔσπασε τὰ βαγένια τῶν Ἀργείων, κ' ἔκαμε νὰ τρέχῃ τὸ κρασὶ ποτάμι. Τὸν ηὗραν μιὰν νύκτα εἰς τὸ Νάπλι νὰ βάζῃ φωτιὰ εἰς τὸ σπήτι τοῦ Δεληγιάννη. Τόσην λύσσαν ἔχει τὸ σκυλὶ διὰ τοὺς Συνταγματικούς, καὶ διὰ χρήματα ξεθάφτει τὸν ἴδιον πατέρα του, ἂν ἀπέθανε, καὶ τὸν κρεμνᾷ.»

Εἰς ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους, ηὔξανεν ἐπιπλέον ἡ χαρὰ τοῦ Αὐγερινοπούλου διὰ τὸ ἀνέλπιστον εὕρεμά του, καὶ μετ' ὀλίγον ὑπῆγεν εἰς τὸ ἀπέναντι Καφενεῖον, ὅπου ὁ Ἀλβανὸς ἐκάθητο καπνίζων καὶ διηγούμενος τὰ πολεμικά του κατορθώματα. Ἤρχισεν εὐθὺς νὰ ἐξοικειόνεται μὲ αὐτόν, προσποιούμενος ἐνθουσιασμὸν διὰ τὰ ἡρωϊκά του ἔργα, καὶ φανερόνων ὅλον τὸ κατὰ τῶν Συνταγματικῶν μῖσός του. Ἀφίνομεν τὰς λεπτομερείας τῆς συσχετίσεώς των διὰ νὰ μὴ βαρύνωμεν τοὺς ἀναγνώστας μας, καὶ μόνον ἐρχόμεθα εἰς τὸ ἀποτέλεσμά της.

Συνθήκη μεγάλη έγινε μεταξὺ τῶν δύο μερῶν, καὶ τοιαύτη, ὁποίαν πολλάκις ἔκαμον ἀνάμεσόν των μεγάλα Βασίλεια πρὸς καταβρόχθισιν μικρᾶς Ἐπικρατείας. Ἕκαστον ἄρθρον πολλὴν ὥραν διεφιλονεικήθη, καὶ ἀναμφιβόλως αἱ ὑπεκφυγαί, τὰς ὁποίας ἔκαμεν ὁ πονηρὸς Πελοποννήσιος εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀπλήστου Ἀλβανοῦ, ἤθελον προξενήσει τιμὴν καὶ εἰς τὸν ἐπιδεξιώτερον Διπλωμάτην τοῦ αἰῶνός μας. Τόσον δὲ μᾶλλον ἄξιος θαυμασμοῦ ὑπῆρξεν εἰς τὴν διαπραγμάτευσιν ταύτην ὁ Αὐγερινόπουλος, καθ' ὅσον ἐδυνήθη νὰ καταφέρῃ τὸν Ἀλβανόν, ἐνῷ ἡ ἀμάθεια τούτου δὲν τὸν ἐσυγχώρει νὰ μεταχειρισθῇ ἐκεῖνα τὰ *πλὴν καὶ ὅμως*, ἐκεῖνα τὰ *εἰς ἕνα κἄποιον τρόπον*, τὰ *κολακεύομαι νὰ ἐλπίσω* καὶ *ἀρέσκομαι νὰ νομίζω*, φράσεις, τὰς ὁποίας τόσον ἐπιτυχῶς ἡ Διπλωματεία καὶ τόσον ἀφθόνως ἐπιχύνει σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἀφ' οὗ ἔπαυσαν οὕτως αἱ διαφωνήσεις ὅλαι καὶ ἀνεδέχθη ὁ Ἀλβανὸς νὰ δολοφονήσῃ τὸν Ἐξόριστον, ὁ Αὐγερινόπουλος ἐντυπώσας καλὰ εἰς τὴν μνήμην του τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου καὶ τ' ὄνομα τοῦ προοριζομένου θύματος, τὸν προεπλήρωσε χιλίους Φοίνικας, καὶ ὑπεσχέθη νὰ τὸν μετρήσῃ ἄλλους τρισχιλίους μετὰ τὴν πρᾶξιν. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ φόνου, ἔμεινεν ὑπόχρεος ὁ Ἀλβανὸς νὰ τὸν φέρῃ τὴν εἰκόνα τῆς Ἀσπασίας, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Ἐξόριστος εἰς τὸ στῆθος. Ἐσυμφωνήθη ὅμως ν' ἀποσπασθῶσιν ἐξ αὐτῆς οἱ τιμαλφεῖς λίθοι, καὶ νὰ μείνωσι κέρδος τοῦ φονέως.

Ἀνέβη λοιπὸν μίαν αὐγὴν ὁ Ἀλβανὸς εἰς τὸν ἵππον του, καὶ ἀφ' οὗ προσευχήθη βλέπων κατὰ τὴν συνήθειαν πρὸς Ἀνατολάς, καὶ παρεκάλεσε τὸν Ὕψιστον νὰ ἐνισχύσῃ τὸν βραχίονά του εἰς τόσον θεάρεστον ἔργον, ἐκίνησε διὰ τὰ Μέ-

γαρα, καὶ πρὸς τὸ ἑσπέρας φθάσας εἰς τὴν Κόρινθον, κατέλυσεν εἰς οἰκίσκον χωρικοῦ. Ἐμβῆκεν ὡς καλὸς οἰκοκύρης, ἥρπασε δύω παχεῖς κούρκους, τοὺς ἀπεκεφάλισεν ὁ ἴδιος καὶ παρήγγειλε νὰ τοὺς ἑτοιμάσωσι διὰ τὴν τράπεζαν. Διὰ ν' ἀποκοιμίσῃ δὲ ὀλίγον τὴν πεῖνάν του ἐν ὅσῳ παρεσκευάζετο τὸ δεῖπνον, ἐπρόσταξε νὰ τὸν φέρωσιν εὐθὺς ὡς διὰ πρόγευμα σήσαμον σουβλισμένον. Ὁ χωρικός μὴ δυνάμενος νὰ τὸν ἐννοήσῃ καὶ τρέμων ὅλος ἔμπροσθέν του, ἀπέμεινεν ἄφωνος καὶ ἀκίνητος ὡς ἄγαλμα. «Δὲν μὲ κατάλαβες, μωρὲ ῥαγιά; ἔκραξε μὲ βραγχώδη φωνὴν ὁ Ἀλβανός. Φέρε μ' ἐδῶ σουβλί, σουσάμι καὶ μέλι, κ' ἐγὼ σὲ δείχνω τὴν τέχνη.» Ὑπήκουσεν ὁ πτωχὸς καὶ τὸν ἔφερεν ὅ,τι ἐζήτει. Βάλλων τότε ὁ Ἀλβανὸς τὴν σοῦβλαν πρῶτον εἰς τὸ μέλι, ὕστερον εἰς τὸ σήσαμον, καὶ περιστρέφων αὐτὴν εἰς τὸ πῦρ, ἀφ' οὗ πολλάκις ἐπανέλαβε τὴν αὐτὴν ἐργασίαν, κατώρθωσεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον σησάμινον γλύκυσμα. Ἔπειτα ἐδείπνησε καλά. Ἔπειτα ἐτραγῴδησε τὸ πνίξιμον τῆς ὡραίας Εὐφροσύνης καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Ἰωαννίνων. Ἔπειτα ἐκένωσε δὶς καὶ τρὶς τὰ πυροβόλα του κατὰ τῶν πίθων, τοὺς ἐθρυμμάτισεν, ἔδειρε τὸν οἰκοδεσπότην, ἐχάδευσε τὸν βαρβάτον του, καὶ περὶ τὰ μεσάνυκτα μὲ τὸ φέγγος τῆς σελήνης ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του.

Διαβαίνων ἀπὸ τὴν Περαχώραν, ἔμαθεν ὅτι ἐκεῖθεν ἡ Κυβέρνησις μεθ' ὅλων τῶν πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν Ἀρχηγῶν τοῦ Συντάγματος εἶχε μετακομισθῇ πρὸ μικροῦ εἰς τὰ Μέγαρα. Μεταξὺ Περαχώρας καὶ Μεγάρων ἐκτείνεται ὁδὸς παρὰ τὴν ἀκτὴν ἔρημος. Ἐξ ἑνὸς μέρους ὁρίζων μεγαλοπρεπὴς θαλάσσης· ἐξ ἄλλου δάση γηραλέα καὶ ἀπότομοι κρημνοί. κατὰ δὲ τὴν ἀμμώδη παραλίαν κεῖνται διεσπαρμένα στελέχη λευκὰ δένδρων καὶ σκελετὰ ναυαγησάντων

πλοίων. Ποία θέσις πρόσφορος εἰς ὑψηλὰς ἐμπνεύσεις διὰ τὸν φιλέρημον ποιητήν, ὅστις ἤθελεν ἐκεῖ περιορίσει τὸν μοναδικόν του βίον! Ἀλλὰ «ποία τοποθεσία ὡραία διὰ ληστείας καὶ ἁρπαγάς!» ἐσυλλογεῖτο περῶν ἐκεῖθεν ὁ Ἀλβανός, ὅστις πολλὰ ὀλίγον ἐφρόντιζε διὰ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως. Ποτὲ ὁ ἀετός, καταβαίνων ἀπὸ τὰ σύννεφα εἰς τὰς πεδιάδας, δὲν τὰς ἐπιβλέπει μὲ τόσον προσεκτικὸν ὀφθαλμόν, καὶ δὲν παραμονεύει μὲ τόσην ἀδηφαγίαν τὸν ἐμφανισμὸν ἀδυνάτου πτηνοῦ.

Ἀλλ' ἐνῷ αὐτὸς διευθύνετο εἰς τὰ Μέγαρα, ὁ Ἐξόριστος μετέβαινεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ὕδραν, σταλεὶς διὰ νὰ μεταφέρῃ τοὺς ἐπὶ τῶν ἐνδόξων βράχων της Ἀντικαποδιστριακοὺς εἰς τὴν πόλιν τῶν Συνταγματικῶν, καὶ νὰ συγκεντρωθῇ οὕτως ἡ Ἀντιπολίτευσις εἰς τὴν στερεὰν Ἑλλάδα. Διερχόμενος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἐφιλοξενήθη ἀπὸ τὸν Στρατηγὸν Ἄγγλον Τζώρτζην, ὅστις, ὅλος Ἕλλην τὴν ψυχὴν καὶ κύριον σκοπὸν τῆς ζωῆς του προθέμενος τὴν παλιγγενεσίαν τῆς Ἑλλάδος, κατεδιώκετο καὶ αὐτὸς παρὰ τῆς καποδιστριακῆς ἐξουσίας διὰ τὰ γενναῖα καὶ ἀνεξάρτητα αἰσθήματά του. Οἱ ἐκεῖ Αὐγουστινιανοὶ ἐζήτησαν νὰ φυλακίσωσι τὸν Ἐξόριστον διὰ τῆς τουρκικῆς Ἀρχῆς, καὶ νὰ τὸν παραδώσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Αὐγουστίνου. Ἀλλ' οἱ καλοὶ πατριῶται Ζαχαρίτσας, Βλάχος, Ἀνάργυρος καὶ ἄλλοι Ἀθηναῖοι, ἀπειλήσαντες τὸν ὀθωμανὸν ἐξουσιαστὴν ὅτι ἔμελλον νὰ καταντήσωσιν εἰς πολέμου ῥῆξιν, ἐματαίωσαν τὰς καποδιστριακὰς ῥᾳδιουργίας. Ἐπὶ λέμβου ὑδραϊκοῦ διασχίσας ὁ Ἐξόριστος τὸν αὐγουστινικὸν στόλον, ὅστις ἐπολιόρκει τὴν Ὕδραν, ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον αὐτὴν καὶ ἀνήγγειλε τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς του. Συνῆλθον εὐθὺς οἱ Ἀρχηγοὶ τοῦ ἀντικαποδιστριακοῦ μεγάλου Κόμματος

εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη, ὅπου ἀνεγνώσθησαν τὰ γράμματα τῆς συνταγματικῆς Κυβερνήσεως, προσκαλούσης πλησίον της τοὺς εἰς τὴν Ὕδραν ἀντιπολιτευομένους, ὑπὲρ τῶν ὁποίων οἱ ἐν Μεγάροις εἶχον ἐκθέσει τὴν ζωήν των εἰς τὸ Ἄργος. Οἱ συνεδριάζοντες ὅλοι, καὶ πρῶτος μεταξὺ αὐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ὅστις τὴν στιγμὴν ἐκείνην κατεπάτησε πᾶσαν ἄλογον φιλοδοξίαν, ὁμολογήσαντες βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην εἰς τοὺς ἐν Μεγάροις, ἔκραξαν ὁμοφώνως ὅτι δὲν ἐδίσταζον νὰ συσσωματωθῶσι μετ' ἐκείνων. Μόνος ὁ Σπυρίδων Τρικούπης ἔδειξε δυσαρέσκειαν, εἴτε διότι δὲν εἶχεν ἐκλεχθῆ μέλος τῆς συνταγματικῆς κυβερνήσεως, ὡς νὰ ἦτον ἄξιος τοιαύτης τιμῆς, εἴτε διότι ἀπὸ τὰ 1825 ἐμνησικάκει πρὸς τὸν Ἰωάννην Κωλέττην, ὡς μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐνθρονισθῇ ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὸ Ἐκτελεστικὸν σῶμα. Ὅσοι παρετήρησαν τὴν διάθεσιν ταύτην τοῦ Τρικούπη, ὑπεμειδίασαν διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, χωρὶς ὅμως νὰ ὑποπτεύσωσι κἂν ὅτι, κατὰ περιστάσεις τόσον δεινὰς τῆς πατρίδος, ἤθελε τολμήσει ποτὲ πρὸς τέλειον ὄλεθρόν της νὰ ὑποβάλψῃ διαιρέσεις πολιτικάς. Ἀλλ' ἀκόμη δὲν ἐγνώριζον εἰς ποίαν ὑπερβολὴν ἐδύναντο νὰ φθάσωσιν οἱ λεγόμενοι Μέτριοι καὶ Τίμιοι τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἐπιοῦσα ἡμέρα εἶδε τὸν Ἀνδρέαν Ζαΐμην σύμφωνον μὲ τὸν Τρικούπην, καὶ πρέπει ἐδῶ νὰ ἐξηγηθῶμεν ὀλίγον.

Ὁ Α. Ζαΐμης δικαίως λογίζεται ὁ πνευματωδέστερος τῶν Προὐχόντων τῆς Πελοποννήσου. Δὲν ἐδυνήθη ὅμως νὰ ἐννοήσῃ ἐντελῶς εἰς τί συνίσταται ἡ ἀληθὴς δόξα, καὶ τῆς ἱερᾶς μας ἐπαναστάσεως τὸ χωνευτήριον δὲν τὸν ἐκαθάρισεν ἀπὸ τὴν σκωρίαν ὅλην τοῦ ἐπὶ Τουρκοκρατίας Προκρίτου. Αἱ φιλελεύθεροι τῆς ἐποχῆς ἰδέαι, τὰς ὁποίας οἱ ὀλί-

γοι ἐγνωσμένοι λόγιοι διέσπειρον εἰς τὴν Ἑλλάδα, αἱ ὑγιεῖς τῆς Πολιτικῆς ἀρχαί, τὰς ὁποίας ἄλλοι διὰ περιοδικῶν φύλλων, ἄλλοι διὰ ποιήσεων καὶ ἄλλοι διὰ πεζῶν συγγραμμάτων καθιέρωσαν, δὲν εἰσέδυσαν εἰς τὴν ψυχήν του εἰσέτι. Ἐκτὸς τούτου, ποτὲ δὲν τὸν εἴδομεν σταθερῶς ἀκολουθοῦντα τὴν αὐτὴν γραμμήν, καὶ κινηθεὶς διὰ νὰ βαδίσῃ σήμερον εἰς μίαν τινὰ ὁδόν, εὑρέθη αὔριον εἰς ἄλλην, καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν εἰς τρίτην, τὴν ὁποίαν οὐδὲ εἶχε ποτὲ φαντασθῇ. Ἀλλὰ δὲν ἀπαρνούμεθα ὅτι κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας ἐπρόσφερε λαμπρὰς ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν πατρίδα, καὶ διὰ τοῦτο δυσαρεστούμεθα ὁσάκις ἀναγκασθῶμεν νὰ ἐπιτιμήσωμεν τινὰς τῶν πράξεών του. Ἂν ἐχωρίσθη τότε ἀπὸ τὴν συνταγματικὴν μερίδα, δὲν πρέπει ν' ἀποδώσωμεν τὴν λειποταξίαν του εἰς μόνην τὴν πειθὼ τῆς τρικουπικῆς ῥητορείας, ὄχι τόσον δεινῆς, ἀλλ' ἐνταύτῳ εἰς τὴν ἔχθραν, τὴν ὁποίαν ἀνέκαθεν ἔτρεφε κατὰ τοῦ Κωλέττου, ὡς ὁ πρῶτος τῶν ἀρχόντων τῆς Πελοποννήσου κατὰ τοῦ πρώτου τῶν Παλικαρίων τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, καὶ εἰς τὸν φόβον μήπως ὑπὲρ τὸ δέον ἐνδυναμωθῇ ὁ ἀντίπαλός του, ὡς νὰ μὴν ἦτον ὁ προκείμενος ἀγὼν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ Κωλέττου· ὡς νὰ ἐκίνει τὴν Ἑλλάδα ὁ Κωλέττης, καὶ ὄχι τὸν Κωλέττην ἡ Ἑλλάς. Ἀθλία πατρίς, τῆς ὁποίας οἱ λεγόμενοι πρῶτοι Πολιτικοί, διχονοοῦντες πάντοτε διὰ νὰ ὑψωθῶσιν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων σου, δὲν ἡνώθησαν ποτὲ διὰ νὰ σὲ καταστήσωσιν ἐλευθέραν καὶ μεγάλην!

Ὁ Ζαΐμης λοιπὸν καὶ ὁ Τρικούπης μετ' ὀλίγων τινῶν ὀπαδῶν των ἔμειναν εἰς τὴν Ὕδραν, καὶ ηὐτομόλησαν ὕστερον πρὸς τὸν Αὐγουστῖνον. Ὁ δὲ Α. Μαυροκορδάτος, ὁ Α. Λόντος, ὁ Βενιζέλος Ῥοῦφος, ὁ Κ. Ζωγράφος, οἱ Σοῦτσοι,

ὁ Χ. Κλονάρης καὶ οἱ Πληρεξούσιοι ὅλοι, λαθόντες διὰ νυκτὸς τὰ ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος καποδιστριακὰ πλοῖα, διευθύνθησαν διὰ τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὰ Μέγαρα μετὰ τοῦ Ἐξορίστου. Ἀλλ' οὗτος ἐχωρίσθη ἀπὸ τοὺς συνοδοιπόρους του εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἡμέρας τινὰς διέτριψεν εἰς τὴν πόλιν αὐτήν, περιμένων τὸν Βαυαρὸν Εἰρηναῖον Θύρσιον, ὅστις, φθάσας πρὸ μικροῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔμελλε νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὸς ἀπὸ Ναύπλιον εἰς Μέγαρα, διὰ νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς Συνταγματικούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἐν τούτοις τὸ 1832 ἔτος εἶχεν ἀρχίσει καὶ αὐτὸ νεφῶδες, οὐδ' ἀμυδρά τις ἀκτὶς αἰθρίου μέλλοντος ὑπέλαμπεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ τύχη της εἰσέτι ἐταλαντεύετο ἐξωτερικῶς, καὶ ἡ ἐμφύλιος στάσις ἐσπάραττεν ἀδιακόπως τὰ σπλάγχνα της. Εἰς τὴν Πελοπόννησον οἱ λαοὶ ἔτεινον πρὸς τὰ συνταγματικὰ φρονήματα. Ἀλλὰ τὰ φρούρια καὶ τὰ στρατεύματα τῆς Χερσονήσου, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ὄντα τοῦ Αὐγουστίνου, κατέθλιβον τὸ γενικὸν αὐτὸ αἴσθημα. Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἐπίσης κατεδυναστεύετο, καὶ πλοῖα τῶν Συμμάχων Δυνάμεων, παραβοηθοῦντα τὴν ναυτικὴν Μοῖραν τῆς παρανόμου ἀρχῆς, ἐκράτουν τὴν Ὕδραν εἰς ἀποκλεισμόν. Κατὰ τὴν στερεὰν πάλιν Ἑλλάδα, ἓξ περίπου χιλιάδες μαχίμων ὁπλιτῶν τοῦ Συντάγματος παρεχείμαζον εἰς τὴν Μεγαρίδα καὶ πρὸ τῶν θυρῶν τῆς Πελοποννήσου, ἕτοιμαι νὰ εἰσβάλωσιν εἰς αὐτήν.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς ἔφθασεν ὁ Ἀλβανὸς εἰς τὰ Μέγαρα, καὶ πρὶν ἐξετάσῃ περὶ τοῦ ἥρωός μας,

τὸν ὁποῖον, ὡς εἴδομεν, ἤρχετο νὰ δολοφονήσῃ, ἔσπευσε νὰ παρουσιασθῇ ὡς αὐτόμολος ἐκ τῶν αὐγουστινικῶν στρατευμάτων ἔμπροσθεν τοῦ στρατηγοῦ Θ. Γρίβα, προσφέρων ἑαυτόν, τὸν ἵππον του καὶ τὴν σπάθην του εἰς τὸ Σύνταγμα. Ἐρωτήσας δὲ ὕστερον ὡς ἐν παρέργῳ περὶ τοῦ Ἐξορίστου, ἔμαθεν εὐχαρίστως ὅτι, ἀποσταλεὶς πρὸ μικροῦ εἰς τὴν Ὕδραν, ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ἐπιστρέψῃ.

Ὅταν εὔδιοι τοῦ πρώτου ἔαρος ἡμέραι συνήθροιζον τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ἀξιωματικοὺς ἀπὸ τὰ σκηνώματά των εἰς τὰ εὐρύχωρα προαύλια τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἤρχετο ἐκεῖ καὶ ὁ Ἀλβανὸς διὰ ν' ἀκούσῃ τι ἀποβλέπον τὸν σκοπόν του, καὶ πολλάκις περιεπλέκετο εἰς συνομιλίας μετ' ἐκείνων καὶ μετὰ τῶν καλῶν Μεγαρέων. Ἀλλ' οἱ τελευταῖοι οὗτοι πρὸ πάντων ἀπέφευγον τὴν συναναστροφήν του, ἔχοντες ἀνεξήγητόν τινα πρὸς αὐτὸν ἀντιπάθειαν.

«Βλέπεις τὸν Ἀλβανὸν τοῦτον, συμπέθερε; Δὲν ὁμοιάζει τὸν λύκον, ὁποῦ μὲ τὰ φορέματα τοῦ βοσκοῦ ἐγλύστρησε μέσα εἰς τὴν μάνδραν κ' ἤθελε νὰ γελάσῃ τὰ πρόβατα; Ἂς τραβηχθῶμεν ἀπ' αὐτὸν μακρυά.—Ναί, ἂς καθήσωμεν ἐδῶ εἰς τὸν ἥλιον ἡμεῖς οἱ Πρωτογέροντες Μεγαρῖται. Εἶναι σήμερα Κυριακή, καὶ ἡ ἡμέρα χαρὰ Θεοῦ.—Ἐξήγησέ με, νὰ ζῇς, πῶς εἶναι τόσον ἥμερα τὰ στρατεύματα τοῦ Συντάγματος. Τρεῖς μῆνες τώρα πηγαίνουν ἀφ' οὗ ἦλθαν εἰς τὰ σπήτια μας, καὶ οὔτε τὰ δώματά μας ἐχάλασαν, οὔτε τὰ παράθυρά μας ἔκαυσαν. Μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐξυπνοῦμεν τὴν ταχεινήν, καὶ δὲν βλέπομεν νὰ λείπῃ κἀνένας πετεινός μας, κἀνένα σφακτόν μας.—Ἄκουσες τί κάμνουν εἰς τὴν Κόρινθον τὰ στρατεύματα τοῦ Αὐγουστίνου; Θεοῦ κατάρα ἔπεσεν ὅπου καὶ ἂν ἔβαλαν τὸ ποδί τους. Φτερούγι δὲν ἄφησαν. Ἐκεῖ, καθὼς λέγει ὁ λόγος, τὸ μου-

χάσει όχι μόνον τὰς τρεῖς χιλιάδας Φοινίκων τοῦ Αὐγερινοπούλου, ἀλλὰ καὶ τὴν ζωήν του αὐτήν.

Πληροφορηθεὶς λοιπὸν ποῦ εἶχε καταλύσει ὁ Ἐξόριστος, ὑπῆγε περὶ τὸ δειλινὸν νὰ παρατηρήσῃ ἀπ' ἔξω τὸ οἴκημά του, καί, διὰ νὰ μὴ φονεύσῃ τὴν νύκτα κατὰ λάθος ἄλλον, νὰ ἰδῇ ἂν ἦτον τρόπος καὶ τὸν ἴδιον, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζεν ἐκ μόνης τῆς περιγραφῆς τοῦ Αὐγερινοπούλου. Ἡ κατοικία τοῦ Ἐξορίστου ἔκειτο εἰς μίαν ἄκραν τῶν Μεγάρων, καὶ πλησίον της εὑρίσκοντο μάρμαρα κατειργασμένα διὰ οἰκοδομὴν Μνημείου, τὸ ὁποῖον οἱ Πρόκριτοι τῶν Μεγαρέων, ζῶντος ἔτι τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια, ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ἐγείρωσιν εἰς αὐτὸν χάριν ἀνυπάρκτων πρὸς τὴν πόλιν εὐεργεσιῶν του. Ἀλλ' ὁ θάνατος ἐφείσθη τρόπον τινὰ τῆς ἑλληνικῆς δόξης, καὶ καταλαβὼν τὸν Κυβερνήτην, κατέστρεψεν εἰς τὴν σύλληψίν της ἰδέαν τόσον χαρμεπῆ. Πλησίον τοῦ σωροῦ αὐτῆς τῆς ὕλης σταθεὶς ὁ Ἀλβανός, ὡς νὰ εἵλκυε τάχα τὸ ἀντικείμενον τοῦτο τὴν προσοχήν του ὅλην, περιεργάσθη καλὰ τὴν εἴσοδον καὶ τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας, ὅμοιος μὲ τὸν ἔμπειρον Στρατηγόν, ὅστις ζητεῖ νὰ γνωρίσῃ ἀκριβῶς τὴν θέσιν ἐχθρικοῦ Φρουρίου, πρὶν ἐπιχειρήσῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ἔφοδον. Ψυχὴ γεννητὴ δὲν ἐφαίνετο εἰς αὐτήν, καὶ ἂν καθ' ἕνα λόγον ἡ τόση ἐρημία της ἐλύπει τὸν Ἀλβανόν, διότι δὲν ἐδύνατο νὰ ἰδῇ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἐμελέτα νὰ θανατώσῃ, κατ' ἄλλον ὅμως τὸν εὐχαρίστει, διότι τὸν ὑπέσχετο εὐκολίαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. Ἀφ' οὗ ἔμεινεν ἐκεῖ ἀρκετὴν ὥραν, φοβούμενος μήπως δώσῃ τινὰ ὑποψίαν, ἀνεχώρησε, καὶ εἰς τὰς τρεῖς τῆς νυκτός, τὰς ὁποίας ἐνόησεν ὅτι ἔφθασαν ὄχι ἀπὸ τὸ κτύπημα ὡρολογίου τινὸς τῆς πόλεως, ἀλλ' ἀπὸ τὰς πρώτας ἀγρίας φωνὰς τῶν νυκτοφυλάκων τοῦ Θ. Γρίβα, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, κρατῶν ἐκ τοῦ

χαλινοῦ τὸν ἵππον του... Τὸν ἔδεσεν εἰς ἕνα κορμὸν δένδρου... Πατῶν ἔπειτα ἐλαφρὰ καὶ βλέπων τριγύρω του, ἄλλοτε σταματῶν εἰς τὸ σύριγμα τοῦ ἀνέμου καὶ ἄλλοτε ὀπισθοδρομῶν εἰς τὴν αἰφνίδιον λαμπηδόνα τοῦ νυκτερινοῦ φωστῆρος, ἐξερχομένου ἀπὸ τὰ νέφη, προχωρεῖ βραδέως πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἐξορίστου, τῆς ὁποίας εὑρίσκει τὴν εἴσοδον ἀνοικτήν... Ἐμβαίνει... Σιωπὴ γενική... Εἰς ἓν δωμάτιον, ὅπου ἔφεγγεν ἐκ διαλλειμμάτων ἡ σελήνη, βλέπει κατὰ γῆς ῥογχάζοντας δύω ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους συμπεραίνει νὰ ἦναι ὑπηρέται... Σιγᾶ κλειδόνει ἔξωθεν τὴν θύραν αὐτοῦ τοῦ κοιτῶνος, καὶ περᾷ εἰς ἄλλον, ὅπου ἐκάθευδεν ὁ Ἐξόριστος εἰς τὴν κλίνην του... Ὢ τῆς καλῆς τύχης τοῦ Ἀλβανοῦ! Ἡ πολύτιμος εἰκὼν τῆς Ἀσπασίας, κρεμαμένη πλησίον λύχνου εἰς τὸν τοῖχον, σπινθηροβολεῖ κατὰ πρῶτον εἰς τὰ ὄμματά του, καὶ μυρτυρεῖ ὅτι ὁ κοιμώμενος ἦτον ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἤρχετο νὰ φονεύσῃ... Ἁρπάζει αὐτὴν μὲ τὴν μίαν χεῖρα, σύρει μὲ τὴν ἄλλην ἐκ τῆς θήκης τὸ ξίφος του, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἑτοιμάζεται νὰ τὸ καταφέρῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἐξορίστου, ἐξαίφνης, ὡς νὰ παρελύθησαν αἱ δυνάμεις του, τὸ ἀφίνει καὶ πίπτει ἀπὸ τὴν δεξιάν του, ἀνακράζων· «ἐκεῖνος εἶναι μὰ τὸν Προφήτην!... ἐκεῖνος!...» Εἰς τὴν κραυγὴν αὐτήν, ἐξυπνᾷ ὁ Ἐξόριστος, καὶ βλέπων ἔμπροσθέν του ἀκίνητον τὸν ἴδιον ἐκεῖνον Ἀλβανόν, τὸν ὁποῖον, καθὼς εἴδομεν, εἶχε πρὸ καιροῦ ἀπαντήσει πλησίον τῆς Μεδινίτσης, «Σεϊδαλῆ, φωνάζει, Σεϊδαλῆ, τί μὲ ζητεῖς;...» Χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν ὁ Ἀλβανός, καὶ ἀφίνων εἰς τὸ ἔδαφος κειμένην τὴν δαμασκινὴν σπάθην του, τὴν ἰδίαν, τὴν ὁποίαν δι' ἐνθύμησιν τὸν εἶχε φιλοδωρήσει ὁ Ἐξόριστος, ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸν θάλαμον, πηδᾷ τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος, πετᾷ εἰς τὸ μέρος, ὅπου

ἔστεκεν ἕτοιμος ὁ ἵππος του, καβαλλικεύει καὶ μὲ ἀφειμένας ἡνίας διευθύνεται πρὸς τὴν Πελοπόννησον. Ἐν τούτοις ὁ οὐρανός, ὅστις ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἦτον τεθολωμένος, χύνει ῥαγδαῖον υἱετόν, ἀστραπὰς καὶ κεραυνούς, γογγύζει σφοδρὸς νότος, καὶ ὁ Ἀλβανός, νομίζων ὅτι καταδιώκεται ἀπὸ στρατιώτας τῶν Μεγάρων, παραδίδεται εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ ἀχαλινώτου ἵππου του.

Ἡ αὐγὴ ἐφώτισε τὸν Σεϊδαλῆν πλησίον τοῦ Ἰσθμοῦ, καὶ ἡ παρουσία της τὸν ἐχαροποίησεν ὄχι μόνον διότι τὸν ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὰ τρομερὰ σκότη τῆς νυκτὸς καὶ τὰς ἐχθρικὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ διότι τὸν ἔδειξεν ὅλον τὸ τιμαλφὲς τῆς εἰκόνος, τὴν ὁποίαν ἀκόμη ἐκράτει σφιγκτὰ εἰς τὴν παλάμην του, ἀφ' ἧς στιγμῆς τὴν εἶχε δράξει ἀπὸ τὸν κοιτῶνα τοῦ Ἐξορίστου. Μετ' ὀλίγον ὅμως, εἰς τὴν θέαν τοῦ πλουσίου αὐτοῦ κειμηλίου, αἰσθανόμενος τὴν πλεονεξίαν του κεντουμένην, ἤρχισε νὰ μετανοῇ ὅτι δὲν ἐφόνευσε τὸν Ἐξόριστον καὶ ἀπεστερήθη τοὺς τρισχιλίους Φοίνικας τοῦ Αὐγερινοπούλου, διὰ ἕνα μόνον ἀναθεματισμένον, ὡς ἔλεγε, μπέσα γιὰ μπέσα. Σκεπτόμενος καὶ ἀνακυκλῶν πολλοὺς στοχασμοὺς εἰς τὴν κεφαλήν του περὶ αὐτῶν τῶν τριῶν χιλιάδων Φοινίκων, ἐστάθη τέλος πάντων εἰς ἕνα, ὅστις τὸν ἐφάνη παράξενον πῶς δὲν εἶχεν ἔλθει ἀμέσως εἰς τὸν νοῦν του. Ἐφαντάσθη, διὰ νὰ μὴν ἀφήσῃ ἐπὶ τέλους ἀφορολόγητον τὸν Αὐγερινόπουλον, νὰ τὸν εἰπῇ ὅτι ἐθανάτωσε τὸν ἐχθρόν του, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ψηλαφητὴν τοῦ φόνου νὰ τὸν παρουσιάσῃ, καθὼς ὁ ἴδιος τὸ εἶχε ζητήσει, τὴν εἰκόνα τῆς Ἀσπασίας, τὴν ὁποίαν ἡ χείρ του, μηχανικῶς κινηθεῖσα, εἶχεν ἀναρπάσει ὡς πολύτιμον καθ' ἑαυτήν.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν συνέλαβε τὴν ἰδέαν αὐτήν, τὴν ὁποίαν

ἐνόμισεν ὅτι ὁ Μωάμεθ τὸν ἐνέπνευσεν, ἐξηκολούθησε νὰ τρέχῃ μὲ περισσοτέραν προθυμίαν πρὸς τὸ Ναύπλιον, καὶ φθάσας τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, ἔδραμεν εὐθὺς εις τὴν οἰκίαν τοῦ Αὐγερινοπούλου, ἕτοιμος νὰ τὸν διηγηθῇ τέρατα καὶ σημεῖα περὶ τῆς ἀνδρείας του. Ἂς ἀκούσωμεν ὀλίγον τὴν συνομιλίαν των. «Σὺ εἶσαι, ἀνδρειωμένε μου Σεϊδαλῆ; . . . Πότε ἦλθες; . . . Τί ἔκαμες; . . .—Ἐγὼ εἶμ' ὅλος ἀπ' τὴν κορφὴ ὡς τὰ νύχια, ἔφθασα τώρα τώρα, καὶ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὁ λεγάμενος κοιμᾶται τόσο βαθειά, όποῦ διάβολος δὲν τὸν 'ξυπνᾷ...— Ἀληθινά!... Τὸν ἐσκότωσες;...—Ὄχι, παίζουμε... Σὰν ἄνθρωπος θεοφοβούμενος ὁποῦ εἶμαι, σὲ κάμνω, ἂν θέλῃς, χίλιους ὅρκους καὶ φιλῶ τὸ εἰκόνισμα τῆς εὔμορφης αὐτῆς Παναγιᾶς... (καὶ ἀπὸ τὴν ζώνην του ἐξέφερε τὴν εἰκόνα τῆς Ἀσπασίας). Μὲ πιστεύεις τώρα;... Ἔ;... —Δός με τὴν εἰκόνα... δός με την... νὰ χαρῇς τὸν Θεό σου, Σεϊδαλῆ. . . καὶ διηγήσου με πῶς τὸ κατώρθωσες. . . .— Ὕστερα τὴν πέρνεις... Ν' ἀκούσῃς πρῶτα μὲ πόσαις δυσκολίαις καὶ μὲ πόσους κινδύνους ἐκατάφερα τὸν συγχωρεμένον... Ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἀναπαύσῃ!... Τώρα 'ποῦ τὸν εσκότωσα μ' ἔρχουνται τὰ δάκρυα στὰ μάτια.... Κρίμα τὸ παλικάρι!... Κόλασα κ' ἐγὼ τὴν ψυχή μου... Ταῖς τρεῖς χιλιάδαις Φοίνικες, 'ποῦ ἔχεις νὰ μὲ δώσῃς, ὅλαις θὰ ταῖς 'ξοδεύσω στὸ χατζιλίκι τῆς Μέκας...—Καλά... Δὲν μὲ λέγεις ὅμως πῶς τον ἐθανάτωσες;—Πέταξα σὰν τὸ πουλὶ στὰ Μέγαρα. Ηὗρα στὸν δρόμο τρεῖς Συνταγματικούς... Συντριμματικούς... δὲν 'ξεύρω πῶς ἀνάθεμα τοὺς λέγεται. . . καὶ τοὺς 'θέρισα σὰν μαντηλάρια. Ἐφύλαξα στὰ Μέγαρα τρεῖς σωσταῖς ἑβδομάδαις χωρὶς νὰ χύσω στάλα αἷμα, καὶ ἕνας Θεὸς γνωρίζει τί στενοχώρια 'τράβηξα. Ὕστερα ἦλθε καὶ ὁ 'δικός σου ἀπ' τὴν Ὕδρα. Πηγαίνω τὴν ἴδια νύκτα στὸ σπή-

τι του σπάνω τὴν πόρτα· ἴσια 'πάνω· νάσου τὸν κατεβάζω μιὰν καλὴ μαχαιριὰ κατακέφαλα καὶ τὸν ἀφίνω στὸν τόπο· ρίχνουνται κατ' ἐπάνω μου δέκα δώδεκα... κόψε, κόψε, κόψε, σπάνει καὶ τὸ σπαθί μου...—Ἔτσι!... ἂν ἀγαπᾷς τὸν Θεό!.. —'Ξέχασα... ἔκοψα καὶ τὸ ἕνα του αὐτί, καὶ τὸ εἶχα στὸ ζουνάρι μου φυλαγμένο. Μ' ἔπεσεν ὅμως στὸν δρόμο... καὶ τόσο καλήτερα 'ποῦ 'χάθηκε, καὶ δὲν εἶν' ἐδῶ νὰ μᾶς ἀκούσῃ... Μέτρησέ με τώρα τράγγα τράγγα τὰ στρογγυλὰ σὰν τιμημένος πραγματευτής.»

Εἰς τὴν αἱματοβαφῆ ζωγραφίαν τοῦ 'Αλβανοῦ, ἐσκίρτησεν ἀπὸ χαρὰν ὁ φιλέκδικος Πελοποννήσιος. Ἡ τελευταία μόνον περὶ καταβολῆς χρημάτων ἔκφρασις τοῦ Σεΐδαλῆ ἐπροξένησε δυσάρεστον ἦχον εἰς τὴν ἀκοήν του. 'Αναπτερούμενος ὅμως εἰς λαμπρὰς ἐλπίδας περὶ συνοικεσίου τοῦ μετὰ τῆς 'Ασπασίας καὶ περὶ κατοχῆς κτημάτων της, κατέθεσε τὰς τρεῖς χιλιάδας Φοινίκων εἰς μετρητά, καὶ πρὸς παῦσιν πάσης ἀνάμεσόν των ληψοδοσίας ἐζήτησε τὴν εἰκόνα. Ὁ Σεΐδαλῆς, μετὰ τὴν παραλαβὴν τῶν Φοινίκων, ὑπενθύμισεν εἰς τὸν φίλον ἓν μικρὸν τῆς μεγάλης των Συνθήκης ἄρθρον, διαλαμβάνον ὅτι τῆς εἰκόνος οἱ ἀδάμαντες ἔμελλον νὰ μείνωσιν ἰδιοκτησία του. 'Αποσπάσας λοιπὸν ἕνα πρὸς ἕνα ὅλους τοὺς τιλμαφεῖς λίθους, ἐκράτησε τούτους δι' ἑαυτόν, καὶ ἀφῆκε τὴν γυμνὴν εἰκόνα μὲ τὰς χρυσᾶς ὀπτασίας εἰς τὸν Κύριον Αὐγερινόπουλον.

Ἡ 'Ασπασία μετά, μετὰ τὴν νυκτερινὴν ἐκείνην φυγήν της, εἶχεν ἐπιστρέψει πάλιν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός της, ὅστις, μεταμεληθεὶς διὰ τὸν πρὸς αὐτὴν δυναστικὸν τρόπον του καὶ κινούμενος εἰς οἶκτον διὰ τὴν ἀκατεύναστον λύπην της, ἐφέρετο ἔκτοτε πρὸς αὐτὴν ἠπίως καὶ συμπαθῶς. Δὲν τὴν ἐβίαζε πλέον νὰ νυφευθῇ τὸν Αὐγερινόπουλον.

Πλὴν οὔτε πάλιν ἔκλειε τὴν θύραν του εἰς τοῦτον, ὅστις εἶχε τὴν ἀπαραδειγμάτιστον μικροπρέπειαν νὰ ἐξακολουθῇ τακτικὰ τὰς ὀχληρὰς ἐπισκέψεις του, προσποιούμενος ὄχι μόνον ἀμνησικακίαν διὰ τὰ διατρέξαντα, ἀλλὰ καὶ ὑπέρ ποτε σφοδρὸν ἔρωτα, τὸν ὁποῖον, καθὼς ἔλεγε δακρύων κωμικῶς, ἔτρεφεν εἰς τὰ πολύπονα στήθη του ἡ νηστεία καὶ ὁ ἀπελπισμός. Δὶς καὶ τρὶς τοῦ μηνὸς καθυπεβάλλετο εἰς φλεβοτομίας διὰ ν' ἀποκτήσῃ τηκομένου ἐραστοῦ ὠχρότητα, καὶ ὁσάκις, παρασιτῶν εἰς πλουσίου τινὸς τράπεζαν, συνέβαινε νὰ κακοστομαχήσῃ, παρίστα τὴν ἐκ τῆς λαιμαργίας του δυσπεψίαν ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ ἀνιάτου πάθους του. Ὅλοι ὅμως οἱ πιθηκισμοί του αὐτοί, τὸ ἔβλεπε προφανῶς, τίποτε δὲν τὸν ἐχρησίμευον, ἐν ὅσῳ δὲν ἤθελε λυτρωθῇ ἀπὸ τὸν ἀντίζηλόν του, καὶ ἡ βεβαιότης αὐτή, ἑνουμένη μὲ τὸν πόθον τῆς ἐκδικήσεως, τὸν εἶχεν ὑπαγορεύσει νὰ γίνῃ ἐντολεὺς τοῦ φόνου του.

Ζητῶν τότε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὸν ὑποθετικὸν τοῦ Ἐξορίστου θάνατον, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν εἶχε κἀμμίαν ἀμφιβολίαν, σπεύδει, χωρὶς αὐτὸς νὰ φανῇ, νὰ δώσῃ τὴν εἴδησιν εἰς τὴν Ἀσπασίαν. Ἐμπερικλείει λοιπὸν τὴν εἰκόνα της εἰς πλαστογραφεῖσαν ἐπιστολήν, διὰ τῆς ὁποίας φίλος τις ἀνύπαρκτος τοῦ Ἐξορίστου μηνύει ἀπὸ τὰ Μέγαρα εἰς τὴν Ἀσπασίαν ὅτι ἐφονεύθη ὁ δυστυχής της ἐραστὴς εἰς ἀκροβολισμόν τινα κατὰ τῶν Καποδιστριακῶν, καὶ ὅτι ἐλαφυραγώγησαν στρατιῶται τὴν εἰκόνα της, εὑρεθεῖσαν εἰς τὸν τράχηλόν του· αὐτὸς δὲ ὅτι ἐνόμισε χρέος του νὰ τὴν ἐξαγοράσῃ καὶ νὰ τῆς τὴν ἀποστείλῃ ὡς τὸ ἀγαπητότερον κειμήλιον φίλου του ἀποθανόντος. Μετὰ τοῦτο εὑρίσκει χωρικόν τῆς ἐμπιστοσύνης του, τὸν ἐγχειρίζει τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὸν παραγγέλλει νὰ παρουσιασθῇ εὐθὺς ὡς Μεγαρί-

της γραμματοκομιστής εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀσπασίας.

Ἦσαν ἀρχαὶ Μαρτίου, θυελλώδης ἡμέρα, καὶ ἡ Ἀσπασία, ἀπὸ τὸ ὑψηλόν της δωμάτιον βλέπουσα τὰς ἔτι χιονώδεις ἀκρωρείας καὶ τὴν κυματιζομένην τοῦ ἀργολικοῦ κόλπου θάλασσαν, ἀφίνετο εἰς θλιβεροὺς συλλογισμούς, τῶν ὁποίων ηὔξανε τὴν πικρίαν ἡ μακρὰ σιωπὴ τοῦ ἐραστοῦ της καὶ ὁ φόβος μήπως ὁ πόλεμος συντέμῃ τὴν ζωήν του. Ἔκρουε τὴν κιθάραν της, καὶ μὲ γοερὰν φωνὴν ἐμελῴδει τὸ πένθος καὶ τὴν ταραχήν της.

«Στὰ βουνὰ εἶναι οἱ πάγοι
Κ' οἱ ἀέρες στὰ πελάγη,
Καὶ τὰ δένδρα ὁλοένα
Στὴν γῆν σκύπτουν λυπημένα,
Κ' ἐν ᾧ γύρω μου τὴν φύσιν
Νὰ θρηνῇ παρατηρῶ,
Τῶν δακρύων μου τὴν βρύσιν
Νὰ κρατήσω δὲν μπορῶ . . .

Ἀντηχεῖ βροντὴ πολέμου,
Ἢ βοὴ σφοδροῦ ἀνέμου ; . .
Ἡ ψυχή μου ὅλη μένει
Ἀπ' τὸν φόβον νεκρωμένη . . .
Ἕλλην Ἕλληνα φονεύει,
Ἀδελφὸς τὸν ἀδελφόν,
Κ' ἡ πτωχὴ Ἑλλὰς χηρεύει . . .
Δυστυχίας κολοφών !

Ζῇ, ἀπέθανεν ὁ μόνος
Τῆς ψυχῆς μου θησαυρός ;
Τῆς καρδίας μου ὁ πόνος
Αὐτὸ εἶν' ὁ φλογερός . . .
Ἀλλὰ δὲν παραπονοῦμαι

Ἂν ὁ ἔρως μὲ πεθάνῃ·
Δι' ἐμένα δὲν λυποῦμαι·
Ἀγαπήθηκα;.. Μὲ φθάνει.»

Τοὺς κλαυθμηρούς της τόνους διέκοψεν ἡ τροφός της ἐμβαίνουσα μὲ φαιδρὸν πρόσωπον. «Παῦσε, κόρη μου, τὴν εἶπε, νὰ κλαίῃς καὶ ν' ἀπελπίζεσαι. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἕνας χωρικὸς ἀπὸ τὰ Μέγαρα μᾶς ἔφερε τὸ γράμμα τοῦτο καὶ ἂν δὲν ἀπατῶμαι εἶν' ἐκείνου... «Δός με το...» ἐφώναξε, τρέχουσα πρὸς αὐτὴν ἡ Ἀσπασία. «Πλὴν δὲν εἶναι τὸ γράψιμόν του...» ἐπρόσθεσε, τρέμουσα ὅλη καὶ ὠχριῶσα ὡς νὰ ἐκυριεύθη ἀπὸ θανάσιμον προαίσθησιν. Ἀνοίγει τὴν ἐπιστολήν, ἡ ὀλεθρία εἰκὼν πίπτει, καὶ εἰς τὰς πρώτας λέξεις, τὰς ὁποίας ἡ δυστυχὴς μόλις ἐτόλμησε ν' ἀναγνώσῃ, ἀφίνεται ἡμιθανὴς εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τροφοῦ της. Μετὰ μακρὰν λειποθυμίαν, συνελθοῦσα ὀλίγον περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτός, «ποῦ εἶναι;.. ποῦ εἶναι;..» ἠρώτησε τὴν ἐπιστήθιόν της.—Ποῖος, κόρη μου;— Ἐκεῖνος ὅστις μ' ἔφερε τὸν θάνατον.—Ἀνεχώρησεν εὐθὺς καθὼς ἔδωκε τὸ γράμμα. Ἀπομάκρυνέ τον ἀπὸ τὴν ἐνθύμησίν σου.— Θέλω νὰ τὸν ἰδῶ... Θέλω νὰ τὸν ἐξετάσω, νὰ τὸν ἀκούσω... Δὲν εἶν' ἐδῶ πλέον, μὲ εἶπες;.. Τί στέκομαι;.. Ἂς τρέξω... Ἀγαπητή μου, ἂν μ' εὐσπλαγχνίζεσαι, ἀκολούθησέ με...—Ποῦ, τέκνον;—Ἐκεῖ, ὅπου ἐνταφιάσθη... — Νὰ φύγωμεν τώρα τὴν νύκτα, μὲ αὐτὸ τὸ σκότος; — Τὸ σκότος εἶναι καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα εἰς τὰ ὄμματά μου... Συνόδευσέ με εἰς τὸν τάφον του... Μὴ χάνωμεν καιρόν... — Συλλογίσου ὅτι ζητεῖς τ' ἀδύνατα· ὁ κόσμος εἶναι ἄνω κάτω· παντοῦ ταραχὴ καὶ στρατεύματα· τὸ Νάπλι αὐτὴν τὴν ὥραν εἶναι κλεισμένον καὶ εἴμεθα εἰς τὸ Φρούριον μέσα.» Εἰς τὰς ἀνικήτους αὐτὰς δυσκολίας

ἡ Ἀσπασία ἐκάλυψε μὲ τὰς χεῖρας τὸ πρόσωπόν της καὶ ἀπέμεινεν ἄφωνος.

Ἦλθε τὴν ἀκόλουθον αὐγὴν καὶ ὁ Αὐγερινόπουλος, ἀνυπόμονος νὰ ἴδῃ ἂν ἐτελεσφόρησε τὸ σατανικόν του τέχνασμα. Ἐμβαίνων ἀπήντησεν εἰς τὴν αὐλὴν τὴν γραῖαν τροφόν, τὴν ὁποίαν ἐχαιρέτησε μὲ τὸν πλέον μειλίχιον τρόπον. «Κύριε, τὸν εἶπεν αὐτή, μὴ λαμβάνετε τὸν κόπον ν' ἀνέβετε. Ὁ αὐθέντης μου δὲν ἠμπορεῖ σήμερον νὰ σᾶς δεχθῇ. —Καὶ διατί, καλή μου;.. Μήπως πάσχῃ πάλιν ἀπὸ ῥευματισμούς;.. Μήπως ἀσθένησεν;.. Ἀποκρίσου με γλήγωρα, καὶ ὅλος τρέμω... Ὁ ἀγαπητὸς γέρων! Δι' αὐτὸν δίδω καὶ τὴν ζωήν μου...—Ναί, ὁ ἀγαπητὸς γέρων! Φθάνει μόνον νὰ μᾶς ἔδιδε τὴν θυγατέρα του, τὰ κτήματά του, καὶ ἂς ἔκλειεν ὕστερα τὰ δύο του ματάκια. —Ὦ! πάντοτε μὲ πειράζεις τὸν κακόμοιρον, πάντοτε μὲ κατατρέχεις... Ἂν ἤθελες ὅμως εἰς μίαν στιγμὴν ἐγύριζες τὴν καρδίαν τῆς Ἀσπασίας, καί πίστευσέ με, δὲν εἶχες νὰ κάμῃς τότε μὲ ἀχάριστον...— Τέτοια ὥρα, τέτοια λόγια, Κὺρ Αὐγερινόπουλε! Ἐκείνη πεθαίνει ἀπ' τὴν λύπην της, καὶ ἡ αὐθεντιά σου μὲ θέλεις γάμους καὶ χαραῖς!—Καὶ τί ἔγινε; Τί ἀκολούθησε;.. Δὲν ἠξεύρω τίποτε...—Ἐσυγχωρέθηκε, δὲν ζῇ πλέον ὁ πτωχὸς ἐραστής της.—Ἀπέθανεν!.. Ἀληθινά!.. Νὰ δάγκανες εὐλογημένη, τὰ χείλη σου καλήτερα!.. Τὸ πιστεύεις; Ἐλυπήθηκα... Εἶμαι ἄνθρωπος μὲ ἀδύνατην καρδίαν... Ἰδὲ τὰ δάκρυά μου... πηγαίνουν νὰ τρέξουν. Ὁ θάνατος ὅμως εἶναι κοινὸς εἰς ὅλους. Ζωὴν νὰ ἔχῃ καὶ χρόνους ἡ ταλαίπωρη Ἀσπασία! Ὁ Θεὸς γνωρίζει πόσον ἡ ψυχή μου τὴν πονεῖ. Ἄχ! ἂς ἦτον τρόπος νὰ τὴν παρηγορήσω!.. Πλὴν καὶ ἡ λύπη αὐτὴ θέλει περάσει. Θέλει μίαν ἡμέραν λησμονήσει τὸν μα-

χαρίτην, καὶ ἴσως τότε . . .» Τὸν ἄφησεν ἡ τροφὸς εἰς τὸ μέσον τῆς ὁμιλίας τνυ καὶ ἀνέβη, ἀφ' οὗ κατὰ πρόσωπόν του ἔκλεισε καλὰ μὲ τὸν μοχλὸν τὴν θύραν τῆς οἰκίας.

Εἰς ὀλίγων ἡμερῶν διάστημα, ἡ λύπη τόσην φθορὰν ἐπέφερεν εἰς τὴν ὑγείαν τῆς Ἀσπασίας, ὥστε ἡ ζωή της ἔφθασεν εἰς κίνδυνον. Ἐπικήδειόν τι ἐκάλυψε τὴν μορφήν της, καὶ οἱ ὀλίγοι λόγοι τοὺς ὁποίους ἐψιθύριζον τὰ χείλη της, ἀπέσπων τὰ δάκρυα καὶ ἀπὸ τὰς ἀναισθητοτέρας καρδίας.

Χαριτόβρυτοι Κυρίαι, ὅσας ὁ κεστὸς τῆς Ἀφροδίτης, τὸν ὁποῖον περιζώνεσθε, δὲν ἐδυνήθη νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ τὰ διαπεραστικὰ βέλη τοῦ σκληροῦ της βρέφους, ἂν ἐνθυμῆσθε τὰ ἐρωτικά σας βάσανα καὶ κινῆσθε εἰς οἶκτον διὰ τὴν δυστυχῆ Ἀσπασίαν, μείνατε μίαν στιγμὴν πλησίον της καὶ προσφέρετέ την μικράν τινα παρηγορίαν. Ἡμεῖς μὲ ἄκραν δυσαρέσκειαν σᾶς ἀφίνομεν, καὶ στρεφόμεθα πρὸς τοὺς φλεγματικοὺς ἀναγνώστας μας, ὅσοι ὀλίγον φροντίζουν περὶ τρυφερῶν αἰσθημάτων καί, ὡς αὐτοὶ λέγουν, μόνην των ἐρωμένην ἔχουν τὴν Πολιτικήν. . . . Εἰς τὰς προσταγάς σας λοιπόν, Κύριοι Πολιτικοί! Ἐπειδὴ φανερὰ καὶ χωρὶς κἀνένα πολιτικὸν τρόπον μᾶς ἀπειλεῖτε ὅτι θέλετε κλείσει τὸ βιβλίον μας, ἂν δὲν σᾶς παραστήσωμεν κατὰ σειρὰν ὅλα τὰ συμβάντα τῶν καποδιστριακῶν χρόνων, ἐπαναλαμβάνομεν τὸ νῆμα τῆς ἐξιστορίσεώς των, καὶ ἀφίνοντες πᾶσαν τραγικὴν σοβαρότητα κατὰ μέρος, ἐρχόμεθα πρῶτον εἰς τὴν ἐν Ναυπλίῳ Συνέλευσιν τοῦ Αὐγουστίνου. Ποῖος, εἰς μόνην τὴν ἀνάμνησιν αὐτῆς, δύναται νὰ κρατήσῃ τὸν γέλωτα;

Εἰς μίαν τῶν συνεδριάσεών της, οἱ γεννάδαι Πληρεξούσιοι, ἀφ' οὗ ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ Ναυπλίου, ὅπου εἶχον καταφύγει, ἐψήφισαν θάνατον καθ' ὅλων τῶν ἐν Μεγάροις Στρα-

τηγῶν καὶ στρατιωτῶν, καθ' ὅλων τῶν ἐπισημοτέρων Ἑλλήνων, ἤτοι καθ' ἓξ χιλιάδων πολεμικῶν, ἐχόντων ἐπὶ κεφαλῆς ὑπὲρ τοὺς διακοσίους λογάδας τοῦ ἔθνους, καὶ κατεδίκασαν ἐρήμην ὅλην σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα, συνέστησαν καὶ σοφήν τινα Ἐπιτροπὴν πρὸς σύνταξιν Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ἔμελλεν, ὡς φαίνεται, νὰ κυβερνήσῃ νεκρούς. Εἰς ἄλλην πάλιν, ἀνεγνώσθη σχέδιον ἀναφορᾶς πρὸς τὰς Συμμάχους Αὐλάς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξεφράζετο ζωηρῶς ὁ γενικὸς τῶν Ἑλλήνων πόθος διὰ τὴν ταχυτέραν ἀποστολὴν Ἡγεμόνος, ἐνῷ ἐσκευωρεῖτο παρὰ τῶν ἰδίων Καποδιστριακῶν ἔγγραφος ζήτησις τῶν Ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους διὰ τὴν στερέωσιν τοῦ Αὐγουστίνου εἰς τὰ ἡγεμονικά του δικαιώματα.

Ἔρχονται ἀκολούθως διάφορα ψηφίσματα, ἄξια ὅλα νὰ ἐπιζήσωσιν εἰς τὰς μελλούσας τῶν Ἑλλήνων γενεάς. Δυνάμει ἑνὸς τούτων, παραδίδονται εἰς αἰώνιον ἀνάθεμα καὶ ἀποκλείονται τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος, ὡς συγγενεῖς τοῦ Γεωργίου καὶ Κωνσταντίνου Μαυρομιχαλῶν, ὁ πολυπαθὴς Πρίαμος τῆς Σπάρτης Πέτρος, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἀντώνιος καὶ Ἰωάννης, καὶ οἱ ἐκ τούτων γεννηθέντες καὶ γεννηθησόμενοι, καὶ τὰ εἰς τὰς γαστέρας τῶν μαυρομιχαλικῶν γυναικῶν μέλλοντα νὰ συλληφθῶσιν ἔμβρυα. Ἄθλιε οἶκε τῶν Μαυρομιχαλῶν, ἐπὶ κεφαλῆς τόσων χιλιάδων Σπαρτιατῶν, τί θέλεις γίνει, ἀφ' οὗ ὁ Πολεμάρχης Αὐγουστῖνος ἐπρόφερε τὴν καταδίκην σου; Ποία δόξα ἱστορικὴ θέλει σὲ διαμείνει, ἀφ' οὗ ὁ Κύριος Παρθενόπουλος προσυπέγραψε τὸν ἐξοστρακισμόν σου; Εἰς ἄλλο πάλιν, ἡ μακαριωτάτη αὐτὴ Συνέλευσις, σφετεριζομένη τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον παλαιαί τινες Σύνοδοι νὰ κανονίζωσιν Ἁγίους, Ὁσίους καὶ Μεγαλομάρτυρας, καθαγιάζει

τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν, καὶ διατάττει νὰ ἐγερθῇ Ναὸς εἰς τιμὴν μὲν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, εἰς μνήμην δὲ τῆς Αὐτοῦ Ἁγιότητος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ νέος Ἅγιος ἔπρεπε νὰ ἔχῃ καὶ τὰς εἰκόνας του, τῶν ὁποίων ἡ θέα νὰ διατηρῇ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐλάβειαν τῶν Ὀρθοδόξων, διορίζει νὰ χαραχθῇ ἀργυροῦν νόμισμα δέκα χιλιάδων ἀντιτύπων, ἰσόσταθμον μὲ τὸ ἱσπανικὸν δίστηλον, φέρον ἀφ' ἑνὸς μέρους τὴν προτομὴν τοῦ Ἁγίου Κυβερνήτου, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν Ἑλλάδα δακρυῤῥοοῦσαν ἐπὶ τεφροδόχου κάλπης. Ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὐτὴ δὲν ἐξετελέσθη, διότι τὸ Νομισματοκοπεῖον εὑρέθη τότε εἰς ἔνδειαν παντὸς εἴδους μετάλλου. Παρεκτὸς τούτου, ψηφίζει νὰ ἱδρυθῶσιν εἰς τὸν ἀείμνηστον τρεῖς ἐκ χαλκοῦ κολοσσαῖοι ἀνδριάντες, εἷς εἰς τὴν Αἴγιναν, ἄλος εἰς τὴν κλεινὴν πατρίδα τοῦ Κυρίου Σπηλιάδου, τὴν Τρίπολιν, καὶ ἄλλος εἰς τὴν αἱματόφυρτον γῆν τῶν ἡρώων, τὸ Μεσολόγγιον. Ἡ ἐκεῖ ὅμως ἐναποτεθειμένη κόνις τοῦ Κυριακούλη ἔπρεπε νὰ ῥιφθῇ ἀφεύκτως εἰς τὴν θάλασσαν, διότι πῶς ἦτον δυνατὸν νὰ εὑρίσκωνται πλησίον ἀλλήλων Μαυρομιχάλης καὶ Καποδίστριας;

Ἡ ἔμφρων αὐτὴ Συνέλευσις δίδει καὶ αὐτοχθονίας δικαιώματα εἰς ὅλα τὰ μέλη τοῦ καποδιστριακοῦ οἴκου. Γνωρίζουσα ὅμως ὅτι δὲν ἀρκοῦνται εἰς καπνὸν μόνον θυμιάματος οἱ Θεοί, ἀλλ' ὅτι ἔχουν χρείαν καὶ κνίσσης λιπαρῶν κρεάτων, χορηγεῖ ὀκτακοσίας τεσσαράκοντα ἓξ χιλιάδας Φοινίκων εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀοιδίμου Κυβερνήτου, καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ποσότητος ταύτης δίδουσα εἰς τὸν Αὐγουστῖνον, ἐπὶ λόγῳ ἀνεχείας τοῦ Ταμείου, ὡς ὑποθήκην πλῆθος ἐθνικῶν κτημάτων, καθιστᾷ πραγματικῶς Κόμητα τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι Κόμητα τῆς Ἰστριας. Φιλοκατήγοροι δὲ γλῶσσαι λέγουν ὅτι εἰς τὸ πα-

λυτελὲς τοῦτο δῶρον, τὸ ἐν ὀνόματι πλὴν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἔθνους γενόμενον, ἔλαβον μερίδα Κινκινάτοι τινὲς τῆς Συνελεύσεως, καὶ ὅτι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Ἐκλαμπροτάτου Αὐγουστίνου ἔγινον μυστηριωδῶς ἔγγραφοι συμφωνίαι.

Μετὰ τοῦτο, ὁ πεντήκοντα ἔτη μοχθήσας διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος Ἀδαμάντιος Κοραῆς προγράφεται, καὶ ἀπὸ τὴν μακρυνήν του αὐτὴν γωνίαν τῶν Παρισίων μεταφέρεται τρόπον τινὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ ἐξυβρισθῇ ἐπὶ τῆς ἰδίας γῆς, τὴν ὁποίαν εὐηργέτησεν. Ἡ Αὐγουστινικὴ Συνέλευσις, Ἱερᾶς Ἐξετάσεως μανδύαν ἐνδυθεῖσα, καίει ἓν τῶν φιλελευθέρων συγγραμμάτων του (διὰ νὰ φωτίσῃ, ὡς φαίνεται, μὲ τὰς φλόγας του τὴν εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας πλανωμένην Ἑλλάδα), καὶ μὲ τὴν μνήμην τοῦ συγγραφέως ἀποῤῥίπτει τὴν τέφραν τοῦ βιβλίου εἰς τοὺς ἀέρας.

Πρὸς ἐπισφράγισιν τῶν λαμπρῶν αὐτῶν πράξεών της, τὴν δεκάτην ἑβδόμην Μαΐου, εἰς τὸ Βουλευτικόν, ὅπου συνεδρίαζε, προσκαλεῖ τὸν Αὐγουστῖνον διὰ νὰ τὸν ἀναγορεύσῃ Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν εὑρεθεὶς οὗτος εἰς σύγκρουσιν μετὰ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, καὶ φοβούμενος τοῦ πονηροῦ Πελοποννησίου τὰς ἀντενεργείας, δὲν τολμᾷ νὰ ἐμφανισθῇ ἔμπροσθεν τῆς σεβαστῆς ὁμηγύρεως. Εἷς ἀγχίνους Γραμματεύς του εὑρίσκει ὡς μέσον ἀσφαλὲς τῆς διαλλαγῆς τῶν δύω τούτων μεγάλων ἀνδρῶν τὸν ἀφρώδη τῆς Καμπανίας οἶνον. Προσκαλεῖται λοιπὸν ὁ Κολοκοτρώνης εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Αὐγουστίνου, ὅπου εἶναι πρόγευμα ἕτοιμον. Πίνει ὁ Κόμης ἀφθόνως εἰς ὑγείαν τοῦ Ἀρχιστρατήγου, καὶ διὰ νὰ μαλάξῃ τὴν καρδίαν του ἀναφέρει τ' ὄνομα τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια. Ὁ Κολοκοτρώνης ἀνταποκρίνεται ἀξίως εἰς τὴν βακχικὴν αὐτὴν πρά-

κλησιν, καὶ στάζουν εἰς τὸ πολλάκις κενούμενον ποτήριόν του ῥανίδες τινὲς δακρύων εἰς μνήμην τοῦ ἀποθανόντος. Ἐντοσούτῳ ἐπὶ κεφαλῆς ἀργυρωνήτων τινῶν βαστάζων, κραζόντων «Ζήτω ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος!» προβαίνει μὲ γιγαντιαῖα βήματα ὁ μέγας Διοικητὴς Ναυπλίας πρὸς τὴν κατοικίαν τοῦ Αὐγουστίνου. Εἰς τὰ ζ ή τ ω αὐτά, τὰ ὁποῖα οἱ Αὐγουστινικοὶ ὠνόμαζον φωνὰς τοῦ ἔθνους, πῶς ἐδύνατο νὰ μείνῃ ἀδιάφορος ὁ νέος μας Κυβερνήτης; Φορεῖ τὰς χρυσᾶς του ἐπωμίδας καὶ ζώνεται τὴν δίστομον ῥομφαίαν του· ὁ δὲ Διοικητὴς Ναυπλίας, φυσῶν καὶ ἀσθμαίνων παραλαμβάνει τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα, καὶ τὴν ὁδηγεῖ ἐνώπιον τοῦ ἐθνικοῦ συνεδρίου, ὅπου ὁ Κύριος Μαρκοπολίτης, Ἀντιπρόσωπος τῆς νήσου Νάξου, ἐκφωνεῖ λόγον πανηγυρικόν, ὅστις (δὲν τὸ λέγομεν βέβαια κολακεύοντες τὸν ῥήτορα), κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ὑγιοῦς μέρους τοῦ ἀκροατηρίου, ἦτον ὅλος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους

«Θέματ' ἄῤῥατα γραμμένα,
Καὶ νερὰ κοπανισμένα,
Καὶ δασκάλων λαλαλά.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Τὴν εἰκοστὴν τρίτην Μαρτίου, περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ στρατὸς τῶν Μεγάρων, ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Θ. Γρίβαν καὶ παρακολουθούσης τῆς συνταγματικῆς Κυβερνήσεως, ἐβάδισε πρὸς τὴν Πελοπόννησον. Δύω ἄλλα σώματα, τὸ ἓν ὁδηγούμενον ἀπὸ τὸν Ν. Κριζιώτην, τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸν Γ. Βάσον, ἀντέκρουον γενναίως καὶ περιέστελλον τὸν Ἰωάννην Μαμούρην εἰς τὴν Ἄμφισσαν, τὸν Δῆμον Λούλιον καὶ

Ζάχον Μύλιον εἰς τὴν Ἐλευσῖνα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔχουσα ἐξησφαλισμένα τὰ νῶτα εἰς τὴν πορείαν της ἡ συνταγματικὴ στρατιά, τὴν ἐπιοῦσαν πρὸς τὸ δειλινὸν κατέλαβε τὸ Λουτράκιον, ὅπου συγκεντρωθέντων καί τινων κατὰ τὴν Περαχώραν ταγμάτων κατεσκήνωσεν ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν, κατεχόντων τὸν Ἰσθμὸν καὶ ὠχυρωμένων ἐφ' ὑψηλῶν προμαχώνων.

Ἀνέτειλεν ἡ εἰκοστὴ πέμπτη Μαρτίου, ἡμέρα διττῶς ἑορτάσιμος εἰς τὴν Ἑλλάδα, οὖσα ἡ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ ἡ ἐνιαύσιος ἐνταυτῷ τῆς ἐπαναστάσεώς της κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν. Ὅλα προεμήνυον ὅτι κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐκείνην ἡμέραν ἔμελλε νὰ συγκροτηθῇ ἐπίσημος μάχη, καὶ ψιθυρισμὸς πολὺς διέτρεχε τὸ στρατόπεδον τῶν Συνταγματικῶν χαιρόντων διὰ τὴν σύμπτωσιν τῆς ἡμέρας καὶ δεχομένων ἐπ' ἀγαθῷ τὸν οἰωνόν.

Παρετηροῦντο ἤδη ἀμοιβαίως τὰ δύω στρατεύματα καὶ τὸ ἓν περιέμενεν ἀπὸ τὸ ἄλλο τὴν πρόκλησιν τῆς συμπλοκῆς, ὅτε ὁ Γ. Βάϊας, φθάσας ἀπὸ Λεβαδίας ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ἀρματωλῶν του, ἐφάνη ἐρχόμενος εἰς βοήθειαν τῶν Συνταγματικῶν. Οἱ τοῦ Αὐγουστίνου ἱππεῖς κινοῦνται κατ' αὐτοῦ. Ὁ στρατὸς τότε τοῦ Συντάγματος ταράσσεται καὶ βοᾷ ὡς πέλαγος ὑπὸ καταιγίδος κυματιζόμενον. Στρατηγοί, Σημαιοφόροι, στρατιῶται, ὅλοι ὁρμῶσι κατὰ τῶν Αὐγουστινικῶν, τρέπουν ἐν ἀκαρεῖ τὸ ἱππικόν των, κυριεύουν τοὺς προμαχῶνάς των, ζωγροῦν ὑπὲρ τοὺς τετρακοσίους καὶ φυγαδεύουν ὅλον τὸ πεζικόν.

Ἄοκνοι καὶ δρομαῖοι ὁδεύοντες πρὸς τὸ Ναύπλιον οἱ νικηταί, φθάνουν τὴν νύκτα εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον, ἀναγγέλλουν ἐκεῖθεν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα τὸν θρίαμβόν των, καὶ τὴν ἐπαύριον περὶ τὴν δεκάτην ὥραν εἰσέρχονται εἰς

τὸ Ἄργος ἀνὰ μέσον λαοῦ δαφνηφοροῦντος καὶ χαιρετοῦντος μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὴν νίκην τῶν συνταγματικῶν ὅπλων.

Καταλύει τὸ στράτευμα εἰς τὸν μέγαν τῆς πόλεως Στρατῶνα, καὶ ὁ Κωλέττης μετὰ τοῦ ἥρωος τοῦ Δράματός μας καὶ μετὰ πολλῶν ἀξιοτίμων Πολιτικῶν ἐπαναπαύεται εἰς τοὺς κεντητοὺς τάπητας τοῦ Αὐγουστίνου, ὅστις, διατρίβων τότε εἰς τοῦ Δ. Καλέργη τὴν οἰκίαν, ἀφῆκεν ἐκεῖ τὴν σαρδαναπαλικήν του ἀποσκευὴν καὶ διεσώθη μόλις εἰς τὰ τείχη τοῦ Ναυπλίου. Ὁ οἶκος οὗτος ὡμοίαζε θερμὴν ἔτι φωλεὰν πτηνοῦ, ἀποπετάξαντος εἰς τὸν αἰφνίδιον ἐμφανισμὸν τοῦ ἀετοῦ. Ἐδῶ ἐπὶ τραπέζης πολυτελοῦς φιάλλαι ἀργυραὶ καὶ κρυστάλλιναι, ἄλλαι ἀνατετραμμέναι καὶ ἄλλαι πλήρεις οἴνου ἀνθοσμίου ἢ μαδερινοῦ, ἐμαρτύρουν πρόσφατον φυγαδείων οἰνοποτῶν, τοὺς ὁποίους ὁ φόβος ἀπέσπασεν ἐκ τῆς σπατάλης. Ἐκεῖ ἔκειντο ἐρριμμένα εἰς τὸ ἔδαφος Συναξάρια καὶ Διηγήματα τοῦ Σεβὰχ θαλασσινοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων συνίστατο ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πολυμαθοῦς Προέδρου τῆς Ἑλλάδος. Εἰς ἕνα τῶν κοιτώνων εὑρέθη κατὰ γῆς καὶ ἡ ἡνιοχικὴ ἐκείνη τοῦ Θ. Κολοκοτρόνη μάστιξ, τὴν ὁποίαν, ἂν ἐνθυμῆσθε, τῆς Πελοποννήσου ὁ Ἀρχιστράτηγος ἔπαιζεν ἀτάραχος εἰς τὰς χεῖρας, ἐνῷ ὑπ' ὄψιν του ἐλάμβανε τὸν θάνατον ὁ ἀθάνατος Γ. Μαυρομιχάλης· τώρα δὲ εἰς τὴν παραζάλην του, ὡς φαίνεται, τὸν ἔπεσεν ἀπὸ τὴν δεξιάν, καθ' ἣν στιγμὴν εἶχε χρείαν αὐτῆς διὰ νὰ διώξῃ ταχύτερα τὸν ἵππον του πρὸς τὸ Φρούριον τῆς Γόρτυνος, ὅπου κατέφευγε, σκοπεύων νὰ δραπετεύσῃ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἑπτάνησον.

Ἡ ἀπροσδόκητος ἔλευσις τῶν Συνταγματικῶν εἰς τὸ Ἄργος διέσπασεν ὡς ἀράχνης ὑφάσματα ὅλας τὰς πλεκτάνας τῶν Διπλωματῶν τῆς Πρωτευούσης, ἤλλαξεν ὅλων τὰ φρονήματα καὶ ἡ πόλις ὅλη σαλεύουσα, ἐγγόγγυζε κατὰ

τοῦ Αὐγουστίνου καὶ τὸν ἠπείλει ὅτι ἔμελλε ν' ἀνοίξῃ τὰς πύλας της εἰς τὸν τροπαιοῦχον στρατόν. Εἰς τοιαύτην στάσιν ὄντων τῶν ἐν Ναυπλίῳ πραγμάτων, διάφοροι κωμικώταται τῶν Αὐγουστινικῶν ἐπιστολαὶ ἤρχοντο πρὸς τὸν Ι. Κωλέττην, τοῦ μὲν ἐπιδεικνυμένου θρασυβουλικὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐνθουσιασμόν, τοῦ δὲ ὀμνύοντος ἀφοσίωσιν αἰώνιον καὶ ἀπεριόριστον εἰς τὴν συνταγματικὴν Κυβέρνησιν. Καὶ ὁ Κύριος Σ. Τρικούπης ἔγραψε καὶ αὐτὸς ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Συνταγματικούς, ἐξαιτούμενος συγγνώμην καὶ ἱκετεύων ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἐν Ἄργει οἰκίας του, τὴν ὁποίαν ὁ στρατὸς τῶν Μεγάρων εἶχεν ὁρκισθῇ ὅτι, ἐμβαίνων εἰς τὸ Ἄργος ἤθελε καύσει πρὸς ἐκδίκησιν τῆς λειποταξίας του. Δὲν ἔπραττε γενναιότερόν τι οὐδὲ ὁ Α. Ζαίμης, ὅστις, καίτοι πρὸ μικροῦ καυχηθεὶς ὅτι ἔμελλεν εἰς τοὺς ἐν Μεγάροις νὰ κλείσῃ τὴν εἴσοδον τῆς Πελοποννήσου, τὴν ὁποίαν καὶ Πελοπόννησόν του ἐκάλει, ἔμενε τότε συνεσταλμένος εἰς τὰς Πάτρας, καὶ δι' ἀλλεπαλλήλων γραμμάτων ἐζήτει νὰ ἐξιλεώσῃ τοὺς δυτικοελλαδίτας Ὁπλαρχηγούς.

Ἂν εἶχεν ὁ Αὐγουστῖνος δύναμιν χαρακτῆρος, ἤθελε πειραθεῖ καὶ δευτέρας τύχης. Χίλιοι πεντακόσιοι στεῤῥοελλαδῖται στρατιῶται ἐντὸς τοῦ Ναυπλίου καὶ πρὸ τῶν θυρῶν του, δύω ἔτι χιλιάδες κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, πέντε φρούρια, ὅλον τὸ στρατιωτικὸν τῆς Πελοποννήσου καὶ ὅλος σχεδὸν ὁ στόλος ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του. Ἀλλὰ μαλθακὸς καὶ δειλός, ἐναποθέτει τὴν Ἀρχὴν εἰς τὰς χεῖρας τῆς Γερουσίας, ἥτις ἐκλέγει εὐθὺς Ἐπιτροπὴν Κυβερνητικήν, συνισταμένην ἀπὸ ἓξ καποδιστρίζοντας καὶ τὸν Ἰωάννην Κωλέττην, διὰ νὰ διοικήσῃ τὴν Ἑλλάδα μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ὄθωνος.

Τὴν εἰκοστὴν ὀγδόην Μαρτίου, πλήρης ἀγανακτήσεως ὁ

ἐν Ἄργει συνταγματικὸς στρατὸς διὰ τὴν τοιαύτην τῶν πραγμάτων διάθεσιν, διευθύνεταιπρὸς τὸ Ναύπλιον. Βροχὴ ῥαγδαία καταλαμβάνει αὐτὸν παρὰ τὴν Τύρινθα. Ποῦ τὰ πυκνὰ καὶ ὑψικάρηνα δένδρα τοῦ Κυρίου Παλαιολόγου, διὰ νὰ εὕρῃ ἄσυλον ὑπ' αὐτά; Ποῦ αἱ ἀειθαλεῖς ἐλαῖαι καὶ μυρσῖναί του; Μὴ βλέπων ἴχνος τῶν γεωργικῶν του ἐκείνων τερατουργημάτων, περὶ τῶν ὁποίων τοσαῦτα ἤκουε μακρόθεν διαθρυλλούμενα, καὶ ὀργιζόμενος κατὰ τοῦ νέου μας Τριπτολέμου, φθάνει ἔμπροσθεν τῆς Προνοίας, ὅπου χίλιοι διακόσιοι Αὐγουστινικοί, εἰς μάχην παρατεταγμένοι, ζητοῦν ν' ἀποκλείσωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν εἴσοδον τοῦ Προαστείου. Ὁ Ἀρχιστράτηγος Γρίβας δίδει τὸ σύνθημα τοῦ πολέμου, ὅτε ὁ Εἰρηναῖος Θύρσιος, ἐμβαίνων μεταξὺ τῶν δύω στρατευμάτων καὶ δημηγορῶν, ἐμποδίζει τὴν ἔκρηξιν.

Μόλις ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὴν Πρόνοιαν οἱ Συνταγματικοί, καὶ ἀπόστολος τοῦ γαλλικοῦ Ἀντιπρέσβεως ἔρχεται πρὸς τὸν Ἰ. Κωλέττην, δίδων εἰς αὐτὸν ἐκ μέρους τῶν Συμμάχων Αὐλῶν τὰ πιστὰ διὰ νὰ εἰσέλθῃ ἄνευ στρατιωτικῆς δυνάμεως εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ παραιτηθέντος ἤδη τοῦ Αὐγουστίνου νὰ διαπραγματευθῇ μετὰ τῆς Γερουσίας περὶ τῆς συστάσεως νέας Ἀρχῆς. Μετὰ ὀγδοήκοντα Στρατηγῶν καὶ Πρώτων τοῦ συνταγματικοῦ ἀγῶνος ἐμβαίνει ὁ Κωλέττης, καὶ ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὰς εὐφημίας τοῦ λαοῦ, ἀνακράζοντος «Ζήτωσαν οἱ Συνταγματικοί!» διέρχεται ὑπὸ τὸ Παλάτιον τοῦ Αὐγουστίνου, ὅστις ἀπὸ τὸ παραθυρον, ὠχρὸς καὶ κρυπτόμενος ὄπισθεν τοῦ παραπετάσματος, βλέπει τὸν θρίαμβον τῶν ἐχθρῶν του.

Ἐκ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀπὸ τοσαύτην φρίκην κυριεύεται ὁ Κερκυραῖος Ψευδοκυβερνήτης, ὥστε, τὴν νύκτα τὴν πρὸ τῆς εἰκοστῆς ἐννάτης Μαρτίου, παραλαβὼν τὰ λείψανα τοῦ

'Ι. Καποδίστρια καὶ τὸν μόλις προφθάσαντα εἰς τὴν Ἑλλάδα Τζωρτζέτον του, ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν μικρὰν θύραν τῆς θαλάσσης, καὶ μετὰ ῥωσικοῦ πλοίου ἀποπλέει πρὸς τὴν Κέρκυραν, ἀφίνων εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς βωμοὺς καὶ τοὺς ἀνδριάντας τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ τὰς Κοντέας του, καὶ τὰς ἐπωμίδας του, καὶ τὴν σπάθην του. Τοιοῦτον τὸ τέλος Αὐγουστίνου τοῦ πρώτου καὶ τελευταίου, ψευδοκυβερνήσαντος ἕνδεκα ὅλας ἡμέρας τὴν Ἑλλάδα.

Μετὰ τοῦ 'Ι. Κωλέττου εἶχεν εἰσέλθει καὶ ὁ 'Εξόριστος εἰς τὸ Ναύπλιον. Πρῶτος στοχασμός του ὑπῆρξεν ἡ 'Ασπασία. Πλὴν ἔμαθεν ὅτι, ἅμα ἔφθασεν ὁ μεγαρικὸς στρατὸς εἰς τὸ Ἄργος, ὁ πατήρ της, καθὼς καὶ πολλαὶ ἄλλαι τοῦ Ναυπλίου οἰκογένειαι, κατέφυγε μετ' αὐτῆς εἰς τὰς Κυκλάδας. 'Ελυπήθη πολὺ διὰ τὴν ἀναχώρησίν της. 'Ενόμισεν ὅμως χρέος του ἀπαραίτητον νὰ συντελέσῃ πρῶτον εἰς τῆς πατρίδος τὴν ἀποκατάστασιν, τὴν ὁποίαν ὑπέθετε προσεγγίζουσαν, καὶ ὕστερον νὰ τρέξῃ πρὸς ἀναζήτησίν της.

Παράδοξος ἦτον ἡ φάσις τῶν τότε πραγμάτων. Εἶχον μὲν οἱ Συνταγματικοὶ καταστρέψει τὸν Αὐγουστῖνον, ἀλλὰ νικηταὶ εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως, ἐκινδύνευον νὰ νικηθῶσιν εἰς τὸν λαβύρινθον τῆς Διπλωματείας· 'Ακόμη ἐξουσίαζον εἰς τὸ Ναύπλιον οἱ Καποδιστριακοί, καίτοι φυγόντος τοῦ Αὐγουστίνου, καίτοι ἐμβάντος τοῦ Κωλέτου. Αἱ πύλαι της πόλεως φρουρούμεναι παρ' αὐτῶν, ἔμενον κλεισταὶ εἰς τοὺς ἔξω Συνταγματικούς. Τὸ φρούριον τοῦ Παλαμιδίου ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν τριῶν Συμμάχων Δυνάμεων, καὶ οἱ 'Αντιπρέσβεις αὐτῶν, μὴ θέλοντες ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν Κυβέρνησιν τῶν ἐν Μεγάροις, ἐζήτουν νὰ συστήσωσι διὰ τῆς Γερουσίας 'Αρχὴν σύμμικτον, παρουσιάζουσαν ὅλα τὰ Κόμματα· ἰδέα φιλάνθρωπος καὶ συμβιβαστικὴ κατὰ τὸ φαινό-

μένον, ἀλλ' ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ κεκρυμμένα τὰ σπέρματα πάσης διχοστασίας, διότι ἑκάστη φατρία, ἔχουσα τὸν ἀντιπρόσωπόν της ἐντὸς τῆς Κυβερνήσεως, ἔμελλε νὰ λάβῃ δύναμιν πλειοτέραν διὰ νὰ σπαράξῃ πλειότερον τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ δέσποινα Γερουσία, δανειζομένη τὴν νομιμότητά της ἀπὸ τοὺς Ἀντιπρέσβεις, συνέστησε πενταμελῆ Κυβερνητικὴν Ἐπιτροπήν, εἰς τὴν ὁποίαν μόλις κατεδέχθη νὰ συγκατατάξῃ τὸν Ἰωάννην Κωλέττην. Αὐτός, μὴ ἐγκρίνων τὴν Ἐπιτροπὴν οὕτω συντεθειμένην, ἐζήτησε ν' ἀντικατασταθῶσι μέλη αὐτῆς ὁ ἐνάρετος Δημήτριος Ὑψηλάντης, ὁ Γεώργιος Κουντουριώτης καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ζωγράφος· εἰδὲ μή, ἠπείλει ὅτι ἀπήρχετο εὐθὺς ἀπὸ τὸ Ναύπλιον καὶ ὅτι καθίδρυε τὴν ἐθνικὴν Κυβέρνησιν εἰς τὸ Ἄργος.

Ὡς νὰ μὴ ἦσαν ἀρκεταὶ τόσαι περιπλέξεις καὶ ἀλληλομαχίαι διπλωματικαί, ὁ Σπυρίδων Τρικούπης ὠργάνιζε νὰ ἐκλεχθῇ καὶ αὐτὸς μέλος τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ δὲ μεγαρικὸς στρατός, ἀκούων τοῦτο, ἀπέκοπτεν ἤδη τὰ ὕδατα καὶ ἤρχιζε νὰ πολιορκῇ τὸ Ναύπλιον.

Δύω δρόμοι τότε ἠνοίγοντο εἰς τὸν Κωλέττην, ἢ νὰ ἐξέλθῃ τῆς πρωτευούσης, νὰ συστήσῃ τὴν συνταγματικὴν Κυβέρνησιν εἰς τὸ Ἄργος καί, συγκαλέσας Ἐθνοσυνέλευσιν νὰ καταβάλῃ τοὺς θεμελιώδεις νόμους τοῦ ἔθνους, ἢ νὰ μείνῃ ἐντὸς τοῦ Ναυπλίου, νὰ γένῃ παίγνιον τῆς Διπλωματίας καὶ ν' ἀφήσῃ τὴν Ἑλλάδα ἐστερημένην πάσης πολιτικῆς ἐγγυήσεως. Ἡ πρώτη ὁδὸς ἦτον δυσχερής, πλὴν ἔνδοξος. Εἰς αὐτὴν ὁ Ἐξόριστος ἐζήτει διὰ τῆς ἐπιρροῆς του νὰ πειθαναγκάσῃ τὸν Κωλέττην. Ἀλλ' οὗτος, εἴτε νομίσας ἀδύνατον, δι' ἀπορίαν χρημάτων, νὰ καθέξῃ τὸ στρατιωτικὸν εἰς εὐταξίαν, εἴτε κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐλεύσεως τοῦ Βασιλέως φοβηθεὶς μὴ φανῇ ἀρχηγὸς ἐμφυλίων ῥήξεων

καὶ δελεασθεὶς ἀπὸ τοὺς Ἀντιπρέσβεις, ὑπισχνουμένους χρηματικὴν ἐπιχορήγησιν πρὸς μισθοδοσίαν τῶν συνταγματικῶν στρατευμάτων, συγκατένευσε τέλος πάντων εἰς τὴν σύστασιν Ἐπιτροπῆς ἐξ ἡμισείας συνταγματικῆς καὶ καποδιστριακῆς.

Ὁ Ἐξόριστος, μὴ φρονῶν ἀκόμη ἀπεγνωσμένην τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος, περιέμενε νὰ ἴδῃ τὰς πρώτας πράξεις τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ μόνη του ἐλπὶς ἐθεμελιοῦτο εἰς τὴν συγκάλεσιν Ἐθνοσυνελεύσεως. Ἀλλ' ὅταν μετ' ὀλίγον οἱ συμπληροῦντες τὴν Κυβέρνησιν Καποδιστριακοὶ καὶ οἱ λεγόμενοι Μέτριοι ἤρχισαν νὰ ῥᾳδιουργῶσι καὶ νὰ παρεμποδίζωσι τὴν συγκρότησίν της, ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ πλέον ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν σκευωριῶν.

Σύννους καὶ σκυθρωπὸς ἐπέβη μίαν ἑσπέραν εἰς πλοῖον διευθυνόμενον πρὸς τὴν Σύραν, ὅπου ἐνόμιζε πιθανώτερον ὅτι εὑρίσκετο ἡ Ἀσπασία. Βλέπων ἐκ τῆς πρώρας φεύγουσαν τὴν παραθαλασσίαν καὶ συγκεντρόνων τὰς ἰδέας του εἰς τὴν ἀθλίαν στάσιν τῆς Ἑλλάδας, «ὦ γῆ δακρύων, εἶπε καθ' ἑαυτόν, γῆ καταδικασθεῖσα εἰς αἰώνιον πένθος! ἀθλιότης εἰς σέ! Κᾳνεὶς δώδεκα ἤδη ἔτη, κᾳνεὶς ἐκ τῶν τόσων πολιτικῶν Ἀρχηγῶν σου δὲν ἐφρόντισε διὰ σέ. Κᾳμμία ἐκ τῶν τόσων Κυβερνήσεών σου δὲν ἔλαβε πρόνοιαν διὰ σέ. Ὡς ἔμπορος, ὅστις ἐνεπιστεύθη τὴν τύχην του εἰς πλοῖον, ἐναπέθεσα εἰς σὲ τὰς ἐλπίδας μου ὅλας, καὶ σήμερον τὰς βλέπω ναυαγούσας. Νέος ἐῤῥίφθην εἰς τοὺς κόλπους σου, καὶ τὸ ἄνθος τῆς ἐαρινῆς μου ὥρας κατεμάρανες, ὦ γῆ στεναγμῶν καὶ ὀδύνης!... Ἀλλ' ὦ δυστυχῶν τέκνων δυστυχὴς γεννήτειρα, συγχώρησέ με! Δὲν ἀγανακτῶ κατὰ σοῦ, ἀλλὰ κατ' ἐκείνων, ὅσοι παίζουν τὴν τύχην σου.» Ἐπρόφερεν αὐτὰ μὲ δακρύοντας ὀφθαλμούς, ὡς νὰ προῃσθάνετο ἡ ψυχή του τὰ

ἐν Προνοίᾳ αἴσχη καὶ ἀτυχήματα, τὰ ὁποῖα περιέμενον τὴν Ἑλλάδα. Πλὴν ἡ γλυκεῖα ἐνθύμησις τῆς Ἀσπασίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἤλπιζε νὰ τὸν φέρῃ μετ' ὀλίγον ὁ ἤδη πνέων πρυμνήσιος ἄνεμος, διεσκέδασε βαθμηδὸν τοὺς μελαγχολικοὺς διαλογισμούς του.

Εἴχομεν ἀφήσει τὴν ἀξιολάτρευτον αὐτὴν νέαν εἰς ἀπαραμύθητον πένθος βεδυθισμένην διὰ τὸν ἐραστήν της, τοῦ ὁποίου τόσῳ μᾶλλον ἐνόμιζε βέβαιον τὸν θάνατον, καθ' ὅσον πρὸ πολλοῦ δὲν εἶχε λάβει παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὴν διὰ τὸν ἐπικρατοῦντα σάλον τῆς πολιτείας. Ἡ ἀπροσδόκητος εἰσβολὴ τῶν Συνταγματικῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον τὴν ἀνήγειρεν ὀλίγον ἀπὸ τὸν βαθὺν λήθαργον, καὶ ἀπὸ τὰ παράθυρα της ἰδοῦσα τὰς κυανολεύκους σημαίας των κυματουμένας εἰς τὴν ἀργολικὴν πεδιάδα, ᾐσθάνθη κατὰ πρῶτον ὡς ἀπὸ ἐλπίδος τινὸς αὖραν νὰ ζωογονῆται, καὶ ἡ ψυχή της ὅλη συνεκεντρώθη πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος, ὡς νὰ ἐπρόσμενεν ἐκεῖθεν τὸν ἐμφανισμὸν τοῦ ἐραστοῦ της. Ἀλλὰ συνελθοῦσα ἔπειτα καὶ τὴν σκληρὰν ἀπάτην τῆς καρδίας της συνιδοῦσα, ἐπανέπεσεν εἰς τὴν προτέραν λύπην της. «Ὅλοι ἀνέκραξεν, ὅλοι περιμένουν τι· ἐγὼ μόνον δὲν περιμένω τίποτε. Ὅλων ἡ τύχη ἀλλάζει· μόνον ἡ ἰδική μου μένει ἀναλλοίωτος.»

Ματαίως ἐζήτει ὁ πατήρ της νὰ τὴν παρηγορήσῃ, ὅτε ἦλθε δρομαῖος ὁ Αὐγερινόπουλος. Εἰπὼν οὗτος μυστηριωδῶς πρὸς ἐκεῖνον ὅτι ὁ Αὐγουστῖνος ἦτον ἕτοιμος νὰ παραιτηθῇ, τὸν ἐσυμβούλευσε ν' ἀναχωρήσῃ εὐθὺς ἀπὸ τὸ Ναύπλιον. Εἰς τὴν εἴδησιν ταύτην, ὁ γέρων ταράττεται, ἐμβιβάζει ἀμέσως τὰ πολυτιμότερα πράγματα καὶ τὴν θυγατέρα του εἰς ἓν ἰδικόν του πλοῖον, καὶ μετὰ τοῦ Αὐγερινοπούλου, ζητήσαντος ὡς διὰ χάριν νὰ συμμοιρασθῇ τὰς κακουχίας τῆς ὁδοιπορίας, πλέει πρὸς ὅποιαν νῆσον τοῦ Αἰ-

γαίου ἤθελε τὸν κατευοδώσει ὁ ἄνεμος. Φθάνει κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ἑρμούπολιν, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μεταβαίνει, κατὰ συμβουλὴν τῶν ἰατρῶν, εἰς τὴν Κύθνον, τῆς ὁποίας τὰ θερμὰ λουτρὰ ἤλπιζε νὰ φέρωσιν ὠφέλειαν εἰς τὴν βεβλαμμένην ὑγείαν τῆς Ἀσπασίας.

Ὁ Αὐγερινόπουλος ἠκολούθησε καὶ εἰς τὴν Κύθνον τὴν πλανωμένην οἰκογένειαν. Ποτὲ διὰ τόσον χαμερπῶν ὑποκλίσεων δὲν εἶχε προσπαθήσει νὰ καταστῇ εὐάρεστος εἰς τὴν Ἀσπασίαν, καὶ εἴτε διότι αὐτὴ ἀναισθητοῦσα εἰς ὅλα τὰ τοῦ κόσμου δὲν ἐφρόντιζε νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ, εἴτε διότι φύσει ἀνεξίκακος καὶ ἀγαθὴ δὲν ἐδύνατο νὰ τὸν φέρεται μὲ τρόπον τραχύν, ἤρχιζεν ἤδη ἐκεῖνος νὰ συλλαμβάνῃ χρηστὰς ἐλπίδας, ὅτε τὸν φθάνει ἐξαίφνης ἀπὸ Ναύπλιον ἐπιστολὴ παρά τινος φίλου του, ὅστις τὸν εἰδοποιεῖ ὅτι ὁ ἀντίζηλός του, ἄλλος νεκραναστηθεὶς Λάζαρος, ἦλθε μετὰ τῶν Συνταγματικῶν εἰς τὸ Ναύπλιον, καὶ ὅτι ἔμελλε ν' ἀποπλεύσῃ πρὸς ἔντευξιν τῆς ἐρωμένης του. Ὡς νὰ ἔπεσε κεραυνὸς εἰς τὴν κεφαλήν του, μένει κατ' ἀρχὰς ἀκίνητος καὶ ἀμφιβάλλει ἂν ὀνειρεύεται. Ἔπειτα τρίβει τὰ ὄμματά του διὰ ν' ἀναγνώσῃ καλήτερα τὸ γράμμα. Ἔπειτα παρατηρῶν τοῦτο μηνολογημένον ἐκ τῆς πρώτης Ἀπριλίου, ὑποπτεύει μήπως ὁ γράφων ἠθέλησε ν' ἀστειευθῇ, καθὼς συνειθίζεται εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ τοῦ μηνός. Τέλος δὲ εὑρίσκει τὴν χιμαιρικὴν αὐτὴν ἰδέαν ἀρκετὰ πιθανήν, καὶ οὕτως ἡμέρας τινὰς καθησυχάζει ὁπωσοῦν τὴν ταραχήν του.

Ἀλλ' ὁ Ἐξόριστος, τοῦ ὁποίου τ' ὄνομα κρατοῦμεν ἡμεῖς μυστικόν, ἦτον γνωστὸς καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ διάφοροι ἄλλαι πρὸς Κυθνίους ἐπιστολαί, τὴν ἑσπέραν τῆς εἰκοστῆς Ἀπριλίου ἐλθοῦσαι ἀπὸ Σύραν, ἀνήγγελον ὅτι ψευδῶς εἶχε διαφημισθῇ ὁ θάνατός του. Κἀμμία πλέον ἀμφιβολία

δὲν ἔμενεν εἰς τὸν Αὐγερινόπουλον. Ἐπέστρεφεν ἀπηλπισμένος ἀπὸ τὴν ἀγοράν, ὅτε καθ' ὁδὸν ἀπήντησε τὸν πατέρα τῆς Ἀσπασίας, ἀναγινώσκοντα μὲ ἄκραν χαρὰν ἐπιστολήν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος Ἐξόριστος τὸν ἔγραφεν ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν Ἑρμούπολιν, καὶ ὅτι, ἀνυπόμονος νὰ τὸν ἀπολαύσῃ διευθύνετο αὐθημερὸν εἰς τὴν Κύθνον. Ἡ τοιαύτη ἀγγελία καὶ ἡ ἀγαλλίασις, τὴν ὁποίαν ὁ γέρων δὲν ἐδύνατο, ἢ ὀλίγον ἐφρόντιζε νὰ κρύψῃ ἀπὸ τοῦτον, τὸν ἔρριψεν εἰς παραφορὰς λύπης καὶ μανιώδους ὀργῆς.

Ἐκατοίκει εἰς τὸ αὐτὸ Ξενοδοχεῖον, ὅπου καὶ ἡ Ἀσπασία, πλὴν εἰς χωριστὸν καὶ παράμερον κοιτῶνα. Φθάσας μὲ τρέμοντας πόδας εἰς τὴν κατοικίαν του, πίπτει πρηνὴς εἰς τὴν κλίνην του, ὅπου ὥρας ὁλοκλήρους μένει ἀναίσθητος. Συνελθὼν ἔπειτα ὡς ἀπὸ βαθὺν ὕπνον, καὶ σπαραττόμενος ἀπὸ τὴν σκληρὰν ἰδέαν ὅτι μετ' ὀλίγον ὁ μισητός του ἀντίζηλος θέλει ματαιώσει ὅλας τὰς προσδοκίας του καὶ ἁρπάσει ὅλη τὴν εὐτυχίαν του, ἀποφασίζει νὰ γένῃ αὐτόχειρ. Εἰς τὴν θέαν ὅμως τοῦ πυροβόλου, ἑτοίμου νὰ καταστρέψῃ τὴν ὕπαρξίν του, ἀποδειλιᾷ πρὸς τὴν πρᾶξιν, καὶ ὅλος μανιακὸς φωνάζει. «Ἐγὼ νὰ φονευθῶ! . . Ἂς ἀποθάνῃ ἐκεῖνος. . . Ἂς ἀποθάνῃ αὐτή. . . αὐτή, πρὶν τὸν καταστήσῃ εὐτυχῆ. . . πρὶν μ' ἐξυβρίσῃ. . . Οἱ πολιτικοὶ σκοποί μου ἀνετράπησαν . . . Ἡ ὀλίγη χρηματική μου κατάστασις κατεδαπανήθη. . . Τί μὲ μένει; . . Τί; . . Ἡ ἐκδίκησις. . .» Συλλογίζεται ὀλίγας στιγμάς, ἀνοίγει ἓν κιβώτιόν του, ὅπου εἶχεν ἐναποτεθειμένον δηλητήριον, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε, πρὶν εὕρῃ ἀκόμη τὸν Ἀλβανόν, προώριζε διὰ τὸν Ἐξόριστον, τὸ λαμβάνει μὲ σπασμώδη χεῖρα, καὶ ἀφ' οὗ καλὰ τὸ παρετήρησεν ἐξέρχεται (1).

(1) Τὰς πληροφορίας αὐτὰς τὰς ἔχομεν ἀπὸ τὸν ἴδιον Αὐγερινόπουλον, ὅστις,

Ἦτον ὥρα μεσονυκτίου καὶ σκότος βαθύ. Ἓν μόνον φῶς ἔφεγγεν εἰς τοῦ ὑπερῴου τὸ ἔσχατον δωμάτιον. Ἐκεῖ, λιμώττων καὶ ἀποθνήσκων τῆς ἀθανασίας, διενυκτέρευεν εἷς ἄθλιος ποιητής, ὅστις, ἀντὶ νὰ φθάσῃ, ὡς ἤλπιζε, μὲ τὸν Πήγασόν του εἰς τὸν Ναὸν τῆς Μνημοσύνης, εἶχε καταντήσει πεζὸς καὶ ἀνυπόδητος εἰς τὸ Πανδοχεῖον τῶν Θερμιῶν, καὶ διορισθεὶς Γενικὸς ἐπὶ τῶν καταστίχων Γραμματεὺς τοῦ Καταλύματος, συνείθιζε, διὰ νὰ μὴ λησμονήσῃ τὴν παλαιὰν πτωχήν του τέχνην, νὰ γράφῃ αὐτὰ εἰς ὁμοιοκαταλήκτους ἡρωϊκοὺς στίχους. Ὁ Φοιβαπόλλων (τοῦτο ἦτον τ' ὄνομά του), παρεκτὸς τοῦ ὅτι διὰ τὴν ὑπηρεσίαν του αὐτὴν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ λείχῃ τὰ πινάκια τοῦ μαγειρείου, ἐκαρποῦτο καὶ τὸ τυχηρὸν εἰσόδημα τῶν γάμων καὶ τῶν ἐνταφιασμῶν, συνιστάμενον εἰς σακχαρωτὰ τρωγάλια ἢ εἰς κόλυβα, τὰ ὁποῖα τὸν ἔστελλον ἄλλοτε οἱ νεόνυμφοι καὶ ἄλλοτε οἱ συγγενεῖς τῶν ἀποθανόντων, πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν ἐπιθαλαμίων ἢ τῶν ἐπιτυμβίων ᾀσμάτων του. Τόσην δὲ μετρομανίαν ἔπασχεν ὁ γεννάδας, ὥστε καὶ ὁμιλῶν ἐξεφράζετο πάντοτε σχεδὸν ἐμμέτρως. Ἐχλευάζετο διὰ τοῦτο ἀπὸ τὸν Αὐγερινόπουλον, καὶ διὰ νὰ τὸν ἐκδικηθῇ συνέθετε κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα Σάτυραν κατ' αὐτοῦ.

Μὲ βῆμα ἐλαφρὸν ἀναβαίνει ὁ Αὐγερινόπουλος εἰς τὸ τελευταῖον πάτωμα, καὶ κτυπᾷ σιγᾶ εἰς τὴν θύραν τοῦ μόνου καὶ κοινοῦ ὑπηρέτου τοῦ Ξενοδοχείου, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει ὡς ἄνθρωπον ἀνοικτομμάτην καὶ πρόθυμον νὰ πέσῃ δι' ἕνα ὀβολὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Μόλις καὶ μετὰ βίας ὁ δοῦλος ἐξυπνᾷ καὶ τὸν ἀνοίγει. Ἔκαμνεν ἤδη ὁ Αὐγερινόπουλος τὴν ἀπόπειραν αὐτοῦ καὶ διαπραγματεύετο τὴν φαρμάκευσιν τῆς Ἀσπασίας,

πρὸ ἑνὸς ἔτους ἀποθνήσκων πένης καὶ μὲ πικροὺς ἐλέγχους συνειδήσεως εἰς ἓν Νοσοκομεῖον, ὡμολόγησε παῤῥησίᾳ ὅλας τὰς κακουργίας του.

τὸ προσεχὲς δωμάτιον ἐξαίφνης ἀκούονται ξηροβηχή-... Αἱ τρίχες τοῦ Αὐγερινοπούλου ἀνορθόνονται. Ὁ ὑπη-... ὅστις εἶχεν ἤδη πεισθῆ καὶ κατεγίνετο νὰ λάβῃ ἐπὶ χεῖρ... μέρος κἂν τῶν πολλῶν χρημάτων, ὅσα ἐκεῖνος τὸν ὑπέσχετο, «Τί τρέμεις, αὐθέντη; τὸν λέγει. Δὲν εἶναι τίποτε. Ὁ χτικιάρης μας Φοιβαπόλλων βήχει στὸν ὕπνον του ὁμοιοκατάληκτα.—Καλὰ λέγεις . . . Δὲν εἶναι τίποτε . . . Λάβε διὰ τὴν ὥραν αὐτὸ τὸ πουγγὶ μὲ τὰ φλουριά. . . Λάβε καὶ τὸ φαρμάκι τοῦτο, καί, καθὼς σὲ εἶπα, αὔριο τὸ πουρνὸ ἀνακάτωσέ το εἰς τὸν καφέ της . . . καὶ ὕστερα τρέξε νὰ μ' εὕρῃς διὰ νὰ φύγωμεν μαζῆ . . . Μ' ἐκατάλαβες; . .—Ναί, αὐθέντη. . . τὴν φαρμακεύω. . . τρέμω κ' ἐγὼ ὅλος... —Μὴ φοβῆσαι, καϋμένε. . . Ὅλοι κοιμοῦνται. . . Κανεὶς δὲν μᾶς ἀκούει. . . Κανεὶς δὲν μᾶς βλέπει. . .»

—Ἀπὸ τὰ ὕψη ὁ Θεὸς καὶ εἰς τὰ σκότη βλέπει,
Καὶ τῶν κακῶν τὰ σχέδια ἐξαίφνης ἀνατρέπει.

—Τὸν ἄκουσες, αὐθέντη; . . Τί λέγει ὁ βουρκώλακας; . . Ἀκόμα δὲν ἐπλάγιασε! . .—Τὸ πετσί μου ἀνατρίχιασε. . . Πάγωσε τὸ αἷμά μου. . .—Μὴ σκιάζεσαι δὰ τόσο πάλε, Κὺρ Αὐγερινόπουλε. Ὁ δαιμονισμένος θὰ κάμῃ βέβαια στίχους. Δὲν τὸν ξεύρεις; Ἔχει τὰ φεγγαριάτικά του. Πολλαῖς φοραῖς εὐγαίνει τὰ μεσάνυχτα στὸ φεγγάρι, καὶ κουβεντιάζει μὲ τ' ἄστρα.—Ἔχεις δίκαιον. . . Αὐτά, ὁποῦ μουρμουρίζει, δὲν σημαίνουν τίποτε. . . δὲν εἶναι διὰ ἡμᾶς· εἶναι τρέλαις ποιητικαῖς. Μ' ὅλον τοῦτο, ἀδελφέ, διὰ κάθε ἐνδεχόμενον στάσου σὺ ἐδῶ εἰς τὴν κάμαρά σου, κ' ἐγὼ πηγαίνω νὰ τὸν ψαρεύσω καὶ γυρνῶ ἀμέσως.»

Ἔντρομος, ὑπῆγεν ὁ Αὐγερινόπουλος εἰς τὸν πλαγινὸν κοιτῶνα τοῦ Φοιβαπόλλωνος. «Καλέ μου ποιητά, τὸν εἶπεν

ἐμβαίνων μὲ θάῤῥος ἐπίπλαστον. Τί κάμνεις ἔξυπνος αὐτὴν τὴν ὥραν; Ἦλθα νὰ κράξω τὸν ὑπηρέτην διὰ νὰ μ' ἀνάψῃ τὸν λύχνον, καὶ σὲ ἄκουσα νὰ λαλῇς μόνος. . . Μὲ τὰ Στοιχεῖα τῆς νυκτὸς ὁμιλεῖς; . . Σιωπᾷς; . . . Πολὺ μυστικὸς εἶσαι . . . Κρύπτεις κάτι πάντοτε εἰς τὴν καρδίαν σου. . .

— Εἰς τῆς θαλάσσης τὸν βαθὺν κ' εὐρύχωρον πυθμένα
Φυλάσσονται κειμήλια πολλὰ ταμιευμένα.

—Αἰνιγματωδῶς πολλὰ ἐκφράζεσαι... Οἱ λόγοι σου θολοί...

— Ἀνεμοζάλας καὶ θυμοὺς θαλάσσης προμαντεύει
Ὁ θολωμένος οὐρανός.

—Ποτὲ δὲν θέλεις νὰ ἐξηγηθῇς . . . Ἀγαπᾷς ν' ἀφίνῃς τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ σκότος . . .

— Συγχρόνως λάμπει καὶ βροντᾷ καὶ πίπτει καὶ φονεύει
Ὁ φλογισμένος κεραυνός.

—Μὴ βροντοφωνῇς δὰ τόσον, Κύριε Φοιβαπόλλων . . . Μὲ κάμνεις τὸν ἄθλιον νὰ τρομάζω τὴν στεντόρειον αὐτὴν φωνήν σου . . . Ἂς ἀφήσωμεν ὅμως τοὺς μετεωρισμούς. Ἄκουσέ με, φίλε· δὲν σὲ τὸ λέγω οὔτε διὰ εἰρωνείαν, οὔτε διὰ κολακείαν. Ἐπλάσθης ἀπὸ τὴν φύσιν μεγάλος ποιητής, μὲ οἶστρον σατανικόν, καὶ εἶναι ἁμαρτία ν' ἀφίνῃς τοιοῦτον πῦρ νὰ σβύνεται. Δὲν βλέπω νὰ ἔχῃς οὔτε ἓν φυλλάδιον δι' ἀνάγνωσιν. Ἡ βιβλιοθήκη μου ἔρχεται κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἀπὸ τὸ Ναύπλιον. Θέλεις τὸν Πίνδαρον, τὸν Ὅμηρον; . . Ζήτησέ με ὅ,τι βιβλίον ἐπιθυμῇς . . .

— «Μὲ φθάνει τὸ τρισμέγιστον τῶν οὐρανῶν βιβλίον,
Ὅπου τὸ Πᾶν εἶναι γραπτὸν διὰ χρυσῶν στοιχείων,
Ὁ Πίνδαρος καὶ Ὅμηρος, Βυρὼν καὶ Βοανζέρος,
Δι' ἄλλο δὲν φημίζονται εἰς πᾶν τοῦ κόσμου μέρος,

Παρὰ διότι μὲ πιστὴν καὶ μιμηλὴν γραφίδα
Ἀντέγραψα μίαν μικρὰν τοῦ Σύμπαντος σελίδα.
Πλὴν, Κύριε, περὶ Μουσῶν ὀλίγον σὺ φροντίζεις,
Κ' ἐμπρός μου νὰ ὑποκριθῇς ἀνωφελῶς πασχίζεις.

Αὐτὰ ψάλλων ὁ αὐτοχέδιος ἀοιδὸς εἰς τὸν Κύριον Αὐγερινόπουλον καὶ λαμβάνων αὐτὸν μὲ ἄδειαν ποιητικὴν ἀπὸ τὴν χεῖρα, τὸν ὁδηγεῖ ἕως ἔξω, τὸν καλονυκτίζει διὰ στίχων, καὶ κλείει τὴν θύραν εἰς τὴν ῥάχην του.

Σχεδὸν βέβαιος ὁ Αὐγερινόπουλος ὅτι ὁ Φοιβαπόλλων εἶχεν ἀκούσει τὸ μυστικόν του, ἐπέστρεψεν ὡς νεκρὸς εἰς τὸν ὑπηρέτην. Ἐπιμένων ὅμως εἰς τὸν σκοπόν του καὶ ἀφίνων εἰς τὴν τύχην τὸ ἀποβησόμενον, τὸν ἐβεβαίωσε μὲ πλαστὴν ἀταραξίαν ὅτι αἱ ὑποψίαι των ἦσαν διόλου παράλογοι, καὶ ὅτι ὁ τρελοποιητὴς ὄχι μόνον δὲν ἤξευρε τὸν σκοπόν των, ἀλλ' οὔτε κἂν τί τὸν γένεται. Ἀφοῦ δὲ τὸν ἔδωκεν ἐκ δευτέρου ὅλας τὰς ἀναγκαίας παραγγελίας καὶ ὡρκίσθη νὰ τὸν πλουτίσῃ ἂν ἤθελε φανῇ πιστὸς καὶ ἄξιος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, ἀπεσύρθη σιγὰ εἰς τὸν κοιτῶνά του.

Ἡ εἰκοστὴ πρώτη Ἀπριλίου ἀνέτελλεν αἴθριος καὶ γαληναία. Ἡ Ἀσπασία, ἥτις, ἀναγνώσασα μυριάκις τὴν πρὸς τὸν πατέρα της ἐπιστολὴν τοῦ Ἐξορίστου, δὲν εἶχε δυνηθῆ ἀπὸ τὴν ἄμετρον χαράν της νὰ κλείσῃ ὄμμα δι' ὅλης τῆς νυκτός, ἐκάθητο εἰς τὸ παράθυρον καὶ προσήλωνε τὴν ὅρασίν της εἰς ἓν πλοῖον, διευθυνόμενον πρὸς τὴν νῆσον. Τὸ πλοῖον ἆρά γε τοῦτο ἔφερε τὸν ἐραστήν της;... Εἰς τὴν ἰδέαν αὐτὴν ἔμενεν ἐκστατική, καὶ μὲ τὰς χεῖρας κρατοῦσα τὴν σκιρτῶσαν καρδίαν της, ἔτρεμε καὶ ν' ἀναπνεύσῃ.

Ἡ ὥρα τοῦ ἑωθινοῦ της ποτοῦ ἔφθασεν. Ὁ ὑπηρέτης τοῦ Ξενοδοχείου μιγνύει τὸ δηλητήριον εἰς τοῦτο, τῆς τὰ προσ-

φέρει καὶ ἀναχωρεῖ . . . Ἡ Ἀσπασία ἤδη πίνει τὸν θάνατον, ὅτε ὁ Φοιβαπόλλων, ὅστις, ὅλην σχεδὸν ἐκείνην τὴν νύκτα στιχουργήσας, ἐξύπνησεν ἀργότερα παρ' ὅ,τι ἐμελέτα, ἔρχεται δρομαῖος πρὸς αὐτὴν καὶ φανερόνει τὴν νυκτερινὴν συνωμοσίαν τοῦ Αὐγερινοπούλου μετὰ τοῦ ὑπηρέτου. Ζητεῖται ὁ Αὐγερινόπουλος· δὲν εὑρίσκεται εἰς τὴν οἰκίαν. Ζητεῖται ὁ ὑπηρέτης· ἔγινε, λέγουν, ἄφαντος. Φρίκη τότε κυριεύει τὴν Ἀσπασίαν, καὶ ἡ τρομερὰ ἰδέα ὅτι ἔχει τὸν θάνατον εἰς τὰ στήθη της καθιστᾷ τὴν δύναμιν τοῦ δηλητηρίου δραστικωτέραν. Πίπτει κατὰ γῆς ὠχρὰ ὡς τὸ μαραινόμενον ἄνθος, καὶ ψυχρὸς ἱδρὼς περιχέει τὰ μέλη της. Πρὸς κορύφωσιν τοῦ τραγικοῦ δράματος, φθάσας καὶ ὁ Ἐξόριστος μὲ τὸ ἤδη λιμενισθὲν πλοῖον, παρουσιάζεται εἰς τὸν θάλαμον, ὅπου ἔκειτο ἡ Ἀσπασία.

Σκηνὴ ἀπερίγραπτος! Ἡ στιγμὴ τῆς συνενώσεώς των στιγμὴ αἰωνίου ἀποχωρισμοῦ! Ποίαν λύπην ἐξεικόνιζε τὸ ἐκτεταμένον καὶ δύον βλέμμα τῆς Ἀσπασίας, ἀποχαιρετούσης σιωπηλῶς τὸν ἐραστήν της! Καὶ ἡ ὠχρότης τοῦ θανάτου, ἥτις ἐπεχύνετο εἰς τὰς χιονώδεις της σάρκας! Καὶ ἡ ξανθή της κόμη, ἥτις ἀτημέλητος ἔπιπτεν εἰς τὰ στήθη της! Ἐξέτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν Ἐξόριστον, ὅτε κατὰ πρῶτον τὸν εἶδε... τὰς ἐξέτεινε· πλὴν ὡς μόλυβδοι βαρεῖαι καὶ ὡς νὰ μὴ τὰς ἐξουσίαζεν, ἐπανέπεσαν εἰς τὰ γόνατά της. Καὶ ὁ ἐραστής της! . . Ὦ! εἶναι λῦπαι ψυχῆς, ὑπερβαίνουσαι τὰς σκληροτέρας ὀδύνας τοῦ σώματος. Εὐτυχεῖς, ὅσων ἡ καρδία ἐκρηγνύεται εἰς δάκρυα! Ἀλλ' ὅταν οἱ ὀφθαλμοί, αἱ βρύσεις αὗται τῆς παρηγορίας, ξηρανθῶσιν, ὅταν ἡ ἀβάστακτος πέτρα τῆς ἀπελπισίας πλακώσῃ τὸ στῆθος, ὅταν τὰ χείλη ἐσχισμένα καὶ στάζοντα αἷμα δὲν δύνανται νὰ προφέρωσι λόγον! . .

Οἱ ἰατροὶ τῆς νήσου ἐλθόντες, ἐζήτησαν μὲ ἀντιφάρμακα νὰ τὴν σώσωσιν· ἀλλὰ ματαίως. Εἶχεν ἤδη σκάφῃ βαθεῖα ὑπόνομος εἰς τὰ στήθη της.

Μετ' ὀλίγον ὅμως ἐπανέλαβεν ὁπωσοῦν τὰς αἰσθήσεις της καὶ τὴν φώνήν, τὴν ὁποίαν εἶχε χάσει, καὶ ὡς νὰ ἐζωπυροῦτο πρὸς στιγμήν, πρὶν σβύσῃ διὰ πάντοτε, τὸ πῦρ τῆς ὑπάρξεώς της ἐδυνήθη νὰ ὁμιλήσῃ. Ἐνατενίζουσα βλέμμα θλιβερὸν πρὸς τὸν ἐραστήν της, «ἡ ἡμέρα τῆς εὐτυχίας μας, εἶπεν, ἡμέρα δακρύων ! . . καὶ νὰ συνενωθῶμεν μίαν στιγμήν, διὰ ν' ἀποχωρισθῶμεν αἰωνίως ! . . Ὄχι, ὄχι· δὲν ἤμην ἀξία νὰ συζήσω μετὰ σοῦ, καὶ ὁ Θεὸς κατέθραυσε τὴν ἀσθενῆ αὐτὴν καρδίαν, ἥτις δὲν ἤθελε δυνηθῆ νὰ βαστάξῃ τόσον μέγεθος εὐδαιμονίας . . . » Ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας της ὁ Ἐξόριστος, καὶ μὲ σπασμώδεις κλαυθμούς, «ἐγώ, εἶπεν, ἐγὼ εἶμαι ὁ αἴτιος τῶν συμφορῶν σου ὅλων. Αὐτὸς ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ὑπέρμετρος ἔρως μου κατέστρεψε τὴν τύχην σου, καὶ σὲ καταβιβάζει νέαν εἰς τὸν τάφον. Ἀλλά, φίλη, μὴν ἀπελπιζώμεθα. Ἴσως ὁ Θεὸς εὐσπλαγχνισθῇ τὴν ἀθωότητά σου. Ἴσως ἡ ὑπερτάτη εὐτυχία δὲν ἔφυγεν ἀπὸ ἡμᾶς.—Τετέλεσται . . . Κυκλοφορεῖ ὁ θάνατος εἰς τὰ ἐντόσθιά μου . . . Ματαίως ἡ γλυκεῖα παρουσία σου ἀνακαλεῖ τὴν φεύγουσαν ψυχήν μου . . . Ἡ νέκρωσις ἐπιχύνεται ψυχρὰ εἰς τ' ἄκρα τοῦ σώματός μου . . . Ἔγγισε, φίλε, τῆς χειρός μου τὰ δάκτυλα . . . Διατί ὡς ὁ πάγος εἶναι κρυερά; Ἄλλοτε ἡ χείρ σου ἐφλόγιζε τὴν χεῖρά μου . . . Διατί τώρα δὲν αἰσθάνομαι τὴν ἀφήν σου ; . . . Διατί ὅλα μακρύνονται ἀπὸ τὴν ὅρασίν μου ; . . Μὴ μὲ φεύγῃς . . . Δὲν βλέπω τὴν μορφήν σου . . . Δὲν ἀκούω τὴν φωνήν σου . . . »

Αὐτὰ λέγουσα, ἐξήπλονεν ἡ Ἀσπασία τὰς χεῖρας ὡς θέλουσα νὰ ψαύσῃ τι. Ἐξέλιπεν ἡ φωνή της, τὰ μέλη της πα-

ρελύθησαν καὶ τοῦ θανάτου αἱ σκιαὶ διεχύθησαν εἰς τὸ πρόσωπόν της: Ἐζήτησε νὰ προφέρῃ ἀκόμη λόγους τινάς. Ἀλλὰ τὰ θανασίμως κλειόμενα χείλη της, καὶ τοῦ κρυεροῦ ἱδρῶτος αἱ ἀπὸ τὸ μέτωπόν της πίπτουσαι σταγόνες, καὶ τὰ ἡμίσβεστα ὄμματά της ἐμαρτύρουν τὴν τελευταίαν της ἀγωνίαν. Ὁ ἐραστής της μὲ νοῦν ἐξεστηκότα ἔμεινεν ἄφωνος ἔμπροσθέν της, καὶ τέλος ἔπεσεν ἡμιθανής. Μετεκόμισαν αὐτὸν εἰς ἄλλον θάλαμον, ἡ δὲ Ἀσπασία μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἐξέπνευσε. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν μετὰ μεγάλης πομπῆς τὴν ἔθαψεν ὁ πατήρ της εἰς τὴν περιοχὴν ἑνὸς Μοναστηρίου, πλησίον τῆς πόλεως.

Μετὰ πολλῶν ὡρῶν ἀδιάκοπον ληθαργίαν, συνελθὼν τὸ ἑσπέρας ὁ Ἐξόριστος, «ποῦ εἶναι;... ποῦ εἶναι;...» ἀνέκραξεν. Εἰς τὴν θέαν τοῦ πατρός της πενθοφοροῦντος καὶ δακρύοντος, ἀφῆκεν ἀγρίαν φωνὴν ἀπελπισίας, καὶ πάλιν ἔπεσεν εἰς ἀναισθησίαν. Ἀνηγέρθη τὴν νύκτα, ἠρώτησε πολλάκις περὶ τῆς Ἀσπασίας, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν οἰκίαν καί, ἀφ' οὗ περιεπλανήθη μόνος εἰς τὰ γύρω πεδία, διευθύνθη μὲ τὸ φέγγος τῆς σελήνης πρὸς τὸ μέρος, ὅπου τὸν εἶπον ὅτι ἐνταφιάσθη.

Εἰς τὴν Μονὴν ἐκείνην διέτριψε τρεῖς ἡμέρας, καὶ τὴν νύκτα τὴν πρὸ τῆς εἰκοστῆς πέμπτης Ἀπριλίου ἔγινεν ἄφαντος. Εὑρέθησαν ὅμως ἐκεῖ πολλὰ ἰδιογραφά του ἀπομνημονεύματα, ἐσχισμένα καὶ διεσπαρμένα κατὰ γῆς. Ἐκ τούτων, ὅπως δυνηθῶμεν, ἀντιγράφομεν καὶ δημοσιεύομεν ὅσον μέρος φαίνεται νὰ ἐγράφῃ, ἀφ' οὗ ἐτελεύτησεν ἡ Ἀσπασία.

Ἡμερολόγιον τοῦ Ἐξορίστου μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἀσπασίας.

«Χθὲς τὴν νύκτα, ὀλίγας ὥρας μετὰ τὴν κηδείαν της,

[illegible] εἰς τοῦ μνήματός τὴν πλάκα, ὅπου ἀκόμη ἔκαιεν εἰς τὸ θυμιατήριον ἡ μύρρα καὶ ὁ λίβανος. Ὁ ἐπιτάφιος λύχνος τῆς σελήνης περὶ τὴν δύσιν της ἐφώτιζε τὰ βήματά μου. Ἀνεσήκωσα τὴν πέτραν, καὶ τοῦ νεκρικοῦ κιβωτίου κατέθραυσα τὰς σανίδας... Τὴν εἶδα... Ἐκοιμᾶτο τὸν διπλοῦν ὕπνον τῆς ἀθωότητος καὶ τοῦ θανάτου... Εἶχε τὸν παρθενικὸν ἀνθινὸν στέφανον εἰς τὴν κεφαλήν, ῥόδα καὶ ναρκίσσους εἰς τὰς ἐσταυρωμένας της χεῖρας... Ἠσπάσθην τὰ χείλη της καὶ ματαίως εἰς αὐτὰ ἐζήτησα λεπτὴν ῥανίδα δηλητηρίου... Ἀλλοίμονον! ὅλον ἦτον εἰς τὰς φλέβας της. Τὸ σήμαντρον τοῦ Μοναστηρίου ἐπροσκάλει τοὺς μοναχοὺς εἰς τὸν Ὄρθρον, ὅτε ἀκίνητος καὶ ἀναίσθητος ἔπεσα εἰς τὰ λείψανά της... Δὲν τὴν ἐπανεῖδα πλέον... Οἱ σκληροί! μὲ ἀφήρεσαν [illegible] καταχθόνιον αὐτὴν παρηγορίαν...

[illegible] κρὰν ἀπ' ἐμέ, μακρὰν τὰ ἐαρινὰ τῆς ἀηδόνος κελα[illegible]! Ἐσιώπησεν ἡ φωνὴ ἐκείνη, ἥτις ἀντήχει τόσον γλυκεῖα εἰς τὰς ἀκοάς μου. Οἱ τερπνότεροι σήμερον ἦχοι εἶναι εἰς ἐμὲ ψαλμοὶ ἐπικήδειοι, καὶ τὸν θάνατόν σου μὲ ἀνακαλοῦσιν, ὦ Ἀσπασία! ὦ ἱερὰ κόνις!...

«Ἐσήμανον αἱ δώδεκα τοῦ μεσονυκτίου ὧραι... Πόσον ἐπίσημοι καὶ σοβαραὶ τοῦ χρόνου αἱ φωναὶ αὐταί! Ὡς θανάτου κραυγὴ ἀνυψούμεναι, ἀκούονται καὶ εἰς τὰς θορυβώδεις πόλεις τῶν ζώντων καὶ εἰς τοὺς σιωπηλοὺς τάφους τοῦ κοιμητηρίου... Ὅλοι τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἀναπαύονται. Μόνος ἐγὼ ἀγρυπνῶ. Τὴν γλυκεῖαν τῶν αἰσθήσεων κοίμησιν ἀπολαύουσιν οἱ εὐτυχεῖς μόνον, ὅσοι ὀνειρεύονται ἀγγέλους καὶ παραδείσους, ὄχι οἱ ὄντες εἰς ἀγωνίαν θανάτου. Μίαν ἢ δύο μόνον τῆς νυκτὸς ὥρας νάρκωσις βαρεῖα πλακόνει τὸν ἐγκέφαλόν μου, καὶ πληροῖ τοῦτον ἀπὸ ἀλγεινὰ ἐνύπνια. Εἰς τὰς ὀπτασίας αὐτὰς παραφρονούσης ψυχῆς, ἄλλοτε χω-

ρὶς ὁδηγὸν περιστρέφομαι εἰς σκοτινὸν καὶ ἀνέξοδον λον, ὅπου ἀνύπαρκτοι θρῆνοι μὲ ἀποσπῶσιν ἀληθῆ δάκρυα. Ἄλλοτε πάλιν διαπερῶ πελάγη, κοιλάδας καὶ ὄρη, διὰ νὰ φθάσω ἀγαπητήν τινα σκιάν, ἥτις πάντοτε μὲ φεύγει καὶ πάντοτε μὲ σύρει κατόπιν της... Ὦ! πῶς ἐπανέρχεται συχνὰ τὸ γλυκὺ αὐτὸ φάντασμα! Πῶς μὲ φωνάζει!... Λαμβάνον ἐξαίφνης τὴν ὠχρὰν καὶ θνήσκουσαν μορφὴν τῆς Ἀσπασίας, μὲ προσκαλεῖ νὰ τὸ ἀκολουθήσω εἰς τῆς αἰωνίου ἀναπαύσεως τὴν κατοικίαν. Πετῶ εἰς τὰ ἴχνη του... Ἀλλ' οὐσία αἰθέριος, ἀναρπαζομένη ἀπὸ τὸν ἄνεμον, μὲ ἀφίνει καὶ χάνεται εἰς τὰ νέφη... Ἀπὸ τὰς ὁμιχλώδεις ἔπειτα ὄχθας θαλάσσης φανταστικῆς ἐξέρχεται ἄλλη πάλιν σκιά, τὴν ὁποίαν ἐκλαμβάνων ἀντὶ τῆς πρώτης κυνηγῶ πάντοτε μὲ τὴν ζέσιν. Πλὴν στρέφεται αὐτὴ πρὸς ἐμέ, καὶ ἀναγνωρί τὸν φίλον μου Νικήστρατον, τὸ ἀξιοδάκρυτον ἐκεῖν τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς φιλίας...

«Ἡ φρενιτικὴ ἀπελπισία τοῦ ἀδελφοκτόνου Καΐν μ' ἐκυρίευσε... Ποία θέρμη ἐγκεφαλῖτις, καὶ ποία δίψα τοῦ αἵματός μου!... Ἕτοιμος εἶμαι νὰ στρέψω κατ' ἐμαυτοῦ χεῖρα θανατηφόρον...

«Ὄχι· ὄχι· δὲν θέλω ἐπιταχύνει τὸν θάνατόν μου, καθὼς οἱ δειλοί, ὅσοι φονεύονται διὰ νὰ μὴν ὑποφέρωσι. Θέλω ἀφήσει τὴν λύπην νὰ μὲ καταμαράνῃ βραδέως, χωρὶς νὰ ὀπισθοδρομήσω ἓν βῆμα πρὸς τὴν ζωήν, χωρὶς νὰ προχωρήσω ἓν βῆμα πρὸς τὸν τάφον. Ὁ θάνατος θέλει ἔλθῃ αὐτόκλητος καὶ μ' εὕρει ἀδύνατον, καταβεβλημένον, νεκρὸν ἤδη. Ἐκπνέων, θέλω εἰπεῖ τότε πρὸς τὴν φύσιν. «Χαῖρε! σὲ ἀφίνω. Δὲν θέλω σωτηρίαν. Δὲν θέλω οὔτε τ' ἀγαθά σου, οὔτε τὴν γοητευτικήν σου ποίησιν, οὔτε τὰς παραμυθητικάς σου ματαιότητας. Φύλαξε ὅλα ταῦτα διὰ τοὺς ἄλλους...

«Σὲ ἀποχαιρετῶ δι' ἐσχάτην φοράν, 'Ασπασία! Ἦλθα καὶ τὴν αὐγὴν εἰς τὴν παρθενικήν σου κοίτην, διὰ νὰ δώσω τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν εἰς τὸ καλύπτον σε ἱερὸν χῶμα, πρὶν φύγω ἀπὸ τὴν 'Ελλάδα... Σ' ἐφώναξα... Πλὴν σὺ δὲν μὲ ἀπεκρίθης... 'Εκοιμᾶσο βαθὺν ὕπνον... βαθὺν ὕπνον, ὦ 'Ασπασία!...»

Τί ἔγινεν ἔπειτα ὁ 'Εξόριστος; Δὲν ἐδυνήθη κἀνεὶς ὁλόκληρον ἐνιαυτὸν νὰ μάθῃ τι περὶ τούτου. Μόλις κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1833 ἔτους, φίλος τις αὐτοῦ ἔλαβεν ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν εἰς Ναύπλιον παρά τινος Βυζαντίου ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν προσθέτομεν ἐνταῦθα, ὡς περιέχουσαν τὴν τελευταίαν καὶ μόνην εἴδησιν τῆς μετὰ ταῦτα ὑπάρξεως καὶ διαγωγῆς του. 'Ιδοὺ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολή.

«Μετὰ δεκαπενταετῆ σχεδὸν ἀπουσίαν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μεγαλόπολίν μας πρὸ δύο ἤδη μηνῶν ὁ . . . , ὅστις, καθὼς πολλάκις μ' ἔγραψες, ἀπεδείχθη χρήσιμος εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα, κατορθώσας μεγάλα ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς ὑστερινὰς αὐτόθι ἐμφυλίους ταραχάς· ἐπανῆλθεν, ὅτε κανεὶς πλέον εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του δὲν ἀνέφερε τίποτε περὶ αὐτοῦ. 'Εξηγόρασε τὴν πατρικήν του οἰκίαν, κατεχομένην ἀπὸ 'Ισραηλίτην τινὰ βαθύπλουτον, καὶ οἱ γείτονες ἐχάρησαν, βλέποντες παλαιᾶς καὶ μεγάλης οἰκογενείας βλαστὸν ἀπροσδοκήτως ἀναθάλλοντα. 'Αλλά, πρᾶγμα παράδοξον, ἀνήγειρεν εἰς τὸν κῆπόν του μνημεῖον νεκρικὸν ὑπὸ τὴν ἀγαπητὴν φίλυραν τῶν παιδικῶν του χρόνων· ἐπὶ τοῦ κενοταφίου δὲ τούτου ἐνεχάραξεν ἐπιγραφὴν «Εἰς τὴν 'Ασπασίαν καὶ τὸν Νικήστρατον» καὶ πλησίον αὐτοῦ διημερεύει σκυθρωπός. Τίς ἄρα ἡ οὕτω τιμωμένη 'Ασπασία; Τίς ὁ Νικήστρατος;

«'Ακμάζει κατὰ τὴν ἡλικίαν· καὶ ὅμως εἰς τὸ μέτωπόν

του φαίνεται γηραιᾶς λύπης εὔδηλος ἰχνογραφία. Τὸν ἐνθυμοῦμαι κάλλιστα πρὸ τῆς ἀποδημίας του· ἦτον ὅλος ζωή, ὅλος κίνησις. Τώρα ὠχριᾷ τὸ πρόσωπόν του· οἱ ἄλλοτε τόσον εὐκίνητοι χαρακτῆρές του ἀπελιθώθησαν, καὶ οἱ ὀφθαλμοί του θολοὶ καταδύουσιν εἰς τὸν ζόφον τῆς καρδίας του. Σπανίως ὁμιλεῖ, καὶ μὴ φροντίζων νὰ σὲ πείσῃ, ἀδιαφορεῖ σχεδὸν ἂν προσέχῃς εἰς τοὺς λόγους του. Περιπατεῖ, καὶ δὲν διακρίνεις ποῦ διευθύνονται τὰ βήματά του. Ἐργάζεται καὶ δὲν δύνασαι νὰ ἐννοήσῃς τῆς ἐργασίας του τὸν σκοπόν. Ἀποφεύγει τὰς συναναστροφάς, ἀποκρούει τὰς περιέργους ἐρωτήσεις, καὶ βλέπει τὸν κόσμον μὲ ὄμμα ὑπεροπτικόν, ὡς ἄνθρωπος, ὅστις ἐδοκίμασεν ὅλας τὰς ἡδονάς, ὅλας τὰς πικρίας τοῦ βίου. Διατί ζῇ ξένος εἰς τὴν γῆν, ὡς ἄλλου πλανήτου ἄποικος, ἕτοιμος πάντοτε ν' ἀναχωρήσῃ;

»Πολλάκις ἀναδέχεται τὴν ταλαιπωρίαν τοῦ κυνηγεσίου, καὶ παρετηρήθη ὅτι δὲν θηρεύει οὔτε ζῶα, οὔτε πτηνά, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὰ ὄρη διασκεδάζων τοὺς λυπηροὺς του λογισμούς, οἵτινες ὡς γύπες κατασπαράττουσι τὴν καρδίαν του, ζητεῖ ὀδύνης ἄνεσιν καὶ λύπης παραμυθίαν.

»Εἰς δὲ τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῶν ἄλλων συνερχόμενος, ἔτι μᾶλλον γίνεται ἄξιος περιεργείας. Ἵσταται συνεσταλμένος καὶ κατηφής, καὶ ἀπὸ τὸ σχῆμά του δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ τὴν κατάνυξιν τῆς ψυχῆς του καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὸν παντοδύναμον Θεόν. Ὅταν κατ' ἐκείνας τὰς στιγμὰς προσηλῶ τὸ βλέμμα μου εἰς αὐτόν, φαντάζομαι ὅτι ἐγκαλεῖ τὸ παρὸν εἰς τὸ μέλλον, ὅτι ἐνάγει τὴν κακίαν τῆς γῆς εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὅτι διὰ πόθον ἄλλης ὑπάρξεως ῥίπτει γέφυραν ἐπὶ τοῦ μεταξὺ χάους, καὶ διαβαίνει νοερῶς εἰς τὴν ἀπόλαυσιν αὐτῆς. Τῷ ὄντι ἡ θρησκεία εἶναι ἡ πιστὴ τοῦ δυστυχοῦς ἀκόλουθος· αὐτὴ εἶναι τὸ κέν-

τρον, ὅπου συνέρχονται καὶ συνενοῦνται ὅλαι αἱ ἰδέαι, ὅλαι αἱ διαθέσεις, ὅσαι εἰς τοῦτον τὸν ἐφήμερον κόσμον συνιστῶσι τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀξιοπρέπειαν· αὐτὴ εἶναι ἡ φωνή, ἥτις ἀντηχεῖ ἀδιακόπως εἰς τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, καὶ ἀποκρίνεται πρὸς τὴν ἀρετὴν μὲ τὴν γλῶσσάν της.

»Τὸν ἠρώτησα μὲ πολλὴν φροντίδα περὶ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Μὲ ἀπεκρίθη ὅτι πρὸ δέκα περίπου μηνῶν ἀποδημήσας ἐκεῖθεν, δὲν ἔχει νεωτέρας εἰδήσεις περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων· τοῦτο μὲ εἶπε, καὶ ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον διὰ νὰ κρύψῃ τὴν πλημμύραν τῶν δακρύων του. Τὸ παράδοξον καὶ μυστηριῶδες τῆς ζωῆς του δίδει ἀφορμὴν εἰς διαφόρους εἰκασίας περὶ αὐτοῦ, καὶ προξενεῖ ἀπορίαν πῶς ἄνθρωπος ὅστις διεκρίθη ποτὲ εἰς τὴν συνταγματικὴν Ἑλλάδα διὰ τὸ ἐλεύθερον τῶν φρονημάτων του, ὑποφέρει σήμερον ν' ἀναπνέῃ τὸν ἀέρα τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου.

»Δὲν θέλω νὰ τὸ πιστεύσω· ἀλλ' εἷς τῶν ὑπηρετῶν του λέγει ὅτι πολλάκις τὴν νύκτα εἰς τοὺς ἐρήμους καὶ μεγάλους θαλάμους του περιπλανώμενος, βλέπει ἔμπροσθέν του φαντάσματα καὶ πίπτει κατὰ γῆς ἡμιθανής. Μήπως εἰς ἀθῶον αἷμα ἐβάφησαν αἱ χεῖρές του, καὶ τὸν κατασπαράτωσιν οἱ ἔλεγχοι τοῦ συνειδότος; Γράψε με, φίλε, ὅ,τι γνωρίζεις περὶ αὐτοῦ. Ἐπεθύμουν ὅμως νὰ μάθω ὅτι ὁ βίος του εἶναι καθαρὸς καὶ ἀκηλίδωτος.»

ΤΕΛΟΣ.